

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

УНІВЕРСИТЕТ ПЕЙС (НЬЮ-ЙОРК)

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЛОЛОГІВ
«ЗАХІД-СХІД» (ТБІЛІСІ, ГРУЗІЯ)

ХІІІ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ

„ Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння”

27 квітня

ХАРКІВ 2020

Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. Укладач: В. В. Ігнатова – Харків: ХНУБА, 2020. – 171 с.

Кафедра української мови та мовної підготовки іноземних громадян

Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за правильне цитування джерел та посилання на них.

Опубліковані тези доповідей на XIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів (Харків, 27 квітня 2020 р.) розглядають як теоретичні, так і практичні питання сучасності в контексті взаємодії різних культур і формуванні гуманістичних цінностей.

Опубліковані матеріали представлені громадянами Марокко, Алжиру, Єгипту, Китаю, Монголії, Лівану, Бангладеш, Беніну, Туркменістану, Казахстану, Росії, України.

Адли Уссама (Марокко)
Научный руководитель ст. преподаватель Сулятицкий А.В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ЯЗЫКИ НАРОДОВ МАРОККО

Марокко – африканское государство, имеющее гораздо больше общего с европейской культурой, чем любая другая страна на континенте.

С раннего детства марокканцы сталкиваются с необходимостью изучения нескольких языков. Родным для них может быть дарижа – (марокканский диалект) или берберский (тамазигт). Реже, в смешанных браках, когда один из родителей является французом, роль французского в общении возрастает. Чуть позже, в начальной школе, классический арабский расширяет языковые способности ребенка. «Арабский разговорный язык в странах Магриба считается национальным в том смысле, что большинство жителей здесь — арабы, то есть носители арабской формы речи и арабской культуры» [2]. Выбор школы может повлиять на то, станет ли арабский основным языком обучения или он гармонично будет сосуществовать с французским. На современном этапе французский язык сохраняет привилегированный статус и считается вторым после классического арабского, играя важную роль в социальной, экономической, научной и технической сферах. Испанский и английский популярны в меньшей степени и считаются полностью вторыми иностранными языками. Испанский изучают в школах на бывших территориях испанского протектората, на севере Марокко: Танжер, Тетуан, Надор. Английский постепенно завоевывает позиции и уже теснит французский в таких областях, как коммерция, экономика, зарубежное образование, наука, СМИ и дипломатия [3].

Главными официальными языками королевства Марокко является арабский литературный язык, а также один из популярных берберских диалектов, который на территории государства получил название тамазигхтский язык. Местное население называет арабский литературный язык дарижа. Несмотря на то, что во многих странах он используется только для издания официальной литературы, именно в Марокко на нём говорят даже в быту.

Литературный арабский язык в Марокко сохраняет нормы языка Корана, тем самым прочно ассоциируясь с исламом. Этот язык упрочивает религиозные традиции в обществе и арабо-мусульманскую культуру. Он является преимущественно письменным языком, несмотря на его устное употребление в образовании и проповедях. Классический арабский нельзя отнести к родному языку никакой части населения: он не используется в спонтанной устной коммуникации и при повседневном общении, а остается исключительно формальным в религиозных и политических вопросах.

По данным переписи населения, марокканцев, которые считают для себя родным арабский язык, насчитывается около 19 млн, что составляет около 67% от общего числа граждан страны. Если включать все марокканские диаспоры по всему миру, то число достигает 21 млн человек. Марокканский арабский язык очень сильно похож на различные диалекты. К примеру, в городах можно услышать более литературные вариации, тогда как в сельских жилых массивах марокканцы разговаривают на алжирском арабском и ливийском арабском диалектах. Это связано с историческим формированием государства.

Многие носители берберского языка также выбирают для себя свой диалект в арабском варианте, благодаря чему жители самых отдаленных регионов государства хорошо понимают друг друга. Последние годы достаточно престижным является владение французским языком, который является вторым родным для многих марокканцев.

Точное количество людей, которые говорят на берберском, очень сложно отследить. Во многих сельских регионах именно берберский служит родным и обиходным языком для местного населения. Несмотря на это, большинство всё-таки разговаривает на общепризнанном марокканском арабском. Стоит отметить, что в Марокко не существует берберской письменности. Более половины опрошенных марокканцев считают, что берберский значительно уступает классическому арабскому и, со временем, может полностью исчезнуть. На сегодняшний день носителей такого диалекта по всему миру зарегистрировано около полутора миллионов человек, хотя фактическое положение вещей может значительно отличаться.

Арабский и берберский языки, как и культура арабов и берберов, сыграли важную роль в формировании национальной общности марокканцев. Их сближали и объединяли такие факторы, как единый арабский литературный язык, единая религия — ислам, взаимопроникновение народных обычаев и традиций, совместное хозяйствование, общая борьба против колонизаторов за обретение национальной независимости. Вот уже четырнадцать столетий, с момента прихода в Магриб первых арабских племен и начала арабизации региона, в странах Магриба, особенно в Марокко, происходило и сейчас продолжается активное взаимодействие и взаимное влияние арабского и берберского языков. Одними из распространенных языков являются шильхские языки, которые охватывают весь регион Сус-масса-драа. Тамазигхтский язык считается вторым в Марокко. Около трех миллионов человек говорят на нём в Марокко. Чаще всего он используется в горных районах Атласа.

Очень важное место в языковой ситуации Марокко занимает французский. Появившись в 1912 г. с приходом протектората Франции, он стал официальным языком многих институтов власти «в ходе целенаправленного внедрения колониальной администрацией в различные сферы жизни африканского общества» [1]. Спустя пятьдесят лет после провозглашения независимости французский язык присутствует в жизни Марокко как связь африканского государства с Европой. Не имея статуса официального языка, французский пользуется особым положением, и его нельзя отнести к иностранным языкам в общепринятом понимании. Он рассматривается языком прогрессивной части населения, так как открывает культуру внешнего мира и служит основой для научных разработок и исследований в различных областях.

Испанскому и английскому языку с каждым годом начинают уделять всё больше внимания. Это дает возможность государству выходить на новый экономический уровень и вести торговые отношения с европейскими странами.

Многоязычие в Марокко является отражением исторических событий, продолжением культурного и научного прогресса и условием благополучного развития многонационального государства.

Литература

1. Багана Ж. Французский язык в Африке: проблемы интерференции / отв. ред. В.А. Виноградов; Ин-т языкознания РАН. М.: Наука, – 2006.
- 2 Багана Ж., Тупейко Д.В. Языковая ситуация в современном Марокко. Вестник РУДН, серия Лингвистика, 2015, № 2.
- 3 Косенко Е. И., Может ли стать дарижа официальным языком Марокко? Вестник ЛГУ им. А.С. Пушкина 2015 №1, 2015.

Аїт Уасагу Іліас (Марокко)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Тихоненко О. В.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучасва**

НАЙПОШИРЕНІША МОВА У СВІТІ – АРАБСЬКА

Арабська мова зіграла значну роль у мовному розвитку народів Середнього і Близького Сходу, а сьогодні є однією з найбільш поширених мов світу. Нею говорять близько 300 млн людей, або близько 3% усього населення планети [3].

Перші згадки про арабську мову прослідковуються в давньоєврейських текстах III ст. до н. е. На сучасному етапі арабська мова поширена в Алжирі, Афганістані, Джибуті, Західній Сахарі, Ізраїлі, Іраку, Ірані, Йорданії, Ємені, Кувейті, Лівії, Марокко, Мавританії, Об'єднаних Арабських Еміратах, Судані, Республіці Чад, Тунісі тощо [2].

Арабська мова – одна з шести офіційних і робочих мов Генеральної асамблеї та інших органів ООН, офіційна мова всіх арабських країн. Так, арабська мова є офіційною мовою в Єгипті, Коморських островах, Джибуті, Чаді, Алжирі, Мавританії, Марокко і Лівії, а також зосереджена в південно-африканському регіоні.

Ця мова об'єднує не тільки арабів, але і всіх освічених мусульман всього світу. Класична арабська – це мова Корану, що обмежено використовується в релігійних цілях прихильниками ісламу по всьому світу, загальна чисельність яких сягає понад 1 млрд людей. Зауважимо, що не тільки Святе Письмо мусульман, але і багата світова бібліотека художньої, наукової і релігійної літератури написана арабською мовою.

Очевидно, присутність арабської в мовах, якою говорять в Африці, може здивувати багатьох. Проте арабською мовою говорять понад 100 мільйонів африканців. Це одна з найпоширеніших мов на континенті.

Наприклад, державною арабською мовою Марокко є літературна, але жителі країни вважають за краще звичайний місцевий розмовний діалект. У лексиці помітна велика кількість запозичень із французької та іспанської мов, а також із берберських діалектів. Версії розмовної арабської дещо відрізняються залежно від регіону країни.

Важливим етапом у розвитку арабської мови став рубіж XVIII-XIX ст., коли посилювалися політичні, економічні і соціальні контакти Сходу і Заходу. У XX ст. розвиток комп'ютерних технологій та інформатики сприяє модернізації арабської мови. До неї масово

проникають міжнародні науково-технічні терміни і звороти. Сьогодні арабська мова, як і всі основні мови планети, зазнає змін, викликаних появою нових засобів масової інформації та комунікації [1, с.2].

Писемність класичної арабської мови, що історично споріднена з європейським алфавітним письмом, усе ж виглядає незвично порівняно з кирилицею і латиницею. Наприклад, арабські слова пишуться справа наліво, літери не розділяються на малі та великі. Крім того, в арабській писемності також зазвичай відсутній рядок у відомому нам розумінні цього слова: рукописний арабський текст часто виглядає як орнамент (його називають арабською в'яззю). Норма цієї мови, як вважається, склалася в результаті діяльності арабських граматистів VIII IX ст., які у своїх працях спиралися на мову Корану і доісламську поезію. Більшість сучасних текстів арабською мовою написано більш пізньою формою класичної арабської мови, яка в сучасній літературі називається сучасною літературною арабською мовою. Порівняно з класичною арабською мовою літературна характеризується лише деяким спрощенням граматики, наявністю нової лексики (необхідної для відображення нових реалій і нерідко запозиченої з європейських мов), а також іншою стилістикою. Самі араби не розрізняють ці форми арабської мови між собою.

На сьогодні класична арабська мова є мовою, яку продовжують вивчати і писати нею безліч людей по всьому світу. По-перше, цю мову використовують в ісламському богослужінні по всьому світу. Серед мусульман поширене уявлення, що Коран краще читати в оригіналі. Другий чинник указує на так звану арабську єдність: саме класична арабська мова, а не яка-небудь інша її форма протягом уже багатьох століть служить інструментом письмового спілкування між арабами. Ніякі спроби колоніальних властей, до яких вдавалися у XX ст., спрямовані на витіснення класичної арабської мови, не увінчалися успіхом. Класична арабська мова продовжує залишатися єдиною літературною мовою арабів, а обсяг створених нею текстів просто колосальний.

Як відомо, вся структура арабської мови пронизана логічністю і порядком, тому початківцям вивчати арабську потрібно з оволодіння достатнім словниковим запасом (близько 1500 слів) і вмінням застосувати закони побудови речень для того, щоб зрозуміти 95% мовлення арабів.

В арабській мові відсутня академічність. Усі наукові роботи, статті, книги пишуть арабською літературною мовою, у деяких випадках – з використанням значної кількості лексики класичної мови (в основному цитати з Корану і Суни – усна традиція Пророка). З цього погляду, академічні праці та наукові дослідження певною мірою доступні розумінню будь-якого носія арабської мови. Усі наукові тексти, за винятком тих, що були написані протягом 50-90-х рр. XX ст., коли на Близькому Сході панував «арабський соціалізм», сповнені релігійних алюзій і конотацій, що робить їх доступними для всіх верств суспільства і професій.

Арабська мова багато в чому унікальна. Вона – єдина з мов, знання якої дає можливість читати в оригіналі філософські, релігійні, мовознавчі та історико-географічні трактати, написані в VII-XV ст. Це пояснюється тим, що, будучи мовою Корану, сучасна арабська літературна мова практично не змінилася з VII ст., зберігши граматичну структуру класичної арабської мови.

Знання арабської літературної мови відкриває можливості знайомства з культурою, звичаями і традиціями країн, в яких арабська є державною мовою, а також дозволяє

вибудувати відносини з мусульманським населенням планети, що не говорить по-арабськи, але знає Коран.

Арабська мова є однією з найпоширеніших мов у світі і насамперед в Африці, де мешкає близько 62% від загальної кількості носіїв арабської мови в усьому світі. Вивчення арабської мови дасть можливість зрозуміти світогляд Арабського Сходу і спілкування з носіями іншої ментальності й культури.

Література

1. Горбунов А. Ю. Арабский язык как один из глобальных языков / А. Ю. Горбунов. [Электронный ресурс]/ Огарёв-Online. – 2014. – Режим доступа на 01.03.2020: file:///C:/Users/Admin/Downloads/arabskiy-yaz-k-kak-odin-iz-globaln-h-yaz-kov.pdf.

2. Густерин П. В. Города Арабского Востока: Энциклопедический справочник / П. В. Густерин. – Москва: Восток-Запад, 2007. – 352 с.

3. Страны мира: Информационно-аналитический справочник. – Екатеринбург: Велби, 2009. – 704 с.

Аіхар Мохамед (Бангладеш)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Підгородецька І. Ю.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

КУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ І ШЛЯХИ ДО ПОРОЗУМІННЯ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА КОМОРСЬКОЇ КУЛЬТУР)

Останнім часом усе більше коморських студентів приїжджають на навчання до України. Але багато українців навіть не знають, де знаходяться Коморські острови. Союз Коморських Островів – це держава у Східній Африці, розташована в Індійському океані у північній частині Мозамбікського каналу між північним Мадагаскаром та північним Мозамбіком.

Коморці є неухильними послідовниками ісламу: дотримуються релігійних канонів і традицій. Місцева культура зазнала арабського, французького та африканського впливу. Різноманітність культур виявляється також у багатьох поширених мовах, якими користуються на островах (французькій, коморській, арабській та суахілі). Острівна локація, тропічний клімат, чудові природні ландшафти, своєрідний світ флори і фауни так само визначають унікальність культури коморців.

Іслам є домінуючою релігією, тож коморська культура глибоко пов'язана з мусульманськими традиціями, нормами поведінки, що супроводжують людину від дня народження протягом усього життя. Це стосується як особистого, так і суспільного життя. Місцеві жителі поважають свої традиції і дотримуються звичаїв. Наприклад, із особливими національними урочистостями святкують весілля. Мешканці островів люблять танцювати, слухати музику та відтворювати на сцені популярні літературні тексти, зокрема військові епоси та казки про заснування міст і сіл. У коморців є свій національний одяг. Жителі островів також люблять носити ювелірні прикраси.

Коли коморські студенти приїжджають на навчання до України, вони потрапляють у країну, де панівною релігією є православне християнство, але серед людей багато представників інших релігій, а також є атеїсти. Крім очевидних речей, які вражають іноземців відразу (звуки, запахи, смаки), на них чекають незнайомі й незвичні правила поведінки, прийнятні серед людей, між якими їм доведеться жити. Різниця у поведінці може бути більш або менш очевидною, але рано чи пізно ви її відчуєте, і ефект може бути дезорієнтуючим. Наприклад, можна спостерігати відмінності в тому, як люди вирішують, що для них важливо, як розподіляють завдання та розпоряджаються часом. У діловому та академічному житті в Україні важливо дотримуватися розкладу. Ви завжди повинні бути вчасно на лекції, практичних чи лабораторних заняттях або на зустрічі з викладачами та адміністративними працівниками. Якщо ви запізнюєтеся на зустріч, намагайтеся попередньо повідомити про це. Натомість у більшості країн Африки не дотримуються розкладу й не відчувають потреби бути пунктуальними, щоб вчасно прибути на зустріч чи на заняття.

Щодо соціальної поведінки представників чужої культури, то вона вас може збентежити, здивувати або образити. На мій погляд, українці здаються холодними, відстороненими, тримають дистанцію або завжди поспішають. Моє здивування викликають пари, що тримаються за руки й цілуються на публіці. Вважаю, що стосунки між чоловіками та жінками дуже відрізняються від тих, до яких звикли у коморському суспільстві.

У нашій культурі алкоголь заборонено. А в Україні мене досі дивує, що люди вживають різні алкогольні напої – і чоловіки, і жінки. Іноді вони п'ють на вулиці, і ви можете навіть спостерігати, як вони падають, травмуючи себе. Але найбільше мене шокує, що багато людей палить цигарки, особливо коли це молоді дівчата чи жінки.

Хоча спочатку ви усвідомлюєте лише культурні відмінності у своєму фізичному й соціальному середовищі (наприклад, клімат, їжа, одяг, поведінка), пізніше ви також помічаєте, що носії інших культур можуть мати відмінні від ваших погляди на світ. Культури формуються на різних системах цінностей, норм, переконань. Іноді дивно, а інколи й страшно виявити, що далеко не всі люди поділяють ваші найглибші ідеї. Більшість із нас сприймає цінності своєї культури як єдино правильні й загально визнані. І вам доведеться переглянути такі свої судження, щоб зрозуміти, як саме частини універсальної людської культури утворюють цілісну єдність. Спробуйте подивитися на дії чи слова представників інших культур у контексті норм власної культури. Це допоможе вам зрозуміти, як інші люди бачать світ, свою поведінку, а також зрозуміти їхню.

Як іноземний студент, котрий навчається в Україні, раджу всім іноземним здобувачам поважати свої культури й цінувати українську культуру.

Арутюян Алина (Туркменистан)

Научный руководитель ст. преподаватель Скрипник Л.В.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

РОЛЬ МОЛОДЕЖНОГО СЛЕНГА В ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ ХНУСА

Выбор этой темы не является случайным. Молодёжный сленг – особая форма любого языка, одна из составляющих процесса развития языка, его пополнения, его многообразия.

Жаргонные слова и обороты не являются чем-то новым и возникли они не вчера. Но проблема в том, что эти «мёртвые слова» настойчиво просачиваются в речь молодых людей и прочно утверждаются в ней, вытесняя общеупотребительные слова и иногда делают речь вульгарной и агрессивной.

Но что же такое молодёжный сленг? Молодежный сленг представляет собой интересный лингвистический феномен, употребление которого ограничено не только определенными возрастными (14-25 лет), но и социальными, временными и пространственными рамками. Он используется в среде учащейся молодежи. И у каждого поколения, как отмечают ученые, свой язык. В качестве примера можно рассмотреть причины бурного образования компьютерного сленга.

Первой причиной столь быстрого появления новых слов в компьютерном сленге является, конечно же, стремительное, "прыгающее" развитие самих компьютерных технологий. Таким образом, английские названия все больше и больше наполняют русский (или украинский) язык.

Какие функции молодёжного сленга выделяют?

Во-первых, он выступает как средство неформального общения молодых людей: помогает самоутвердиться, почувствовать своё единство.

Во-вторых, фразы, употребляемые молодежью, звучат более игриво, чем обыкновенные, придавая речи юмористический характер и превращаясь в "коллективную игру". Но в числе этой лексики, к сожалению, нередки и достаточно вульгарные слова.

Существует сайт, где собрано уже более 60 000 сленговых слов, причём пополнить словарь может каждый желающий.

Исследователи отмечают, судьба сленговых слов и выражений неодинакова: одни из них с течением времени настолько приживаются, что переходят в общеупотребительную речь; другие существуют лишь какое-то время вместе со своими носителями, а затем забываются и даже ими; и, наконец, третьи сленговые слова и выражения так и остаются сленговыми на протяжении длительного времени и жизни многих поколений, никогда полностью не переходят в общеупотребительный язык, но в то же время и совсем не забываются.

Подводя итог теоретическим изысканиям, я хочу привести аргументы «за» и «против» молодёжного сленга.

«За»: 1. Сленг- это маска, игра, попытка преодолеть неяркую обыденность.

2.Сленг постоянно обновляется.

3.Сленг обладает внутри себя определённым лексическим и словообразовательным богатством.

4.Сленг эмоционально окрашен.

«Против»: 1. Сленг ограничен тематически.

2.Сленг не может быть основой национальной культуры.

3.Сленговые слова имеют размытое лексическое значение и не могут передать точную информацию.

4.Сленг обладает ограниченной эмоциональной окрашенностью, не передаёт весь спектр эмоций.

5.Сленг сводит общение к примитивной коммуникации.

Этот анализ показывает, что в существовании молодёжного сленга есть и свои положительные стороны, хоть их и меньше, чем отрицательных.

Своё исследование мы начали с тестирования студентов 1 курса строительного факультета ХНУСА. Всего протестировано 36 человек. Ответы на тест позволили сделать небольшой анализ и подтолкнули к проведению ряда экспериментов: выяснить, какими сленговыми словами пользуются наши студенты.

Получив информацию из теста, мы собрали небольшой словарь сленговых слов и выяснили, что подавляющее большинство студентов ХНУСА хоть и употребляет в речи жаргонные слова, но хочет от этого избавиться.

По моим наблюдениям, культура речи зависит от общей культуры, развитости и грамотности ее носителей. Оказывается, наличие или отсутствие в речи молодых людей сленговых выражений напрямую связано с их успеваемостью. Как правило, в речи много сленговых слов у тех, кого учёба как таковая мало привлекает, кто воспринимает её как обязанность.

Мы считаем, что: на государственном уровне нужно поставить правовой заслон жаргонным словам в литературе, на телевидении, в кино, в театральных постановках, в СМИ, в рекламе и т.д.; нужна специальная программа, которая смогла бы реально помочь молодёжи сделать выбор между сленгом и красивым языком.

Перспективами этой исследовательской работы является следующее: продолжить исследовать источники пополнения молодёжного сленга студентов нашего университета; провести расширенный лингвистический эксперимент с привлечением преподавателей кафедры украинского языка и языковой подготовки иностранных студентов.

Литература

1. Береговская Э. М. Молодежный сленг: Формирование и функционирование // Вопросы языкознания. - М., 1996. -N 3. -С.32-41
2. Грачёв М. А., Гуров А. И. Словарь молодёжных сленгов. – Горький, 2004. – 366 с.
3. Запесоцкий А. С., Фаин Л. П. Эта непонятная молодёжь. М.: 1990.2.
4. Крысин Л. П. Молодежный жаргон // Крысин Л.П. Русское слово, свое и чужое. - М., 2004. - С. 372-376.

Ахмед Ахмед Махди (Египет)

**Научный руководитель канд. филол. наук, доцент Божко Н.М.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет**

МОЯ РОДИНА - АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ

Я – студент второго курса Харьковского национального автомобильно-дорожного университета. Приехал получать высшее образование в Украину, где сегодня вместе со мной обучаются более 3 тысяч студентов из Египта.

Мне нравится учиться в Украине, нравится знакомиться с ее культурой и людьми. А теперь я хотел бы немного рассказать о моей родине – Египте – одном из древнейших государств мира.

Название Египет известно всем. Но для многих это - страна, известная как одно из самых привлекательных туристических мест на Ближнем Востоке, где можно увидеть пирамиды, Большого Сфинкса, каменные храмы Абу Симбела и другие древние памятники. Египет также является прекрасной страной удивительной природы и культуры. Но я сегодня хотел бы рассказать о людях, которые живут на ее территории.

Египет самая населенная страна арабского мира и третья, после Нигерии и Эфиопии, по населению в Африке. Здесь проживает около 100 млн. человек. В Египте есть города с населением в несколько миллионов человек — Каир (9,5 млн.), Александрия (5,2 млн.), Эль-Гиза (3,8 млн.). Количество населения в десятки раз увеличилось за 2 последние века. Так, например, при вторжении Наполеона в 1798 году население Египта было всего 3 млн. человек, а перед второй мировой войной в 1939 году составляло уже 16,5 млн.

Население особенно быстро росло в период с 1970 по 2010 годы в связи с достижениями в медицине и повышением производительности сельского хозяйства, так называемой зелёной революции.

Название моей родины – Арабская Республика Египет, так как 90% населения исповедуют Ислам, хотя их называют «египетскими арабами». Остальные 10% являются православными христианами - они называют себя «коптами». Именно копты считают себя истинными наследниками древних египтян.

Остальные этнические группы немногочисленны (менее 1%): нубийцы, берберы, беджа, фэйюм и др. Этнические меньшинства включают также турок, греков, арабских бедуинов. Около 2,7 миллионов египтян живут за границей. Около 70 % египетских мигрантов живут в арабских странах, а остальные 30 % живут в основном в Европе и Северной Америке.

Также в Египте проживает много иностранцев, в основном это европейцы на пенсии.

Египтяне — это самая многочисленная арабская нация в мире. А египетский диалект — это самый массовый в мире диалект арабского языка. Хотя сейчас, как отмечают ученые, идет процесс отдаления египетского общества от арабского мира. Всё больше египтян называют себя не «арабы», а «египтяне». А слово «арабы» они применяют исключительно к жителям Аравийского полуострова и Персидского залива. С точки зрения генетики, современные египтяне далеко не арабы.

Начиная с 70-х годов XX века, значительная часть жителей переехала жить в города, что привело к расширению доступа к здравоохранению и образованию и резкому повышению уровня успеваемости среди молодежи. Сегодня молодежь в возрасте до 25 лет составляет более 50% населения. Поэтому мест в учебных заведениях не хватает. К тому же, по данным международных организаций, в странах Магриба и Машрика очень высокий уровень безработицы среди молодых людей. Сегодня страна, к сожалению, не может предоставить возможность получить высшее образование всем желающим.

Еще одной проблемой является то, что почти 40 процентов людей с высшим образованием не могут найти место работы. Это очень беспокоит молодых людей, готовых начать трудовую деятельность. Она подчеркивает необходимость обеспечения большего соответствия между спросом на специальности и учебными программами, предлагаемыми местными университетами. Хотя система высшего образования Египта считается одной из лучших в арабском мире.

Определенной проблемой, как и в других странах Арабского региона, являются и некоторые ограничения для женщин на виды деятельности, которые могут быть «вредными с моральной точки зрения» или могут повлиять на положение женщины в обществе. Существующие препятствия ограничивают способность арабских женщин посещать центры занятости, школы и университеты, а также культурные и общественные заведения. Именно поэтому среди молодых людей, которые едут учиться за границу, практически нет молодых девушек.

В целом уровень грамотности населения страны сегодня составляет около 74% (83% - мужчины и 65,4% - женщины).

Многим хотелось бы знать, почему моя страна называется «Египтом». Название пришло из древнегреческого языка, где эти территории назывались — «Хикупта» (егип. ḥwt-kꜣ-ptḥ, дом ка Пта) по названию одного из самых больших городов на рубеже дельты и долины Нила. Его греки взяли за обозначение всей страны.

Важным моментом, на котором мне хотелось бы остановиться подробнее, является наличие в Египте знаменитых памятников древней культуры, которые сегодня оцениваются в качестве объектов планетарного значения и включены в знаменитый список мировых памятников ЮНЕСКО. Благодаря им в мире существует и развивается отдельная наука – египтология.

Среди них одна из старейших пирамид – пирамида Джосера, являющаяся самым старым каменным зданием планеты, – ей более 45 веков и она имеет высоту 62 метра. Кроме этого есть еще огромные пирамиды в Гизе, крупнейшая из которых имеет 140 метров в высоту.

В самой южной области Египта и на западном берегу озера Нассер находится еще одна известная достопримечательность - храмы Абу Симбела. Это одно из самых посещаемых туристами мест Египта. Эти два храма были вырезаны из камня примерно в 13-м веке до н.э., они посвящены фараону Рамзесу II и королю Нефертари. Внутри храмов каменные резные фигуры и мифические статуи.

Не менее знаменитыми и известными во всем мире объектами являются так называемые Большие пирамиды в Гизе и Большой Сфинкс. Они находятся рядом с Каиром, в северной части Египта - там можно увидеть три огромных пирамиды, крупнейшей среди которых является пирамида Хуфу, которая имеет 140 метров в высоту. А Большой Сфинкс - также самая большая в мире статуя из монолита, изображает гибрид льва и человека и имеет более чем 70 метров в длину и более 20 метров в высоту. Большой Сфинкс построили около 2500 г. до н.э. и сегодня он является своеобразной визитной карточкой моей родины. Если вы видите изображение Сфинкса, значит, речь пойдет о Египте.

В Египте можно увидеть еще много очень интересного. Именно поэтому Египет является одним из мест на планете, наиболее интересным для учёных и крупным туристическим центром, куда каждый год приезжают огромное количество гостей из разных стран мира.

Бабай Людмила Владимировна (Украина),
старший преподаватель кафедры языковой подготовки
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства
имени Петра Василенко

ЯЗЫКОВАЯ КАРТИНА МИРА ГЛАЗАМИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Языковая картина мира – это информация о среде и человеке зафиксированная в языке. Любой язык представляет мир. Человек получает представление о жизни через язык. Это важнейший способ формирования и существования знаний человека о мире. Понятие картины мира строится на изучении представлении человека о мире. Если мир – это человек и среда в их взаимодействии, то картина мира – результат переработки информации о среде человека. Роль языка не только в передаче сообщения, но и во внутренней организации того, что подлежит сообщению. «Языковая картина мира» – это не более чем метафора, ибо это специфическая окраска этого мира, обусловленная национальной значимостью предметов, явлений, процессов, таким образом языковая картина мира в целом и главном совпадает с логическим отражением мира в сознании людей. Языковая картина мира – это информация о среде и человеке зафиксированная в языке.

В процессе познания мира человек постоянно развивает, корректирует картину мира, и это происходит довольно быстро. Человек с помощью языка узнает окружающий мир и фиксирует результаты познания в слове. Но у языковой картины мира двойственная природа. Человеку свойственно воспринимать мир через родной язык. Языковая личность строит свои высказывания в соответствии с языковой картиной мира, и это проявление специфического восприятия мира.

Языковая картина мира всегда отражает объективную действительность, окружающий мир. Но она может представлять мир целиком или фрагмент этого мира. Мир в своих глубинах скрыт от человека. Чтобы уяснить это понятие человек может выработать собственный образ мира. Картина мира отображает отношение человека к миру, задает нормы поведения человека в мире. Языковое сознание порождает огромное количество мифических объектов и субъективных характеристик. Но, к сожалению, в языке картина мира не всегда отражается точно и последовательно. Общая картина мира отображает взаимопонимание между коммуникантами. Изучение языковой картины мира помогает лучше понять национально-культурные особенности страны, связи языка с историей, культурой и творчеством человека. Языковая картина мира отражает национальную картину мира. Картина мира определяет менталитет людей, их отношение к миру, к самому себе и другим людям. В современном понимании картина мира – это своего рода портрет мироздания, это некая копия Вселенной, которая предполагает описание того, как устроен мир, какими законами он управляется, что лежит в его основе и как он развивается, как выглядят пространство и время, как взаимодействуют между собой различные объекты, какое место занимает человек в этом мире и т.п. Наиболее полное представление о мире дает его научная картина, которая опирается на важнейшие научные достижения и упорядочивает наши знания о различных свойствах и закономерностях бытия. Познание и язык

взаимоопределяют друг друга, и более того: по мнению Гумбольдта, языки являются не просто средством изображения уже познанной истины, а орудием открытия еще непознанного, и вообще язык – это «орган, формирующий мысль», он не просто средство общения, а еще и выражение духа и мировидения говорящего. Через многообразие языков для нас открывается богатство мира и многообразие того, что мы познаем в нем, поскольку разные языки дают нам разные способы мышления и восприятия окружающей нас действительности. Знаменитая метафора, предложенная в этой связи Гумбольдтом, – это метафора кругов: по его мнению, каждый язык описывает вокруг нации, которую он обслуживает, круг, выйти за пределы которого человек может лишь постольку, поскольку он тут же вступает в круг другого языка. Изучение чужого языка есть приобретением новой точки зрения в уже сложившемся у данного индивида мировосприятии. И всё это возможно потому, что язык человека представляет собой особый мир, который расположен между существующим независимо от нас внешним миром и тем внутренним миром, который заключен внутри нас.

Чрезвычайно важна роль языка в качестве руководящего начала в научном изучении культуры, поскольку система культурных стереотипов всякой цивилизации упорядочивается с помощью языка, обслуживающего данную цивилизацию. Язык – это своеобразный путеводитель в социальной действительности, так как он существенно влияет на наше представление о социальных процессах и проблемах. «Люди живут не только в материальном мире и не только в мире социальном, как это принято думать: в значительной степени они все находятся во власти того конкретного языка, который стал средством выражения в данном обществе. Представление о том, что человек ориентируется во внешнем мире, по существу, без помощи языка и что язык является всего лишь случайным средством решения специфических задач мышления и коммуникации, – это всего лишь иллюзия. В действительности же «реальный мир» в значительной мере неосознанно строится на основе языковых привычек той или иной социальной группы. Два разных языка никогда не бывают столь схожими, чтобы их можно было считать средством выражения одной и той же социальной действительности. Миры, в которых живут различные общества, – это разные миры, а вовсе не один и тот же мир с различными навешанными на него ярлыками. Мы видим, слышим и вообще воспринимаем окружающий мир именно так, а не иначе, главным образом благодаря тому, что наш выбор при его интерпретации предопределяется языковыми привычками нашего общества».

Собственно термин «языковая картина мира» (*Weltbild der Sprache*) был введен в научный обиход немецким лингвистом Йоханном Лео Вайсгербером (1899-1985) в 30-е гг. XX века. Вайсгербер допускал относительную свободу человеческого сознания от языковой картины мира, но в её же собственных рамках, т.е. своеобразие той или иной личности будет ограничено национальной спецификой языковой картины мира: так, немец не сможет увидеть мир таким, каким увидит его из своего «окна» русский или индус. Вайсгербер говорит о том, что мы имеем дело с вторжением родного языка в наши воззрения: даже там, где наш личный опыт мог бы показать нам нечто иное, мы остаемся верны тому мировоззрению, которое передано нам родным языком. При этом, считает Вайсгербер, язык влияет не только на то, как мы понимаем предметы, но и определяет, какие предметы мы подвергаем определенной понятийной переработке.

В истории российской лингвофилософской мысли идеи о языке как орудии мышления и познания мира, сформулированные впервые В.Гумбольдтом, стали популярны после издания книги «Мысль и язык» Александра Афанасьевича Потебни (1835-1891). Соотношение языка и мышления Потебня представляет таким образом: мысль существует независимо от языка, поскольку наряду с вербальным есть и невербальное мышление. Так, по его мнению, ребенок до определенного возраста не говорит, но в некотором смысле думает, т.е. воспринимает чувственные образы, вспоминает их и даже отчасти обобщает; творческая мысль живописца, скульптора или музыканта совершается без слов – т.е. область языка далеко не всегда совпадает с областью мысли. В целом же, несомненно, язык является средством объективации мысли.

Язык представляется средством, или орудием, всякой другой человеческой деятельности. При этом язык – нечто большее, чем внешнее орудие, и его значение для познания скорее сходно со значением таких органов чувственного восприятия, как глаз или ухо. В процессе наблюдения за отечественными и чужими языками и обобщения полученных данных Потебня приходит к выводу, что путь, по которому направляется мысль человека, определяется его отечественным языком. А различные языки – это и глубоко различные системы приемов мышления. Поэтому универсальный, или общечеловеческий язык был бы лишь понижением уровня мысли. Слово дает не только сознание мысли, но и другое – что мысль, как и сопровождающие её звуки, существует не только в говорящем, но и в понимающем. Слово предстает в этой связи как «известная форма мысли, как бы застекленная рамка, определяющая круг наблюдений и известным образом окрашивающая наблюдаемое». В целом же, слово – это наиболее явственный для сознания указатель на совершившийся акт познания. Характерно, что, по мнению Потебни, «слово выражает не всё содержание понятия, а только один из признаков, именно тот, который представляется народному воззрению важнейшим».

Слово может иметь внутреннюю форму, которая определяется как отношение содержания мысли к сознанию. Она показывает, как представляется человеку его собственная мысль. Только этим и можно объяснить, почему в одном и том же языке может быть несколько слов для обозначения одного и того же предмета и, наоборот, одно слово может обозначать разнородные предметы.

Языковой реализм предполагает безграничное доверие к языку со стороны его носителей, наивную уверенность в том, что похожесть внешней и внутренней формы слов влечет за собой и похожесть вещей и явлений, именуемых этими словами. Картина мира родного языка воспринимается его носителями как естественная данность и превращается в основу мыслительной деятельности.

Преподавание русского языка подтверждает, что преодоление языкового барьера недостаточно для обеспечения эффективности общения между представителями разных культур. Можно сказать, что это своеобразная форма систематизации знаний, это целостная и одновременно сложная структура, в которую может быть включена как общенаучная картина мира, так и картины мира отдельных частных наук, которые в свою очередь могут опираться на целый ряд различных концепций, причем концепций, постоянно обновляющихся и видоизменяющихся. Преподавателю важно знать, что картина мира отражается во всем: и во внутренней форме слов, и в объяснении способов номинации тех или иных объектов, в стилистической окраске слов, в зрительных и слуховых образах. Еще

нужно преодолеть и барьер культурный. Преподаватель должен так подавать языковой материал, чтобы приобщить иностранных учащихся к культуре изучаемого языка с помощью текстов из художественной литературы, этики, искусства. Преподаватель должен быть хорошим психологом, культурологом и коммуникабельной личностью.

Басанець Дар'я (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Мілєва І.В.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ В АСПЕКТІ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Складна ситуація сьогодення пропонує людству переглянути своє ставлення майже до всіх сфер людської життєдіяльності. У колі уваги опинилися три найважливіші сфери: духовна, соціальна й матеріальна.

Культура – це специфічний засіб вираження внутрішнього світу людини, що виявляється в поведінці, народних звичаях, віруваннях, у ставленні один до одного, праці, мови тощо. Зауважимо, що особливий вплив глобалізаційних процесів відчуває на собі мова та мовна культура. Багато дослідників (В. Кононко [1], Л. Мацько [2] та ін.) упевнені, що розвиток мови – об'єктивний процес, зумовлений поступальним рухом людського суспільства взагалі й кожної особистості зокрема.

Процеси поповнення лексичного складу української мови активізувалися на межі ХХ – ХХІ ст. Причиною цього став бурхливий розвиток електронних засобів комунікації, які докорінно змінили характер комунікативних відносин. Ці зміни стали поштовхом до пошуку нових засобів мовної комунікації, до креативних шляхів її вираження, які б відповідали потребам часу й були актуальними.

Так, важливим чинником глобальних змін у мовній культурі став Інтернет. Інтернет – це всесвітня комп'ютерна мережа електронного зв'язку, що об'єднує національні, регіональні та інші мережі. Як зазначає Г. Вайнштейн, Інтернет сьогодні постає „чинником суспільних трансформацій” [3, с. 16].

Швидкий розвиток глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, який ми спостерігаємо протягом останніх років в Україні, впливає на різні галузі життя та діяльності людини. Електронна пошта, мікроблоги, „живі журнали”, „аська”, соціальні мережі поступово замінюють звичайні види спілкування. І ця тенденція дедалі посилюється.

Метою нашої статті є аналіз особливостей інтернет-спілкування в аспекті проблем сучасної мовної культури.

Як свідчать дослідження, уже у 2012 р. кількість користувачів Інтернету становила 1,5 мільярда, а в 2017 р. – 3,4 мільярди користувачів [4]. Сьогодні жодна сфера людського життя не мислиться без використання інтернет-технологій, за допомогою яких отримуємо найновішу інформацію.

Зазначимо, що сьогодні Інтернет все активніше входить і до навчально-виховного процесу українського освітнього простору, який повсякденно використовує його потенціал. Так, дослідники І. Жуков, О. Іванкевич та Г. Кременецький виробили „Концепцію інтернет-порталу інформаційних ресурсів освіти і науки МОНМС України” [5].

Мережа Інтернет породжує специфічний вид спілкування – інтернет-спілкування, оскільки люди прагнуть не тільки отримати інформацію, але й віртуально спілкуватися на відстані. Інтернет-спілкування привертає увагу науковців різних галузей людського знання (лінгвісти, мовознавці, педагоги, соціологи, культурологи тощо), які почали приділяти цьому величезну увагу, досліджуючи функціонування мови комп'ютера та Інтернету.

Але, незважаючи на таку повсякчасну увагу, проблема інтернет-спілкування в її взаємодії з мовною культурою залишається актуальною, адже комп'ютер сьогодні – не лише засіб передачі та обміну інформації, він пропонує людині особливе середовище, специфічний світ зі своїми думками, змістом та впливом на формування поведінки людини. Тому в цьому контексті важливого значення набуває вивчення особливостей інтернет-спілкування та його впливу на сучасну мовну культуру суспільства.

Можна з упевненістю твердити, що проблеми взаємозв'язку мовної культури та інтернет-спілкування стають все більш актуальними для сучасних дослідників, зокрема, деякими з розроблених аспектів є: культура спілкування в мережі Інтернет [6], використання інтернет-технологій в освітньому просторі [7], мовні особливості інтернет-спілкування [8], вплив інтернет-спілкування на культури молоді [9], використання засобів інтернет-спілкування в навчальному процесі [10] тощо.

Отже, найбільший інтерес в мережі Інтернет для користувачів становить спілкування, тому ми підтримуємо думку багатьох науковців про те, що Інтернет – це новий рівень комунікації. В Інтернеті не існує жодних меж: вільно спілкуються люди різних континентів, дві людини або відразу група людей. Сьогодні ми не зустрінемо жодного школяра чи студента, які б ніколи не чули про такі популярні соціальні мережі, як „Вконтакті”, „Твіттер”, „Фейсбук”, „Однокласники”, „Кола Гугла”, електронна пошта, аська та інші. Про це знають навіть у найвіддаленіших куточках світу.

Проте не завжди інтернет-спілкування позитивно впливає на мовну культуру, тому доволі часто погляди на використання соціальних мереж як засобу спілкування та комунікації бувають протилежними. Спілкуючись в мережі Інтернет, віртуальні співрозмовники нерідко для більш виразного, іронічного забарвлення певного вислову вживають слова з порушенням мовних норм. Утворюються своєрідні жаргонізми, сленг, які притаманні тій чи тій групі віртуальних співрозмовників.

Уважаємо, що це може становити важливу проблему в аспекті мовної культури сьогодення. Мова чатів, блогів, сайтів, веб-форумів, яка становить різноманітний синтезований пласт вульгаризмів, жаргонізмів, сленгу, професіоналізмів, переноситься до реального життя й реального спілкування людей, особливо школярів та підлітків, що не завжди позитивно може відобразитися на їхній поведінці.

Серед тенденцій формування, розвитку та вживання мови інтернет-спілкування, на нашу думку, актуальними залишаються проблеми дослідження мовно-культурного складника віртуального спілкування. Одним із важливих аспектів дослідження специфіки інтернет-спілкування стає проблема мови й мовної культури, яка тісно пов'язана з проблемами духовності людини. Зрозуміло, що мовна культура, поєднана з культурою інтернет-спілкування, може бути засобом не лише відбиття сучасного стану культури людства, але й інструментом навчання молодого покоління культури рідної мови.

Отже, інтернет-спілкування – це нова сфера інформаційної мовно-культурної взаємодії, яка приводить до виникнення нових видів мовної комунікації. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в лінгвістичному аналізі окремих мікроблогів.

Література

1. Кононенко В. І. Мовно-культурні процеси в освітньому просторі / В. І. Кононенко // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 2 – 5.
2. Мацько Л. І. Мовна освіта і виховання та мовна культура і поведінка: збірник наукових трудов / Л. І. Мацько // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : НПУ, 2002. – Ч. 3. – С. 89 – 92.
3. Вайнштейн Г. Интернет как фактор общественных трансформаций / Г. Вайнштейн // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 7. – С. 16 – 27.
4. Кучеренко Є. Самовизначення в Інтернет-спілкуванні як соціально-психологічна проблема особистості / Є. Кучеренко // Пам'ять століть. – 2017. – № 5 – 6. – С. 159 – 167.
5. Жуков І. Концепція інтернет-порталу інформаційних ресурсів освіти і науки МОНМС України / І. Жуков, О. Іванкевич, Г. Кременецький // Вища шк. – 2011. – № 3. – С. 52 – 61.
6. Подлевська Н. Культура спілкування в мережі Інтернет / Н. Подлевська // Укр. мова і л-ра в шк. – 2011. – № 2. – С. 13 – 17.
7. Твердынин Н. М. Привлечение Интернет-технологий в образование: плюсы и минусы / Н. М. Твердынин, А. Г. Черемисин // Социально-гуманитарные знания. – 2008. – № 3. – С. 281 – 289.
8. Тищенко О. Мова інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта / О. Тищенко // Дивослово. – 2011. – № 12. – С. 35 – 39.
9. Худобець О. Інтернет і підліток – культура спілкування та залежність / О. Худобець // Історія України. – 2006. – № 19. – С. 14 – 16.
10. Якушина Е. Образовательные Интернет-ресурсы в учебном процессе / Е. Якушина // Народное образование. – 2005. – № 7. – С. 133 – 139.

Білокінь Ілона (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Лисенкова Т. М.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

LANGUAGE IS THE SOUL OF THE PEOPLE

Language is an invaluable gift of God that is given to every person. It accompanies us from birth to death. A newborn baby learns the world through language.

Language for any person becomes, as a second nature, organically surrounding people, it lives with them everywhere and always, without it, as without the sun, air, plants, a person cannot exist.

Language is the basis of the culture of the nation, the greatest treasure.

Ukraine is my homeland and I am proud that I am Ukrainian. Ukraine is a beautiful country that has an interesting history, traditions, beautiful cities, fun people, incredible nature, national holidays and a rich culture. And, of course, we have our national language.

Our language is the language of our ancestors, it is our memory and pride. The Ukrainian language ranked second in terms of melodic criteria after Italian and became the third most beautiful language in the world according to such criteria as phonetics, vocabulary and phraseology, and as to the structure of sentences it was after French and Persian at a linguistic competition held in Paris in 1934.

But, of course, language is an important component for every nation. Language gives its nation many treasures such as history, literature, poetry ...

And, of course, international languages are of great importance. For example, English. English is the native language for more than 300 million people on our earth. Today, English is used almost everywhere. It is the language of banking and industry, computers and commerce, technology and science. English as an international language helps people of different nationalities from around the world discuss politics or arrange business meetings. More and more people from non-English speaking countries begin to learn the language and use it in their daily lives, business and travels. The development of tourism has largely contributed to the fact that English has become a universal means of communication.

Learning the language of another country is a great opportunity. Learning a language means learning to live differently, looking at it from a new aspect. Most people tend to learn a language so that it can be used practically always during travel or work, and some are lucky enough to master the language to such an extent that they become part of another culture. It is known that once Charlemagne said: "to have a different language means to have a second soul."

And always remember: "As long as the language lives, the people will live as a nationality."

Ivan Ogienko

Близнюк А.О., Жидкова В.С. (Україна)

Науковий керівник канд. пед. наук, доцент Мокроменко О.В.

***Харківський національний технічний університет сільського господарства імені
Петра Василенка***

МИЛОЗВУЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У багатьох наших текстах – усних та писемних, де пульсує характер національної індивідуальності, властивий їй рух слово- та текстотворчої думки, оригінальних асоціативних зв'язків, алюзій, де ознакою самобутності стає вироблений свій ритм, відчутна, хоч не завжди достатньо усвідомлена, й звукова організація сказаного чи написаного, своєрідна звукова пластика, т. зв. внутрішній симфонізм, мелодійність. Милозвучність сприймаємо на рівні звучання не лише окремих слів, а й окремих мовних елементів – звукосполучень, словосполук; милують вухо звуковою граціозністю, винятковою доброзвучністю і окремі тексти, якщо здатні їх сприймати не лише чутливим, натренованим вухом, а й оком, яке „вміє” слухати [2].

Милозвучність, наспівність, мелодійність – одна з характерних особливостей

української національної мови, яку визнано багатьма дослідниками як важливу позитивну її ознаку [3]. Своє слово сказали лінгвісти, літератори, музикознавці, аматори. Навіть не завжди розуміючи сказане, як це буває з іноземцями, не вловлюючи його змісту, слухачі просто насолоджуються милозвучністю, манерою говоріння, що, приміром, відомо з виступів Шевченка перед петербурзькою публікою 1860 р. Варто нагадати, що стихія народнопоетичного слова у Шевченка була надзвичайно сильною, природною, непідвладною жодним впливам.

Витворено низку слів та словосполук – своєрідних заміників терміна милозвучність: евфонія, доброзвучність, мова з великими музикальними можливостями, мов а її фонетичну красу тощо.

Однак у розкритті самого поняття милозвучність й досі немає однастайності [2;3], відчутна тенденція виробити різний підхід до тлумачення цього терміна: у літературознавстві беруть до уваги звукові засоби підсилення виразності окремого художнього твору, тобто трактують милозвучність як суто стилістичний засіб, у мовознавстві виокремлюють як характерну ознаку певної національної мови [1;3]. Переважно називають мови італійську, українську, французьку, перську. Однак варто зауважити, що навіть люди усномовних професій не завжди спроможні назвати основні ознаки нашої звукової мови, а пересічний мовець здебільшого обмежується поширеним у вжитку епітетом солов'їна. Натомість параметри милозвучності важливо пізнати, щоб, по-перше, вміти належно оцінити живе слово своє та свого оточення, по-друге, бути здатним доглибно аналізувати звукову своєрідність рідної мови і практично зберегти її (хоч би з уваги на різні чинники, що деформують її чи навіть руйнують), по-третє, активно включатися у процес дерадянзації, тобто адекватно реагувати на zdeформовані написання і вимову слів та їхніх форм, по-четверте, внести відповідну корекцію у свою вимову. Не зайвим може бути й вміння порівнювати цю властивість української мови із відповідними особливостями інших мов.

Міркуючи про милозвучність, – чи сприймаємо її лише як естетичну категорію, як стилістичний засіб поетичного мовлення, чи підходимо як до чітко визначеного наукового поняття, важливо, на думку багатьох дослідників, виходити з тези: мова, як і поетичне мовлення, тісно пов'язані з музикою, з відчуттям плавності у переходах між звукокомплексами, з переливами різноманітних тональних відтінків, з усвідомленням рівномірного розподілу сили вокальної енергії, з урахуванням специфіки акцентно-ритмічної структури тощо. Отже, не варто говорити лише про „прихований” зв'язок між мовленням і музикою [2;3]; він багатьма усвідомлений, і важливо зберегти цю особливість, виробити систему відповідних методів у навчально-просвітницькій роботі. Тут варто згадати маловідому гіпотезу індійського музикознавця і філософа Х. Хана про музику як першооснову творення людської мови. Його вислів у кожній мові є музика і мова ніколи не зможе звільнитися від музики у час посиленої уваги до усності безперечно, вартій уваги.

Друга, не менш важлива вимога: поняття милозвучності слід визначати, беручи до уваги комплекс показників, а не обмежуватися якоюсь однією, хоч і дуже важливою ознакою. Основними рисами зокрема є гучність, вокальна гармонія, плавність, тенденція до відкритості складів, до наростання сонорності у внутрішніх складах, акцентно-ритмічна структура тощо.

Вивчення іноземних мов, володіння ними – це ще одна можливість використовувати метод опозиції і порівнювати фонетичні явища української літературної мови з іншими, краще таким чином пізнаючи її самобутні ознаки. Приміром: однакове написання слова

українською та російською мовами – книжка, ложка, голубка, однак їхня вимова не однакова: носії української літературної мови повинні зберігати дзвінкість звуків [ж], [б], як і інших дзвінких у позиції, перед глухими, росіяни у звукокомплексах [дж], [жк], [бк], [зк], [гт], [дс], [дш] та подібних дзвінки оглушують.

Сьогодні, коли у суспільному житті посилюється важливість усної комунікації і відчутною стає криза довір'я до передавання інформації за допомогою друкованого слова, коли повернення до усних форм комунікації зумовлене переконанням про гуманістичну цінність усної мови [1;2;3], пізнання законів творення доброзвучного тексту стає важливою проблемою мовної практики, що, безперечно, вимагає й відповідного наукового узагальнення. Вони потрібні для доброї реклами, без таких знань годі уявити собі гарний виступ публічної особи.

Література

1. Сучасна українська літературна мова / [Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я., Тоцька Н. І., Уздиган І. М.] // за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища школа, 1997. – С. 74.

2. Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови / О. Сербенська // Теле- та радіожурналістика. – 2016. – №15. – С. 258–266.

3. Тоцька Н. Засоби милозвучності української мови / Ніна Іванівна Тоцька // Урок української. – 2003. – №10. – С. 30.

Бойко Лідія Павлівна (Україна)

Запорізький державний медичний університет

ВИВЧЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ПРИСВІЙНОГО ЗАЙМЕННИКА «СВІЙ» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ, ЗОКРЕМА В АУДИТОРІЇ ІСПАНОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Загальновідомо, що під час вивчення іноземної мови, студенти, особливо на початковому етапі навчання, активно використовують навички рідної мови. Тому дуже важливо у своїй практиці враховувати усі можливі взаємовпливи рідної та іноземної мов, акцентуючи позитивні фактори (транспозиція) та послабляючи негативні (інтерференція).

Вживання присвійного займенника «свій» викликає значні труднощі у більшості студентів, які вивчають українську мову, як іноземну. Тому що присвійний займенник «свій» визначається такими специфічними функціями, які виділяють його з ряду інших присвійних займенників.

Присвійні займенники означають належність предмета, особи, явища до однієї з трьох осіб : «мій», «наш» – першій особі, «твій», «ваш» – другій, функцію займенника третьої особи виконує родовий відмінок займенника «він, вона, вони» відповідно «його, її, їх».

Займенник «свій» є зворотнім присвійним займенником і позначає належність кожному з трьох осіб :

I. «Я виконую «своє » (моє) завдання».

II. «Ти виконуєш «своє» (твоє) завдання».

III. «Він (вона) виконує «своє» (його, її) завдання.

Наявність загального значення «присвійності» у займенниках «мій, твій, ваш, наш» і займенника «свій» припускає у кількох випадках її синонімічну взаємозаміну, що особливо характерно у випадку, коли в реченні йдеться про щось, що належить тому, хто виконує дію, наприклад :

– Я розповідаю про «своє» = «моє» діло;

– Ти розповідаєш про «своє» = «твоє» діло.

У сучасній українській мові перевага належить саме цим синонімічним формам («свій, своя, своє, свої»).

Але для третьої особи така (синонімічна) заміна неможлива. Порівняйте:

– Він розповідає про «своє» ≠ він говорить про його діло.

В останньому випадку можна розуміти, що «він» = «хтось» розповідає про діло когось іншого.

Розглянемо випадок, коли присвійний займенник «свій» позначає, на перший погляд, двозначний сенс висловлювання. Це характерно для речень, де можна виділити кілька третіх осіб. Наприклад :

– Викладач попросив студента віднести книги у свою кімнату.

Виникає запитання : у чию? Кімнату викладача чи студента. І саме тут виявляється основна особливість присвійного займенника «свій», який означає належність предмета лише тому, хто є агентом дії. У даному випадку «агент» або ініціатор дії є викладач.

Таким чином, характерною особливістю присвійного займенника «свій» – позначати предмети або явища тільки тому, хто виконує дію, або ініціатору дії, тобто, як було підкреслено, «агенту» дії.

Відносно присвійних займенників в іспанській мові. Вони бувають двох типів:

1) присвійні займенники - прикметники;

2) присвійні займенники – іменники.

Перший тип цих займенників стоїть перед іменником і згоджується з ним у числі та роді.

а) іспанські форми «vuestro, -a, -os, -as» перекладаються на українську мову займенниками «ваш, ваша, ваші» та вказують на належність предмета кільком або багатьом особам, до кожного з яких, хто говорить може звертатися на «ти».

б) присвійний займенник – прикметник «su» узгоджується у числі та роді не з іменником, який позначає певного власника чогось, а з іменником, який вказує на предмет володіння. Тому «su idea» можна перекласти на українську мову, як його ідея, її ідея, ваша ідея, їх ідея.

А щоб уточнити того, хто володіє чимось, можна з контексту або за допомогою особових займенників третьої особи з прийменником «de».

Але між іспанськими присвійними займенниками-прикметниками і українськими присвійними займенниками є ряд диференціацій. Тому необхідно знати наступне: зворотній український присвійний займенник «свій» вказує на належність того чи іншого об'єкту або явища суб'єкту мовлення і може відноситися до усіх трьох осіб однини та множини. А на іспанській мові кожний особовий займенник має відповідні присвійні займенники, як у порівняльній таблиці (в іспанському варіанті перед предикатом не ставиться особовий займенник: на нього вказує особове закінчення дієслова (предиката):

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА

Среди множества вопросов, которые язык задает исследователям, одним из самых интересных является вопрос о том, как язык формирует картину мира человека. Картина мира – это определенное видение и конструирование мира в соответствии с логикой понимания мира, это – «определенный образ мира, который никогда не является его зеркальным отражением» [1; 60]. Как не является одним и тем же, к примеру, дом и рисунок дома. Ведь один и тот же дом можно нарисовать по-разному, увидеть его с разных сторон. В недрах языка формируется языковая картина мира у человека. Но, как подчёркивает известный лингвист Е. В. Падучева, «нельзя на естественном языке описать «мир как он есть»: язык изначально задаёт своим носителям определённую картину мира, причём каждый данный язык – свою» [2; 5-6]. Американский лингвист Эдвард Сепир, обобщив свои наблюдения, заявлял, что миры, в которых живут различные общества, это – отдельные миры, а не один мир, использующий разные ярлыки. Язык по-своему членит действительность, и человек находится во власти конкретного языка. Таким образом, каждый народ видит свой инвариант бытия в своей особой и неповторимой проекции, которая, собственно, и образует уникальную языковую картину мира. Данная картина мира передается от поколения к поколению, однако картина мира не статична, со временем она меняется. Стоит сказать, что картина мира обладает такими характеристиками как человеческая субъективность, ведь она несет основные свойства мировидения человека (шире – этноса); при наличии субъективного фактора картина мира остается космологичной, представляя собой органичное единство статики и динамики, стабильности и изменчивости. Картина мира обладает пластичностью и подвижностью, она поливариантна, обязательно наглядна, образна, имеет системный характер и обладает целостностью.

Реальный мир строится на языковых нормах данного общества. У некоторых африканских племен есть только два слова для названия цветов: одно для «теплых» (красный, оранжевый, желтый) и одно – для холодных (голубой, фиолетовый, зеленый). А в языке эскимосов более 30 наименований снега. У всякого общества свои приоритеты, свой мир, безусловно, отраженный в языке.

Языковая картина мира, являясь посредником между человеком и реальностью, фиксирует национально-специфическое видение мира, а также видение мира обществом на определенном временном срезе его существования. Человек осваивает мир – появляются новые ареалы в языковой картине мира: электронные деньги, час пик, компьютер, кредитка, мониторинг. В языковой картине мира явлена и ценностная оценка целого мира, по фактам языка можно проследить как в языковой картине мира отражаются универсальные общечеловеческие ценности и ценности, отмеченные национальным и культурными кодами, совокупность которых и образует определенный тип культуры.

Когнитивная лингвистика говорит, что владение языком предполагает концептуализацию мира. Очень обобщенно концептуализация – это система взглядов, представлений. Концепт – это научная абстракция. Он номинируется тем словом, которое

передает его значение наиболее концентрированно и адекватно. Однако помимо значений, которые фиксируются за данным словесным знаком в словарных дефинициях, концепт объединяет в своем поле и те понятия и смыслы, которые составляют его периферию и не фиксируются толковыми словарями. В концептах хранится не только индивидуальное знание и опыт, но и знание, общее для всего данного лингвистического сообщества; они «в некотором роде «коллективное бессознательное» современного ... общества» [3; 9].

В процессе преподавания русского языка как иностранного следует обратить внимание на то, что слова имеют тенденцию расширять, а подчас и кардинально менять свою дефиницию на разных временных срезах функционирования слова. Остановимся на прилагательных «позитивный – негативный» и «комфортный» в их сегодняшнем восприятии. Д. Н. Ушаков в своем «Толковом словаре русского языка» дает следующее определение словам «позитивный – негативный»: «Позитивный, -ая, -ое, -вен, -вна, -вно [латин. *positivus* – положительный] (книжн.). 1. Основанный на опыте, на фактах, реальный...Буржуазия обманывает народ всякими «позитивными» национальными программами. Ленин. Позитивные науки. 2. Выраженный в положительной форме; противоп. негативный. Позитивное суждение. 3. только полн. формы. прил. к позитив (фот.) П. отпечаток» [4]. То же и с антонимом слова «позитивный»: «Негативный, -ая, -ое, -вен, -вна, -вно [латин. *negativus*] (книжн.). Отрицательный, в отрицательной форме. Н. ответ. Негативный, -ая, -ое (фот.) Прил. к негатив; для негатива. Негативное стекло» [4]. А сегодня мы говорим «позитивный человек», «позитивное мышление», целый раздел науки под названием «Позитивная психология». Позитивная психология – это наука о позитивных сторонах человеческой жизни, таких как благополучие, счастье и процветание, иными словами, это наука об искусстве жить. Позитивное мышление есть ожидание счастья, радости, здоровья и иных благ. Семантическое родство даже с вариантом – «выраженный в положительной форме» весьма отдаленное. Семы «счастье», «успех» явно недавно приобретенные. А что значит «позитивный человек» (разг.)? Хороший человек? Добрый человек? Вовсе нет. Это человек, который не несет «негатива», то есть отрицательных эмоций (не будет нам рассказывать о своих неприятностях, например). А что значит «комфортный»? Ближайший синоним – «удобный»: «комфортный (от сл. *комфорт*) удобный, уютный. «Довольно комфортное помещение во флигеле. Достоевский» [5]. А сегодня мы говорим «комфортный человек» (разг.), «комфортная ситуация» (разг.), «зона комфорта» (разг.). Зона комфорта – жизненное пространство, в котором человек чувствует себя уверенно и безопасно. То есть, это состояние психологической защищенности, в зоне комфорта все привычно и предсказуемо. И все-таки, это предмет (диван) может быть удобным либо неудобным. И «комфортный человек» совсем не значит, что это человек хороший, добрый. Просто он не доставляет нам дискомфорта.

Все эти словосочетания были абсолютно невозможны 50 лет назад. О чем это говорит? Об изменении мышления, смене парадигмы установок в современном мире. Мы стремимся уйти от библейской вертикали «добро – зло». Что следует делать со злом? Борьбаться, побеждать. А с негативом? Избегать.

Современное мышление и язык вслед пытаются отстраниться, снизить эмоциональную напряженность, уйти от вертикали в плоскость горизонтальную, лавировать, если можно так сказать. Что это? Тревожный симптом нездоровья или просто адаптивная

реакция на бесконечный поток информации? В любом случае отметим, что язык очень чутко реагирует на любые нюансы в изменении мышления и мировосприятия человека в частности и общества в целом.

Литература

1. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке. Язык и мышление / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1988. – 242 с.
2. Падучева Е. В. Семантические исследования (Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива) / Е. В. Падучева. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 464 с.
3. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1997. – 824 с.
4. Ушаков Д. Н. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / Д. Н. Ушаков. – Режим доступа : <https://ushakovdictionary.ru>.
5. Чудинов А. Н. Словарь иностранных слов [Электронный ресурс] / А. Н. Чудинов. – Режим доступа : https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003636516/.

Бурлака Владислав Олександрович(Україна)
Науковий керівник Пасичник Аліна Ігорівна
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені П.Василенка

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Мова є засобом і матеріалом формування та становлення особистості людини, її інтелекту, волі, почуттів і формою буття. Мова – це неперервний процес пізнання світу, освоєння його людиною. Мова є засобом спілкування між людьми, передавання власного досвіду іншим і збагачення досвідом інших. Мова сприяє виявленню й задоволенню матеріальних і духовних потреб людей, об'єднує їх у суспільство для досягнення добробуту та розвитку духовних цінностей.

Мова існує у двох формах: усній і писемній. Передаючись з уст в уста, закріплюючись у текстах, вона невтомно долає віки, єднає покоління, збирає і зберігає духовне єство народу, національну картину світу, формує національну свідомість і культуру нації. Потреба ефективного та ефектного спілкування стимулює мовців до художнього осмислення мови, до пошуку все точніших і виразніших мовних засобів. У результаті з загальнонародної мови відтворюється відшліфований, культурний варіант – добірне літературне мовлення, яке й само по собі вже може стати мистецтвом та естетичним матеріалом для інших видів мистецтва.

Мова невмируща, бо в ній безсмертя народу, живе в ньому і з ним. Але в безсмерті мови є й часточка безсмертя людини. Через мову кожна людина дотикається до безсмертя свого народу.

Так, наші предки від найдавніших часів залишили в мові історію свого народу, національні звичаї побут, спогади про минуле, думки про майбутнє.

Отже, мова унікальне (від лат. unicus- єдине в своєму роді),- виключне явище в житті людини і суспільства.

Роль та функції мови у формуванні особистості

Мова належить до унікальних явищ життя людини і суспільства. Вона витворилась одночасно з ними і є не тільки їхньою найприкметнішою ознакою, а й найнеобхіднішою умовою формування їхньої сутності. Мова обслуговує людину і суспільство, але цим не вичерпується її роль. Мова є і формою буття їх.

З-поміж багатьох функцій мови в житті людини й суспільства основними називають такі:

1. Комунікативна функція, або функція спілкування. Суть її полягає в тому, що мова використовується як засіб спілкування між людьми, як інформаційний зв'язок у суспільстві. Ця функція є життєво необхідною і для суспільства і для мови. Для суспільства вона важлива тим, що за допомогою мови люди обмінюються думками й почуттями, збагачується досвідом попередніх поколінь, гуртуються для захисту, створюють матеріальні й духовні цінності, дбають про поступ уперед.

Для мови комунікативна функція також є вкрай важливою, бо мова, якою не спілкуються вмирає. Зі смертю ж мови вмирає народ, що був її творцем і носієм, вмирає жива культура, створена цим народом і мовою, а писемна та матеріальна культура губиться у віках і забувається.

Народ, який втратив свою мову спілкування, втрачає і увесь той духовно-культурний світ цінностей, що витворився на ґрунті його мови. Такий народ швидко уподібнюється тому народові, чию мову взяв для спілкування, тобто асимілюється, розчиняється в іншій нації. Але, втративши все своє, надбане віками, асимільований народ ні коли не зрівняється з сусідом, чию мову прийняв, бо він втратив національний ґрунт і гідність, він є менш вартісний, вторинний. Ось чому слід не тільки на словах визнавати право української мови на широке вживання у суспільному житті, а й кожному з нас повсюдно спілкуватися нею, аби українська мова жила повнокровним життям.

Людство винайшло кілька засобів обміну інформацією: звукові і світлові сигнали, азбука Морзе, дорожні знаки, символи, шрифти, коди, жести. Але всі вони мають обмежену сферу застосування і стосовно мови, є вторинними, похідними, такими, що виникли вже на базі мови. Мова є універсальним і унікальним, матеріально найдешевшим засобом спілкування.

2. Номінативна функція, або функція називання. Усе пізнане людиною (предмети, особи, якості, властивості, явища, процеси, закономірності та поняття про них) дістає назву і так під цією мовною назвою існує в житті і в свідомості мовців. Назва вирізняє предмет із безлічі інших. Мовну назву дістають не тільки реально існуючі предмети, а й ірреальні, уявні, вигадані, фантастичні. Завдяки цій функції кожному мову можна як окрему своєрідну картину світу, що відображає національне світобачення і світовідчуття. Мовці намагаються в усіх сферах спілкування творити назви своєю мовою. Якщо ж своїх назв не творять, то змушені їх запозичувати з інших мов і перекладати, калькувати або просто в незміненому вигляді засвоювати чужі назви. Немає у світі мов, які б не запозичували назв з інших мов. Але якщо запозичень занадто багато і процес цей інтенсивний, виникає загроза втратити самобутність своєї мови. Тому варто максимально користуватися існуючими назвами або творити нові з матеріалу власної мови, а до запозичень вдаватися лише в разі крайньої потреби.

3. Мислетворча функція. Мова є не тільки формою вираження і передавання думки (як це ми спостерігаємо при комунікативній функції), а й засобом формування, тобто творення самої думки. Людина мислить у мовних формах. Процес цей складний, іде від конкретно-чуттєвого рівня до понятійного. Поняття закріплюються у словах і в процесі мисленнєвих операцій порівнюються, зіставляються, протиставляються, поєднуються чи розподіляються. Отже, мислити – це означає оперувати поняттями у мовній формі, мовному вираженні.

4. Пізнавальна функція мови. Вона полягає в тому, що світ людина пізнає не стільки власним досвідом, скільки через мову, бо в ній нагромаджено досвід попередніх поколінь, сума знань про світ. Наприклад: засобами мови можна одержати ґрунтовні, об'єктивні знання про космос, океан чи якусь країну, так ніколи там і не побувавши. Мова багата інформацією, вона постійно надає нашому мозку матеріал для мисленнєвих операцій, живить і рухає розвиток інтелекту.

5. Експресивна, або виражальна, функція мови. Неповторний світ інтелекту, почуттів та емоцій, волі людини є невидимим для інших. І тільки мова надає найбільше можливостей розкрити їх для інших людей, вплинути на них силою своїх переконань чи почуттів.

6. Волюнтативна функція є близькою до експресивної. Вона полягає в тому, що мова є засобом вираження волі співрозмовників (вітання, прощання, прохання, вибачення, спонукання, запрошення).

7. Естетична функція. Мова фіксує в собі естетичні смаки та уподобання своїх носіїв. Милозвучність, гармонія змісту, форми і звучання, дотримання норм літературної мови у процесі спілкування стають для мовців джерелом естетичної насолоди, сприяють розвиткові високого естетичного смаку.

У своїй художній довершеній формі літературна мова сприймається естетично вихованими мовцями як естетичне явище (наприклад, високохудожні твори Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, О. Олеся та ін.).

Мова є першоелементом культури, вона лежить в основі розвитку всіх інших видів мистецтв. І ті естетичні цінності, які ними породжуються, зумовлені значною мірою естетичними можливостями мови (театр, кіно, радіо, телебачення тощо).

8. Культурологічна функція мови. Мова є носієм культури народу-мовотворця. Кожна людина, оволодіваючи рідною мовою, засвоює культуру свого народу, бо сприймає разом з мовою пісні, казки, дотепи, жарти, легенди, думи, перекази, історію, промисли, звичаї, традиції матеріальної культури і духовного життя нації.

Пропагуючи мову, ми поширюємо свою культуру, вводимо її у світову. Перекладаючи українською мовою художні твори і наукові праці з інших мов, збагачуємо нашу культуру набутками інших культур, розвиваємо свою мову.

Мовна культура людини є показником її загальної культури, рівня освіченості.

9. Ідентифікаційна функція мови полягає в тому, що мова виступає засобом ідентифікації мовців, тобто засобом вияву належності їх до однієї спільноти, певного ототожнення: я такий, як і вони, бо маю спільну з ними мову. Ідентифікація виявляється у часовому вимірі: багато поколінь у минулому є нашими предками, бо говорили нашою мовою. Ідентифікація виявляється у часовому вимірі: українці Росії, Канади, Америки, Австралії та інших країн виявляють свою належність до українства українською мовою.

Ідентифікуючу функцію можна назвати ще об'єднуючою. Належність до певного народу, його культури зумовлюється етнічно, тобто походженням. Але це не завжди так. Є

багато людей не українського походження, які стали українцями за духом, бо сприйняли з українською мовою українську культуру, весь світ українства, і наша земля була і є їм рідною (Марко Вовчок, Юрій Клен, та багато інших).

10. Міфологічна функція мови збереглася з доісторичних часів, коли люди вірили у слово як у реальне дійство, здатне зупинити небажаний хід дій, побороти злі сили, підкорити природу своїй волі. Ця міфологічна сила слова знайшла широке відображення в українському фольклорі: заклинаннях, шептаннях, чаруваннях, виливаннях, ворожіннях, казках, переказах, легендах тощо. В них надзвичайною силою наділяються окремі слова, вирази за певних умов їх виголошення. У словесному світі зміщуються межі реального та уявного. Нині у зв'язку з поширенням теорії біологічного поля людини, позитивної і негативної енергії, екстрасенсорика набуває нових імпульсів міфологічна функція мови.

Одиниці мови по-різному беруть участь у виконанні функцій мови. Так, комунікативну функцію мови виконує речення, його називають комунікативною одиницею мови. Проте й інші одиниці мови беруть участь у комунікативній функції, але не як окремі комунікативні одиниці, а як одиниці нижчих порядків, як будівний матеріал мовної структури й системи. Номінативна функція лягає на слова, лексичні словосполучення, фразеологізми. В експресивній, волюнтативній функціях задіяна лексика з емоційним, вольовим значенням. У виконанні інших названих функцій беруть участь усі одиниці мовних підсистем із різною мірою продуктивності.

Висновки

Мова єднає між собою різні покоління людей, як заповіт, як найдорожча спадщина. Вона несе величезний вклад у розвиток людини як неповторної особистості.

Мова така ж давня, як і свідомість. Мова впливає на свідомість: її норми, що історично склалися, специфічні у кожного народу, в одному і тому ж об'єкті відтіняють різні ознаки. Проте залежність мислення від мови не є абсолютною. Мислення детермінується головним чином своїми зв'язками з дійсністю, мова ж може лише частково модифікувати форму і стиль мислення.

Стан проблеми співвідношення мислення і мови ще далеко до завершення, воно містить ще безліч цікавих аспектів для дослідження.

Література

1. Вихованець І.Р. Теоретична морфологія української мови. Київ видавництво «Пульсар», 2004.
2. Губко О. Психологія українського народу. – К.: Задруга, 2003.
3. Моргун В.Ф., Ткачєва М.Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии. – М.: педагогика 1981.
4. Общая психология. Учебн. пособие для пед. ин-тов. Под ред. проф. А.В. Петровского - М.: «Просвещение», 1970.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Інформаційна культура є культурою нового типу. Поняття інформаційної культури сформувалось у межах інформаційного суспільства, коли інформація стала головним стратегічним ресурсом і були створені нові технології для її збереження та обробки.

Інформаційна культура – культура взаємодії суб'єкта з інформацією. Це вміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати її для одержання, обробки та передачі інформації, застосовувати комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби й методи.

Важлива складова інформаційної культури – інформаційна грамотність. Інформаційна грамотність – це вміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена.

Інформаційну культуру, на думку одного з провідних фахівців у галузі інформатизації Е.П. Семенюка, можна розглядати як специфічну інформаційну компоненту загальної культури людини.

Культуру й інформацію, як справедливо зазначає А.І. Арнольдов, поєднують такі чотири чинники:

- 1) їх універсальність;
- 2) єдність спрямованості на свідомість і життєвиявлення людей;
- 3) їх соціальна детермінованість, що має тенденцію до глобалізації;
- 4) орієнтація на особистість, що має тенденцію до індивідуалізації.

Таким чином, культура й інформація виконують нормативно-ціннісно-регулятивну функції. Інформаційна культура – це органічний синтез інформації та культури. Це культура взаємодії людини з інформацією на рівні суспільства й особистості.

Існує багато визначень інформаційної культури. Ми вважаємо доцільним розглянути визначення у двох аспектах.

Інформаційна культура у широкому значенні – це сукупність принципів і механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію етнічних і національних культур, їх з'єднання у загальний досвід людства.

У вузькому значенні це: оптимальні способи поведінки зі знаками, даними, інформацією і надання їх зацікавленому споживачеві для розв'язання теоретичних і практичних завдань; механізми вдосконалення технічних галузей виробництва, збереження і передачі інформації; розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації.

Слід зауважити, що єдиного визначення інформаційної культури ще не існує. В одному випадку її визначають як інформаційні якості особистості (Вохришев М.Г., Зубов Ю.С.). В іншому – як інформаційна діяльність Гречихін А.А.). На наш погляд, інформаційна культура особистості являє синтез інформаційного світогляду, тобто системи поглядів

людини на світ інформації, інформаційної грамотності та грамотності у галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Компоненти інформаційної культури: комунікативна; мовна; книжкова, читацька; інтелектуальна; інформаційно-технологічна; інформаційно-правова; світоглядна; моральна; бібліографічна.

Рівні реалізації інформаційної культури:

- когнітивний рівень – знання та вміння;
- емоційно-ціннісний – установки, оцінки, ставлення;
- поведінковий – реальна і потенційна поведінка.

Інформаційна культура виступає у різних формах – науковій, промисловій, політичній, художній, освітній.

Таким чином, інформаційна культура – це система матеріальних і духовних засобів забезпечення єдності та гармонії у взаєминах людини, суспільства й інформаційного середовища. У процесі комп'ютеризації та інформатизації суспільства інформаційна культура стає складовою загальної культури людини.

Література

1. Семенюк Е. П. Інформаційна культура суспільства // *Соврем. о-во.* – 1993. - № 1. – 69 с.
2. Сухина В. Ф. Человек в мире информатики. – М.: Радио и связь, 1992 – 112 с.

Варлашкіна Анастасія, Абдулаєв Расім (Україна)
Науковий керівник старший викладач Тесаловська О. Б.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПОХОДЖЕННЯ НАЗВ ГРОШЕЙ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Гроші — національні знаки вартості, які випускає держава примусовим курсом замість повноцінних (золотих) грошей для покриття своїх витрат. Але чи всі знають, як і звідки виникли ці слова в нашій мові, чому гривня зветься гривнею, валюта — валютою, а купюра – купюрою, чому так, а не інакше?

Найголовніше для нашої теми слово «гроші» прийшло до нас із Заходу — з польської мови. Першоджерелом для нього послужило латинське словосполучення *grossus denarius* “товстий динар, важка монета”. Згодом друга його частина наче відпала, а значення “товстий, важкий” розширилося, і цим словом почали називати гроші взагалі.

Значно частіше зустрічається на українських землях монетна продукція стародавнього Риму. Насамперед, це срібні денарії імператорської епохи, особливо часів панування імператорів Траяна, Адріана, Луція Вера, Марка Аврелія та Коммода (2 ст. н. е.). Ці монети перебували в обігу до 5 ст. Знахідки пізнішого часу є рідкими. Масштаби використання римських денаріїв були дуже значними. Інколи у скарбах фіксується по декілька тисяч цих монет, а всього монетних знахідок у яких вони присутні зафіксовано близько 1500.

У 6-7 ст. на землях України з'явилася невелика кількість візантійських монет — срібних та бронзових, рідше золотих.

А звідки веде свій родовід слово купюра? За значенням купюра це те, на що можна накупити різного краму. Етимологічно купюра не має до українського дієслова ніякогісінького стосунку — воно прийшло до нас із закордону. Є у французькій мові дієслово *couper* “різати, стригти, кроїти, перетинати”, від якого утворився іменник *coupe* “поріз, розріз, газетна вирізка”. Звідси й розвинулося значення “частина цінних паперів”. Українська мова засвоїла це слово в ХІХ ст. у трьох різних значеннях: “паперові гроші”; “цінний папір певної номінальної вартості”; “скорочення, вирізка, зроблена в тексті”.

Слово валюта теж походить із латини, але запозичене нашими предками з італійської мови (у ХVІІІ ст.). Латинське *valere* “мати силу, коштувати” дістало продовження в італійському *valuta* “вартість, валюта”. Що ж, назва видається вельми логічною: валюта — це стійка грошова одиниця, грошовий знак, що має силу. ”).

Значно частіше зустрічається на українських землях монетна продукція стародавнього Риму. Насамперед, це срібні денарії імператорської епохи, особливо часів панування імператорів Траяна, Адріана, Луція Вера, Марка Аврелія та Коммода (2 ст. н. е.). Ці монети перебували в обігу до 5 ст. Знахідки пізнішого часу є рідкими. Масштаби використання римських денаріїв були дуже значними. Інколи ускарбах фіксується по декілька тисяч цих монет, а всього монетних знахідок у яких вони присутні зафіксовано близько 1500.

З 1996 в обігу були купюри вартістю: 1, 2, 5, 10, 20, 50 і 100. На одному боці банкноти зображувалися відомі українські історичні особистості, на зворотному - архітектурні надбання України

З 2002 року була введена купюра із зображенням Лесі Українки і вежею Луцького замку, номіналом в 200 грн. У 2006 році з'явилася перша купюра в 500 грн. з відомим письменником і філософом Григорієм Сковородою. Періодично в інтернеті з'являється інформація про те, що до емісії плануються купюри вартістю 1000 грн.

Монети використовуються номіналом у копійках: 10, 25 і 50, а також 1, 2, 5 грн.

У 6-7 ст. на землях України з'явилася невелика кількість візантійських монет — срібних та бронзових, рідше золотих.

Стосовно походження назви «карбованець» є декілька версій. За однією з них походження даного терміну сягає корінням давніх часів, коли на території сучасної України поширеним був метод записування розрахунків/боргів шляхом нанесення (карбування) на дерев'яній палиці/лозині спеціальних позначок. Інша версія заснована на тому, що у ХVІІІ столітті в Російській імперії, в тому числі й на українських землях, в грошовий обіг потрапили срібні рублі нового зразка з косою насічкою (карбуванням) на гурті замість більш звичних гуртових написів. Також має право на життя припущення, за яким виникненням своєї назви карбованець завдячує методу виготовлення монет карбуванням. Не варто забувати й про те, що слова «рубль» та «карбованець» можуть мати спільне походження – від слов'янського «рубати» (свого часу древні гривні розділяли методом рубання на чотири частини – рублі).

Копійка, яка з'явилася в 16 столітті, названа так по імені зображеного на монеті Георгія Побідоносця зі списом («копье» російською) в руці.

А старовинна римська монета «денарій», що означає буквально «ДЕСЯТЕРИК» (монета в 10 асів), дала назву поширеною в країнах Близького Сходу грошовій одиниці «динар». В Європі і, зокрема, Німеччині ця назва трансформувалась в грошен (від латинського «великий денарій» – *denarius grossus*). Слов'янським варіантом цієї назви, відповідно, став гріш. Звідки пішла назва – гроші.

Грошові одиниці Китаю і Японії – юань і ена – зобов'язані своєю назвою слову «коло». Це були перші монети круглої форми – до цього часу на Сході в ходу були монети в формі топірця, лопати, ножа і т.д.

Європейські грошові одиниці, такі як фунт, марка, ліра, крона, отримали свої назви від одиниць ваги. Так, наприклад, назва грошової одиниці Великобританії фунт стерлінгів позначає «фунт монет вартістю в стерлінг». А німецький гульден (грошова одиниця сучасних Нідерландів) бере свою назву від слова golden – «золотий». Маркою називали не монету, а півфунта срібла. Марка – така була одиниця ваги. Слово походить від латинського слова “межа”, оскільки всередині кожного князівства були свої марки – баварські, баденські та ін.

Отже, саме слово «долар» і відповідний знак (\$) набагато давніші, ніж сама валюта. Версій про те, як з'явився цей знак і це назва сила-силенна. Почнемо з того, звідки походить саме слово «долар». Історія його походження настільки давня, щоб не заплутатися в усіх хитросплетіннях історії просто-напросто неможливо. Традиційно вважається, що коріння назви купюри йдуть ... в країну Східної Європи під назвою Чехія. Саме в одному з міст цієї країни карбували талер (тоді його називали іоахимталер). Але англійці в деякій мірі перебрехали і стали називати талером не тільки валюту іоахимталер, а й португальські реали, а зніми заодно і іспанські песо, які були як дві краплі води схожі на іоахимталер. Пізніше американці «запозичили» ця назва у англійців: так талери почали «далерами».

Між іншим, у XIX ст. в українській мові було доволі поширене слово капса (фонетичні варіанти кабза, камза) зі значеннями “гроші; гаманець”. В І.Франка читаємо: “Тепер власне він обчислював. до якої суми заокруглиться збита вже кабза”. У “Словарі...” Б. Грінченка зафіксовано вислів: “Кабза грошей добра”. Як припускають етимологи, це слово теж історично зводиться до латинського capsa.

Волошина В.С. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Романенко Ю.М

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Пера Василенка***

ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ ЯК ІСТОРІЯ ЛЮДСТВА

Ще з давніх часів, коли почалося стрімке пізнання навколишнього середовища, і себе людина почала утверджувати через засоби своєї діяльності: виробляла кінцевий продукт (знаряддя, праця, матеріали тощо). Людство ніколи не було єдиним соціальним колективом, хоча було єдиним біологічним цілим. Люди освоювали земну поверхню поступово, нерівномірно. Цьому перешкоджали кліматичні та природні умови. Кожна група існувала не залежно одна від одної, кожна - у своєму просторі і часі, ізольовано.

Саме слово "культура" латинського походження і означає "обробіток", "догляд". Поняття "культура" складне і багатогранне В античності культура розуміється як виховання міри, гармонії і порядку, формування культурної людини, особистості, ідеалу людини. В середні віки "культура" розуміється як подолання обмеженості і гріховності людини, постійне духовне самовдосконалення людини. Новий час пропонує свої варіанти культури: вона розуміється як результат власних людських звершень; те, що підносить людину.

Історія не потурбувалася максимально повним збереженням усього, що виробило людство. Тому при вивченні, зокрема, культурно-мистецького процесу, виникають певні труднощі через те, що відсутня послідовна фіксація розвитку і трансформації мистецтв, оскільки цивілізації та їх здобутки народжувались і припиняли існувати в різний час на різних територіях, часто не були взаємопов'язані. Протягом століть митець був безособовим, його твір ставав віддзеркаленням часу і суспільства. Досі невідомо багато авторів творів, що ввійшли до скарбниці світового мистецтва і дають змогу зрозуміти багатоваріантні підходи до відображення життя. Таким чином, мистецтво уособлює цілісність бачення свідомості людини, її уявлень про світ і навколишнє середовище.

Слово «культура» починає вживатися як синонім вихованості, освіченості, чемності. У світі існує понад 400 визначень культури, і кожне з них не буде повторюватись. Багато вчених того часу і сьогодення намагались по своєму розуміти слово «культура». Розглядаючи походження культури можна назвати два напрямки – матеріальний та духовний. Це пов'язано насамперед з розвитком самої людини з її духовною сферою та матеріальною.

Духовна культура стосується свідомості людини, її вихованню, нормам, правилам. Сюди також можна віднести міфологічні, політичні, моральні та інші уявлення людей. Матеріальна культура охоплює всю сферу виробництва людини та її результат: дім, робота, предмети побуту, одяг, пам'ятники, засоби зв'язку і все інше .

Культура є показником відмінностей людської діяльності від інших біологічних форм життя, вона є своєрідним лакмусовим проявом історичного прогресу, своєрідності тієї чи іншої історичної епохи. Історичні держави, суспільства, насамперед відрізняються за рівнем духовності, сукупності створених народами цінностей. Як не парадоксально, але факт, політичні верхи часто являлися уособленням культурних епох. Візьміть Перікла, чи Костянтина Великого, чи Карла Четвертого, чи Мазепу, чи Грушевського. Вони, окрім всього, були ще й культурними рушіями свого часу.

Людина у світі культури є одночасно і суб'єктом, і об'єктом культури. Оскільки людина є носієм предметно-практичної діяльності та пізнання, вона є суб'єктом культури (суб'єкт – дослівно з латини – "той, що знаходиться в основі"). Кожна людина є й об'єктом культури, оскільки не може існувати поза культурою, тому що тільки завдяки культурі людина стає людиною (протилежність цьому – феномен так званих "мауглі", дітей, що виховувались тваринами і назавжди втратили навички соціалізації та людські якості, зокрема здатність до абстрактного мислення, мову, трудові навички). У загальному плані можна розгорнути такий ланцюжок діяльності суб'єктів: індивід (особистість) - мала (контактна) група - соціальні інститути спільності (класи, етноси, субетноси, професійні групи, покоління тощо) - установи, організації, об'єднання (партії, спілки, комерційні групи тощо) - країни-держави, регіональні спільноти, людство (родовий суб'єкт). Кожне з цих утворень виступає як суб'єкт культури. Функціонування культури суспільства забезпечується завдяки діяльності соціальних інститутів культури, до яких належать заклади культури і дозвілля (театри, музеї, консерваторії тощо), заклади освіти та соціального патронажу, творчі організації, культурна політика держави, установи охорони спадщини та накопичення інформації, засоби масової інформації і т. п. Під соціальними інститутами розуміється система стійких суспільних взаємодій соціальних структур, покликаних задовольняти потреби людей, є константою культури.

Чим більша гармонія людини із природою, тим ясніше її життя з точки зору культурного розвитку. Прилучаючись до культури людина стає людиною. Коли людина дотримується норм, правил, соціальних установок які визначають її культуру, то така людина стає «культурною людиною». Коли людство усвідомило культуру як систему цінностей, норм, традицій, як знакову систему для закріплення та передання досвіду комунікації та регуляції поведінки, вона вийшла на рівень самодостатнього явища. Початкові форми базувались на міфології, магії та ритуальній обрядовості.

На всіх цих рівнях зв'язок людини і культури виявляється двосторонньо - людина творить культуру і культура творить людину та переломлюється як «безпосереднє і опосередковане» — у самій людині безпосередньо, а поза людиною в опосередчених продуктах її діяльності — опосередковано. Притім потрібно враховувати, що історичні зміни співвідношень культури і людини, як і самої людини, протягом всієї історії є незначними.

Але саме поняття «людина» у співвідношенні культура/людина потрібно розглядати в різних масштабних планах: загального, особливого та одиничного. Справді, говорячи про людину, мають на увазі по-перше, людину «взагалі», людство; по-друге, певний тип людини, локалізований у часі і просторі (первісна людина, ренесансна людина, європейська людина, біла людина): по-третє, конкретну особистість, що відрізняється від інших індивідів, — «я», «ти», «він». Врахування цих трьох масштабних планів дає змогу не підмінити їх один одним (наприклад, коли переносять на кожного представника соціальної групи риси, властиві цій групі загалом, або роблять висновки про групу на основі рис окремих її представників). Природно також, що зміст проблеми культура/людина змінюється відповідно до кожного модусу буття людини: культура і людство, культура та особистість, культура і різні історичні або соціальні представники людства (середньовічна людина, інтелігент, люмпен, митець тощо).

Кожен народ, створюючи власну національну культуру, тим самим робить внесок у світову культуру, здійснюючи за її допомогою зв'язок з навколишньою природою та іншими народами. В результаті такого спілкування відбувається взаємне культурне збагачення. І як наслідок - різні культури розвиваються, ускладнюються, стають набагато різноманітнішими. Культура – явище діалектичне: разом зі зміною чинників, які її детермінують змінюється також сам зміст культури. Поняття культури дуже широке. Воно охоплює науку, філософію, літературу, мистецтво, релігію та інші сфери. У різних епохах стосунки між цими сферами були різні.

Одним із найважливіших факторів, що сприяє успішному розвитку національних культур, є засвоєння художнього досвіду інших народів. Інтенсивність і плідотворність цього процесу забезпечуються соціально-економічними зв'язками, обумовленими прагненням народів до взаєморозуміння та взаємозбагачення. Так формується загальнолюдська культура, до складу якої входять автономні культури усіх народів. Однак, кожен окремий індивід, кожен творець оперує конкретними поняттями, творить конкретною мовою, перебуває під впливом свого середовища. Словом, він належить до національної культури, без якої нема культури загальнолюдської, так само як неможлива національна культура без індивідуального творця.

Отже, як бачимо, генезис культури досить складний і пов'язаний з історичним розвитком суспільства. Одночасно, є досить специфічними і культурні знання, які торкаються багатьох напрямків розвитку суспільства. Однак без культурних знань не можна говорити про цивілізовану людину, суспільство, не мислимий прогрес майбутнього людства.

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Через мову ми пізнаємо світ. Наївно вважати, що кожен із нас сприймає світ безпосередньо, "таким, як він є". Насправді наше сприйняття світу відбувається крізь призму нашої мови.

Мова – скарбничка культури. Вона зберігає культурні цінності – у лексиці, у граматиці, в ідіоматиці, у прислів'ях, приказках, у фольклорі, у художній і науковій літературі, у формах письмового й усного мовлення. Це — передавач, носій культури, вона передає культурні скарби нації, що зберігається в ній, з покоління в покоління. Опановуючи рідну мову, діти засвоюють разом з цим і узагальнений культурний досвід попередніх поколінь. Мова – знаряддя та інструмент культури. Вона формує особистість людини, носія мови, через нав'язані йому мовою і закладені в мові бачення світу, менталітет, відношення до людей тощо, тобто через культуру народу, що користується певною мовою як засобом спілкування.

Отже, мова не існує поза культурою як соціально успадкованої сукупності практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя. Як один із видів людської діяльності, мова виявляється складовою частиною культури, зумовленої як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничої, суспільної, духовної. Однак як форма існування мислення і, головне, як засіб спілкування мова постає на одному щаблі з культурою.

Мова є однією із найголовніших і насправді найважливіших ознак нації. Водночас вона виявляється сильною зброєю для захисту самосвідомості народу, що користується нею, а також, іноді і засобом воз'єднання попередньо роз'єднаних та розкиданих по світу націй. Значення мови неможливо переоцінити. Це не просто цінність, що є в народі, це його безцінний скарб, втрата якого загрожує не тільки процвітанню або соціальному благополуччю народу, але і його існуванню.

Чому ж так мало людей це усвідомлюють? Чому використання і захист рідної мови такі важливі для будь-якої цивілізованої людини? І нарешті, яку роль мова відіграє у формуванні особистості кожного з нас?

Значимість використання і захист рідної мови (у контексті українського суспільства) Історія доводить, що були часи, коли знання рідної мови вважалося немодним, неprestижним. Коли навіть малограмотні люди намагалися віддати своїх дітей до шкіл із російським навчанням, думаючи, що тоді їх діти стануть розумнішими, культурнішими.

Зверніть увагу, як розмовляють у нашому місті. Більшість просто «емігранти» власної мови, що користуються суржигом і позиченою напівскаліченою російською мовою. І як тут не згадати талановитого письменника М. В. Гоголя й його повість «Тарас Бульба»: «Свій зі своїм не бажає розмовляти, свій свого продає... Переймають хтозна-які звичаї, гордують мовою своєю». Саме від таких людей і слід захищати рідну мову. Її слід оберігати від шаленої кількості запозичених слів (якщо в нас є власні відповідники). Вирішенням цієї проблеми стане рішуче обмеження їхньої кількості.

Але не тільки цей фактор, на жаль, являється серйозною загрозою існуванню нашої мови. Є й інший, страшніший та актуальніший, ніж суржик.

Білінгвізм, або двомовність – реальна соціально-мовна ситуація, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії двох мов у межах одного мовного колективу. Людина, яка здатна використовувати в ситуаціях спілкування дві різні мовні системи, – двомовна (білінгв), а сукупність відповідних умінь – двомовність (білінгвізм). На відміну від постколоніальних країн, європейська дво- або тримовність є наслідком об'єднання в кордонах однієї країни кількох корінних народів. Власне, в Європі двомовних країн аж чотири: Бельгія, Білорусь, Ірландія, Фінляндія; а тримовних – три: Боснія і Герцеговина, Люксембург, Швейцарія. Мови в цих країнах є мовами народів, які утворили державу, вони співіснують одна з одною у повсякденному житті цих країн. І домінують саме у тих місцевостях, де проживають нації, корінні для певної території держави.

Правило «один народ – одна мова – одна держава; два і більше народів – дві і більше мови – одна держава» це не про Україну. Наша держава має один народ і дві мови (це характерно хіба для постколоніальних країн Африки). Два українці – дві мови: російська та українська. І саме мовна ознака часто і розділяє український народ, створюючи хибну ілюзію про наявність двох етносів, які відрізняються один від одного.

Якщо перенести теоретичні викладки щодо мови, як коду нації, на українські терени, то приклад Криму та Донбасу є найсвіжішим і найяскравішим підтвердженням важливості мови в сфері безпеки. Для росіян саме російська мова є підтвердженням їхнього «права» на території. Якби міждержавні та міжнародні акти чи угоди не були ухвалені, зокрема і Росією, вони вторинні щодо фундаментальної думки Кремля про «російськомовні права» на людей і території. Недаремно сусідня держава вкладала і вкладає шалені гроші у «захист російської мови». Росіяни чудово розуміють усю для них небезпеку справжньої українізації. Українська мова наразі стала символом європейського вибору, цивілізаційним орієнтиром на верховенство права, свободу, прогрес та цінність України як держави. Українська мова, хай це і непомітно поки що, поступово витісняє російську з позицій мови еліти. Якщо Україна не втратить внаслідок війни з Росією своєї державності, якщо зуміє з сателіта Москви остаточно перетворитися на суб'єкт зовнішньополітичних відносин, то можна сміливо стверджувати: мова наступних еліт в Україні – українська.

Мова в Україні, попри всі намагання російської пропаганди, не поділила, а об'єднала Україну. Знову – парадокс, але в країні виростало кілька поколінь, які, хоч і розмовляють на вже рідній для них російській, є патріотами України. Для них українська мова не є перешкодою в житті, вона стала символом держави, поряд із прапором та гербом. Більшість із них насправді є двомовними, хоча і послуговуються російською. Тому жодних проблем у впровадженні української у всі сфери життя вони не бачать, ба більше – вони щиро не розуміють, навіщо треба захищати російську і не бачать жодних утисків щодо себе, як носіїв російської мови.

Із цього випливає й один з прорахунків росіян – вони, живучи у своєму наборі ідеологічних штампів, не можуть зрозуміти, як російськомовний українець може воювати за Україну. Опитування свідчать, що більшість громадян України послуговуються російською. Водночас вони готові збройно боротись із тими, хто нав'язує силою мову і цінності «русского міра» з-за кордону. І жодного дисонансу чи дискомфорту у них при цьому не виникає. Бо для них цінністю є Україна. Російськомовні українці цілком свідомо і масово

виступають за верховенство права, свободу вибору, вільні засоби масової інформації, тобто ті європейські цінності, які в сусідній державі так і залишились нікому не потрібними, попри потужну підтримку, яку надавали Кремлю Європа та Сполучені Штати Америки після краху Радянського Союзу.

Українське суспільство стоїть перед надважливим завданням – для існування самої української держави необхідно знайти в собі сили та позбавитись колоніального минулого у мовному питанні. Йдеться таки не про заборону російської. У сучасних умовах заборони ні до чого доброго не приводять. Мова про інше – необхідно донести до суспільства думку про первинність, цінність саме української. Треба припинити змішувати обидві мови, щоб кожна людина чула чисту, питому, незасмічену мову, і могла їй вчитися.

Правда української мови в умовах русифікації у тому, що вона, як і більшість мов поневолених Кремлем народів, не є ані штучною, ані провінційною, ані відсталою на фоні російської.

Насправді українська мова на момент входження України в Російську імперію перебувала на значно вищому рівні, ніж російська. Вона відрізнялася від неї значно глибшою історією, традиціями, словниковим запасом. І завданням Москви в цих умовах було довести тезу про штучність та непотрібність мов поневолених народів, насамперед – української. І так поширити свою політичну, економічну і культурну владу на всі захоплені території.

Саме поділ за мовною ознакою і запрограмував розвиток України після здобуття Незалежності. Він посіяв розбрат між українцями, розділив її на схід та захід, що вдало використали вороги держави. Давню істину – розділай і владарюй – використали росіяни в 2014 році, коли прийшли «захистити» російськомовних. Їхня політика в мовному питанні вдалася – серед українців було і є немало тих, хто поділяє російську тезу щодо мовного питання і воює на їхньому боці проти своїх співвітчизників.

Якщо в нашій державі і далі лишатиметься ситуація колоніальної інерції, коли противники України закликають не чіпати питання мови, – це буде смертним вироком для української мови та культури. Тоді не буде України, не буде українців. Це і стане остаточним програвшем і втратою України. Чому так мало людей це усвідомлюють? Причина цього полягає у тому, що довгі — довгі роки Росія вела активну колонізаторську політику у нашій країні. Починаючи з розпаду Київської Русі і водночас підйому Російської імперії на міжнародну політичну арену і закінчуючи нещодавніми подіями на сході України, весь цей час сусідня імперія, змінюючи методи, але ніколи не змінюючи основної мети, цілеспрямовано руйнувала, «зашумлювала» свідомість українського соціуму. І буде помилкою вважати, що ця політика йде на спад або колись переживе сама себе — цього ніколи не станеться.

Зараз, на превеликий жаль, наша країна повна людьми, які неспроможні бачити ані реальну суть речей, ані Україну як свою рідну країну. Це люди, яких окремо, із року в рік, із покоління в покоління, привчали, хто тут «хазяїн», а хто — батрак, «хохол». Їм вже неможливо щось довести, вони не сприймають ніякого конструктиву щодо реальної ситуації, яка склалася між Україною і Росією. Для них є головне, аби «не стріляли» і щоб була дешева ковбаса. Що, до речі, теж є наслідком колонізаторської політики імперії — люди, предки яких пережили один із найжахливіших злочинів Радянського Союзу — страшний голодомор 30-х років, вже не можуть нормально відноситися до їжі. Науково доведено, що страх голодної смерті зберігається і понині у нащадках тих, хто вижив, як і тих, хто вмер.

Яку роль мова відіграє у формуванні особистості кожного з нас? Відповідь — величезну. Мова — то є те, що закладено у нас генетично, ще до нашого народження. То є те, що сидить у нас на підкірці мозку і залишається з нами до кінця життя. Те, що нерідко (і часто підсвідомо) приймає участь у формуванні наших смаків та уподобань, змушує нас відносити себе до якогось народу, а відтак — мати, образно кажучи, “землю під ногами”, бо розуміння своєї причетності до якоїсь громади, її історії, її культурних, наукових та генетичних надбань є розумінням того, що ти не один, що в тебе є твоє коріння, твоя історія та країна, у якій би ти міг сказати: “Я вдома!”. А це відчуття — одне з найголовніших базових складових нашої особистості, її фундамент. І для подальшого збереження цього обов’язкового фундаменту у наших нащадків нам треба стіною стояти за наш безцінний скарб — рідну мову.

Галкина Т.В. (Казахстан)

Восточно-Казахстанский государственный университет им. С.Аманжолова

ПРЕТЕКСТЫ С КАЗАХИЗМАМИ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОЯЗЫЧНОМ МЕДИАТЕКСТЕ КАЗАХСТАНА

Лучшим украшением и пояснением какой-либо речи может послужить претекст (прецедентный текст) или, иначе, цитата. Крылатые фразы, цитаты, аллюзии можно брать из любых источников, это могут быть литературные произведения, пословицы и поговорки, кинематограф, мультфильмы и т.д. Претексты имеют известный, определенный источник происхождения, афористичный характер и служат одним из основных средств создания экспрессивности. Хорошо знакомые каждому, они могут послужить примером или раскрыть тему, так же они могут послужить звеном, которое соединит разные части текста, или создаст плавный переход из одной тему в другую.

Материалом исследования послужили претексты, извлеченные из областных газет Восточного Казахстана «Мой город», «Устинка», «Рудный Алтай», а также материалов новостных сайтов uk.kz, uk.news.kz.

Большой интерес представляют претексты в процессе межкультурной коммуникации. Примеры русских претекстов с включенными в них единицами казахского языка, доказывают, что для успешного протекания акта коммуникации, помимо овладения «языковым кодом», оказывается необходимым знакомство с общим фондом знаний и представлений всех носителей данного языка, национально-культурных стереотипов мышления и поведения, реализуемых в дискурсе как составляющей коммуникативного акта. Автор как языковая личность использует язык, отражающий ценностные для человека приоритеты, в нашем случае социально-культурные приоритеты казахстанского общества. Таким образом, автор текста выступает как конкретный человек, принадлежащий определенному социуму и выражающий идеалы страны и эпохи [3].

Национальная обусловленность корпуса претекстов, стоящих за ним представлений, ядерное положение этих текстов в когнитивной базе лингвокультурного сообщества определяют необходимость изучения этих феноменов (текстов, выражений, имен) при

исследовании русского языкового сознания и особенностей межкультурной коммуникации на русском языке.

В этнографических и культурологических исследованиях отмечается, что особое место среди причин разнообразия культур занимают объективные условия природной среды и географическое положение, которые включают ландшафт, климат, флору, фауну, а также другие ресурсы – земельные угодья, полезные ископаемые и т.д.

Не вызывает сомнения тот факт, что исторические условия существования народа на данной земле, культурные ценности, созданные им, общественное устройство государства и его политика неразделимо связаны с природными ресурсами и климатическим положением. Все это накладывает свой отпечаток на фоновые знания носителя конкретного языка.

Фоновые знания – общий фонд, который позволяет говорящим на одном языке, то есть пользующимся одними и теми же лексическими, грамматическими и стилистическими ресурсами, понимать друг друга, обоюдное знание реалий говорящим и слушающим, являющееся основой языкового общения. Фоновые знания по своей природе имеют внеязыковой характер.

Фоновая информация – это социокультурные сведения, характерные лишь для определенной нации или национальности, освоенные массой их представителей и отраженные в языке данной национальной общности [2].

Согласно концепции Е.М. Верещагина и В.Г. Костомарова [1], фоновые знания отражают языковую национальную картину мира в тех формах, которые зафиксированы в языке. Однако современная социокультурная ситуация позволяет предполагать, что фоновые знания носителей определенного языка могут варьироваться в зависимости от исторических, географических, культурных факторов, а также от степени контактирования языков, то есть характер фоновых знаний может меняться. Слова-реалии и устойчивые словесные образы, названия и даты, выступая в качестве лексического фона, находят свое отражение и в претекстах. По мнению Т.Н. Чернявской, «интерес представляет и изучение путей формирования культурного фона языковой личности в процессе естественной социализации человека: воспитания его в определенной культурно-языковой среде, получения им образования, профессиональных знаний, приобретения жизненного опыта как человека своего времени. Этот естественный процесс дает в результате определенный объем социокультурных, обиходных и научных знаний, которые и составляют культурный и научный тезаурус человека, обеспечивающий успешность его социального функционирования» [4].

Так, слова «степь», «караван», «верблюд», «кочевник», «аул», «сайгак», «мусульманин» и многие другие можно рассматривать как фоновые, поскольку данная лексика тематически связана с Азией и, следовательно, с Казахстаном, как среднеазиатской географически страной. Практически все указанные выше единицы описаны в словарях русского языка, хотя являются заимствованными, о чем также имеется помета в словарных статьях, адаптированы в сознании говорящих и используются в письменной и устной речи русских. Однако с точки зрения стоящих за ними ассоциаций, коннотативных значений и количества употреблений разница в употреблении их в разных регионах будет ощутима. Рассмотрим некоторые понятия и примеры к ним более подробно.

В газетных текстах нами отмечено большое количество претекстов, в которые включено слово аул – «селение». Включением данного слова в текст журналист как бы

приближает описываемую действительность к читателю, его миропониманию, хотя при этом может обращаться к явлениям современным. Например:

- «Таежный аул» (статья о ауле Арчаты) (<http://www.yk.kz/news/show/1914>) – «Граница. Таёжный роман» – российский телевизионный сериал 2000 года;
- «Все мы вышли из аула» (о трудностях жизни в сельской местности) (<https://yk.kz/news/show/52450?print>) – «все мы вышли из гоголевской «Шинели».

Концепт «степь» актуален и для территории России, но приоритетное значение для ментальности россиянина будет иметь все-таки концепт «лес», «степь» же приоритетна для ментальности казахстанца, проживающего постоянно в степной зоне и имеющего в связи с этим обостренное чувство горизонта, огромных пустых пространств. Кроме того, внутренне значение данной лексемы для россиянина и казахстанца будет различным как денотативно, так и коннотативно. Частотность употребления и включения в тексты также необходимо учитывать. Интересен пример, характеризующий актуальность понятий «степь» для казахстанца и «лес» для россиянина:

- «Духов бояться – в степь не ходить» (Столичный исследователь непознанного Сабыр Ниязбеков пишет книгу о таинственных местах, нашей степи) (<http://www.yk.kz/news/show/15151>) – замена компонента в поговорке «Волков бояться – в лес не ходить»;

- «Великая степь и люди X» (Столичный хирург Сункар Ересметов готовит к изданию книгу об антропогенных феноменах Великой степи) (<http://www.yk.kz/news/show/19666>) – «Люди Икс» – серия фантастических фильмов про людей-мутантов.

Историю Казахстана актуализирует и слово «бай» – «богач, феодал, зажиточный человек». В России сравнение с баем было бы не показательным, не отражало бы реальную действительность, для Казахстана – это легко воспроизводимый субъект, поэтому на его почве мог появиться следующий прецедентный текст:

- «Жил был бай и у него было 2 жены - Доллария и Тенгегуль» (о сложностях на валютном рынке) (<https://yk.kz/forum/showthread.php?13573>) – известный зачин из русских сказок;
- «Аким и его команда» (О деятельности акима (руководителя города, области) (<https://yk.kz/news/show/8042?print>) – яркая положительная окраска претекста-источника переносится на его переносное использование.

ЕНТ (Единое национальное тестирование), проводимое в Казахстане, можно сравнить с ЕГЭ (Единый государственный экзамен), проводимым в России, эти явления близкие, но не равнозначные и, безусловно, характеризуют современные реалии указанных стран. ЕНТ в последние годы посвящено много прецедентных текстов. Назовем некоторые из них:

- «ЕНТ: битва умов и характеров» (советы для подготовки к ЕНТ) (<http://yk-news.kz/news>) – «Битва добра и зла»,

С реформами образовательной системы связано и сочетание, характеризующее высшую награду школьников. «Алтын Белги» – нагрудный знак выпускников школ Казахстана, имеющих только отличные оценки за весь период обучения, аналог золотой медали выпускников школ России. Характерный пример:

- «Не все то золото, что "Алтын белги"» ("Алтын белги" подтвердили всего 23 процента претендентов) (газета «Мой город») – «Не все то золото, что блестит».

Таким образом, результаты влияния инонациональных языков на русский язык имеют первостепенное значение для дальнейших путей развития русского языка, так как слова, принадлежащие иной культуре, иной «языковой стихии», органично входят в русский язык и отражают особенности восприятия мира и его ценности, зависимые от инонационального окружения, территории и длительности контактов.

Русский язык, функционирующий в Казахстане, вбирает в себя культурные концепты, характерные не только для русской культуры, но и для казахской, то есть те понятия и реалии, которые актуальны для ментальности казахстанцев вне зависимости от их национальности и в соответствии с социокультурной ситуацией, сложившейся в данном государстве. В претекстах это проявляется наиболее выпукло и ярко.

Приведем несколько примеров русских претекстов, в которые включены казахские (или тюркские) слова, отражающие реалии казахстанского общества и актуальные для данного социокультурного пространства. Например:

– «Взлеты и падения тенге» (Как изменились цены в Казахстане за 24 года)(<https://yk.kz/news/show/41662>) – вариантов данного претекста очень много, формулировка емко передает полный охват событий;

– «Тенге упал, бензин отжался» (о росте цен на бензин после девальвации национальной валюты) (<https://yk.kz/news/show/2703?print>) – известное юмористическое выражение из армейского фольклора добавляет ироничности тексту;

– «Тулпар» расправляет крылья» (PR-текст об открытии нового торгового центра. В казахской мифологии тулпар – это летящий конь) (<https://yk.kz/news/show/19396>) – «Атлант расправил плечи» – название романа-антиутопии американской писательницы А. Рэнд, данное использование претекста опирается на мифологические мотивы исходного выражения.

В тексты на русском языке часто вводятся названия казахских национальных видов спорта, соревнований, продуктов питания, предметов домашнего обихода. Претексты также включают в свой состав данную лексику. Приведем несколько примеров:

– «Операция "Бауырсак"» (Городской акимат подготовил программу празднования Наурыза) (<http://yk.kz/news/show/31623>) – «Операция «Б1» и другие приключения Шурика», советский комедийный художественный фильм, снятый в 1965 году режиссёром Леонидом Гайдаем. Баурсаки – пресные лепешки, обычно в форме квадрата, жаренные в масле. Включение данного элемента в претекст-название известного фильма в определенной степени создает яркий выразительный эффект.

– «Праздник «Большой баурсак» отметили в Шемонаихе» (Было устроено народное гуляние с угощением и концертом) (<http://altaynews.kz/12988-prazdnika-bolshoy-baursak-otmetili-v-shemonaihe.html>) – претекстов со словом «большой» много: «Большой куш» – британо-американская чёрная комедия, «Большой брат» – из романа Дж.Оруэлла «1984» и др.;

– Ономастические комиссии и всякие "общественники" не зря баурсаки едят (о работе по именованию улиц в городе) (<https://yk.kz/news/show/50562>) – фольклорный претекст «не зря хлеб (свой) едят».

Особый интерес представляет актуализация в русском языке пословиц и поговорок казахского народа, переведенных на русский язык, при этом они могут применяться не целиком, а частично, что указывает на осознанность их применения. Например: «Крылатый

конь желаний» (о будущих успехах) (Устинка, №37(842) – казахская пословица «Ум – река, желание – крылатый конь».

Как показывает анализ восточно-казахстанской периодики, журналисты достаточно часто используют в своих материалах претексты, нередко включая в них единицы казахского языка. Такое введение в русский текст иноязычных единиц возможно, поскольку читающая аудитория в состоянии понять суть отсылок, отыскивая в своей памяти необходимые сведения об исторических, культурных или общественных явлениях, на которые намекают или прямо упоминают в тексте авторы.

Наличие иноязычных элементов в языке объясняется как лингвистическими, так и экстралингвистическими факторами. Общее в его номинативной системе постоянно увеличивается за счет чужого материала, новых заимствований – тематически, семантически и стилистически очень пестрых. Элементы сходств и различий в русском языке разные и в количественном, и в качественном отношении. Это зависит от самых различных причин, прежде всего от происхождения и истории языка, от взаимных контактов, функционирования в современном человеческом сообществе от характера языковых и культурных взаимоотношений.

Приведенный выше фактический материал, заимствованный из казахстанской прессы, издаваемой на русском языке, убедительно доказывает, что языковое сознание русскоязычных казахстанцев включает в себя концепты русской и казахской культуры.

Литература

1 Верещагин Е.М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Е.М. Верещагин. – М.: МГУ, 1999. – С. 112

2 Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы/ В.С. Виноградов. – М., 1998. – С.86-87.

3 Журавлева Е.А. К вопросу об универсальном и специфическом в прецедентных текстах.// Вестник КАСУ. – 2006. – №2. – с.167-173.

4 Чернявская Т.П. Моделирование фоновых знаний современного русского языка как исследовательская и методическая проблема / Т.П. Чернявская // Русский язык и культура (изучение и преподавание): Матер. конф. – М., 2010. – С. 47-48.

Гоголь О. В. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Романенко Ю.М.

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка***

СПАДКОЄМНІСТЬ. ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО В КУЛЬТУРІ

Реальністю культури є й те, що вона виявляє себе історично. Поза історією говорити про розгортання культури неможливо. Адже принцип конкретно-історичного підходу, про який ішлося вище, повною мірою стосується культури. Це означає перш за все, що при розгляді й оцінюванні тієї чи іншої культури не можна ігнорувати умови її формування.

Формуючи, розвиваючи людину, культура завжди є самотворчістю, результатом якої є постійне відтворення загальноновизнаних цінностей, норм і смислів людської діяльності та постійне оновлення їх. Людина завжди у своїй культуротворчій діяльності перебуває між цими двома тенденціями, одна з яких прагне зберегти існуючі форми, тоді як друга спрямована на творення нових.

Саме тому попередні досягнення культури не відрізані від сучасності неперехідними межами. Вони у своїх неминущих зразках живуть у сучасності і житимуть у майбутньому. Наша духовна культура є плодом минулого і сіменем майбутнього. Реалізується цей взаємозв'язок часів — минулого, сучасного, майбутнього — завдяки традиціям і новаторству у культурі, через механізм її спадкоємності.

Спадкоємність культури — це процес передачі культурно-історичного досвіду. І в цьому вимірі спадкоємність є відтворенням, збереженням вічних цінностей шляхом переосмислення їх у процесі творчості. Саме в спадкоємності як органічному поєднанні традиції і новаторства реалізується історичність культури, її самозбереження й саморозвиток. Культура як процес і результат суспільно-історичної діяльності людини функціонує через органічне поєднання минулого, сучасного і майбутнього, а формою цього поєднання є спадкоємність як мірило єдності минулого і майбутнього в сучасному, міра співвідношення репродуктивності і творчості в діяльності людини.

Особливим проявом творчості у культурі є реалізація, здавалося б, "консервативної", своєрідно стійкої її здатності — бути традиційним явищем. Культурна традиція — це процес використання культурних надбань у незмінному вигляді, завдяки якому відбуваються накопичення і передача людського досвіду в історії, і кожне нове покоління людей може використовувати цей досвід, спираючись у своїй діяльності на створене своїми попередниками. На порожньому місці створити нову, більш високу культуру неможливо (хоча такі спроби були і в колишньому Радянському Союзі, і в Китаї під час так званої культурної революції).

Традиції — елементи соціальної і культурної спадщини, що передаються з покоління в покоління й зберігаються в суспільстві протягом тривалого часу.

Традиції існують у всіх формах духовної культури. Можна говорити про наукові, релігійні, моральні, національні, трудові, побутові та інші традиції. Завдяки їм розвивається суспільство, оскільки молоде покоління не винаходить заново "велосипеди", а засвоює досягнутий людський досвід культури.

Нехтування традиціями порушує наступність у розвитку культури, призводить до втрат цінних досягнень людства. Водночас сліпе схиляння перед традицією породжує консерватизм і застій у розвитку суспільного життя і, відповідно, культури. Тому формування і розвиток людини як суб'єкта культуротворення відбувається через освоєння і засвоєння соціально-культурних традицій, залучення до них у процесі соціалізації, виховання, освіти. Через залучення до соціально-культурної традиції люди кожного наступного покоління включаються у життя, у світ предметів і відносин, у світ символів, створених попередніми поколіннями. Традиція в культурі виступає певним типом відношення між послідовними стадіями культурного розвитку, коли "старе" переходить у "нове" і продуктивно "працює" у ньому. Якщо ця продуктивна традиція здатна перетворюватись у контексті соціально-культурного нового, сприяючи його розвитку, вона набуває сталості. Традиція, яка перешкоджає подальшому розвитку культури, поступово

відживає себе і відходить у минуле, у забуття. А все важливе, цінне, що сприяє розвитку культури і людини, людство зберігає як дорогоцінний скарб. У культурі функціонують також вічні цінності. Культура, як правило, діє за принципом: те, що є вічним, є завжди сучасним. Доля дійсно великих творінь культури виявляється у тому, що вони набагато переживають те, чому спочатку служили, бо більшість із них зберігають своє неперехідне ціннісне значення. Процес діяльності у сфері культури завжди реалізується через свободу, власний вільний вибір серед різних можливостей, що відповідають потребам, ідеалам, цінностям людини. Але свобода, утверджуючись на ґрунті культури в усій своїй повноті, багатоманітності і багатовимірності, крім вільного вибору, передбачає і відповідальність за вибір, а отже, самообмеження. Свобода і новації в культуротворенні мають підпорядковуватися втіленню вищих духовних цінностей: добра, правди, краси, любові, інакше матимемо антикультуру і знелюднену, бездуховну людину. Отже, культура, з одного боку, характеризується смисловою впорядкованістю, стабільністю завдяки традиціям та спадкоємності, а з іншого — смисловою динамікою, вільним самовиявом, що є новаторством. Для гармонійного функціонування та розвитку, уникнення руйнацій культура має зберігати міру в поєднанні двох протилежних тенденцій — традицій і новаторства через органічний взаємозв'язок свободи і відповідальності на принципах вищих духовних цінностей людяності, гуманізму.

**Ст. преподаватель Дашенко Ольга Ивановна,
ст. преподаватель Шахина Юлия Григорьевна
*Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова***

ПРЕДЪЯВЛЕНИЕ РУССКОГО СЛОВА НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ РКИ

Работа в иноязычной аудитории над языковым явлением любого уровня (фонетического, грамматического, лексического) проходит через три этапа: презентация, тренировка в употреблении и контроль степени овладения ими.

Наиболее важным из них является презентация, т. к. именно она во многом определяет содержательную сторону всей последующей работы и ошибки, допущенные при работе над ней, целесообразнее предупредить и свести до минимума, чем заниматься в дальнейшем их коррекцией.

Объектом презентации в ходе аудиторных занятий является слово как основная единица функциональных разновидностей языка, в которых оно проявляется в конкретной фонетической, морфологической, синтаксической и в одной из грамматических форм.

Текстовое слово выступает в качестве объекта предъявления на начальном этапе обучения, когда на занятиях вводятся предложения типа «Это аудитория» и т. д., когда вводимая лексика предъявляется студенту лишь в той словоформе, в которой она употребляется в изучаемом на данном занятии типе предложения, в конкретном речевом образе. В этих случаях студенты усваивают слово в одной из его грамматических форм, в одной синтаксической функции.

Презентация же слова как основной единицы речи на основном и на продвинутом этапах обучения, когда преподаватель при работе над текстом ограничивает предъявление слова только его семантизацией и не указывает ни исходной грамматической формы, ни сочетаемости приводит к сиюминутным потребностям работы над данным текстом.

Слово же, принадлежащее к определенному функциональному стилю, когда преподаватель уже может показать студенту сочетаемость слова, указать на особенности его морфологической парадигмы, когда слово уже связано с определенной и единственной синтаксической конструкцией, с подачей его в единственном речевом образце, становится объектом презентации.

Таким образом, слово, принадлежащее к определенному функциональному стилю, является основным объектом презентации. Причина в том, что владение им не ограничивается связью с определенным текстом, конкретной ситуацией, а создает возможность употребления его с большей степенью свободы, в то время как текстовое слово ограничено в употреблении конкретным текстом, конкретным речевым образцом.

Наиболее значимые аспекты предъявления слова – это звуковая, артикуляционная и графическая формы слова, а также его семантика, т. к. оно существует в четырех проявлениях. Звуковое, артикуляционное и графическое – это материальные проявления, а смысловое – идеальное.

Т. к. целью обучения русскому языку иностранцев является обучение аудированию, говорению, чтению и письму, то презентация слова включает предъявление всех четырех аспектов речевой деятельности.

Владение одним из четырех аспектов не дает возможности владения остальным. Например, знание акустического аспекта слова не дает никакой информации о графическом аспекте, потому что в русском языке нет однозначного соответствия буквы и звука (слог, нож, вокзал и т. д.).

Полное взаимодействие существует только между акустическим и артикуляционным проявлениями слова: умея правильно озвучить слово, мы умеем правильно его артикулировать.

Предъявление семантического проявления слова в ходе аудиторного занятия обозначено термином «семантизация слова»; взаимодействие акустического и артикуляционного проявления – «графизация слова». Нельзя в полной мере осуществлять презентацию слова, используя лишь один из названных аспектов.

Презентация любого слова иностранным студентам начинается с акустизации. Объект акустизации – звуковая и артикуляционная формы слова. На данном этапе предъявления слова выделяются такие предъявления слова: 1) первичное предъявление звуковой и артикулятивной форм, которое направлено на формирование целостного восприятия их студентами. Обязательным является фиксация места ударения в неодносложных словах. Преподаватель произносит слово несколько раз, соблюдая нормальный темп речи и орфоэпические нормы. Слово произносится не только отдельно, но и в словосочетаниях, и в элементарных предложениях; 2) затем проверка правильности восприятия и усвоения звуковой и артикулятивной форм путем воспроизведения вводимого слова индивидуально, а потом хором; 3) после этого необходимо оказать помощь студентам, которые испытывают затруднения в произнесении тех или иных звуков; 4) предъявляя слова со звонкими, оглушаемыми на конце слова, согласными, нужно привести форму слова, в которой

конечный согласный произносится с сохранением звонкости: диалог(-и), слог(-и), друг(-а), город(-а), хлеб(-а).

Последовательность этапов акустизации зависит от типа презентации, которая может быть предтекстовой или притекстовой.

При предтекстовой презентации лучше введение слова начинать с этапа первичного предъявления звуковой и артикуляционной форм, затем провести семантизацию слова, после чего продолжить отработку последующих этапов акустизации и завершить этапом графизации (введение графической формы слова).

Если слово вводится во время работы над текстом, т. е. притекстово, то первое знакомство со словом начинается с восприятия его текстовой графической формы, следующий этап – это артикулятивной формы (первый этап акустизации). После этого слово семантизируется с последующей работой над остальными этапами акустизации и графизации или перед тренировкой в активном использовании слова в речи.

Не менее важным этапом аспектом презентации слова является его графизация.

Объектом графизации является графоформа слова, представляющая собой последовательность букв в письменной и печатной форме как единое целое.

Предмет графизации: 1) последовательность букв, составляющих графическую структуру слова в его письменном предъявлении; 2) та часть правил озвучивания данной графоформ, которая наиболее значима для студентов на данном этапе обучения в работе с данным конкретным словом.

Особенность аспекта графизации заключается в том, что на всех его этапах проводится сопоставление графоформы и звукоформы, указывается на актуальные для презентации слова моменты соотнесения двух сторон слова.

Уже на первом этапе предъявления графоформы для слов с количеством слогов больше одного обязательна фиксация места ударения.

На следующей стадии внимание уделяется особенностям прочтения отдельных букв или буквенных сочетаний, обусловленных спецификой звуко-буквенных соотношений в системе русского письма (наличие букв, не выражающих никаких звуков (-ь, -ъ), возможность двойного и тройного озвучивания буквы в зависимости от позиции в слове, наличие сочетаний букв, в которых одна из них не озвучивается при чтении (лестница, здравствуйте) и т. д.).

На завершающем этапе при записи слова необходимо указать на те проявления графоформы, которые возникают в связи с наличием у слова его морфологических форм. Например, предъявляя видовую пару «брат – брать», надо указать, что в настоящем времени в корне появляется звук «и» и выражающая его буква «е»: «брат – беру».

Полнота или сокращенность этапов графизации приучает студента к внимательному восприятию графоформы слова, к пониманию необходимости учитывать особенности звуко-буквенного взаимодействия в слове и приводит его к запоминанию графоформ слов и правил их озвучивания.

Третий аспект презентации слова – это семантизация слова.

Цель семантизации в ходе учебных занятий является интерпретация студенту семантики слова – значения для того, чтобы он смог воспользоваться этим словом в процессе определенной, необходимой для него коммуникации.

Семантизация должна создать студенту возможность правильного словоупотребления во всех видах коммуникативной деятельности. От студентов требуется не только заучивание речевых образцов в системе коммуникативных ситуаций, но и аналитическое осознание языковых закономерностей, которые являются действующими на фонетическом, грамматическом и лексическом уровнях.

Значение слова – это сложное комплексное явление, состоящее из системно-обусловленных, экспрессивно-стилистических и прагматических моментов. Весь этот комплекс осложняется разновидностью функций слова. Первая функция – составлять семантическое содержание слова на основе отражения в нем объективной действительности и внутриязыковых связей и отношений. Вторая функция – выступать как содержание семантики слова и как форма этого содержания. Третья функция вытекает из двух предыдущих, т. е. отражая объективную действительность и внутриязыковые связи и отношения, предъясняют собой все закономерности семантического правила употребления слова.

Для семантизации слова необходимо следующее:

1) Соотнесенность слова с какой-то реальностью или указание на функцию слова в структуре словосочетания, абзаца. Например, для конкретных существительных, называющих предметы, для семантики используется представление, а именно применяется наглядность разного типа (реальный предмет, рисунок, схематическое изображение). Лексическое понятие можно выразить, пользуясь словарными статьями толковых словарей русского языка, т. е. путем перевода данного слова. Можно также использовать такой прием семантизации, как толкование функции слова, который широко применяется в лексико-грамматической практике. Для абстрактной лексики представление может не входить в структуру слова-значения. Например, слово «необходимость» не связано ни с каким психологическим зрительным образом. Слова типа «чтобы» в предложении не содержат в себе ни лексического понятия, ни какого-то образа-представления, а только выполняют функцию показателя целевых отношений. Так и для предлога «в» характерно отсутствие отражения реальной действительности. Он соотносится с реальностью только через связь двух полнозначных слов в словосочетаниях типа «в пять раз», «играть в футбол».

2) Семантика грамматических категорий, таких как род, одушевленность, число и т. д. для существительных, вид, время, спряжение – для глаголов. Некоторые из них специфичны только для русского языка, некоторые же из них имеют в русском языке особенности, например, категория рода для неодушевленных существительных. Эти компоненты семантики во многом определяют парадигматические и синтагматические связи слов. У студентов необходимо сформировать представление об актуальных для правильного употребления грамматических категориях русского языка и сослаться на них в процессе семантизации. Предъявляя, например, русский глагол, всегда вводят его в двух видовых значениях, предъявляя конкретные существительные, всегда фиксируют внимание студентов на родовой принадлежности вводимых слов.

Необходимо дифференцировать три уровня семантизации слова: уровень минимального предъяснения; промежуточный уровень; уровень максимального раскрытия. В ходе аудиторного занятия желательно применять все три уровня семантизации в зависимости от характера лексического материала и цели занятия. В процессе работы над текстом, в котором встречаются слова, не относящиеся к числу активной лексики, важные лишь для

понимания данного текста, целесообразно ограничиваться минимальным уровнем семантизации, т. е. дать студенту правильно понять предложения с этим словом. Ключевые же слова текста, которые надо ввести в активный запас студента, если они вводятся в процессе притекстового упражнения, требуют полной семантизации, но занимают для этого много времени отвлекают студента, в этом случае возможно использовать промежуточный уровень семантизации.

Термин «презентация слова» используется в методике в широком и узком смыслах. В первом случае он называет законченный цикл работы по введению нового слова в ходе аудиторного занятия, включающий тренировку в активном использовании новой лексической единицы. Во втором – лишь предъявление звуковой и графической форм слова, а также его значения как создание ориентировочной основы деятельности со словом. При широком понимании презентация включает в себя предкоммуникативные, условно-коммуникативные и собственнокоммуникативные упражнения. При узком – это языковое докоммуникативное упражнение.

Литература

1. Рожкова Г. И. К лингвистическим основам методики преподавания русского языка иностранцам. М., 1977.
2. Колесникова А. Ф. Проблемы обучения русской лексике. М., 1977.
3. Носенко И. Г. Значение и семантизация лексики. – В кн.: Методика преподавания русского языка как иностранного. М., 1977.
4. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. М., 1980.
5. Щукин А. Н. Средства обучения иностранному языку как иностранному, 1982.

Деревянко Ліана Олександрівна (Україна)

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Самаріна В.В.

Харківський національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут»

МОВА – ДУША НАРОДУ.

ЯК ТОПОНІМИ ВІДОБРАЖУЮТЬ ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ НА ДЕРЖАВУ

Звідусіль ми постійно чуємо «мова віддзеркалює душу». Але що саме це значить? Щоб зрозуміти те внутрішнє, те недоторкане, те, що відчуває кожен українець і весь народ, потрібно поринути в історію.

Починаючи з 17 століття що тільки панство не робило з українськими книгами, як тільки вони не знущалися над мовою і усіма, хто намагався зберегти державний дух и не піддаватися указам царів. 1627 рік – наказ царя Михайла спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» Кирила Ставровецького. Саме з цієї події почалася така довга, важка боротьба за українську мову.

Історичні пам'ятки, які ми маємо зараз у вільному доступі, засвідчують, що за 4 останні століття українська мова пережила дуже багато актів лінгвоциду (свідоме нищення державної мови як головної ознаки етносу). Метою такого мововбивства був не геноцид,

тобто фізичне винищення українців, а саме етноцид – ліквідація народу як культурно-історичної спільноти, знищення етносу [3]. Здавалося б, всім було важко раніше, чи не так? Але все пізнається в порівнянні. На нашій планеті було не так вже й багато проявів лінгвоциду: в окупованій іспанськими фашистами Каталонії один із перших заходів режиму Франко стосувався каталанської мови, ввели заборону викладати цю мову в навчальних закладах, публікувати нею газети, журнали і книги, правити церковну службу, листуватись, розмовляти в робочий час, називатись каталанськими іменами, вживати рідні географічні назви, у тому числі й слово «Каталонія». Також лінгвоцид удегейської мови в СРСР і репресії щодо української мови в Російській Імперії та Радянському союзі.

У 18 столітті Петро I примусово скоротив кількість студентів Києво-Могилянської академії з 2000 до 161. У 1763 році Катерина II заборонила викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії, також постаралася у 1775 році зруйнувати Запорізьку Січ та закрити українські школи при полкових козацьких канцеляріях. 1918 рік відзначився великою битвою між більшовиками та 300 українськими героями, київськими гімназистами та студентами. Вони стали на захист своєї Вітчизни. Того ж року 26 січня, після захоплення Києва, більшовики за декілька днів розстріляли близько 5000 людей, які розмовляли українською мовою, носили національний одяг або у кого в домі висів портрет Тараса Шевченка [5].

Незважаючи на всі цензурні репресії, Російській імперії не вдалося зупинити розвиток української літератури. Боротьба української інтелігенції за рідну українську мову вражає. Вони розуміли, що без мови не буде України, що рідна мова – це невід'ємна частина рідного краю, це душа народу. Саме завдяки ним, їх вірі у майбутнє, ми зараз розмовляємо українською, навчаємося українською. Максим Рильський з беззаперечною мужністю писав:
Тебе хотіли розтоптати,
У тебе цілились кати.
Бо знали: матір розіп'яти –
Тоді вже роду не бувати...

А тепер ми можемо гордо заявити: «Ми – українці. Наша мова – душа нашого народу».

Таким чином ми бачимо, що все ж таки українцям вдалося зберегти національний дух, культуру та мову рідного краю. Але всі ці репресії залишили свій відбиток на історії. Через те, що більшість історичних пам'яток були написані під впливом Російської імперії, факти можуть бути перекручені на користь більшовиків. Це також стосується найменування міст і сіл, річок і озер, вулиць та проспектів, парків, різних споруд. Історикам і географам, мовознавцям і топонімістам ще довго прийдеться аналізувати історію, шукати достовірні факти, щоб позбутися цих придуманих міфів та відновити справедливість.

Топоніміка вивчає та досліджує не тільки походження власних назв, а й умови виникнення та причини перейменування. Географічні назви з'являлися в різні періоди історії. Вони є хронологічними доказами історичних подій. Топоніми перетворювали за формою та змістом, вони поширювалися відповідно до конкретних подій історії. Війни, репресії, нова влада, конфлікти між країнами накладають свій відбиток на топоніміку. Багато топонімів згадуються в історичних документах (літописах, книгах, грамотах і т.д.) і також є предметами для ретельного історичного вивчення. Таким чином, топоніміка переплітається з історичною наукою.

Повноцінне опис і аналіз топонімічних фактів не може здійснюватися без використання історичних методів дослідження. Облік реальних історичних умов є одним з основних критеріїв достовірності досліджень. Топоніми зазвичай відображають ставлення людини до природи, що склалося протягом тривалого історичного періоду.

Кожна історична епоха характеризується своїм топонімічним набором, тому особливе місце в дослідженні належить історико-хронологічному аналізу топонімів. Однак подібний аналіз можливий далеко не завжди. Рідко коли можна дізнатися точну дату появи фізико-географічних термінів і назви природних об'єктів, в той же час соціально-економічні терміни і назви в переважній більшості мають досить точну хронологічну прив'язку.

Важливим джерелом відомостей про процес освоєння території і зміни в природі слугувало вивчення історичних документів, що містять топонімічну та історико-географічну інформацію. Існують різні типи історичних документів: літописи, законодавчі документи (різного роду рескрипти, дарчі на право користування землями), періодична преса, традиційні мемуарні матеріали, описи мандрівників.

Важливе значення належить історичним картографічним джерелам. Зіставлення різночасових карт дозволяє вивчити динаміку освоєння території. Специфіка історичного матеріалу далеко не завжди дозволяє зрозуміти історичний процес топонімічної номінації. Тому топонімічна інформація може розглядатися як своєрідний пам'ятник історії, який постійно доповнюється історичними фактами.

Так, наприклад, в Україні в 2015-2017 роках було перейменовано понад 11 тисяч вулиць; 10,5 тисячі з них – у зв'язку з декомунізацією, як повідомляє прес-служба "Яндекс. Україна". Це спричинено ситуацією з Кримом і окремими районами Донецької і Луганської областей.

Цей процес перейменування було розпочато за допомогою Українського інституту національної пам'яті. Перш за все, Україні слід було позбутися назв, які пов'язані з прізвищами осіб, які були причетні до організування Голодомору, політичних репресій, з іменами тих людей, які зневажали Україну і всіляко сприяли етноциду українського народу.

9 квітня 2015 р. Верховною Радою України було прийнято закон "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні і заборона пропаганди їхньої символіки", тобто місцева влада повинна була впродовж шести місяців від початку дії закону перейменувати області, райони, міста, села, вулиці та інші назви, які мають радянський відтінок (у їхньому переліку: Дніпропетровська та Кіровоградська області, міста Дніпропетровськ та Кіровоград, а також Артемівськ, Держинськ, Дніпродзержинськ, Красноармійськ, Орджонікідзе, Свердловськ, Щорс, Южнокомунарськ та інші). Інші перейменування були рішенням Кабміну Міністрів [2].

Замість "радянських" вулиць на карті України з'явилися десятки Центральних і Європейських, Абрикосових і Вишневих, Соборних і Покровських.

Вулиці Леніна теж в основному перейменовували в Центральні (82 назви), а ще в Соборні (27) і Миру (26) [1].

Таким чином ми бачимо, що історичні події мають значний вплив на топонімічні назви. Саме завдяки таким змінам в майбутньому будуть аналізувати історичні факти також посилаючись на перейменовані вулиці України.

Географічні найменування України відображують різні історичні періоди багатії історії українського народу. Українська топонімічна система поєднує в собі також топоніми з походженням Європи й Азії, і утворює дуже цікавий і своєрідний комплекс.

Місцеві слов'янські назви мають деякі цікаві стародавні мовні особливості. Це стосується насамперед гідронімії (назви річок), лісових і лісостепових смуг, наприклад: Бобер, Вепш, Десна, Прип'ять, Турія, Княжна, Віча і т. д.. Зараз важко дізнатися їх дійсне походження.

Через те, що територія України постійно змінювалася, в українській топонімії є багато запозичених назв. Так, наприклад, О. Соболевський, В. Абаєв досить довго вважали, що назви з коренем дон-, дун-, дн- – іранського походження, а саме: Дніпро, Дністер, Дон, Дунай. А назви міст Кременчук, Інгул, Ізюм, Самара пов'язують з тюркськими мовами [4]. Деякі назви дуже нагадують фінноугорську мову та інші.

Класифікація утворення топонімів може бути самою різною. Наприклад, відповідно до матеріального стану місцевого населення (річки: Шляхова, Броварка, Дігтярка; села: Млини, Містечко, Заводське, Фабричне, Шахти), інші з класовими, або становими, особливостями (річки: Боярка, Козача, Панська, Попова; село Кріпаки). Інші відображають соціальні, побутові, вікові особливості або навіть споріднені зв'язки: (річки: Бабуся, Братениця; села: Мачухи, Удовиченки). Вельможі і дворяни часто називали поселення, що належали їм, своїми іменами (Барбарівка, Вітольдівка) або іншомовними назвами, які їм подобалися (Бельведери, Ватерлоо, Париж). Багато населених пунктів мають назви від певного імені, зазвичай видатної особи, яка відзначилася в цьому місці.. Наприклад, велика кількість сіл Уманської області: Іванівка, Дмитрушки, Оксанине, Юрківка, Паланка, Максимівка, Антонівка і т. д.

Отже, ми можемо зробити підсумки, що мова віддзеркалює як історію країни, так і загальний стан народу на той чи інший історичний період. Саме за допомогою мови ми висловлює нашу біль, переживання, а також щастя та перемоги. І топонімія – одна з тих наук, за допомогою вивчення якої, можна чимало дізнатися про народ і події в певний період часу.

Література

1. Декомунізація в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukranews.com/news/481088-dekommunyzacyya-v-ukrayne-nazvany-samyepopulyarnye-y-orgynalnye-novye-nazvanyya-ulyc>
2. Конституційний суд України. Закон про заборону комуністичної пропаганди [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccu.gov.ua/novyna/zakon-yakuu-zaboronyaye-propagandu-komunistychnogo-ta-nacystskogo-rezhymiv-vyznano>
3. Лінгвоцид. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Лінгвоцид>
4. Тюркізм. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Тюркізм>
5. Хронологія заборон української мови. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_заборон_української_мови

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ НА ДІАЛОГ НА ПОЧАТКУ ЛЕКЦІЇ: ДОСВІД АВТОРИТАРНОЇ І ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Перед початком лекції педагогу слід привернути увагу перш за все не на саму будову заняття, а на те, як ця лекція розпочнеться. Саме через вдалий початок залежить усе подальше сприйняття студентами матеріалу, що викладається. Це актуально у будь-який час та у будь-якій сфері освіти, бо найчастіше лектори не приділяють особливої уваги психологічному настрою студентів на початку заняття, що призводить до непорозуміння студентів з тим предметом, що викладається.

Метою роботи є аналіз та порівняння двох педагогічних методів викладання учбового матеріалу: авторитарний та гуманістичний та розгляд їх досвіду застосування на психологічне налаштування студентів на початку лекцій.

Гуманістична педагогіка або демократична освіта орієнтується перш за все на вільний вибір та облік індивідуально-особистісних інтересів і можливостей суб'єктів педагогічного процесу в навчанні, вихованні та освіті. Вона декларує наступні психологічні «етапи» щодо вдалого початку заняття: добра посмішка на обличчі педагога та побажання подумки натхнення кожному; звернення педагога до того, хто цього потребує, до того, від кого він чекає більшого старання, творчості і активності на подальший час уроку; побажання самому заняттю виправдати надії, які студенти покладають на нього; застосування прийому «Тиша»: коли педагог і студенти стоять один перед одним, налаштовуючись на заняття, коли створюється невидима нитка розуміння, виникає єдина спрямованість до пізнання і співпраці.

Для авторитарної педагогіки характерне у викладанні вкорінення у свідомість студентів абсолютних цінностей, єдино правильної ідеї, ідеального взірця.

Передбачається, що кожний акт взаємодії з вихованцем мусить завершитися кінцевим результатом. Людина повинна негайно ставати охайнішою, розумнішою, активнішою тощо. Увага приділяється передусім пізнанню «зовнішнього світу», тих правил, які цей світ пропонує. Власний досвід студента часто відкидається як несуттєвий, неправильний, помилковий. Постійно підкреслюються «невідповідність» студента вимогам зовнішнього світу, недовершеність її особистості. На таких заняттях педагог завжди «має рацію», його вчинки й висловлювання не підлягають сумніву.

Основним виховним засобом є «проповідь», декларування норм поведінки, наказ. Найчастіше цей засіб займає саме початок заняття, але й може застосовуватись як у середині, так і в кінці, в залежності від обставин та характеру педагога.

«Авторитарна педагогіка досі є традиційною для пересічної школи.» –Гриневич Л. М., экс-міністр освіти та науки України.

Порівнюючи обидва методів виховання та викладання можна помітити, що авторитарна педагогіка застосовується у військовій сфері: кадетські училища, військові академії, університети, інститути тощо. У той же час демократична або гуманістична педагогіка не може існувати у закладах, де декларується авторитарна система управління, а існує, як правило, у цивільних установах: дитячих садках, школах, університетах тощо.

Таким чином, застосовуючи авторитарні способи психологічного налаштування студентів на початку лекції не дає жодної впевненості в тому, що подальший час лекції буде продуктивним. При гуманістичному підході подальша робота лектора та сприймання інформації студентами будуть мати значно більший позитивний ефект.

Літератури

1. Зіцер Д. і Н., Гуманістичний підхід. // Практична педагогіка: азбука АЛЕ. — СПб., «Просвіта», 2007.— 287 с.
2. М. Михальченко. Виховання політичне // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 808 с.

Дуплякина А.В. (Россия)
аспирант ФГАОУ ВО НИУ «БелГУ»

КОННОТАТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ФИТОНИМОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Антропоцентрический принцип в современном сравнительно- сопоставительном языкознании распространяется на область лексики. Фитонимическая лексика выступает транслятором целого комплекса образов, понятий и ассоциаций, отражающих особенности миропонимания и мировосприятия народа. Образы растений коррелируют с образом человека, который выступает одновременно адресатом и адресантом культурного кода. Так, для русской языковой картины мира характерно наделение растений свойствами человека. У растений тоже есть душа: «Вот он – кедр у нашего балкона... / Сквозь живое сердце древесины / Пролегла рана от огня» [6, с. 314]. Но наибольший интерес представляет метафорическое переосмысление характерных признаков растений, которые находят отражение в оценке внешнего облика и характера человека.

Потенциал фитонимической лексики обусловлен яркой коннотативной маркированностью и сопряжен с выразительными средствами языка (метафорами, устойчивыми сравнениями, идиомами). Опираясь на классификацию метафор Н.А. Красавского, согласно которой эмоциональные концепты репрезентируются антропоморфными, зооморфными и флористическими метафорами [9, с. 24], выделим следующие группы флористических метафор:

1. Колоративные метафоры: васильковые глаза, фиалковые глаза («По-вашему, ее васильковые глаза становились в минуты задумчивости фиалковыми: ботаническое чудо!») [12, с. 387], глаза как незабудки («Он никак не мог забыть золотоволосую девочку с бледно-синими, как незабудки, глазами, которой так хотелось всегда подчиняться») [1, с. 98], красный как пион («За ним, с совершенно опрокинутой и свирепой физиономией красный как пион, долговязо и неловко, вошел стыдящийся Разумихин») [5, с. 217], покраснеть как мак («И тут она слегка ударила меня пальцем по подбородку, засмеявшись тому, что я покраснел как мак») [4, с. 382].

2. Флористические метафоры с мелиоративной коннотацией, репрезентирующие внешний вид, состояние: свежа, как ландыш («Она была свежа как ландыш. Она так кокетливо вертела головой, дразня меня то одним, то другим профилем, что я чуть не

прервал трапезу») [8], нежная как лилия («Но старшая из дев, казалось, поняла его смущение и, не улыгнувшись, не взглянувши, подняла свою руку, нежную, как лилия, выросшая на берегах ядовитых индийских болот») [3], как весенний цветок («А проводив девочку, подошла к окну и, смеясь, смотрела, как по улице, часто семена маленькими ножками, шел ее товарищ, свежий, как весенний цветок, и легкий, как бабочка») [2], как полевой цветок («С тех пор прошло годов пятнадцать; бедная сиротинка росла да росла, и хоть ее жите было плохое и за ней почти никакого ухода не было, но она, как полевой цветок, который бережет и лелеет один бог небесный, так выравнялась и похорошела, что даже батюшка ее какой ни был зверь, а не мог подчас на нее не полюбоваться») [7, с. 415]

3. В третью группу входят флористические метафоры, эксплицирующие пейоративные коннотации внешности и характера: самовлюбленный как Нарцисс («Душа, как Нарцисс в ручье, пленилась красотой собственного образа, отраженного в теле») [11, с. 116], привязчивый как репейник («Привязался ты ко мне, как репейник, и ну тебя совсем к богу!») [16, с. 378], точно тыква («Спустя десять минут в кабинет вплыла экономка Эмма Эдуардовна в сатиновом голубом пеньюаре, дебелая, с важным лицом, расширявшимся от лба вниз к щекам, точно уродливая тыква, со всеми своими массивными подбородками и грудями, с маленькими, зоркими, черными, безресницными глазами, с тонкими, злыми, поджатыми губами») [10, с. 175].

Приведенные примеры флористических метафор свидетельствуют о корреляции вегетативного и антропного кодов культуры, реализующихся в образных номинациях русского языка.

Коннотативный потенциал фитонимов проявляется и в идиоматике языка. О слабом, изнеженном человеке говорят: тепличное растение («Среди раскиданных пожитков, в толпе на площади, она, в своем богатом атласном салопе и ярко-лиловом платке, накрывавшем ее голову, напоминала нежное тепличное растение, выброшенное на снег») [15]. Очень старого человека (преимущественно женщину) номинирует фраза божий одуванчик («Произошел в Москве банальный случай: бесследно канула старушка, божий одуванчик, Вера Петровна Зверева») [14]. Равнодушие, безразличие эксплицирует идиома хоть трава не расти («Другому, Самсон Силыч, конечно, это все равно-с, ему хоть трава не расти, а уж я не могу-с, сами изволите видеть-с, хлопочу я али нет-с») [13, с. 263].

Таким образом, особенность идиоматических сочетаний, содержащих фитонимы, состоит в антропоцентричности, поскольку именно они, прежде всего, характеризуют внешний облик, возраст и манеру поведения человека.

Литература

1. Васильев Б.Л. Ольга, королева руссов. – М.: Вагриус, 2002. – 304 с.
2. Горький М. Мать // URL: <http://gorkiy.lit-info.ru/gorkiy/proza/mat/mat>
3. Гумилев Н.С. Дочери Каина: электронное собрание сочинений // URL: <http://www.gumilev.ru>
4. Достоевский Ф. М. Маленький герой // Собрание сочинений в 15-ти томах. Т.2. – Л.: Наука, 1988 – 529 с.
5. Достоевский Ф.М. Преступление и наказание // Полное собрание сочинений в 30 томах. Т.6. – Л.: Наука, 1972. – 423 с.

6. Заболоцкий Н.А. Гроза идет // Собрание сочинений в трех томах. Том 1. – М.: Художественная литература, 1983. – 658 с.
7. Загоскин М.Н. Вечер на Хопре // Аскольдова могила. Романы. Повести. – М.: Современник, 1989. – 640 с.
8. Искандер Ф.А. Поэт // URL: <http://www.ruscorpora.ru/search-main.html>
9. Красавский Н.А. Динамика эмоциональных концептов в немецкой и русской лингвокультурах: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – Волгоград, 2001. – 38 с.
10. Куприн А.И. Яма // Собрание сочинений в 9 томах. Том 3. – М.: Худ. литература, 1964. – 372 с.
11. Мережковский Д.С. Смерть богов. Юлиан Отступник. – М.: Художественная литература, 1993. – 320 с.
12. Набоков В. В. Адмиралтейская игла // Собрание сочинений в 4 т. Том 4. – М.: Правда, 1990. – 860 с.
13. Островский А.Н. Свои люди – сочтемся // Собрание сочинений в 10 томах. Том 3. – М.: Государственное изд-во художественной литературы, 1960. – 445 с.
14. Росляков А.А. Тетрадка старушки Зверевой // Столица, 1997. – №21
15. Толстой Л.Н. Война и мир // URL: <http://www.ruscorpora.ru/search-main.html>
16. Чехов А.П. Степь // Полное собрание сочинений и писем в 30 томах. Том 7. – М.: Наука, 1974 – 735 с.

Ель Адам Салма (Марокко)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Тихоненко О. В.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

МАРОККАНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Марокканці пишаються своєю культурою й традиціями і дбайливо їх зберігають. Найбільш яскраво культурні традиції Марокко проявляються в народних ремеслах, яким понад тисячу років. Стародавні бербери мешкали на території Марокко великою кількістю окремих племен. Усі вони мали схожі культурні традиції, які значно розрізнялися в деталях. У кожного племені були свої характерні особливості в одязі, кухні, музиці, ремеслах, святкуваннях і обрядах. Відмінності, ймовірно, передусім були пов'язані з особливостями тієї місцевості, на якій мешкало кожне плем'я. У пустелі спосіб життя істотно відрізнявся від життя на океанському узбережжі. А там, де росли дерева, ремесла відрізнялися від ремесел тих місць, де було небагато дерев.

І досі в Марокко кожен регіон відрізняється своєю спеціалізацією. Бербери сформували те розмаїття й ту специфіку культури Марокко, які характерні для африканських народів. Безсумнівно, на культуру Марокко позначився величезний вплив Ісламу. Для мусульман це стиль життя, який знаходить своє відображення в усьому, що робить мусульманин, зокрема і в його художній творчості. Але у берберів простежується і більш ранній, доісламський період розвитку Марокко. Сліди язичницьких культів особливо чітко

можна побачити в килимарстві. У традиціях країни змішалися два культурних шари: чорна Африка і Андалузія.

Безсумнівно, це дивовижна країна, у якій поєднуються традиції ісламу і європейська культура. Зазначимо, що Марокко не перестає дивувати туристів своїми неповторними пам'ятками, кожне місто цієї прадавньої країни зберігає безліч загадок і таємниць.

Наголосимо, що в Марокко є традиційний уклад, якого слід дотримуватися кожному, хто завітає до країни. Дотримання марокканського етикету демонструє повагу до місцевих мешканців, а знання особливостей їхнього менталітету допомагає орієнтуватися в незнайомій культурі. Головною особливістю мешканців Марокко є гостинність. Марокканці – досить душевний народ і завжди раді кожному гостю. Вони завжди готові надати їм привітний прийом і оточити турботою. Подякою на запрошення служить невеликий подарунок або кошик фруктів, адже в цій країні не заведено вирушати в гості з порожніми руками.

Наприклад, під час трапези в середині столу розташовується велике блюдо з кускусом – пшеничною кашею з м'ясом і овочами. Поїдання кускусу щоп'ятниці в сімейному колі за обговоренням останніх новин – один з найпоширеніших звичаїв жителів Марокко. Гостей у марокканському будинку може здивувати відсутність приладів. У країні їдять руками, оскільки вони вважаються більш чистими. Під час їжі марокканці ніколи не налягають на хліб. Шанобливе ставлення до цього важливого продукту харчування зобов'язує його економити. Мусульманське віросповідання накладає заборону на розпивання спиртних напоїв, тому тримати вдома алкоголь не прийнято.

Марокканці – охочі співрозмовники. Вони не забаряться поговорити одне з одним про особисте життя, робочі справи тощо. Мешканці Марокко люблять поговорити і не соромляться цієї національної особливості. Про релігію не говорять, бо ця тема під забороною.

Загальновідомою традицією серед жінок є носіння одягу, що прикриває тіло. Надто відкритий наряд може здатися місцевому населенню не лише ознакою поганого тону, але і проявом вульгарності й неповаги. Марокканські жінки надягають на вулицю традиційну дуже довгу сукню – «джелябу», а голову покривають хусткою. Такий одяг відповідає клімату і звичаям країни.

Зауважимо, що в Марокко не сприймають тактильного спілкування. Тут не прийнято обійматися і цілуватися під час зустрічі. Якщо під час першої зустрічі осіб однієї статі допускаються символічний потрійний поцілунок і рукостискання для закріплення знайомства, то з представниками протилежної статі ніколи не контактують подібним чином. Під час вітання люди різних статей зазвичай лише кивають один одному або зрідка обмінюються рукостисканням.

Найбільшим традиційною подією в Марокко по праву вважається велике загальномусульманське свято – священний місяць Рамадан. В основі нього лежить переказ, згідно з яким на дев'ятий місяць мусульманського календаря Аллах передав Коран пророка Мухаммеда. Під час Рамадану життя в країні ніби зупиняється. Із початком посту закривають або працюють за скороченим графіком більшість магазинів, кафе і ресторанів. Це пояснюється повагою місцевих жителів до священності і важливості Рамадану.

Тож марокканці свято шанують традиції, звичаї події і ніколи їх не порушують.

Єна Аліна Сергіївна (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н.Д.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена насамперед зацікавленістю до вивчення мовної особистості як до феномену, що постійно розвивається, є динамічним й інколи непередбачуваним.

Мовна поведінка становить суттєву характеристику особистості. Спроби виділити особливості мовленнєвої поведінки спричинили виникнення в науці нового об'єкта вивчення – мовної особистості. З позиції антропоцентричної парадигми на сучасному етапі актуальним є вивчення мови як інструменту пізнавальної діяльності людини: пізнання світу через усвідомлення себе, своєї теоретичної та предметної діяльності в ньому, в якому визначаються цінності в його промові, а центром уваги стає особа носія мови – мовна особистість [3].

За Ю. Карауловим під мовною особистістю розуміється сукупність здібностей і характеристик людини, що обумовлюють створення і сприйняття ним мовних творів (текстів), які розрізняються: а) ступенем структурно-мовної складності, б) глибиною і точністю відображення дійсності, в) певної цільової спрямованості [4].

Термін «мовна особистість» є складним поняттям, у якому поєдналися філософські, соціологічні та психологічні погляди. Перш за все, це людина як носій мови, здатна до мовленнєвої діяльності.

Мовна особистість в умовах спілкування може розглядатися як комунікативна особистість, це базовий, національно-культурний прототип носія культурно-мовних і комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, установок і поведінкових реакцій [1, с. 65].

Поняття «мовна особистість» тісно пов'язане з рядом інших, таких як «мовна картина світу», «ціннісна картина світу», «цінності», «культурні концепти», «комунікативна компетенція» та ін. Таким чином, цей термін стає одним з основних в рамках соціокультурного підходу в навчанні мови. На новому етапі розвитку науки мовна особистість розглядається з позицій психолінгвістики, прагматики, лінгвокультурології, когнітології, когнітивістики, прагмалінгвістики, етнолінгвістики, лінгвістики тексту, соціолінгвістики та інших антропоцентричних аспектів.

Дослідження мови в лінгвокультурологічному аспекті надає змогу виявляти та аналізувати лінгвокультурні особливості певної нації, досліджувати етносвідомість та мовомислення, описувати культурні компоненти в семантиці текстів [5, с. 113].

Мовна особистість виражена в мові й через мову та загалом наповнена змістом особистості. Вона характеризується такими ознаками:

- 1) глибоким знанням мовної теорії;
- 2) наявністю творчого мислення;
- 3) комунікативними вміннями;
- 4) прагненням до саморозвитку.

Мова, культура і етнос нерозривно між собою пов'язані фізично, духовно і соціально. Мовна особистість і концепт – базові категорії лінгвокультурології, що відображають ментальність і менталітет природного носія мови. В етносі (носіях певної культури) відтворюється народно-емоційний досвід. Національна приналежність є « ... реальним структурним зв'язком особистості з суспільством, що включає в себе соціально-економічний, територіально-побутовий, суспільно-політичний, мовний, духовний та соціально-психологічний аспекти». Багато дослідників відзначають, що саме на рівні порівняння національних менталітетів, характерів носіїв мови, а не лексичних систем, особливо чітко простежуються помітні нюанси мовних картин світу різних етносів.

Таким чином, мовна особистість існує в просторі культури, відображеної в мові, в формах суспільної свідомості на різних рівнях (науковому, побутовому та ін.), в поведінкових стереотипах і нормах, у предметах матеріальної культури та ін. Визначальна роль у культурі належить цінностям нації, які є концептами сенсів.

Мовна особистість – явище соціальне, однак у ній є індивідуальний аспект. Індивідуальне в мовній особистості формується через внутрішнє ставлення до мови, через становлення особистісних мовних сенсів. Слід пам'ятати, що мовна особистість впливає на становлення мовних традицій. Кожна мовна особистість формується на підставі присвоєння конкретною людиною всього мовного багатства, створеного попередниками. Таким чином, на формування і розвиток мовної особистості впливають різні фактори, серед яких важливо відзначити особливості національного менталітету.

У дослідженні зв'язку «мова–культура» як цілісної системи, транслятором є людина, яка створює дану культуру, використовуючи мову. Предметом лінгвокультурології є методи мовної системи та засоби дискурсивних продуктів: міфологема, паремія, стереотип, образ, мовленнєва поведінка, мовленнєвий етикет тощо.

Деякі вчені до предметної сфери приєднують тексти у всіх їхніх різновидах та проявах. Особистість пізнає культуру, засвоюючи її тексти. Текст є характерною схемою у культурному просторі: в текстах реалізуються вимоги та настанови щодо створення мовленнєвих продуктів. Текст сам по собі є інформативним, тобто несе будь-яку інформацію.

За І. Гальперіним розрізняють змістово-фактуальну, змістово-підтекстову та змістово-концептуальну інформації тексту [2]. Остання, змістово-концептуальна інформація, є контентоутворювальною, вона відноситься до основного задуму тексту.

Культура і соціум, мова і культура, мовна особистість, міжкультурна комунікація, соціокультурна діяльність, лінгвосоціокультурна компетенція – це наукові категорії, які надзвичайно взаємопов'язані і взаємозумовлені. Мова є головною формою вираження і існування національної культури. Німецький вчений М. Хайдеггер визначає мову як «дім буття. В житлі мови мешкає людина». Культура не успадковується біологічно, а передбачає навчання та пов'язана з ідеями, які передаються за допомогою мови. Під час придбання міжкультурної компетенції соціалізація особистості проходить найбільш гармонійно.

Узагальнюючи вищесказане, ми можемо констатувати, що проблема формування мовної особистості знаходить яскраво виражений міждисциплінарний характер. Поняття мовної особистості у лінгвокультурологічному аспекті є розуміння цього поняття як складного міждисциплінарного терміна, яке має філософське, соціологічне та психологічне спрямування.

Література

1. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. – Филологические науки. 2001. № 1. – С.64–72.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М. : Наука, 1981. – 138 с.
3. Голик С. Мовна особистість як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень. – Вісник Львівського університету. – Серія: іноземні мови. – Вип. 21, 2013. – С. 258–264.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 264 с.
5. Мацько Л. Стилiстика та iсторiя української лiтературної мови у лiнгводидактичному полi пiдготовки українських фiлологiв. – Вісник Львівського університету. – Серія: фiлологiя. – Вип. 50, 2010. – С. 112–116.

Ilia V. Zolotaiko, Anastasiia V. Cholombytko (Ukraine)
Language Advisor Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Mokromenko O.V.
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

10 REASONS WHY LEARNING ENGLISH IS THE BEST DECISION YOU HAVE EVER MADE

How Can I Use English in My Life?

Think about a time when you were at your local pharmacy and a tourist needed help filling a prescription. The pharmacist and the tourist just could not seem to understand each other. English could save the day. English could help that tourist heal from an illness or feel more comfortable.

Now think about a time when you were traveling abroad and you could not speak the local language. Have you ever done this before? It can be a little bit scary. You might need to find a certain bus stop or the nearest restroom — quickly! Luckily, many people around the world speak English, so a little bit of English can solve your problems abroad, no matter what country you are visiting.

One day in the future, you might go into an interview at a large corporation and find that your interviewer is a native English speaker. Even if they want to speak in your native language at first, your hard work to learn English — the international language of business — is about to pay off. Talk to them in English to demonstrate your skills, and they will see that you can be a very valuable employee[1;4].

English is only the third most-spoken language by native speakers. However, when you count all the people who speak English as a second, third or fourth language, then English is definitely the most-spoken language around the world!

English is really everywhere, so you will be able to communicate with native speakers and EFL (English as a Foreign Language) speakers all around this huge planet. You will help others, communicate with a huge diversity of people and help yourself unlock all sorts of life's doors.

That is great, right? This will hopefully give you a little motivation to study English today. Now, keep reading! We are now going to talk about all the most important reasons why you should study English. Once you read these, you will stay motivated for your whole life!

10 Reasons Why Learning English Is the Best Decision You Ever Made

1. You will discover that English is easy to learn

Most people think that learning a language is very difficult.

In many cases, it is easier for certain people to learn English because English is related to their native language. For example, for people from Europe who are learning English, they find that English is closely related to their languages. German is very close to English. French has influenced English a lot. Plus, English speakers can be found nearby in Great Britain! They can easily travel to practice, and it is very likely that they will meet English speakers in their home countries.

For people who live in different parts of the world and speak languages that are not related to English, English can sound very foreign, confusing and frustrating.

However, there is something important that makes English very easy for everyone:

Availability of resources. Because English is such a widespread language and is found all over the globe, the resources you can use to learn English are endless. There are tons of resources on the Internet for free. Sometimes you will need to pay a little bit to take an English course online or access another resource, but they are often worth the money.

So, get started! Watch cartoons or sitcoms in English on YouTube, Netflix, Hulu or other English TV websites for free.

For additional personalized English resources, you can even go online to hire an English speaker to communicate with and teach you on Skype.

English is everywhere. Take advantage of this fact!

2. You can find more job opportunities

Many large companies around the world require that their employees speak English. In some cases, these companies are requiring their workers to only use English.

As the world becomes more global (better connected), it is only natural that big businesses will want and need to communicate more. Right now, everyone is trying to learn and communicate with English. English is becoming the common language that people from different countries and cultures can use to communicate with one another.

For example, imagine that a businessperson from Israel, who speaks English and Hebrew, wants to do business with someone from South Africa, who speaks English and Afrikaans. Even though they both started learning English as a second language in elementary school, they can use English to communicate with each other!

As Rakuten's CEO Hiroshi Mikitani told CNN, "if you want to become successful in other countries, you need to internationalize your headquarters." Because people from around the world know English and use it to communicate with everyone else, it is important that employees also know English. English is an important part of this process of becoming more internationalized.

You do not just need English to work at American, Australian and British companies. In my own experience as an English professor in Korea, many students have come to me asking for help with required English interviews at Samsung, LG and other large Korean companies.

By learning English, you can be well-prepared for interviews with any large, international companies. And, luckily, there are plenty of resources out there to help you practice for your English interview.

Not to mention, English is great for careers with travel, tourism and hospitality.

3. You can become better educated

Not only does knowing a foreign language expand your brain power, but you can use your knowledge of English to learn more and more things about the world.

These days it is relatively easy to take an English class. Whether you take this class online, on Skype or in the classroom, there are many options out there.

But here is a new idea for you: Have you ever considered trying to take a class about a specific subject in English?

Imagine all of the things you could learn by taking an American history class from an American, a math class from an Australian or an English literature class from a British teacher?

This kind of class, taught completely in English, will let you learn about culture, intonation, body language, vocabulary and slang while also learning about an interesting subject like history, math or anything else that you personally love to study!

Furthermore, there are many great works of literature, science, history and social science that were written in English first. Do not lose anything by trying to read a translation. Instead, you will come closer to the heart (the main idea) of what the writer is trying to say by reading the original writing in English.

4. You can easily travel anywhere in the world

I am a native English speaker and I have traveled to many places in the world. Communication has almost never been a problem for me, because people all around the world speak English. I have been able to speak English in every country I have visited. While learning a few words in the local language is always a good idea — it is polite and shows respect — English will help you with the details of travel.

In many places where you will travel, people find English important for their businesses. They need to know English in order to communicate with potential clients and customers. In most hotels, at least one employee will speak English—often, many of the employees speak English. This makes it easier for customers to get what they need and spend their money.

Even people in small town markets around the world know how to bargain with English speakers.

You will find that some of your best interactions will be with people on the streets who are trying to sell you something or who are looking to improve their English speaking skills. English will bridge the communication gap on your travels and make traveling a breeze[2,3].

5. You will know the global language

It is a historical fact that the economic power wielded by Great Britain and America over the last few centuries has resulted in English being so widespread today.

This has taken a long time, and many good things and bad things have happened in the process. English spread through war, trade, slavery and religious missionaries. History is complicated and it is not always pleasant, but today we can recognize that English is being spoken everywhere in the world.

We cannot change what happened in the past. However, we can use English as a positive power! We can use it to bring the world together, to communicate with people from foreign countries and to understand each other better.

Not only will it make traveling easier, but English will also allow you to know more about

global trends, culture and social issues. It will give you a deeper understanding of people's different perspectives on life.

You will be able to communicate with people who do not speak your native language, and you will be able to consume thousands more news sources, blogs, books and songs.

Knowing English will let you be part of a global conversation!

6. You will learn about culture

Language and culture cannot be separated. Language is culture, and culture is language. Knowing English will give you a better understanding of people who live in English-speaking countries. Knowing the English language gives you more insight into how people think, live and work.

If you do not know about the culture of English-speaking countries, this might lead to misunderstanding what people are saying in English.

It is not enough to just know basic words and phrases. To communicate well in English, you must know about things like tone, body language and facial expressions. You might think an English speaker is being crass, rude or dismissive when they are not!

If you understand which words or expressions are acceptable and unacceptable in English-speaking cultures, this might save you from a cultural misunderstanding with your English-speaking friends and coworkers.

7. You can improve your understanding of science

English is the language of science.

If you want to learn, publish or speak with authority in the sciences, you must learn English.

Pharmacists, engineers and doctors around the world must always learn English along with their other subjects in university. In most cases, their other class subjects are taught in English or come with an English textbook. Most medical schools in America require English as part of their coursework. In other countries, this happens too.

Science research is primarily published in English, and most abstracts (the summary of the research) are written in English so that international scientists can read them.

Getting a jump start in learning English can give you a head start in medical school, help you earn a biology degree or it could give you the tools you need to study at one of the world's best universities for science.

8. You can date more people

Getting a great, romantic date is all the motivation you need.

Well, you will be happy to know that English will increase the number of people you could possibly date. Try meeting people who speak English on a dating site, through Facebook or another social media site.

English speakers are generally very understanding when talking to people who are learning English, and they have plenty of patience. Do not worry if your English skills are not perfect yet. You are already very interesting because you are bilingual!

9. You can improve your confidence

I doubt there is any person alive who does not wish they could speak another language. It is a skill that everyone would love to add to their resume. With a little bit of studying every day, you can have this skill. Then you can be very proud of your ability to communicate with a wide variety of people.

Learning a language is hard and everyone knows it. People will automatically respect your

commitment to learning and maintaining your English. Your ability to help and communicate with people will help you earn respect.

People will also seek you out to learn about you and your perspective on things. They will be interested in you and your experience in life. They will want to know the thoughts, hopes, fears and opinions of someone from another culture. When you feel more like you are more interesting, you will feel more special and confident!

10. You will exercise your brain

If nothing else, learning English will make you smarter and keep your brain strong. Scientists have been demonstrating that bilinguals are able to understand concepts quicker and get better scores on tests.

English is one key that unlocks a world of possibility.

References

1. Learning English: [https:// www.studymode.com](https://www.studymode.com)
2. English as international language: <https://www.researchgate.net/>
3. English as global language: <https://englishlive.ef.com/.../english.../english-became-global>.
4. 10 reasons why learning english is the best decision you have ever made: [https:// 10-reasons-why-learning-english](https://10-reasons-why-learning-english).

Ібрагімова У. А. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Харківської обласної ради**

НОВАТОРСТВО У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СВИТОГЛЯДУ ПОКОЛІНЬ

Поняття «культурні цінності» тісно пов'язане з розумінням культури як суспільного феномена та його виявами в контексті існування людської цивілізації. Культура дотепер не має єдиного універсального визначення й по-різному трактується окремими дослідниками, залежно від пропонованих підходів щодо широти охоплюваних ним явищ. Деякі дослідники розглядають його виключно крізь призму духовного життя суспільства на рівні ідей, норм, цінностей, відкидаючи навіть сам термін «матеріальна культура». Інші прихильники такого розуміння культури ототожнюють її виключно з тим, що закріплюється у традиції як способі збереження та передачі з покоління в покоління певних уявлень і навичок. У найбільш широкому контексті культура розуміється як прояв життя людей, котрий виражається в найрізноманітніших моделях їхньої поведінки та засобах і продуктах їхньої діяльності. [4]

Кожна сфера культурної діяльності людини визначається ціннісним виміром - цінності матеріального життя, економіки, соціального ладу, політики, моралі, мистецтва, науки, релігії.

Цінності є головним елементом культури, основою ціннісно-нормативного механізму, що регулює поведінку груп і спільнот. Суспільний характер цінностей виявляється в тому, що

культура кожного суспільства має свою ієрархію цінностей, найбільш важливих та значущих цілей, визнаних у даному суспільстві, мають глибинний сенс для людей.

Глибинні шари культури, традиції, форми побуту, сім'ї, що складаються тисячоліттями, застарівають повільніше, ніж інновації у сфері техніки, науки, інформатики. Покоління «батьків» опинилося у стані, коли передача матеріальної і духовної спадщини наступникам практично відсутні. Старше покоління, виступаючи у ролі хранителя і транслятора культурних цінностей, опинилося ще в більш скрутному положенні, оскільки перед ними неминуче постало питання переоцінювання власної системи цінностей. Адаптуватися змогла тільки та частина старшого і середнього покоління, яка відмовилася від цінностей і норм, прийнятих у радянському суспільстві. Покоління дискредитувало себе і підірвало свій авторитет. Одночасно втратився накопичений попередніми поколіннями соціокультурний досвід, знецінились норми і правила соціального суспільства, знецінились усталені цінності, переосмислилась їх система.

У періоди швидких змін в одного покоління виникає особлива недовіра до іншого. Діти помічають, що батьки не дотримуються у житті тих принципів, які ж самі проповідують. Кожне нове покоління людей намагається привести соціальну реальність відповідно до власної системи цінностей.

Маргарет Мід виділяє три типи культур міжгенераційних відносин, що принципово по-різному впливають на існування культурних цінностей:

*постфігуральні – чітка орієнтація на традицію, на досвід своїх предків, тобто на минуле. Культури тисячоліттями зберігають свої норми і звичаї. Усі відхилення від норми придушуються, проте можливість індивідуального прояву в галузі мистецтва, релігії, технології забезпечує можливість зміни культури, нехай і повільної. Це черепащачий прогрес;

*конфігуративні – діти й дорослі вчаться в своїх однолітків. Вплив дорослих зводиться нанівець, а ровесників – зростає. Конфігуративні культури швидко мінливі. Кожне покоління відрізняється від попереднього за складом особистості, мотивації, емоційних переживань. Хоча старше покоління продовжує відігравати вирішальну роль у вихованні, воно не сприймається як безумовний еталон. Зміни в конфігуративних культурах відбуваються значно швидше, ніж в постфігуративних, але повільніше ніж в префігуративній. Прогрес помірний, орієнтований на сьогодення;

*префігуративні – діти вчаться у батьків, батьки у дітей. Дорослі не встигають. Панує культура майбутнього, де опорою і в науковій, і в етичній галузях виступає творчість молодого покоління. Життєвий досвід батьків не зовсім підходить для дітей, новим носієм зразків поведінки є молодь. Судячи з усього, наразі наше суспільство перебуває десь на півдорозі між конфігуративною і префігуративною культурою. Ми бачимо важливість ролі однолітків у процесі соціалізації, особливо, у підлітків. Люди об'єднані електронною комунікативною мережею. Прогрес прискорений, орієнтований на майбутнє.

Культурні цінності різних поколінь істотно відрізняються. Покоління GI, народжене в 1901-1922 роках, жило і виховувалось в період революцій, електрифікації, колективізації. Цінностями для цього покоління були, найперше, дотримання і наслідування ідеологій, домінантність і категоричність у судженнях. У пріоритеті були відповідальність, працьовитість, сімейний стан.

Мовчазне покоління. Дефініція достовірно характеризує покоління 1923-1942 року народження. На їх становлення як особистостей випали репресії, голодомор, Друга світова

війна, відновлення зруйнованої країни. Характерними цінностями були саме закон і порядок, їх безапеляційне дотримання, а також відданість справі, дотримання правил. Жертовність, підпорядкування, честь, терпіння, ошадливість, релігійність або партійність лягали в основу культурних цінностей і характеристик людей.

На зміну прийшло покоління бебі-бумерів, народжених у 1943-1964 роках. Це покоління наших бабусь і дідусів. Підкорення космосу, віра в те, що СРСР – супердержава, черги та талони, холодна війна сприяли вкоріненню таких цінностей як ідеалізм, оптимізм, імідж і статус, молодість і здоров'я, робота і орієнтація на команду, особистісне зростання, відмінні характеристики і особиста винагорода. Покоління вмело підкреслювало гендерну привабливість, було професіональним у ЗМІ.

Холодна війна, війна в Афганістані, перебудова внесли зміни в цінності наступного покоління, наших батьків, покоління X, народжене у 1965-1982 роках. Пріоритетними стали глобальна інформованість і технограмотність, навчання протягом усього життя, вміння змінюватись і обирати, надія на себе, прагматизм, рівноправність, виживання, пошук емоцій, унісекс. Це перше покоління, яке ще слухає поради своїх батьків, але вже користується порадами своїх дітей.

Покоління Y – ми і наші ровесники. Нам випало знати про військові конфлікти в різних куточках планети, бо з'явився Інтернет. Ми – покоління бренду, за який готові платити. Ми – покоління змін і оптимізму, товариськості і підпорядкованості, впевнені в собі й наївні одночасно. Наші цінності – мораль, досягнення, громадянський обов'язок. Ми ще орієнтуємося на вулиці без навігаторів, проте вже вимагаємо негайної винагороди.

Покоління Z – наші учні – народжені 2003-2020 року носії культури. Народжені в цифровому світі. Події, які супроводжували їх протягом життя – це економічна криза, зміцнення вертикалі влади, поглинання дрібних компаній мережами, наростання загрози терористичної війни, нових епідемій (актуально!), інформаційні атаки. Вони занурилися у віртуальний світ, прекрасно орієнтуються у змодельованих ситуаціях і майже не орієнтуються у просторі. Прагматичні ідеалісти. Вони відчують страх перед чужими, незнайомими реальними людьми. У створенні цього покоління активну участь беруть міленали, які передають йому свої цінності, щоб побудувати світле майбутнє, спираючись на світлу сторону свого покоління. Це перше покоління, яке регулярно отримує кишенькові гроші і витрачає їх самостійно (їжа, напої, прогулянки, одяг). Їм не терпиться самостійно заробляти гроші, що заохочується батьками. Передбачається, що вони не бачитимуть цінностей в люксових брэндах і престижному споживанні. Вони потребують високого рівня персонального обслуговування, надаючи перевагу якості перед ціною. Покоління, яке в пріоритет цінностей ставить послуги. Вони в буквальному сенсі намагаються змінити світ. У них немає ілюзій. Вони користуються Інтернетом не як джерелом інформації, а як невід'ємною складовою свого буття. Вони відчують техніку на інтуїтивному рівні. У них інші інтереси й цінності!

Для сучасного педагога варто зрозуміти особливості кожного покоління, що дасть змогу більш ефективно та оптимально використовувати педагогічні технології та засоби для навчання і виховання учнів, зрозуміти себе і тих, хто знаходиться поряд.

Серед цінностей сьогодення – якісна освіта. Існують дослідження, що кожні 26 місяців подвоюється обсяг даних - логарифмічне зростання. Проблем в тому, що наш мозок при цьому залишається таким же. Наші розумові здібності зменшуються через це кожен день,

оскільки ми не встигаємо за подвоєнням знань. Це стосується не тільки особистостей, а й компаній. Тому нам доведеться реорганізувати систему освіти. Сьогодні діти вчаться більш ніж до 20 років, а потім живуть з цими знаннями до 80-90 років. На зміну прийде модульна система освіти. Ми будемо вчитися і вчити потрохи, але постійно та протягом усього життя.

Однією з найбільш актуальних проблем буде боротьба за оригінальність в світі однаковості, а отже найвищою цінністю сучасного покоління і буде неординарність, непересічність, в чому ми пересвідчуємося вже сьогодні.

Культурні цінності для покоління Z – це якісна освіта впродовж життя, якісні послуги, оригінальність. Вони займуть свою нішу, впишуться у сьогодення.

Щодо дослідження культурних цінностей у майбутньому, то, на мою думку, це буде упорядкування інформації. І перевага знань, які є цілющим ковтком повітря, пілюлею, яка запускає соціальні трансформації.

Література

1. Анна Литвинюк «Теория поколений». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hr-portal.ru/article/teoriya-pokoleniy-kak-hr-instrument>
2. Конспект навчальних матеріалів до лекції на тему: «Вплив соціально-історичних чинників на становлення особистості» Карпань Ірина Семенівна, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти КЗВО «ДАНО» ДОР
3. Культурні, етнічні цінності. Культурні норми і культурні традиції https://studme.com.ua/165202055578/kulturologiya/kulturnye_etnicheskie_tsennosti_kulturnye_normy_kulturnye_traditsii.htm
4. Сергій КОТ «Культурні цінності»: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури <http://lostart.org.ua/ua/research/729.html>

Игнатенко Евгений Михайлович (г. Белгород, Россия)
Научный руководитель доктор филол. наук, профессор Озерова Е.Г.
Белгородский государственный национальный исследовательский университет

СТИЛИСТИЧЕСКАЯ МАРКИРОВАННОСТЬ СЛЕНГОВЫХ ВЫРАЖЕНИЙ

Стилистическая маркированность обусловлена особенностями, теоретическими и практическими основами, профессиональным словарным запасом и репрезентирует главные принципы определенных процессов или явлений, которые способствуют упрощению процесса общения между представителями различных профессий. Подобные слова и выражения называются сленгом. Исходя из вышесказанного, актуальность нашей работы заключается в рассмотрении стилистической маркированности сленговых слов и выражений в речи мастеров строительных профессий.

Сленг – это совокупность жаргонизмов, составляющих слой разговорной лексики, отражающей грубовато-фамильярное, иногда юмористическое отношение к предмету речи [1, с. 514]. Сленговым выражениям, в отличие от стилистически нейтральной общепринятой профессиональной лексики, характерна эмоциональная оценка предмета или его названия,

многозначность, синонимичность, метафоричность. Говоря о частеречной принадлежности сленговых слов мастеров строительных профессий, стоит отметить, что чаще всего среди них встречаются имена существительные и глаголы.

Основным способом образования сленговых слов и выражений, по нашему мнению, является метафоризация – употребление слова в переносном значении на основе сходства в каком-либо отношении двух предметов или явлений.

В речи мастеров отделочных строительных и декоративных работ, маляров, штукатуров очень часто можно услышать такую фразу: «Стою на козле и шкурую стену». Слово козел в данном контексте обозначает подмости – настил, рабочая площадка на строительных лесах [4, с. 499]; шкуруить – шлифовать – обрабатывать твердую поверхность трением для придания гладкости, определенной формы [4, с. 834].

Речь электромонтажников электрических сетей и электрооборудования и слесарей по контрольно-измерительным приборам и автоматике также богата сленговыми выражениями, образованными при помощи метафоризации. Например, сопли – провис проводов, не закрепленные должным образом провода; лапша – провод небольшого сечения; пробник – индикатор проверки напряжения.

В лексиконе сварщиков присутствуют следующие слова и выражения: сопли – на профессиональном сленге обозначает «вытекание металла с обратной стороны шва» [3, с. 117]; утюг – сварочный аппарат для полипропиленовых труб; рюмка – разделка кромок с криволинейным скосом при сварке толстого металла; сварка с ломом – сварка с присадочным материалом.

В речи мастеров общестроительных работ можно встретить следующие слова и выражения, которые, по сути, являются общеупотребительным сленгом для основных строительных профессий: блошки (блохи), клопы, семечки – саморезы маленького размера, чаще всего используются для соединения профилей гипсокартона; болтун – миксер для замешивания штукатурных смесей; весло – лопата; грязь – цементный раствор для кирпичной кладки или штукатурки; крабы – крестообразные соединители, используемые при монтаже многоуровневых потолочных конструкций для соединения гипсокартонных профилей [2, с. 74]; костыль – большой толстый гвоздь, у которого вместо шляпки загнутый под прямым углом конец; набалдашник – строительная каска; скобоплюй (скобомет) – строительный степлер.

При образовании указанных выше примеров важную роль играет метафоризация как прием, при котором слова употребляются в переносном значении на основе сходства в каком-либо отношении двух предметов или явлений.

Одним из морфемных способов образования слов также можно считать усечение морфем в исходном общеупотребительном слове с добавлением словообразовательных суффиксов. Например, в речи мастеров общестроительных работ можно встретить такие сленговые слова: шурик – шуруповерт; мультик – мультиметр; перф – перфоратор; субчик – субподрядчик, фирма, нанятая генеральным подрядчиком. Данные слова образованы при помощи усечения (в первом случае) второго корня и полного усечения корня (в остальных случаях) и добавления суффикса -ик, обозначающего предмет, предназначенный для чего-либо, или суффикса -чик, обозначающего лицо по роду деятельности.

Не менее интересным может показаться слово колыма, образованное от аббревиатуры «КЛМ» – именно так в узких кругах называют шпатлевку синтетическую «КЛМ» [5, с. 31];

коза – короткое замыкание (вероятно, сленговое название произошло либо соединением первых слогов словосочетания, либо от аббревиатуры «КЗ» – обозначение указанного явления в специальной справочной литературе).

Тем не менее в речи мастеров строительных профессий есть сленговые слова и выражения, образование которых с трудом поддается логическому объяснению, однако это не мешает им повсеместно использоваться в профессиональной деятельности: марьиванна (машка, маха) – кувалда, заподлицо – установка элемента или крепежа вровень с общей поверхностью, поймать зайчиков – насмотреться незащищенными глазами на дугу электросварки, гарцевать – готовить бетонный раствор ручным способом (хотя можно предположить, что название данного действия произошло от звука, издаваемого при трении совковой лопаты о корыто).

Следовательно, стилистическая маркированность сленговых слов и выражений в профессиональной речи мастеров строительных профессий обусловлена коммуникативно-прагматическими факторами и актуализируется метафоризацией как когнитивным феноменом, способствующим порождению новой номинации.

Литература

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Сов. энцикл., 1969. – 608 с.
2. Костенко Е.М. Общестроительные отделочные работы. Практическое пособие для строителя. – М.: НЦ ЭНАС, 2011. – 216 с.
3. Малышев Б.Д. Ручная дуговая сварка / Б.Д. Малышев, В.И. Мельник, И.Г. Гетия. – М.: Стройиздат, 1990. – 320 с.
4. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
5. Шепелев А.М. Штукатурные декоративно-художественные работы. – М.: Профтехобразование, 1985. – 175 с.

Ищенко О. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Підгородецька І.Ю.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ДІАЛОЗІ

Життя сучасної людини сповнене контактів з представниками різних держав, культур, національностей тощо. Глобалізаційні процеси в усіх суспільних сферах, освітня інтеграція зумовлюють активний міжкультурний діалог, налагодження якого є запорукою подальшого розвитку людини як виду і особистості. Та слід пам'ятати, що незнання етнокультурних особливостей вербальної й невербальної комунікації негативно впливає на процес спілкування, призводить до стереотипного сприйняття носіїв інших культур, спричинює помилки в комунікативній поведінці індивідів.

Е. Холл, відомий американський антрополог, один із засновників теорії міжкультурної комунікації, уважав, що пізнати відмінності чужої культури і правильно скористатися їх

знаннями можна лише усвідомлюючи особливості власної культури. Учений також стверджував, що людині притаманна культура, у якій вона народилася, але сам носій етнокультури не усвідомлює своїх культурних особливостей, оскільки підсвідомо вважає їх універсальними. На думку науковця, позбутися культурної залежності можна лише через усвідомлення наявності власної підсвідомої культурної програми [4, с.76].

У цьому випадку акцент буде зроблено на невербальній комунікації – спілкуванні за допомогою жестів, міміки, рухів тіла й деяких інших засобів, за винятком мовних. Невербальна комунікація у різних народів має свої специфічні характеристики.

Варто зазначити, що для вивчення невербального аспекту комунікації, науковцями були створені нові напрями наукового дослідження, а саме: проксемика, кінесика й паралінгвістика. Кожен із цих напрямів націлений на окремі засоби невербальної комунікації, що дає можливість більш детально їх дослідити.

Проблема міжкультурної відповідності жестів, або, як її зазвичай називають в невербальній семіотиці, проблема універсалізму, тісно пов'язана з інтерпретацією невербального тексту однієї культури носіями іншої, а також з проблемою перекладу.

Більшість культур мають особливі соціальні й культурні моделі або сценарії невербальної поведінки, зокрема емоційної. Людина, що є представником конкретної культури, добре знає її правила і норми, що затверджуються відповідними сценаріями, і зазвичай діє, узгоджуючись з ними [1].

Наприклад, науковці розрізняють тихі (північноєвропейські, азіатські) і гучні (північноамериканські, південноєвропейські) культури. Так, англійці вважають, що американці говорять надто гучно, і звертають увагу на їхню мовленнєву агресію. У багатьох європейських культурах (німецькій, англійській, французькій) гучне мовлення є ознакою невихованості. Англійці регулюють гучність свого голосу рівно настільки, щоб їх міг почути у приміщенні лише один співрозмовник. В Америці така манера вести розмову викликає підозру. Українці розмовляють досить голосно, але важливу роль відіграє особиста вихованість / невихованість мовця: зокрема, неввічливо надто гучно розмовляти у транспорті та інших громадських місцях [2, с.164].

Слід зазначити, що 65% усієї інформації надходить до комунікантів через невербальні шляхи (міміку, жести, пози, торкання, дистанцію, усмішку, мовчання, інтонацію, гучність, темп, швидкість мовлення тощо). Науковці стверджують, що на початку спілкування понад 90% інформації передається / сприймається невербальними засобами. За підрахунками англійських психологів, на комунікативний “корисний коефіцієнт” невербальних засобів припадає 55% спілкування; на фонетичне оформлення мовлення (інтонацію, тон, тембр) – 38%; слова ж забезпечують ефективність комунікації лише на 7%. Однак зазначені показники є відносними, оскільки все залежить від особистісних якостей учасників комунікації та конкретної ситуації – дискурсу спілкування [3, с. 89].

Отже, для міжкультурного спілкування необхідно не лише вивчати іноземні мови, а й знати особливості невербальної комунікативної поведінки представників інших культур. Це стане запорукою успішної професійної, наукової чи приватної комунікації.

Література

1. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація / І.В. Ковалинська. – Київ: Освіта України, 2014. – 289 с.

2. Підгородецька І.Ю. Міжкультурна комунікація: невербальний аспект / І.Ю.Підгородецька/Virtus: Scientific Journal/Editor-in-Chief M.A.Zhurba.– 2017. – №14. – С. 162-165.
3. Тер-Минасова С. Г. Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики / С. Г. Тер-Минасова. – Москва : АСТ; Астрель; Хранитель, 2007. – С. 89.
4. Hall, E. T. The Silent Language. Westport: Greenwood Press, 1980. 240 p. (in English)

Калюжна Анна Олексіївна (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ У СВІТІ ЗАКОНУ ПРО МОВИ В УКРАЇНІ

Проблема статусу певної мови в суспільстві, на державному рівні країни та у світі є актуальною для будь-якої мови у часи глобалізаційних процесів в історії людства, коли за прогнозами лінгвістів у ХХІ ст. третина з існуючих мов зникне. Мета цієї статті полягає у визначенні реального статусу української мови відповідно до чинного але постійно змінюваного законодавства України та тенденцій її розвитку або занепаду.

За ще діючим законодавством українська мова в Україні має статус державної мови. Вона визначається як один «з вирішальних чинників національної самобутності Українського народу», гарантія «його національно-державної суверенності» [1]. Тобто, українській мові надається «Законом про мови в Україні» статус гаранта національно-державної суверенності. І якщо представники провладної партії в Україні бажають змінити цей статус, то вони відповідно виступають проти національнодержавної суверенності країни, а це вже відповідно до ч. 1 ст. 111 Кримінального кодексу України дефінується як державна зрада, «тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності України...» [2]. Такі дії протирічать також волевиявленню громадян України називатися українцями, які за результатами останнього перепису населення 2001 року становили 77,8% (росіяни – 17,3%, представники інших національностей - 4,9%) і 67,5% з яких уважають українську мову рідною, при цьому російську мову вважали рідною 29,6%, а іншу рідну мову називали 2,9% громадян [7].

Стаття 2 «Закону про мови в Україні» визначає: «Українська мова як державна мова обов'язково застосовується на всій території України при здійсненні повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, у міжнародних договорах, у навчальному процесі в навчальних закладах в межах і порядку, що визначаються цим Законом. Держава сприяє використанню державної мови в засобах масової інформації, у науці, культурі, в інших сферах суспільного життя»[1].

Етапи відродження як правило припадали на відповідні процеси насамперед в європейській історії та орієнтації давніх і сучасних українців на ці загальноєвропейські й загальносвітові процеси розвитку людства. Праоснову української мови

становить старослов'янська мова, свідченням існування якої вважаються факти про неї, зафіксовані в історичних джерелах, підтвержені археологічними даними, а також непрямыми відомостями. І.Огієнко наголошує, що на жаль від неї не залишилось писемних пам'яток. Ця мова була першою однофункціональною слов'янською мовою, «якою заговорив Бог» [4]. Її виникнення пов'язується з поширенням християнства як глобалізаційного процесу буття. Відмирає ця мова з-за її монофункціональності, тому що обслуговувала насамперед потреби церкви.

З інтенсивним поширенням потреб давніх українців на матеріальну сферу виробляється діловий стиль літературної мови, утілений у давньоруській писемно-літературній мові. Під впливом реформації на ґрунті давньоруської мови виникає староукраїнська літературна мова, на якій розвивається не тільки ділове мовлення, а й богословська література, зароджується художня література (остання чверть ХУІ ст.), представлена панеґіриками й полемічними віршами. Саме цією мовою українці відстоювали свою національність, релігійну й культурну самостійність. Академік Русанівський В.М. наголошує, що саме на ХУІІ ст. й на першу чверть ХУІІІ ст. припадає піднесення національної самосвідомості, розквіт науки, культури і мистецтва [6]. Занепад і зникнення цієї мови зумовлені російською колонізацією, яка замінила форми конфедерації, закладені документами Переяславської Ради. Згідно з указами 1721-1728 рр. церковна література друкувалась у той час у Києво-Печерській лаврі виключно церковнослов'янською мовою і розвивала таким чином російську мову і літературу.

Відродження української мови прийшло із загальноєвропейським рухом романтизму/сентименталізму, націленому на збереження усної народної творчості в писемному варіанті. Наприкінці ХУІІІ ст. саме рукописні збірки українських народних пісень поширювали мову народу. Вони були живильним джерелом для творчості видатних українських письменників Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Петра Гулака-Артемівського, Євгена Гребінки і великого Тараса Шевченка. Визначним явищем було видання першої граматики української народорозмовної мови – «Граматики малоросійського наречія» (1818) О.П. Павловського.

Прислужилися розвитку української мови також представники Кирило-Мефодіївського братства, які виступали за відновлення української мови, літератури, звичаїв, волі та державної самостійності. Це піднесення гаситься Валуєвським циркуляром, який забороняв друк будь-якої літератури українською мовою крім художньої. А «Емський акт» у 1876 р. взагалі заборонив друкувати і ввозити з-за кордону книжки українською мовою. Російська імперія через заборону мови як носія національного духу зберігала прибрані до рук території.

Австро-угорська монархія, до якої були приєднані частини України, слідувала за тим, щоб німецька мова і культура домінували, але давала розвиватись й іншим мовам і культурам у межах своєї імперії, хоча, наприклад, у 1817 р. в усіх початкових і вищих народних школах Галичини було запроваджено викладання польською мовою, а в Східній Галичині й на Буковині у 1859 році було здійснено перехід на латиницю [5]. Сильний вплив на більш вільне вживання української мови мала революція 1848 р., яка пройшла по всіх європейських країнах. Центром розвитку українства стає у цей час Львів. До визначних набутоків «життєздатного організму» української мови кінця ХІХ ст. належить майже сформована система «спілкування на всіх суспільних рівнях самостійного слов'янського народу» [6]. Перша світова війна (революції 1917-1918 рр. в Європі) і Жовтнева революція в

Росії дали Україні три роки незалежності (1917-1920 рр.) і певний розквіт української мови і культури. Однак починаючи з 1922 р. у межах Радянського Союзу розвивалась так звана «шароварна» українська культура, а на теренах Польщі у 1920 р. заборонена українська преса, у Бессарабії з 1924 р. відбувається румунізація всіх закладів освіти. 1938-1939 р. на Холмщині знищено 189 церков української православної церкви, а 149 церков віддано римокатоликам [5]. Паралельно в 1938р. в Радянській Україні вводиться обов'язкове вивчення російської мови в школі. Після підписання Пакту Молотова-Ріббентропа 1939р. починається масове переселення українців з Польщі до Радянського Союзу, переважна більшість яких разом із заможним населенням Західної України опиняється в ГУЛАГах та в Сибіру. Хрущовська відлига 60-х років (Студентський рух 60-х рр. у Європі!) надала новий подих українській поезії й літературі загалом, але її здобутки були скасовані Постановами Політбюро ЦК КПРС про націоналістичні тенденції в Івано-Франківській, Львівській та Тернопільській областях. А проголошення нової спільноти «радянський народ», закріплене Конституцією СРСР, звело нанівець використання української мови в Україні, усе діловодство було переведено на російську мову, наука мала також існувати тільки російською мовою, російська мова майже повністю замінила українську в засобах масової інформації, через російську мову нав'язувався проросійський світогляд і вона піднялась до статусу доміантної мови чи мови комунікації в колишньому Радянському Союзі [3]. На цьому тлі розвивається суржик, який відбиває цей вплив російської мови. Хом'як І. М. зазначає, що «ненормовані слова, що є наслідком змішування елементів української і російської мов, у лінгвістичній і методичній літературі розглядаються як: "українсько-російське просторіччя" (В.М. Русанівський), "гібридні форми" (І.П.Іжакевич), "суміш, спотворена мова" (В.О.Сухомлинський), "мовний примітивізм" (М.Ф.Сулима), "нічийні слова" (О.А.Дорошенко), "русизми" ("росіизми") (М. Лесюк), "мовні покручі" (Б.Д. Антоненко-Давидович, А.А. Бортняк), "суржик" (І.М. Дзюба, Ю. Редько, О.Сербенська, О.Федик, М.Г. Стельмахович та ін.)» [8]. І тут потрібно назвати сподвижницьку працю українців, які, перефразовуючи Лесю Українку, без надії сподівались і писали підручники й посібники, щоб відстояти гарну літературну українську мову. І не в останню чергу заслуговує подяки праця А.П. Медушевського, якому присвячена ця конференція, його визначні набутки насамперед щодо правопису й синтаксису української мови. Він стоїть поряд з такими сподвижниками українства, як Л.А. Булаховський, О. Білецький, І.К. Білодід, І.Р. Вихованець, Ю.А. Жлуктенко, М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик, В.М. Русанівський, Ч. Чижевський та ін.

Розпад східного блоку країн Варшавського договору і входження їх у Європейський Союз, об'єднання Німеччини, розпад Радянського Союзу на початку 90-х років ХХ ст. призвели до отримання України незалежності і дали новий поштовх для розвитку української мови, яка отримала статус державної мови в Україні. За роки незалежності прислужилися її розвитку І.Р. Вихованець, Дудик П.І., А.П. Загнітко, Л.І. Мацько, О.Б. Олійник, М.Я. Плющ, О. Пономарів, І.П. Ющук та багато інших.

Однак існуюча ситуація в Україні вкрай небезпечна як для збереження її незалежності, так і збереження статусу української мови, який відповідає волевиявленню громадян України. Історичний досвід учить нас, що войовнича меншість може призвести до узурпації влади захисниками російського етносу в Україні і вже в котре зніціювати винищення української мови як носія національної самобутності українців та їх державності. Тенденція нищення, присутня вже понад тисячоліття, йде завжди зі Сходу, про що свідчать

праці мовознавців з історії української мови. Результатом цього процесу, який започаткувала Верховна Рада України, знову буде мовна ситуація суржика, яка вже існувала за часів Радянського Союзу. Історія повторюється, але вже як фарс!

Проблема дослідження впливу позамовних чинників на існування й функціонування мов і української мови зокрема в сьогоднішньому глобалізованому світі має перспективи як для теоретичного осмислення, так і для практичних суспільних дій.

Література

1. Закон України про мови в Україні [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://polit.ua/news/2010/09/09/deputat.html>
2. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://yuristonline.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/109.php>
3. Круглов О. Виправлення попереднього планування корпусу української мови // Мовознавство – Доповіді та повідомлення на ІУ Міжнародному конгресі українців. – Київ: Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – С. 149-155
4. Огієнко І. Пам'ятки старослов'янської мови X-XI віків. Том 5. – Варшава, 1929. – 494с.
5. Півторак Г.І. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://litopys.org.ua/pivtorak/pivtorak.htm>
6. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Підручник. – К.: АртЕк, 2002. – 424 с.
7. Україна [Електронний ресурс]: Режим доступу: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0>
8. Хом'як І.М. Лінгво-методичні засади навчання орфографії української мови в основній школі. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=philology&id=1532&start=2

Karapovskaya Ju.V. (Ukraine)

Research advisor: Candidate of Philological Science, Associate Professor,

Poliakova T.L.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

LANGUAGE – THE SOUL OF THE PEOPLE

Language is a means and material of forming and becoming a person, his intellect, will, feelings and form of being. Language is a continuous process of knowing the world, mastering it by man. Language is a means of communication between people, transferring their own experience to others and enriching the experience of others. Language helps to identify and satisfy the material and spiritual needs of people, unites them in society to achieve well-being and development of spiritual values.

Considering the culture of a particular society at a particular historical stage, it is first and foremost to characterize the existing system of basic moral, aesthetic, spiritual, political, scientific values (that is, the mentality of a given society) embodied in science, religion, morality, art, politics, etc. There are a number of peculiarities in the history of cultural formation. The accumulation of cultural values goes in two directions – vertically and horizontally.

The first direction is related to the transfer of cultural values from one generation to another, that is, with the continuity in culture. The most sustainable aspect of culture is cultural traditions, elements of social and cultural heritage stored over a long time, over many generations. Traditional values, ideas, customs, rituals, traditions.

Many of the traditions familiar to us came from different eras and civilizations. Yes, the custom of celebrating the Maslyanitsa spring holiday has been known since the time of the ancient Slavs, and the rule of the etiquette to give way to a woman has come to us from the period of matriarchy.

Language is the basic communication tool of a person. We express our thoughts with the help of language, language enables us to communicate. The word can be both flattered and painfully struck. Language certainly influences and shapes human consciousness.

Each nation has its own linguistic picture of the world, that is, the language manifests a mentality, and at the same time the language forms, provides an original, unique view of the world of representatives of different nationalities.

Universal, general laws of human thinking do not deny, but rather confirm the existence of specific ethnic linguistic pictures of the world, the specific perception of each person of the outside world and the reflection of this perception in certain complexes of concepts and in the corresponding psycholinguistic actions.

Mother's word, the word of folk song, history encoded in thoughts, songs, legends, attested in historical monuments, Cossack chronicles, a story that came back to Ukrainians in terrible documents of famine, spiritual enlightenment – all these form the linguistic-national consciousness, and it, in turn, influences all spheres of Ukrainian social life. Gradually, the realization of the fact that not only a person speaks a language but also a language is spoken by a person is established in society. It is through language that we are able to become aware of ourselves and the surrounding world.

Today, the Ukrainian language is only a means of communication for the Ukrainian people, through language the process of self-identification of Ukrainians is taking place. National self-identification depends to a certain extent on the meaning of the mother tongue for the individual, on the frequency of its use in communication, for the word is revealed through the individual.

As we know, each society possess this essential means of human communication like language. It is constantly used by people in their work aimed at achieving a specific goal. Without language there can be no production, there can be no development of technology, culture, science, art. Through language, people express their thoughts and pass them on to others. Through language, humanity preserves and transmits the accumulated experience to new generations.

At some stage of the development of the society, a writing emerges that extends the functioning of language across time and space. Written language serves as a means of communication with other members of the team who are at any distance from the one who expresses his thoughts, not just those who are directly involved in the conversation.

Literary language emerges in the process of historical development of society on the basis of written language. Note that literary is called normalized language.

The Ukrainian language, as a separate language, began to emerge in the fourteenth century, distinguishing itself from the East Slavic language community (Old Russian). Therefore, Russian and Belarusian are closely related to the Ukrainian language.

The norms of the new Ukrainian literary language begin to emerge from the late eighteenth and first half of the nineteenth century. They are born primarily in the works of I.P. Kotlyarevsky, I.F. Flower-Osnovyanenko, T.G. Shevchenko.

Language is a universal means of expressing the inner world of man. It is the most important means of communication of people, that is, a means of expressing and conveying thoughts, feelings, wills. In this role, human language has a universal character: it simply conveys all that is expressed, such as facial expressions, gestures, or road signs, while none of these means of communication can compete with language.

Language is a social phenomenon. It emerges, develops, lives and functions in society. There is a reciprocal link between language and society: not only does the loss of society lead to the loss of language, but also the loss of language leads to the disappearance of a society that has not preserved its language.

Language is the best means of mutual communication between individuals, a means of their spiritual union and mutual influence. Without a language, there is no nationality, the mother tongue best reflects the thoughts and feelings of the individual, the community of the entire people. The language, its history and development reflected the first signs of independent spiritual life in the future of an individual people. The most important individual characteristics of a people are his language, literature, art, songs, oral art.

Language is a piggy bank of culture. It preserves cultural values – in vocabulary, in grammar, in idioms, in proverbs, sayings, in folklore, in fiction and non-fiction, in the forms of written and oral language. Language is a transmitter, carrier of culture. By mastering their mother tongue, children learn the generalized cultural experience of previous generations.

Consequently, language does not exist outside of culture as a socially inherited set of practical skills and ideas that characterize our way of life. As a type of human activity, language is an integral part of the culture, conditioned as the totality of the results of human activity in different spheres of human life: industrial, social, spiritual. However, as a form of thinking and, most importantly, as a means of communication, language is on par with culture.

Language is a powerful social tool that shapes the human flow into the ethnos, which forms a nation through the preservation and transmission of culture, traditions, social consciousness of a certain linguistic collective.

Language is the golden supply of the soul of the people from whom we grow up to live, through which we have the right to admire the native landscape. Language is the best color that never fades, but lives forever, develops and thrives.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

“Ораторство — це мистецтво, що потребує волі, зусиль і наполегливої праці над собою”.

Поль Л. Сопер, книга «Основи мистецтва мовлення»

Традиція красномовного виступу поцінювалася здавна й активно використовувалася філософами, політиками, суддями, акторами і лікарями ще в добу античності. У ХХІ ст. ораторське мистецтво продовжує розвиватись у нових сферах суспільного життя, не забуваючи про класичні форми свого використання: публічний виступ, диспут і акторська майстерність. Ораторство найчастіше трактується як вміння гарно говорити (лат. oratio — “красномовство”, гр. rhetorik — “риторика”), та не обмежується цим. Кому і з якою метою корисно опанувати ораторське мистецтво — саме ці питання стануть об'єктом нашого дослідження у цій статті.

Метою є опанування ораторської майстерності, що допомагає розширювати межі спілкування і працювати над внутрішньою несміливістю й скутістю людини, що часто проявляється у жестах, які не відповідають інтонації, а інтонація — змістові.

Бачення ораторського мистецтва

Ораторське мистецтво передбачає гармонійне поєднання риторики, акторської майстерності та різноманітних психологічних технік. На відміну від природнього красномовства, тобто голосного й емоційного спілкування у повсякденні, майстерність оратора вимагає особливих навичок самоуправління для переконливого виступу.

Ораторський спосіб мовлення відрізняється особливостями побудови стилю і композиції повідомлення, а також правильним співвідношенням вербальних і невербальних засобів комунікації. Це зумовлено тим, що найголовнішим завданням оратора є не тільки донести інформацію, але й активувати зворотній зв'язок з аудиторією: переконати її у чомусь чи спонукати до певних дій, створивши у слухачів особливий психологічний настрій. Важлива умова успіху оратора — його авторитет і спосіб мислення. Адже, якщо думки і почуття, які він вербалізує, будуть нечіткими, невпевненими і незрозумілими, то його мовлення буде уривчастим, дихання поверховим, а монотонний голос, нечітка артикуляція і неправильна інтонація стануть цілковитою невдачею для мовця. Варто також пам'ятати, що риторика — це не тільки інструмент для досягнення певних цілей, але й один з показників культури людини і рівня розвитку особистості.

Сфера застосування

Сфера практичного застосування ораторського мистецтва надзвичайно широка і охоплює кола спілкування з колегами, керівництвом, сім'єю, близькими і друзями, а також з аудиторією під час публічного виступу. Бізнесменам навички ораторського мистецтва допомагають успішно вести ділові переговори, а для акторів, дикторів радіо і телебачення чи викладачів риторика стає професійним інструментом формування громадської думки. За допомогою вправного виступу і вміння переконувати юрист чи політик зуміє втримати

клієнтів, виборців чи просто однодумців.

Мета

Опанування ораторського мистецтва, як наголошувалося, корисне для досягнення практичних цілей. Помилкою є вважати, що достатньо відтренувати тільки усне мовлення. Навпаки, необхідно також активно працювати над своїм голосом, жестами і мімікою. Тільки такий підхід принесе Вам очікувані результати. Тому для мене ораторське мистецтво — це особистість, і її вміння заряджати навколишніх своїми почуттями та емоціями.

“Ораторське мистецтво — це не тільки вміння гарно висловлювати свої думки! Якщо у Вас яскраві думки, але Ви не вмієте говорити, то Вас не будуть слухати, і навпаки, досвідчений оратор може утримати увагу аудиторії навіть простими словами”.

Можливості

У процесі освоєння ораторського мистецтва людина по-новому відкриває себе і рівень власної свободи, розвиває здатність керувати своїми психологічними й емоційними станами, а також розширює свої внутрішні межі, набуваючи впевненість у своїх силах. Отже, незалежно від професії люди, які опанували ораторську майстерність, гарантують собі швидкий кар'єрний ріст, відкриття власної справи, ефективніше ведуть переговори і впевненіше виступають перед аудиторією. Крім того, Ви виховуєте такі якості характеру як: відкритість, внутрішня привабливість, цікавість і переконливість.

Властивості ораторській промови

Ораторська мова - це вид монологічної мови, що вживається в ситуації, коли мовець звертається до численної аудиторії з метою переконання. Мова оратора має свої особливості побудови композиції і стилю, а також особливе співвідношення мовних та немовних засобів спілкування. Можна виділити кілька основних якостей, які відрізняють ораторську мову від інших видів мовлення.

Оратор звертається до народу і його аудиторія численна, тому ораторська мова завжди носить публічний, суспільний характер.

Як і всяка інша мова, ораторська мова складається з декількох частин. Те, як повинні співвідноситися між собою ці формотворчі частини (вступ, виклад, висновки та ін), пояснює наука риторика.

Головне значення для ораторській промові має не її форма, хоча і це важливо, а те, що оратор вкладає у свою мову - її зміст (мета) і внутрішня енергія слова, що виходить від особистості оратора. Мета ораторській промові - не тільки донести до слухача інформацію, але і отримати відповідну реакцію у вигляді зацікавленості (переконати) або яких-небудь дій (спонукати). Така мова завжди має агітаційної характер. Для цього оратор повинен бути натхнений предметом своєї мови і вкладати в неї те, що він вважає потрібним і корисним для його слухачів.

Для того, щоб мова вразила й зацікавила аудиторію, важливий авторитет мовця або його особливий психологічний настрій. Щоб спонукати слухачів вчинити якісь дії, оратор перш за все сам робить зусилля, потребує особливої напруги волі. Це зусилля відчувається в промові оратора і передається слухачам, спонукаючи їх до дій.

Вплив психіки на якості ораторській промови

Між психікою і голосовим апаратом людини існує прямий взаємозв'язок. Якщо думки і почуття, які бажає озвучити оратор, будуть слабкими, неясними, боязким або невизначеними, то і мова його буде така ж. Мовний апарат буде працювати неповноцінно. Ознаками такої неправильної роботи є переривчасте і поверхневе дихання, монотонний

голос, нечітка артикуляція і фальшива інтонація. Для того, щоб привести мовний механізм у повну бойову готовність» необхідні яскраві, живі думки і готовність оратора ними поділитися. На думку Поля Сопера, головне завдання оратора - мати, що сказати, і мати глибоку потребу висловити це.

Висновок. Ораторське мистецтво досить важке, якщо брати до уваги всі фактори, що описані вище. Головною метою є донести до слухача інформацію, а також отримати відповідну реакцію. Оратор повинен правильно піднести себе, аби бути почутим.

Коко Рубен (Бенін)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Тихоненко О. В.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

УНІКАЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРИ БЕНІНУ

Культурна історія Беніну є дуже багатою. Століттями існування країни народне мистецтво набувало значного розвитку і сьогодні сприяє залученню широкої міжнародної уваги до легендарного королівства Дагомея. Так, історія минулих часів позначилася в яскравих кольорових гобеленах найсучасніших мистецьких форм. Бенінські майстри бронзових виробів шановані в усьому світі за своєрідне мистецтво.

Як відомо, населення країни складається з безлічі народностей, кожна з яких вклала частинку своїх традицій. Унікальна культура Беніну представляє звичну Африку в дещо іншому баченні. Головні звичаї і традиції Беніну носять цілком релігійний характер.

Велика кількість різних народностей зумовила розвиток різноманітності релігійних конфесій. Відомо, що довгий час корінне населення сповідувало язичництво. Сьогодні основна релігія Беніну – християнство, потім язичництво та іслам. Тому більшість свят пов'язана з язичницькими обрядами. Тут звичаї і правила поведінки диктуються ісламськими нормами. Наприклад, у місті Бокумбе кожні чотири роки проводять унікальний юшила Фестиваль, під час проведення якого оголені молоді люди з батогами утворюють великі натовпи і вступають у неабиякі битви з жителями сусідніх сіл. Це, звичайно, обрядова церемонія, що не завдає особливої шкоди учасникам, але видовище дивне для туристів.

У Беніні дуже багато релігійних і культових танців, кожен з яких відображає якусь конкретну подію або явище. Іноді хореографічні групові, але більшою мірою індивідуальні, заплутані і дивно виразні місцеві танцювальні церемонії порівнюють зі знаменитим японським театром Кобук.

У республіці більше уваги приділяють розвитку літератури, образотворчому мистецтву й музиці. Мистецтво і література засновані на багатих традиціях усної творчості корінного населення. За час свого існування республіка Бенін не раз перебувала під впливом панівних держав, однак, це не завадило зберегти їй свою унікальність у сфері культури. Література заснована на багатих традиціях усної творчості (міфи, пісні, прислів'я і казки) місцевих народів, насамперед фон. Зародження національної літератури почалося французькою мовою у 30 х рр. минулого століття. Першим письменником Беніну прийнято вважати П. Хазуме. Сучасне образотворче мистецтво розвивається в цій країні з 1960 х рр. ХХ ст. Видатними художниками Беніну вважають П. Аломбосу, Л. Леонарда, А. Лишу.

Національна музика Беніну має дуже давні традиції. Сформувалася на основі музичної культури місцевих народів і тісно пов'язана з мистецтвом гриотів (загальна назва професійних казок і музикантів-співаків у Західній Африці). На музичну культуру Беніну позначився вплив ісламу.

Традиційне мистецтво Беніну тісно пов'язане з різьбленням по дереву і слонової кістці. Це кругла дерев'яна скульптура (зоо- та антропоморфні статуетки та складні скульптурні композиції з чорного дерева), різьблення по дереву (вівтарі, жезли, меблі, царські трони), литвом з бронзи (жанрові сценки з придворного побуту, виконані методом «втраченого воску»), а також поліхромна кераміка. У Національному музеї у р. Котону знаходиться багата колекція дерев'яної скульптури. Отже, скульптури і статуетки – головні цінності минулої епохи. Також у Беніні виготовляють килими та калєбаси (судини з висушеного гарбуза), вироби зі шкіри (головні убори, гаманці, сумки, ремені тощо). Унікальним є мистецтво батика (поліхромний розпис по тканині).

Місцеве населення в усі часи було зосереджено на вихованні високоморальних цінностей серед молодого покоління, тому культура є одним із головних складників цієї країни.

Кравцова А.В. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О.Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Мова – система звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається і має соціальне призначення. Таке визначення нам дає Вікіпедія, але якщо замислитися, то мова це дещо більше чим система знаків.

«Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова - це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова - це ще й музика, мелодика, фарби буття, сучасна художня, інтелектуальна і мисленнева діяльність народу» (О. Гончар).

Людина використовує мову у всіх сферах свого життя: навчанні, роботі, бізнесі, міжнародних відносинах. Вона є засобом спілкування між людьми, передання власного досвіду і збагачення досвідом інших. Мова існує в двох формах: усній та писемній. Передаючись з уст в уста, закріплюючись у текстах, вона невтомно долає віки, єднає покоління, збирає і зберігає духовне єство народу, національну картину світу, формує національну свідомість і культуру нації. Потреба ефективного та ефектного спілкування стимулює мовців до художнього осмислення мови, до пошуку все точніших і виразніших мовних засобів. У результаті з загальнонародної мови відтворюється відшліфований, культурний варіант – добірне літературне мовлення, яке й само по собі вже може стати мистецтвом та естетичним матеріалом для інших видів мистецтва.

Мова є унікальним явищем в житті людини, оскільки обслуговує її та суспільство повсякчас. Основними функціями мови є:

□ Комуникативна (мова використовується як засіб спілкування між людьми, як інформаційний зв'язок у суспільстві. Важлива тим, що за допомогою мови люди обмінюються думками й почуттями, збагачуються досвідом попередніх поколінь);

□ Номінативна/називальна (усе пізнане людиною має свою назву і так існує в житті та в свідомості мовців. Завдяки цій функції кожному народові можна розглядати як своєрідну картину світу, що відображає національне світобачення і світовідчуття);

□ Мислетворча (мова є не тільки формою вираження і передавання думки (як це ми спостерігаємо при комуникативній функції), а й засобом формування, тобто творення самої думки);

□ Пізнавальна (людина пізнає світ не стільки завдяки власному досвіду, оскільки завдяки мові в ній накопичується досвід попередніх поколінь, сума знань про світ);

□ Естетична (мова фіксує естетичні смаки та уподобання її носіїв. Милозвучність, гармонія змісту, форми і звучання, дотримання норм літературної мови у процесі спілкування стають для мовців джерелом естетичної насолоди);

□ Культурологічна (культура кожного народу відображена та зафіксована найперше в його мові. Для глибшого пізнання нації необхідне знання її мови, яка виконує функції своєрідного каналу зв'язку культур між народами).

Мова є носієм культури народу-мовотворця. Кожна людина, оволодіваючи рідною мовою, засвоює культуру свого народу, бо сприймає разом з мовою пісні, казки, дотепи, жарти, легенди, думи, перекази, історію, промисли, звичаї, традиції матеріальної культури і духовного життя нації. Пропагуючи мову, ми поширюємо свою культуру, вводимо її у світ. Перекладаючи українською мовою художні твори і наукові праці з інших мов, збагачуємо нашу культуру набутками інших культур, розвиваємо свою мову.

Мова безпосередньо постає одним з чинників, який формує людину як культурну особистість. Кого можна вважати культурною особистістю? Незважаючи на вихованість, освіченість, манери поведінки, це та людина, яка повсякчас пізнає, розвиває, поширює культуру свого народу.

Одним із надбань кожного народу є його мова. Мова сприяє виявленню й задоволенню матеріальних і духовних потреб людей, об'єднує їх у суспільство для досягнення добробуту та розвитку духовних цінностей.

Народ, який втратив свою мову спілкування, втрачає і увесь той духовно-культурний світ цінностей, що витворився на ґрунті його мови. Такий народ швидко уподібнюється тому народові, чю мову взяв для спілкування, тобто асимілюється, розчиняється в іншій нації. Але, втративши все своє, надбане віками, асимільований народ ніколи не зрівняється з сусідом, чю мову прийняв, бо він втратив національний ґрунт і гідність, він є менш вартісний, вторинний. Ось чому слід не тільки на словах визнавати право української мови на широке вживання у суспільному житті, а й кожному з нас повсюдно спілкуватися нею, аби українська мова жила повнокровним життям. Звісно це добре, якщо людина знає декілька мов, але все ж таки рідна мова повинна бути на першому місці, особливо, якщо ви проживаєте на теренах цієї держави.

Отже, мова – це невичерпне джерело знань, завдяки їй ми пізнаємо світ, спілкуємося, навчаємося, переймаємо досвід попередніх поколінь. Кожний порух думки, імпульс почуттів, волі, намір самовираження пов'язаний із використанням мови, вона така ж давня як і свідомість. Використовуючи у своєму мовленні літературну мову, ми робимо це

один крок на шляху до культурної особистості. Через мову можна глибше пізнати культуру іншого народу. Українська мова – ключ до багатой української культури.

Кресало А. О. (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР: ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ТА УКРАЇНА. ШЕКСПІР ТА УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ

На сьогодні важливою проблемою самоідентифікації кожної нації є співвідношення її культури з культурами інших країн. Особливо це виявляється на рівні мови та літератури. Усім відомі мандрівні сюжети казок різних національностей, що є прикладом діалогу різних культур, бажанням запозичити та удосконалити ідеї або ремесла інших країн. Це цілком природньо, враховуючи, що 60% того, що ми маємо в арсеналі наших культурних здобутків, ми запозичили у інших націй. Особливо це стосується літератури. Адже ми запозичуємо не тільки сюжети, а й багато інших елементів, наприклад: назви, образи, героїв, цитати, події, думки та судження тощо, а потім удосконалюємо, надаємо нового звучання вже знайомим текстам.

Англійська культура багато в чому співвідносна з нашою, українською. Перш за все, це вшанування обрядів та сімейних традицій. По-друге, високий рівень щирого патріотизму. По-третє – гумор. Також можна віднести сюди ввічливість, упертість, іронічність та повагу до клерикальних поглядів інших. Але, більш за все, нас поєднує література. Кажучи про англійську літературу, відразу постає образ Шекспіра. Наші українські письменники багато чого запозичили з його творів, завдяки чому ми можемо прослідкувати діалог двох культур – англійської та української, Шекспіра і наших земляків письменників.

Шекспірівські стратегії сюжетотворення, філософських та морально-етичних концептів є одним із найпоширеніших інструментів побудови художніх текстів як зарубіжних письменників (Д.Джойс, О.Хакслі, Т.Елліот, Д.Лоуренс, Т.Стоппард, Д.Фаулз, А.Байєтт, А.Мердок), так і українських (Леся Українка, М. Вороний, О. Кобилянська, Л. Костенко, Л. Первомайський, П. Куліш, І. Котляревський, М. Зеров, М. Коцюбинський, М. Рильський, Д. Павличко, Б. Олійник).

У нашій роботі ми спробуємо суттєво охопити весь пласт української літератури, у якій наявний інтертекст з творами Шекспіра. Інтертекстуальність – це літературні міжтекстові співвідношення у творах, «текстова інтеракція в межах того самого тексту». Теорії інтертекстуальності присвячена значна кількість досліджень: Ю. Крістєвої, Ж. Женета, Р. Барта, М. Ріффатера, М. Ямпольського, монографії Н. Фатєєвої «Контрапункт інтертекстуальності, або Інтертекст у світі текстів» та Н. П'єге-Гро «Вступ до теорії інтертекстуальності», О. Філатової «Інтертекстуальність як глобальна текстова категорія» та Арнольд І. «Семантика. Стилїстика. Інтертекстуальність». Французький філософ і літературний критик Ролан Барт зазначає: «Будь-який текст – це інтертекст: на різних рівнях, у більш чи менш упізнаваній формі в ньому присутні інші тексти – тексти попередньої

культури й тексти культури теперішньої; будь-який текст – це полотно, зіткане з цитат, що були у вжитку. До тексту проникають і зазнають там перерозподілу уламки різних кодів, вислови, ритмічні моделі, фрагменти соціальних мов тощо» [1, с. 413-423].

Спираючись на міжтекстовий аналіз, ми визначили, що співвідношення текстів Шекспіра та українських письменників наявне на рівні назв, образів, сюжету та цитат.

На рівні назви: В. Симоненко «Як Гамлет», Л. Первомайський «Гамлет», Д. Павличко «Мов Гамлет, я ходжу поміж гробами». Назви цих творів указують (прямо чи опосередковано) на свій прототекст – Шекспірівську трагедію «Гамлет». Тим самим висвітлюючи їх паратекстуальність, або відношення тексту до назви іншого тексту. Так, однойменний вірш «Гамлет» Леоніда Первомайського містить наявні алюзії та ремінісценції з трагедії Шекспіра, головною темою якої є зрада, помста та божевілля, Первомайський наче цитує песимістичне ставлення Гамлета до світу: «Все прогнило. Отруйний дух болота Рве груди. Світ хитнувся на межі. Уже не приховає позолота На килимах кривавої іржі». Порівняймо, у Шекспіра Гамлет говорить: «Яким нікчемним, плоским і тупим Мені здається світ у своїх прагненнях! Гидота! Як невилотий сад, Дай волю травам – виросте бур'ян. З такою ж безроздільністю весь світ Заполонили грубі починання [6, с.118]. Це засвідчує схожість англійського та українського менталітету, поведінки та емоційності характерів.

Філософськими роздумами про буття сповнений вірш Бориса Олійника «XX вік і Гамлет». У ньому він використав шекспірівські образи (Гамлет, череп Йоріка та алюзію (цитату «Бути чи не бути?» («...Ти стоїш одверто і наївно Над триклятим: «Бути чи не бути?»»)) [4, с.544]. Це може показати схожість націй у любові до філософських роздумів, пошуку сенсу буття та самого себе, адже українці завжди стояли на роздоріжжі вибору, шукаючи волі та свободи для себе і своєї Батьківщини.

На рівні спільних образів: Леся Українка «Хотіла б я уплисти за водою...» - образ божевільної Офелії, яка втопилася з горя, відтворений з образу Офелії «Гамлет» Шекспіра. Сюжет дівчини, яка накладає на себе руки через кохання – дуже популярний серед українських письменників, взяти хоч у приклад «Катерину» Тараса Григоровича Шевченка. А міфічні персонажі у драмі-феєрії «Лісова пісня» перегукуються з магічними істотами комедії Шекспіра «Сон літньої ночі»: у Лесі Українки – це мавка, перелесник, русалка, злидні тощо, у Шекспіра – це феї та ельфи [5, с. 128]. Образи персонажів відповідають уявленням різних народів. Для Великобританії суттєвим є наявність казкових мотивів у творах, де часто зустрічаються такі персонажі, як: феї, тролі, орки, ельфи, привиди, відьми, перевертні, вампіри, русалки. Для українських творів теж характерна казковість і, навіть, схожі казкові герої: русалки (також мавки), вурдулаки (перевертні), мари (привиди), лісовики (тролі) тощо. Яскравий та сильний жіночий образ Катерини з комедії Шекспіра «Приборкання норовливої перегукується із образом Олени Ляуфлер – головної героїні повісті О. Кобилянської «Людина». Обидві жінки прагнуть любові, свободи та поваги. Олена: «Хто ж буде їсти варити, наколи жінка стане до уряду ходити?» [2, с. 2]. Катерина: «Я відповідала грубістю на грубість, На слово – словом; та тепер я бачу, Що не списом, а соломинкою б'юся. Ми тільки слабкістю своєю сильні, Чужі ми ролі грати не повинні» [6, с.79].

Образи сильних та незалежних жінок часто трапляються в українській літературі. Одним з таких яскравих прикладів є «Наталка Полтавка» Івана Котляревського. До речі, про

сильних жінок та феміністичний рух одними з перших почали писати саме в Англії, не дивно, враховуючи, що на чолі держави – жінка.

На рівні парафраз. У драматичному творі Лесі Українки «Блакитна троянда» наявний парафраз трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Провідна тема нещасливого, навіть трагічного кохання Любові та Ореста (у Лесі Українки) та Ромео і Джульєтти (у Шекспіра). Їхньому коханню перешкоджають батьки: у Шекспіра – це два ворожі роди Монтеккі і Капулетті, а у Лесі Українки – Орестова мати. Також головна героїня в божевільному приступі декламує монолог Джульєтти: «Прийди, Ромео, ти мій день вночі, Бо ти лежатимеш на крилах ночі, Як перший сніг на ворона крилі...О мій Ромео!» [5, с.109]. Перегукується й кінцівка творів – трагічна смерть Ромео (випиває отруту), Джульєтти (вбиває себе кинджалом) та Любові (отруюється строфантом); Орест залишається в глибокій скорботі та депресії, цурається матері, хоче звести рахунки з життям: «Покинь мене, мені нікого не жаль, я піду за нею. Нащо мені жити?» [5, с.111]. Також парафраз помітний і у творчості Максима Рильського. Багато спільного з британським класиком знаходимо у його творчості. Особливо, у циклі «Адоніс і Афродіта», який ми зіставляємо з поемою Шекспіра «Венера і Адоніс».

На рівні сюжету. М. Коцюбинський використав образи Ромео й Джульєтти у повісті «Тіні забутих предків». Доля його «гуцульських Ромео і Джульєтти» – Івана та Марічки не менш трагічна, ніж у героїв шекспірівської трагедії. Наявна тема двох ворожих родів – Палійчуків та Гутенюків, які заважали будувати щастя Івану та Марічці. Трагічна смерть переслідує спочатку Марічку, яка тоне під час повені, а потім й Івана, який зводить себе після смерті коханої, іде за її маревом (мавкою) у ліс й падає в урвище: «Бо що наше життя? Як блиск на небі, як черешневий цвіт... нетривке й дочасне» [3, с.10].

На рівні цитування. Бути чи не бути? Таке питання ставить Гамлет Первوماйського (вірш «Гамлет») та Б.Олійник у вірші «XX вік і Гамлет». Поезія М. Вороного «Нудьга гнітить» пронизана Гамлетівським питанням, але в дещо зміненій структурі; Микола Зеров у сонеті «Poor Yorick! У ласкавий листопад...» (1930) – наводить крилату фразу з «Гамлета». Леся Українка не просто запозичила відому цитату, а взяла її як заголовок для вірша «To be or not to be?», який присвячений темі поезії.

Інтерпретація шекспірівських творів в українській літературі завжди перебувала в центрі літературознавчих досліджень, адже творчість Шекспіра є цікавою з точки зору філософських роздумів та глибини розкриття людських особистісних стосунків. Українські письменники знаходили в трагедіях та комедіях Шекспіра вічні мотиви та образи, метафори, наративи, які клали на український ґрунт, переробляли й довершували. Отже, компаративний аналіз творів У. Шекспіра та доробку українських письменників 19-20 століття засвідчив прецедентність лінгвокультурних універсалій англійського класика та діалог культур народів Англії та України.

Література

1. Барт Р. Від твору до тексту. Вибрані праці: Семіотика. Поетика. – Москва: Прогрес, 1989. – 459с.
2. Кобилянська О. Твори. Людина: ювіл. вид. Т. 4. – Харків : Рух, 1927. – 175с.
3. Коцюбинський М. Тіні забутих предків: повість, оповідання. – Харків : Фоліо, 2017. –154с.

4. Олійник Б. Вибране: Поезії. Поєми. – Київ : Етнос, 2009. – 544с.
5. Українка Л. Зібрання творів у 12 томах. Т. 3. – Київ: Наукова думка, 1975. – 211 с.
6. Шекспір У. Зібрання творів у 6-ти томах. Т. 2. – Київ: Дніпро, 1986. – 624с.

Кривоніс Софія Володимирівна (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка

ДІЛОВИЙ СТИЛЬ – ЦЕ СТИЛЬ ОФІЦІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Діловий стиль — це сукупність мовних засобів, функція яких — обслуговування сфери офіційно-ділових відносин, тобто відносин, що виникають між органами держави, між організаціями або усередині них, між організаціями й приватними особами в процесі їх виробничої, господарської, юридичної діяльності. Таким чином, сфера застосування ділової мови може бути в принципі представлена як широка мережа актуальних офіційно-ділових ситуацій і як набір відповідних жанрів документів. Співвідношення “офіційно-ділова ситуація — відповідний жанр документа” означає, що зміст документа покриває безліч реальних ділових обставин, відповідаючи не окремій обставині, а цілому їхньому типу — ситуації. Внаслідок цього форма й мова документів в офіційно-діловому стилі виступають як стандартизовані. У сфері ділової мови ми маємо справу з документом, що володіє юридичною чинністю, і сам цей факт обумовлює письмовий характер реалізації мовних засобів офіційно-ділового стилю. У лінгвістиці прийнято протиставляти два типи текстів: інформативний і експресивний. Приналежність ділової мови до першого типу пояснює деякі її особливості, і насамперед — її стилістичний характер. Це, у свою чергу, виключає можливість уживання в текстах ділової мови експресивно й емоційно пофарбованих мовних засобів (наприклад, розмовно-просторічної лексики або вигуків), образних засобів або слів, уживаних у переносному значенні, — все це суперечило б вимозі точності ділової мови, логічності й аргументованості викладу.

"Бізнес - це вміння спілкуватися з людьми", - вважають щирі керівники, підприємці. Сучасна людина повинна у цьому зв'язку володіти наукою ділових відносин, уміти встановлювати й підтримувати цивілізовані відносини з людьми, переборювати протиріччя, вирішувати конфлікти, брати на себе якщо буде потреба роль посередника. Специфічною особливістю ділового спілкування є підпорядкованість установленим правилам і обмеженням. Ці правила визначаються типом ділового спілкування, формою, ступенем офіційності, конкретними цілями й завданнями. Вони фіксуються, оформляються у вигляді протоколу, існують у вигляді загальноприйнятих норм соціального поведіння, у вигляді етикетних вимог, обмежень тимчасових рамок спілкування. Всі перераховані фактори ділового спілкування формують характерні риси ділової мови. Монолог у діловому спілкуванні являє собою тривале висловлення однієї особи. Він відносно безперервний, послідовний і логічний, володіє відносною завершеністю, складний за структурою. Письмова ділова мова, у якій реалізуються діалогічні відносини, представлена всіма видами ділових листів, документами, що фіксують соціально-правові відносини, угодами й всіма типами

супутніх документів. Усна ділова мова, у якій реалізується діалогічні відносини, представлена жанрами ділових переговорів, зустрічей, консультацій і т.п. Володіння жанрами ділового спілкування входить у професійну компетенцію сучасного керівника, менеджера. Якщо в письмовій діловій мові строгий лексичний вибір забезпечується завдяки письмовим стандартним мовним засобам, то в усній діловій мові такого строгого лексичного відбору немає. Основу усної ділової мови становить нейтральна міжстильова лексика, значна частина якої представлена словами із вказівним значенням. Перший і другий тип офіційного спілкування припускає підвищену суворість у виборі лексики. Складність часом полягає в тім, що мовці не віддають собі звіту в стилістичному фарбуванні використовуваних слів. Для людей з недостатньо високим рівнем мовної культури слова: "наїхати", "кинути", "розбирання", "свавілля", "бабки" - це нормальна лексика, позбавлене якої-небудь специфіки.

Неприпустимо в офіційній обстановці використовувати так звані слова-паразити. Так, слово що ввійшло в широке вживання з молодіжного жаргону "крутий" - калька з англійського. Такі слова ще називають словами-губками за те, що вони усмоктують значення ситуації, практично не маючи власного. Сферою активного використання таких слів є розмовно-побутова мова. Вони доречні при спілкуванні із близькими людьми в домашній обстановці, але не відповідають комунікативним запитам офіційного ділового спілкування.

На мою думку, кожна людина під час свого життя повинна вивчити правила ділового стилю та вміти ним володіти. Протягом деякого часу, починаючи з народження, ми обираємо свій шлях та мову, яку будемо вивчати. Я обрала дорогу з рідною українською мовою, тому хочу вивчити всі стилі та деякі дрібниці мови, яких я, можливо, ще не знаю. Перший з них – діловий. Найбільше до вподоби мені підстиль – дипломатичний, подобається заповнювати документи, заяви та інше. Також люблю читати закони, укази та постанови. Далі планую почати пізнавати конфесійний стиль у мові. Бажаю всім вивчати та довершувати свої здібності у пізнанні своєї чи будь-якої іншої мови. Діловий стиль — це сукупність мовних засобів, функція яких — обслуговування сфери офіційно-ділових відносин. Таким чином, сфера застосування ділової мови може бути в принципі представлена як широка мережа актуальних офіційно-ділових ситуацій і як набір відповідних жанрів документів. Специфічною особливістю ділового спілкування є його регламентованість. Сучасна людина повинна вміти вирішувати будь-який конфлікт дипломатичним способом.

Ланова Ірина Вікторівна (Україна)
Криворізький національний університет

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВИ

Культура спілкування – невід’ємна частина культури поведінки людини. Своєю чергою, культура поведінки неможлива поза культурою спілкування. Культура спілкування «не меншою мірою, ніж праця, слугує засобом розвитку свідомості, яка за своєю природою та за способом здійснення динамічна» [1, с. 148]. Мовленнєве спілкування – це складний процес, який має власне лінгвістичний (аналіз використовуваних у спілкуванні мовленнєвих засобів), психологічний (установка тих, хто спілкується між собою, індивідуальні особливості поведінки тощо) і соціальні аспекти.

Найважливішу роль у формуванні культури спілкування студента – майбутнього фахівця – відіграє вищий заклад освіти. Робота, спрямована на вдосконалення навичок спілкування, може стати елементом вивчення практично всіх дисциплін. Пальма першості в цьому питанні, безперечно, належить мовним дисциплінам.

Для культури спілкування, компонентом якої є мовленнєвий етикет, винятково важливо володіти великим словниковим запасом, без чого не можна уявити адекватне вираження думок і почуттів. Але розвиток мовленнєвої культури не може зводитися тільки до поповнення активного запасу мовленнєвих засобів. Необхідно навчати використовувати слова, вислови й фразеологізми доцільно, ураховуючи всі компоненти мовленнєвого акту: мету, завдання, атмосферу спілкування, соціальні ролі комунікатора тощо відповідно до ситуації спілкування.

Теза про неприпустиме використання в мовленні жаргонізмів, діалектизмів, сленгізмів тощо, здається, не потребує додаткових доказів. І все ж, викладач повинен звернути увагу студентів на те, що використання ненормативних елементів у мовленні не тільки свідчить про низьку культуру та недостатню освіченість того, хто говорить, а й перешкоджає взаєморозумінню із співбесідниками, оскільки може бути сприйнято як вираження зневаги, нехтування до них.

Окремого обговорення потребує й тема молодіжного жаргону. Він забезпечує корпоративність спілкування молодих, допомагає їм окреслити своє коло спілкування, особливим, тільки їм властивим, способом експресивізувати мовлення. Повністю табувати його, тобто заборонити шляхом однозначно негативного оцінювання, вряд чи можливо. Однак необхідно прищеплювати розуміння того, що молодіжний жаргон притаманний тільки в ситуаціях неформального спілкування молодих людей і абсолютно неприпустимий у спілкуванні зі старшими людьми, особливо людьми похилого віку, в офіціальній, навчальній та ін. атмосфері, у текстах рефератів, доповідей, наукових робіт тощо.

Лінгвісти відзначають наявність у мові особливого розряду лексичних одиниць, які мають у своєму складі соціосеми, тобто такі лексичні одиниці, що характеризують відношення в соціальній ієрархії. Наявність соціосем у значенні обумовлює обмеження використання таких одиниць у мовленні, які полягають у неможливості їх використання в текстах, адресати яких вищі від адресанта за соціальним статусом. У немовних вишах у навчальному курсі мови вивченню соціосемантики мовних одиниць місце не відводиться.

На наш погляд, її розгляд важливий для формування й удосконалення навичок спілкування у студентів, для оптимізації спілкування між представниками різних поколінь.

Література

1. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения / Н. И. Формановская. – М.: Высшая школа, 1989. – 159 с.

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПЕДАГОГІВ

Актуальність проблеми: Компетентнісно-контекстна організація освітнього простору вищого навчального закладу на сучасному етапі розвитку суспільства зазнає істотних змін, пов'язаних зі зміною моделі культурно-історичного розвитку. Змінені географічні кордони та громадянські кордони (наслідок глибинних змін, що сталися у повоєнному суспільстві), міжнародні протистояння, загальна криза буття індивіда спричинили переосмислення сутності культурної та національної ідентичності, а відповідно змінили теорію з виховання та освіти майбутніх поколінь. Відтак, одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження нових науково-інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Реалізація цих завдань значною мірою залежить від уведення нової моделі вищої освіти в Україні. Важливого значення набуває проблема формування професійної ідентичності педагогів, що є не менш важливими, ніж високий рівень їхніх знань.

Метою статті є вивчення теоретичних аспектів професійної ідентичності педагогів.

На сучасному етапі розвитку суспільства найактуальнішою залишається проблема підготовки висококваліфікованих спеціалістів у вищій школі – одному з провідних інститутів соціалізації. Підготовка педагога має розглядатися крізь призму розвитку особистості. У цьому напрямку поліпшення професійної підготовки викладачів у навчально-виховному процесі передбачає підвищення уваги до формування у викладачів груп потреб, інтересів, переконань, спрямованих на особистісну та професійну самореалізацію й самовдосконалення.

А відтак, основною метою вищої освіти в Україні має бути забезпечення психолого-педагогічних умов для саморозвитку і самореалізації викладача як суб'єкта освітнього процесу та професійної діяльності. Адже професійна діяльність – це одна з найбільш значущих сфер буття людини. Саме в ній відбувається самоактуалізація людини як індивіда, особистості, неповторної індивідуальності. Важливим компонентом загального процесу розвитку професійної діяльності є професійне становлення особистості. Наразі, однією з центральних проблем підготовки фахівців є дослідження професійної спрямованості як визначальної характеристики спеціаліста, що дозволяє людині максимально виявити свої здібності й творчо опанувати професію.

Професійна спрямованість у структурі особистості вчителя займає центральне місце та є професійно значущою характеристикою, яка зумовлює його індивідуальну та типологічну. Вона передбачає розуміння і внутрішнє прийняття нею цілей і завдань, переконань і поглядів. Є.О. Науменко педагогічну спрямованість трактує, як систему особистісних якостей, які визначають стійке, усвідомлене, активно-дійове ставлення до педагогічної діяльності. Основними функціями професійно-педагогічної спрямованості є:

- мотивація навчання та самонавчання у ВНЗ;

- стимулювання опанування практичними уміннями та навичками педагогічної діяльності;
- фактор та стимулятор виховання та самовиховання усіх інших якостей особистості вчителя, його здібностей;
- прискорення формування відповідальності та активності викладача у всіх видах діяльності.

У структурі професійно-педагогічної спрямованості дослідники виділяють наступні компоненти: зміст, форми прояву, якості, показники та професійні мотиви вчителя.

Добре побудований процес професійно- психологічного навчання, створює сприятливі умови не тільки для подальшого розвитку і закріплення якостей, яких набули викладачі, ще до початку своєї діяльності.

Формування професійно-педагогічної спрямованості залежить від рівня сформованості професійної ідентичності педагога. За визначенням учених, ідентичність – (лат. *Identicus* – однаковий, тотожний) – результат процесу соціальної ідентифікації, що полягає у встановленні всередині групи стійких де персоналізованих стосунків, за яких індивідуальні властивості психологічно є менш важливими, ніж групові. Ідентичність соціальна характеризується зростанням психологічної привабливості групи і появою задоволення від перебування в ній. Соціальна діяльність групи стає об'єктом інтересу і активності суб'єкта.

Становлення ідентичності є одним із ключових моментів розвитку особистості, особливо спеціаліста, характер і зміст роботи якого визначається саме особистісно - професійним контекстом.

На думку А.М. Лукіянчук, професійна ідентичність – це динамічна система, яка формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності і впливає на ціннісно-сміслову сферу і удосконалення професійної майстерності спеціаліста. Відтак, професійна ідентичність майбутнього педагога розуміється психологами як усвідомлення своєї належності до певної професії, що формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності.

Професійна ідентичність педагога виконує таку функцію, як розвиток «професійного почуття», тобто емоційного прийняття себе як людини, яка, займається певною справою, усвідомлення певної ментальності, впевненість у своїй професійній приналежності, самостійності та ефективності, переживання своєї професійної цілісності та визначеності. Професійну ідентичність характеризує приєднання та накладання образу професії (зі всіма її закономірностями) на особливості конкретної особистості

Важливими компонентами формування професійної ідентичності є емоційно-позитивний фон, на якому відбувалось отримання інформації про професію; позитивне сприйняття себе у якості суб'єкта професійної діяльності; емоційно-позитивне сприйняття своєї приналежності до професійної спільноти; вдале засвоєння (присвоєння) прав та обов'язків, норм та правил професійної діяльності; готовність спеціаліста прийняти на себе професійну відповідальність; характер прояву та самоприйняття екзистенційного та функціонального Я; мотиваційна активність до реалізації себе у вибраній професії. Ці компоненти співвідносимо до внутрішніх джерел формування професійної ідентичності. При цьому пріоритетність зовнішніх джерел розвитку професійної ідентичності на початковому

етапі навчання, до яких відносить інформаційно насичене оточуюче середовище, із якого отримується інформація про об'єкт та суб'єкт праці, цілі та завдання, засоби отримання освіти, вимоги професії до людини та ін.

Виникнення педагогічних протиріч, усвідомлення їх особистістю, яка формується в умовах фахової підготовки, активізує її прагнення до досягнення соціально-професійної ідентичності, тобто протиріччя виступають у якості діалектичних рушійних сил саморозвитку особистості, відтак, і формування професійної ідентичності педагогів. Важливо, щоб в процесі підготовки педагогів держава зробила акцент на своєчасний розвиток і симбіоз їх духовного і інтелектуального потенціалу, що першочергово пов'язано з цінностями та пріоритетами, які має продукувати передова країна і суспільство в цілому на власну перспективу.

Висновки

1. В умовах сьогодення актуальною є проблема формування професійної ідентичності педагога, його розвиток як гармонійної, цілісної особистості, яка має свій неповторний образ, є суб'єктом педагогічної діяльності, здатним побудувати особистісну траєкторію в навчанні та професії.

2. Формування професійної ідентичності педагогів – результат усвідомлення ними своєї тотожності з професійною діяльністю та спільнотою, знання меж своєї компетенції та впевненості у своїй ефективності, відчуття себе як професіонала. Рівень їх професійної спрямованості є показником сформованості його професійної ідентичності.

3. Питання про розвиток професійної ідентичності включається в коло загальної проблеми становлення професіонала. Це можливо тому, що професійна ідентичність виступає як внутрішнє джерело професійного розвитку і особистісного зростання будь-якого суб'єкта діяльності.

Література

1. С.Вашкевич. Педагогічна майстерність вчителя // Освіта. - 2000. - №3.
2. Педагогіка. Підручник для ВУЗів / Під ред. Головчука М.І. - Львів, 2001.
3. Заграва Д.І. Уроки педагогічної майстерності. - К., 1989.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. – К., 1997.

Ликов Владислав Ігорович (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка***

МОВА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

Спілкування в нашому житті відіграє дуже велику роль, а його психологічна природа надто складна. Людині важко бути щасливою, успішно працювати, самовдосконалюватися, самостверджуватися не контактуючи з іншими. Спілкування, на думку вчених, є однією з нагальних потреб людини, яка живе в суспільстві. Воно потрібне їй для взаємодії з іншими людьми, для впорядкування взаємовідносин з ними, для самоствердження в суспільстві. Більшість психологів, наприклад, називають таку потребу комунікативною і вважають, що

вона проявляється через прагнення людини до розуміння її іншими. Потреба у спілкуванні виникає в перші місяці життя дитини, а на третьому році в неї вже виразно проглядає бажання спілкуватися з іншими. У перші сім років у дітей чітко проявляється потреба в доброзичливій увазі, у повазі до них з боку дорослих та у взаєморозумінні та співчутті. Ця потреба, як правило, залишається у людини найважливішою на все життя. Потім її потреби розвиваються, відбувається перехід від простих форм потреб в емоційному контакті до складніших — у співпраці, інтимно-особистісному, діловому спілкуванні та ін. Розглядаючи потреби як початок діяльності, деякі науковці дотримуються положення про єдність спілкування та діяльності. Одні з них вважають, що спілкування та діяльність — дві рівнозначні категорії буття людини, інші — що спілкування є однією зі сторін діяльності, і, нарешті, деякі — що спілкування є особливим видом діяльності.

Ураховуючи складність природи спілкування, важливо розібратись у його структурі. Завдяки дослідженням учених виокремлено три взаємопов'язаних сторони спілкування:

- комунікативну — обмін інформацією між індивідами та її уточнення, розвиток;
- інтерактивну — організація взаємодії суб'єктів, які спілкуються, тобто обмін не тільки знаннями, думками, ідеями, а й діями, зокрема при побудові спільної стратегії взаємодії;
- перцептивну — процес взаємного сприймання й розуміння співрозмовників, пізнання ними одне одного.

Функції спілкування дуже різноманітні. Існують різні підходи до їх класифікації. Так, за однією з них виокремлюють три основних класи таких функцій: інформаційно-комунікативний, регулятивно-комунікативний та афективно-комунікативний.

Перший із них охоплює все, що є передаванням і прийманням інформації у психологічному розумінні цих слів. Ідеться не лише про готову інформацію, а й про таку, що формується, розвивається. Психологи кажуть не просто про її передавання, а про передавання та приймання значень. Спілкування забезпечує не лише пізнання, а й регуляцію поведінки суб'єктів та їхньої спільної діяльності. З цим класом функцій пов'язані також способи впливу людей одне на одного: переконання, навіювання, наслідування та ін. Це регулятивно-комунікативна функція. Афективно-комунікативні функції належать до емоційної сфери людини. Річ у тім, що розмаїття людських емоцій виникає й проявляється під час спілкування.

Якщо взяти іншу основу для класифікації, то можна виокремити і такі функції спілкування, як організація спільної діяльності, пізнання людьми одне одного, формування та розвиток міжособистісних взаємин. Використання цієї класифікації допомагає зрозуміти, що для! культури саме ділового спілкування важливо враховувати всіх! суб'єктів спільної діяльності. Вони повинні мати установку на пізнання одне одного та бажання підтримувати доброзичливі взаємини.

Усі функції спілкування спостерігаються в житті й проявляються, як правило, в єдності, доповнюючи одна одну.

Обмінюючись інформацією, кожний із партнерів є активним суб'єктом у процесі спільної діяльності. Важливу роль при цьому відіграє значущість інформації, завдяки чому партнери намагаються виробити загальний зміст, однакове розуміння ситуації. Це можливо лише за умови, що інформація прийнята, зрозуміла та осмислена. Тому в комунікативному процесі поєднано діяльність, спілкування й пізнання.

Обмін інформацією передбачає також психологічний вплив одного партнера на

поведінку іншого з метою її зміни. А це можливо лише тоді, коли партнери користуються однією або близькими системами кодифікації й декодифікації, тобто "спілкуються однією мовою". Ефективність комунікації найчастіше визначається тим, чи вдалося вплинути суб'єктам спілкування одне на одного, чи уточнювалась, змінювалась, розвивалась інформація, думка співрозмовників.

Спілкування — це активна взаємодія його суб'єктів. Вони по черзі діють одне на одного, оцінюють дії, сприймають або не сприймають спрямовані на них думки, оцінки, почуття. Якщо один із суб'єктів виявляє пасивність, спілкування не відбувається. Іноді бачимо таку картину: один із співбесідників щось розповідає, інший як людина ввічлива, начебто слухає, проте зацікавленості до змісту розмови не проявляє, до переданої інформації ставиться байдуже. Що ж відбувається в цьому разі? Той, хто говорить, не може "перенести" свої думки в голову іншого, залучити його до активного зацікавленого обговорення. Отже, взаємодії між ними не відбулося. Під час пізнання одна людина емоційно оцінює іншу, намагається зрозуміти її вчинки, виробити стратегію зміни її поведінки та побудувати власну.

Інколи, якщо інформації замало, під час сприймання людям приписуються певні характеристики, яких вони насправді не мають. У цьому разі негативними характеристиками найчастіше наділяються ті люди, яких ми не любимо, яким не симпатизуємо. Отже, знання про характерні особливості спілкування для кожного, хто їх засвоїть і зуміє застосовувати на практиці, стануть "кермом і вітрилом", які допоможуть гідно жити та ефективно спілкуватися, до того ж духовно зростати самим і допомагати я цьому іншим. Такі знання й уміння допоможуть позбутися багатьох ускладнень у взаєминах людей.

Лютова Анастасія Вікторівна (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ЧИННИК

Мова — найважливіший засіб людського спілкування, нерозривно пов'язаний із мисленням, це засіб передачі інформації, засіб управління людською поведінкою. Можна зазначити, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України, особливо при здійсненні органами державної влади і органами місцевого самоврядування своїх повноважень, а також в інших сферах суспільного життя. Мовою навчання в дошкільних, загальносередніх, професійно — технічних і вищих навчальних закладах України також є українська мова. Однак, проаналізувавши сучасну мовну ситуацію в країні, можна дійти висновку, що українська мова, як державна мова України, не набула належного поширення в усіх сферах суспільного життя країни. Значні зміни в розвитку рідної мови відбуваються на сучасному етапі розбудови держави. Предметом дослідження українська мова є в працях, зокрема, Г. Бурячка, І. Дзюби, В. Лизанчука, Л. Костенко.

Стара українська літературна мова була добре розвинутою, використовувалася в різних сферах суспільного життя, проте вона не стала засобом консолідації всіх українців,

оскільки в її основі не була народна живорозмовна мова. На думку дослідниці Л. Нагорної, у процесі націє і державотворення на перший план виходить саме консолідаційна функція мови. Таку функцію виконала тільки нова українська літературна мова, що базувалася на народній основі. Ця мова була близькою для всіх соціальних верств українців, тому саме вона змогла стати засобом консолідації українства.

Активну роль у розвитку й використанні української мови відіграє інтелігенція — науковці, письменники, композитори. Йдеться про створення ними сучасних популярних високохудожніх творів, які б засобами художньої творчості несли в маси багатство української мови.

Особливого значення нині набуває вивчення у ВНЗ історії України, української та зарубіжної культури. Його мета — формувати у слухачів цілісну картину минулого свого народу в контексті світового історичного процесу, виховувати їх патріотами Батьківщини, сприяти подоланню історичного невігластва, запобігати вульгарній односторонності, психологічному несприйняттю української суверенної держави, забезпечувати національну спрямованість підготовки кадрів.

Визначення справжнього патріотизму в нашому суспільстві зводиться до того, що патріотом вважають того, хто розмовляє українською мовою. Та чи це справді так? Це ставить російськомовних громадян і громадян національних мовних меншин в Україні у вимушене протистояння українській мові, змушує приєднуватися до лав супротивників українства і не поважати тих, які начебто з патріотичних міркувань зневажають іншомовних українців. Хоча ми розуміємо, що не тільки мова, а реальна діяльність, спрямована на інтереси українського народу, на підвищення його добробуту та культури є свідченням справжнього патріотизму.

Таким чином, ми бачимо – сучасна мовна ситуація в державі свідчить про те, що лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо. Для цього необхідні механізми реалізації правових документів щодо функціонування української мови, а також урегулювання питань, пов'язаних з удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Українська мова є ключовим фактором національного державотворення, провідним чинником консолідації України. Саме тому, безумовно, необхідно відроджувати українську мову, робити все необхідне, для того щоб нею володіли всі, хто живуть на території України. Але головне – не можна цього робити насильницьким шляхом, не можна силувати людину, щоб вона розмовляла державною мовою. Необхідно бути терплячими, необхідно заохочувати суспільство і в першу чергу тих, хто працює в органах державної влади і місцевого самоврядування вивчати та розмовляти українською мовою.

Державна мовна політика в Україні повинна відповідати конституційним нормам, положенням відповідних міжнародно – правових зобов'язань України та стратегії державотворення. Необхідно виробити послідовні та виважені підходи у вирішенні мовних проблем. Дуже важливо при цьому не допустити політичних спекуляцій і міжетнічних конфліктів, а також зберегти стабільність в державі, тому що застосування мов у державі має стати чинником єднання, а не розбрату.

Важливу роль у встановленні української мови як державної повинна відігравати сім'я. Сім'я повинна розтлумачити дитині, що немає мов краших чи гірших, є краще чи

гірше володіння мовою, є толерантне чи шовіністичне ставлення до мов і народів. Мова зберігає наші культурні цінності, нашу мораль, наші традиції, віру. Обираючи мову, батьки передають дитині відповідне духовне надбання. Сім'я зобов'язана плекати в дитині якості толерантності і терпимості до прав і свобод людини і громадянина, знання і розуміння своїх прав і свобод та необхідності їх узгодження у суспільстві. Батьки не мають жодного морального права позбавляти дитину через якісь власні амбіції можливості вивчати мову свого народу.

Сучасна Україна – вільна і незалежна європейська держава, народ якої цінує і оберігає свої традиції й культуру. Саме тому необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб зберегти і примножити наші скарби, серед яких українська мова займає особливе місце.

Макарова Анна Георгиевна (Россия)

Научный руководитель доктор филол. наук, профессор Озерова Е.Г.

Белгородский государственный национальный исследовательский университет

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ И ЖАРГОННОЙ ЛЕКСИКИ В ТЕКСТАХ ПЕЧАТНЫХ СМИ (НА МАТЕРИАЛЕ БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ)

На страницах периодических печатных изданий весьма стремительно получают отражение те перемены, которые происходят в разговорной устной речи. Разнообразие конкретных ситуаций, обуславливающих характерные черты реального использования языка, делает трудно осуществимым и весьма условным разграничение всех возможных типов речи (в соответствии с разными областями и сферами их употребления). Следовательно, для изучения современных процессов, которые происходят в языке, абсолютно оправданно используются материалы печатных СМИ.

Публицистический текст подразумевает привлечение к обсуждению или рассмотрению конкретного вопроса второго лица, поэтому одной из самых важных и значимых функций, определяющих использование сниженной и ограниченной в употреблении лексики в текстах современных СМИ, является контактоустанавливающая. Свойственная публицистике нацеленность на «убеждения или поведение читателя, на его оценку тех или иных факторов» [Шмелёв 2000: 64] устанавливает особые, можно сказать, доверительные отношения между адресантом (автором статьи) и адресатом (читателем). Именно поэтому мы так часто на страницах газет можем встретить просторечия, диалектизмы, жаргонизмы и т.д.

Активное развитие и популярность СМИ с их ориентированностью на непосредственную коммуникацию в настоящее время актуализируют смещение акцентов в развитии современного русского литературного языка с официального и нормированного на живое и либеральное, ставят под сомнение обязательность литературной нормы. В ряды литературной общенародной лексики (часто с нейтральной эмоциональной окраской) вторгаются слова ограниченной сферы употребления: просторечие, диалектизмы, жаргонизмы и профессионализмы. И когда в новом нейтральном контексте просторечие утрачивает свою стилистическую окраску, жаргонные слова и профессионализмы, наоборот,

стилистически преобразуются.

Профессиональная лексика в условиях стилистической нейтрализации утрачивает узкоспециальное значение, и тем самым расширяет смысловое пространство контекста. Использование данного рода лексики – это отклик на изменения в языке. Комбинирование профессиональной лексики со словами другой семантической направленности позволяет формировать запоминающиеся насыщенные образы, слова и выражения [Валгина и др. 2012: 111]. Профессиональная, или специальная, лексика подразделяется на:

- 1) терминологическую;
- 2) собственно профессиональную [Фомина 2001: 214].

Термины относятся к научному языку. М.И. Фомина отмечает, что к данному пласту лексики относятся те слова и выражения, которые используются «для логически точного определения специальных понятий, установления содержания понятий, их отличительных признаков» [Фомина 2001: 216].

Профессионализмы, в отличие от «книжных» официально-научных терминов, расцениваются в качестве «полуофициальных», не обладающих строго академическим характером средств языка [Голуб 1997: 217], они используются при обозначении производственных орудий, процессов, продуктов, определенных действий и т.д. Это «своего рода неофициальные синонимы специальных наименований», и чаще всего такие слова употребляются в речи представителей определенного рода деятельности (профессии) [Валгина и др. 2002: 13]. Словари помечают их как «профессиональное» или «специальное», нередко уточняется сфера употребления. Профессионализмы отличаются от терминов сниженной эмоциональной окраской, хотя, следует отметить, границы между ним весьма неустойчивы и размыты.

Нами были отобраны статьи районных СМИ Белгородской области из различных рубрик, независимо от их основополагающей направленности. На страницах указанных нами печатных СМИ можно встретить следующие примеры функционирования профессиональной лексики:

1. «От трансформатора нужно подвести напряжение к проволокам...» («Победа», №26, 2018). Трансформатор, по Д.Н. Ушакову, – это термин, используемый в физической и технической областях и обозначающий «аппарат для преобразования переменного тока одного напряжения в переменный ток другого напряжения (физ., тех.)» [Ушаков 2008: 715]. Данная статья повествует о промышленной основе жилищно-коммунального хозяйства района, следовательно, применение данного термина здесь оправданно.

4. «...был не просто корреспондентом, а генератором идей» («Победа», №37, 2018). Как объясняет Б.Н. Казаков, генератор – это либо устройство, которое способно изготавливать определенные продукты и вырабатывающее электроэнергию (генератор турбинный, ламповый, паровой и т.д.), либо приспособление, которое преобразует один вид энергии в другой [Казаков 2008: 5]. Т.Ф. Ефремова дает еще одно значение данного слова: генератор – это человек, который создает что-либо, «является источником чего-либо» [Ефремова 2000: 341]. Следовательно, генератор (идей) в данном случае – это 'человек, способный созидать и создавать что-то уникальное'.

2. «Прохоровский район является одним из крупнейших туристическо-рекреационных ресурсов Белгородчины, поэтому инфраструктура музея будет размещена весьма компактно» («Истоки», №12, 2019). «Толковый словарь русского языка» С.И. Ожегова и Н.Ю. Шведовой

термин «инфраструктура» помечает как «специальный», а словарь Т.Ф. Ефремовой объясняет его значение так: «совокупность сооружений, зданий, систем и служб, необходимых для функционирования отраслей материального производства и обеспечения условий жизнедеятельности общества» [Ефремова 2000: 502], поэтому употребление данного слова в статье вполне уместно.

3. «В связи с широким распространением гриппа и ОРВИ в Белгородской области специалисты настоятельно рекомендуют жителям района пройти ежегодную вакцинацию» («Истоки», №4, 2019). Термин «вакцинация» принадлежит медицинскому терминологическому аппарату, и «Малая медицинская энциклопедия» толкует его как «метод создания иммунитета к какому-либо заболеванию путем введения в организм человека вакцины для стимуляции выработки соответствующих собственных антител» [Покровский 1991: 85]. Так как статья посвящена медицинской теме, употребление термина в данном тексте считается обоснованным.

В текстах печатных СМИ специальная лексика является номинативным и изобразительно-выразительным средством. В связи с тем, что данный тип лексики не является популярным и повсеместно распространенным, сфера его употребления так и остается ограниченной.

В отличие от профессиональной, жаргонная лексика употребляется при названии понятий, уже существующих в общенародном языке. Жаргонная лексика – это «социально ограниченные в употреблении слова, экспрессивно-стилистически обозначающие различные явления действительности, которые представляют социальный вариант речи, употребляемой в определенных условиях» [Бабенко 2008: 50].

Жаргонная лексика является стилистически маркированной, отличается грубой, часто неодобрительной окраской. Также жаргонизмы являются лексически подвижными и могут переходить в другие лексические группы, например, в просторечие. Словари фиксируют жаргонные слова как «жаргонное», в некоторых источниках можно встретить указание на определенную сферу использования жаргонизмов: угол., муз., арм., молод. и др.

В текстах печатных СМИ Белгородской области встречаются следующие примеры функционирования жаргонной лексики:

1. «Существуют самые разные «прибамбасы» для занятий» («Семилукская жизнь», №17, 2016).

Прибамбасы – «что-либо избыточное; то, что делает вещь более сложной (жарг.)» [Кузнецов 2000: 963]. Опираясь на определение С.А. Кузнецова, можно сделать вывод, что в данном случае выделенный жаргонизм означает 'дополнительные приспособления'.

2.. «Я не гонюсь за популярностью, и даже не появляюсь на тусовках, просто потому что мне это не по душе» («Семилукская жизнь», №38, 2017).

Жаргонизм «тусовка» толкуется в «Большом толковом словаре русского языка» как «вечеринка, встреча для общения в свободное время (жарг.)» [Кузнецов 2000: 1217], что соответствует данному контексту.

Таким образом, при включении в тесты печатных СМИ профессиональной и жаргонной лексики авторам необходимо принимать во внимание степень соответствия поставленной задаче, необходимость и уместность их использования в данном тексте. Злоупотребление данными языковыми средствами может затруднить процесс восприятия текста читателями и снизить силу его воздействия.

Литература

1. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка [Текст] : толково-образовательный / Т. Ф. Ефремова; Б-ка словарей рус. яз. – М.: Рус. яз., 2000. – 1209 с.
2. Валгина Н.С. Современный русский язык [Текст]: учеб. пособие / Н.С. Валгина, Д.Э. Розенталь, М.И. Фомина. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 2012. – 528 с.
3. Фомина М. И. Современный русский язык. Лексикология [Текст]: учеб. пособие / М.И. Фомина. – М.: Высшая школа, 2001. – 415 с.
4. Шмелёв, Д. Н. Русский язык в его функциональных разновидностях [Текст] : учеб. пособие для вузов / Д.Н. Шмелёв; вступ. статья Л. П. Крысина. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Наука, 2000. – 168 с.

Момот Галина Сергіївна (Україна)
Науковий керівник Пасічник Аліна Ігорівна
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені П.Василенка*

TRADITIONS AND INNOVATION IN THE FORMATION OF CULTURAL VALUES

When considering the culture of a particular society at a particular historical stage, it is customary first of all to characterize the existing system of basic moral, aesthetic, spiritual, political, scientific values (i.e., the mentality of this society), which are embodied in science, religion, morality, art, politics, and so on. There are a number of features in the history of culture formation. The accumulation of cultural values goes in two directions - vertically and horizontally.

The first direction is related to the transfer of cultural values from one generation to another, i.e., continuity in culture. Continuity as a pattern of development.

The most stable aspect of culture is cultural traditions, elements of social and cultural heritage. Preserved for a long time, over the course of many generations.

Traditional values, ideas, customs, rituals, and so on may be traditional.

Many traditions that are familiar to us come from different eras and civilizations. So, the custom of celebrating the spring holiday of Maslianytsia is familiar from the time of the ancient Slavs, and the rule of etiquette to let a woman go ahead has come down to us from the matriarchal period. The creators of traditions were people who lived in different eras, representatives of different social groups and classes, which is why traditions are sometimes so contradictory. Each culture selects certain traditions and in this sense chooses not only the future, but also the past.

The second line of accumulation of cultural values (horizontally) is most clearly manifested in artistic creativity. It is expressed in the fact that, unlike science, not individual components, actual ideas, or parts of a theory are inherited as values, but a complete work of art. The works of Shakespeare can no more replace the works of Dante than the works of Dante - the works of the great tragic poets of ancient times. However, a work of art created in the XIX century differently perceived by readers of the XX century. This is because the society, way of life and mentality of

people have changed, and the culture has changed. Humanity, acquiring a new experience, differently perceives the legacy of the past, discovering in it what contemporaries did not see.

New creators have appeared. Their works have influenced the minds of people who lived in the XX century. In this simultaneous existence and interaction of today's works created in different eras, the culture of modern civilization is born.

But the problem of the peculiarities of forming the culture of a particular society is not limited to the inheritance of some (not all) elements of the old. Man is a Creator by nature. We create even when we perceive what others have created.

But this is not the end of the problem of culture formation. Each epoch generates its own creators, its own innovators, who make outstanding scientific discoveries and create original, sometimes brilliant works of art.

However, it also happens that these creations do not find recognition among contemporaries. But if there are false spiritual values, then their time comes and subsequent generations pay them their due.

You already know that culture is diverse not only in content, but also in its forms and varieties. In the second half of the XX century, special attention was paid to the problems of mass and elite cultures.

Mass culture was formed simultaneously with the society of mass production and consumption. Radio, television, modern means of communication, and then video and computer technology contributed to its spread. In modern sociology, mass culture is considered as commercial, since works of art, science, religion, etc. are in it as consumer items that can make a profit when sold, if they take into account the tastes and needs of the mass audience, reader, and music lover.

As with any other form of commerce, advertising is an integral part of popular culture. Some publishers and film companies spend up to 15-20% of their profits on advertising their products and studying the tastes of their consumers. According to the audience's requests, commercial cinema offers a set of horror films, melodramas, action movies, sex movies etc. Taking into account the needs of young people for self-affirmation, their desire for leadership, a corresponding hero appeared in movies and literature—a certain Superman of the type of the famous James Bond, Rambo, Indiana Jones, endowed with such qualities as courage, determination, will, dexterity, a peculiar sense of justice, and so on. They always win. Such heroes abound today and our cinema.

The initiators of mass culture were businessmen of Hollywood (the USA). They have developed a whole system of producing such films, which today fill the screens of cinemas around the world. It is no accident that people are now increasingly talking about the artistic expansion of American cinema in Europe, Asia and Latin America. Book printing, the press, painting, music, and photography have also undergone similar commercialization.

A few words about the influence of mass culture on the human psyche. According to Austrian psychologist Z. Freud, most researchers believe that the mechanism of suggestion and infection operates in the consumption of mass culture. It is as if a person ceases to be himself, and becomes a part of the mass, merging with it. He becomes infected with the collective mood during listening to rock music or watching a movie in a large hall, and sitting at home watching TV. At the same time, people often create their idols from movie stars, TV presenters, fashion designers, popular writers, which is greatly facilitated by the advertising created around them.

The American writer Al Morgan has a novel "the great man". Before his hero, a modest

reporter suddenly opens a brilliant prospect of gaining popularity. A famous actor, Herb Fuller, is killed in a car accident, and a reporter is asked to make a special broadcast about him. He meets people who knew the movie actor, the idol of many Americans, intimately. Only... after each meeting, there is an increasingly surprising discrepancy between the mythical and actual Fuller. The great man was actually a drunkard, a libertine, a cynic, an egoist, and a nonentity. "We made Fuller out of rags," the Powerful network President said frankly.

Isn't this how the images of many Ukrainian pop stars, businessmen and politicians are created today?

Mass culture is called in different ways: entertainment art, the art of "anti-fatigue", kitsch (from the German jargon "quickie"), nomenclature. In the 80-ies of XX century the term "mass culture" began to be used less frequently because it is compromised by the fact that it was used exclusively in a negative sense. Nowadays, it has been replaced by the concept of popular culture, pop culture. Describing it, the American philologist M. Bell emphasizes: "this culture is democratic. It is addressed to you, people without distinction of classes, Nations, without regard to poverty and wealth. In addition, thanks to modern mass media, many works of art with high artistic value have become available to people."

Popular culture or pop culture is often contrasted with an elitist culture that is complex in content and difficult for an unprepared perception. It usually includes films by Fellini, Tarnovsky, books by Kafka, Bell, Bazin, Vonnegut, paintings by Picasso, music by Duval, and Schnittke. The works created within this culture are intended for a narrow circle of people who are well versed in art and are the subject of lively debates among art critics and critics. Although the mass audience, listener may not pay any attention to them or not understand.

Commercial profit is not a goal for creators of elite works of art who seek innovation, full self-expression and artistic implementation of their ideas. At the same time, it is possible to create unique works of art, which sometimes (as happened, for example, with the films of F. Coppola and others). Bertolucci, with paintings by S. Further and M. Shemyakin) bring their creators not only recognition, but also considerable income, becoming very popular.

Pop culture and elite culture are not hostile to each other. Achievements, artistic techniques, and ideas of elite art stop being innovative after a while and engage in mass culture, raising its level. At the same time, a profit-making pop culture allows film companies, publishing houses, and model houses to support the creators of elite art.

Some researchers believe that the boundaries between "high" (elite) and "low" (mass) culture are very mobile and largely conditional. There are also those who try to put popular culture, which corresponds to the aesthetic needs and tastes of the vast majority, above the elite. What do you think?

A very specific branch of culture of the late XX and XXI centuries is folk culture. It unfolds in the space between the classical folklore tradition from which it grows and the aforementioned mass culture. This, in fact, determines its diversity. The range of genres here is unusually large: from the heroic epic and ritual dances, whose performers still remain in rural areas, to the topical anecdote and song tradition generated by certain political events.

The relationship between popular culture and mass culture is contradictory. On the one hand, mass culture imposes a certain way of thinking and expression on folk art. At the same time, this culture is often based on folk culture. For example, pop artists often use elements of folk music. In references to various traditional stories, say, before the legends of king Arthur, in modern films

leads to their popularization and encourages some viewers to turn to the primary sources.

In recent decades, there has been talk about the emergence of screen culture, which is associated with the computer revolution. Screen culture is based on the synthesis of computer and video equipment. Video phones, electronic banks, and the Internet allow you to call up almost any necessary information on the computer screen, and turn your home computer into a powerful means of communication. Direct contacts and reading books take a back seat. There is a new type of communication based on the possibility of free access of the individual to the world of information. Thanks to the use of computer graphics, it is possible to increase the speed and improve the quality of information received. The computer page brings with it a new type of thinking and education with its characteristic speed, flexibility, and reactivity.

Many people today believe that the future belongs to screen culture.

Today, Ukraine is moving to a new paradigm of higher education, focused on training specialists in accordance with European educational standards. The task of most language departments and language training centers for foreign students of Ukrainian universities is to search for and master innovative educational technologies and progressive forms and methods of teaching students, the implementation of the results of the world's leading scientific schools in the practice of teaching a non-native language. In today's demanding and rapidly changing environment, the level of education largely depends on the effectiveness of the introduction of modern technologies in teaching, based on new methodological principles, modern didactic principles and psychological and pedagogical theories.

At the present stage of higher education development, we observe the formation of a new model of the educational process in the language departments of non-philological higher schools. The new model of the educational process is focused on the active modernization of education, improving the quality of education, more effective use of educational time and ensuring the needs of each student in accordance with their individual capabilities through the use of information technologies in the educational process. The educational process in the language departments of many educational institutions of higher education in Ukraine is provided with various effective technical means: computers, interactive whiteboards, projectors, displays, and so on. However, these funds are unfortunately not used to the full extent of their capabilities. There are several reasons for this, in our opinion. First, there are not enough e-textbooks, e-manuals and other e-teaching materials that would ensure the implementation of the set educational goals at different stages of language learning by foreigners, in particular, at the pre-University stage of training. Secondly, there are not enough developed methods for creating these materials and working with them. Third, it is necessary to justify the methodological principles of effective use of presentation multimedia educational materials. And, finally, to offer methodological techniques and tools for the rational use of electronic educational materials in the format of a communicative approach to teaching a non-native language to foreigners. The integrated use of presentations as a didactic and technological means of teaching and control during the classroom and extracurricular work of students meets not only the modern world models of education, but also the modern requirements of those whom we teach and contributes to a faster understanding of the culture of the country whose language is being studied.

Thus, multimedia in the educational process is a promising direction of organizational and methodological work to solve the problem of rational and effective organization of training of foreigners at the pre-University stage, as well as to increase their motivation to learn a non-native language.

Монхбаатар Мохбилег (Монголия)
Научный руководитель канд. психол. наук, доцент Моргунова Н.С.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

СИМВОЛИКА ЦВЕТА В МОНГОЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Что такое цвет? Через цвет природа развивает у человека чувство прекрасного, организует в целом его психическую деятельность. Символика цвета и универсальна, и специфична. Ввиду различных условий существования и развития одни и те же цвета в различных культурах символизируют различные, а бывает, и противоположные явления. И поэтому нельзя свести воедино исторически сложившиеся у многих народов системы цветовой символики.

В монгольской культуре цвета многозначны. Синий – небо, вода и море, даль; красный – огонь, кровь, процветание; жёлтый – солнце, золото, песок, осень; белый – луна, молоко, душа, серебро, зима; зелёный – трава, растения, лето; коричневый – почва, ствол дерева, мужское лицо кочевника; фиолетовый – радуга, цветы; серый – болезнь, грусть, тоска, весна; чёрный – ночь, горе, смерть, мрак.

Обычно монголы очень любят синий, белый, красный и зелёный. Символ монгольского синего цвета – это вечное небо, вечная жизнь, мир, спокойная душа. Монголы считают, что они Хөх Мөнх тэнгэрийн доорх хөх Монголын ард түмэн (Под вечным небом – синий монгольский народ). Книги и другие источники, история в Монголии называются «синие книги», «синие источники», «монгольская синяя история». Во многих монгольских легендах монголы возникли от неба и моря. В них Синий Волк и Белый Олень являлись создателями монгольского народа.

Монгольская долина очень сухая. Ей очень нужна вода, потому что там очень редко выпадают осадки. Вода стоит на первом месте. Вода – это основа жизни. Это начало жизни. Во многих поэмах и стихах траву называют синей. Потому что трава – это вода. Монгольские степи широкие и обширные. Если вы будете путешествовать по монгольским степям, посмотрите на далёкие горы и на горизонт – они покажутся синими. Поэтому монголы любят синий цвет.

Синий цвет у тюркских народов символизирует верность, вечность, постоянство. Цвет «кок» или «гок» у тюрков – это цвет неба и травы! Монголы не разделяют названия цвета на синий, голубой и зелёный. Для них это один цвет! «Кок» также является постоянным эпитетом древнетюркского божества Тенгри – Кок Тенгри, или Небесный Тенгри. Кок Тенгри даровал жизнь и содействовал созданию государства тюрков и росту его могущества. Его имя стало синонимом Аллаха у мусульман тюркского происхождения.

На монгольском флаге есть красный цвет – это символ огня и процветания. Если мы смотрим на красный цвет, мы начнем думать об огне, потом о победе и процветании, а потом о крови и мясе. Символ красного цвета у народов Монголии – это домашний очаг, очаг предков. Животные красного цвета – это символ процветания и роста стада. Человек красного цвета, то есть румяный человек, – великий и могучий, удачливый и счастливый.

Особенно в монгольской жизни очень важен огонь. Огонь – это основа человеческой жизни. Это её начало. Огонь – это чудо. И монгольские мужчины всегда носят с собой огонь (спички или зажигалку). У монголов также много традиций и верований, связанных со

священным огнём. Кровь – это еда, борьба и бой. Второе место занимает мясо. Мясо – это монгольское основное блюдо.

Красный цвет использовался на штандартах тюрков и монголов. Знамя империи Чингисхана также было красным так же, как и цвет знамени современного монгольского государства. Название Золотой Орды используемое монголами было Улу Улус или Улус Джучи, что значит одновременно и Золотая и Алая Орда. Алым тюрки золото называли не менее часто чем желтым.

Желтый цвет, золотой у монголов символизирует любовь, симпатию, милосердие. Глядя на жёлтый цвет, мы думаем о солнце, потом об осени, а потом о песке, о золоте и буддийской религии. Жёлтый цвет – это символ солнца. Монгольские люди думают, что солнце – это символ свободы и весёлой души. Солнце – это прекрасный тёплый день. Все монголы любят чистое небо и ясные дни. Монгольская осень прекрасна. В это время года всё желтеет. Поэтому в символах еды жёлтый цвет олицетворяет различные масла. Топлёное масло – это один из основных монгольских продуктов питания.

В Монголии есть 33 каменистых пустыни, которые на монгольском языке называются гобби. Жёлтый песок – это тоже один из цветов Монголии.

Последнее место в жёлтом цвете занимают золото и буддийская религия. Золото у всех тюрков, да и у монголов тоже означает высшую ценность, начало всех начал, никогда не теряющее своего блеска. Золото связано с верховным правителем. В монгольском фольклоре очень много упоминаний о «золотом веке», «золотом времени», «золотом государстве» как о времени и стране всеобщего благоденствия и изобилия. Основная религия – буддизм и одна из его отраслей жёлтая. Это религия существует у монголов 500 лет.

В Монголии белый цвет – символ верхнего мира, это мать всех цветов, это символ молока, доброй души, чистосердечия, символ богатства. Белый цвет – это символ государства и власти. Белый цвет в культуре монголов самый сакральный, священный. Смотря на белый цвет, монголы думают о молоке, душе, а потом о зиме, луне и серебре. В палитре цветов монголов он – «мать-цвет», от него «произошли» все остальные цвета. С белым монголы связывают счастье и благополучие, чистоту и благородство, честность и добро, почет и высокое положение в обществе. Все предметы, окрашенные в белый цвет природой, считались монголами священными и особенно ценились, это относится к молоку и молочным продуктам, наиболее важными продуктам в рационе кочевников. Монголы считают молоко первым монгольским блюдом. Все люди в первые дни после своего рождения принимают в пищу только молоко. У кочевников есть пять видов скота, которые дают молоко и это их основная задача. Поэтому у всех монголов первое место в цветовых символах еды занимает молоко.

В числе белых предметов сакрального значения следует назвать белый войлок, на котором поднимали избранного на курултае царя. На кусок белого войлока сажали молодых в свадебном обряде. Особенно ценились монголами животные белой масти, и не только кони и верблюды. В тюркских сказках часто встречаются белые птицы: лебеди, жаворонки, обладающие волшебными свойствами.

Белый у тюрков – это символ чистоты, непорочности, справедливости, а также высокого социального положения. Так, правящий род Чингизидов у монголов хвалился не голубой кровью, а белой костью (благородным происхождением). У Чингисхана было на флаге две эмблемы. Первая – герб флага – это государственная великая белая эмблема, которая обозначает соединение 1000 белых лошадиных хвостов. Монгольский год

начинается с белого месяца. Белый месяц – это самый лучший народный праздник. Каждый белый месяц всегда начинается с полной луны. Раньше у кочевников Монголии был лунный календарь. Кстати, серебро для монголов это деньги. Это сакральный символ здоровья и чистого труда. А ещё в Монголии говорят «цалин цагаан монго» – это белая зарплата.

Если мы смотрим на зелёный цвет, мы начинаем думать – это трава, растения, дерево, лето. Однако в этом случае символ монгольского зелёного цвета – это символ роста, увеличения, выращивания, возрастания. Говоря о природе, поэты в своих стихах говорят – синяя трава. Почему синяя трава? Трава – это вода. Тогда как зелёный цвет – это обильная изобилующая еда. У монголов есть пять цветных символов еды. Третье место в этом списке занимает зелёный – для овощей, муки, пшеницы.

Если мы смотрим на коричневый цвет, мы начнём думать о почве, потом степном загорелом лице кочевника-воина, потом о дровах и стволе дерева. Монгольский коричневый цвет – это символ почвы. Много монголов считают коричневый цвет мужским цветом.

Если мы смотрим на фиолетовый цвет, мы начинаем думать о радуге, цветах, женских одеждах. Этот цвет очень редко встречается в обычной монгольской жизни. Фиолетовый цвет – это символ радуги и цветов.

Если мы смотрим на серый цвет, мы начнём думать о болезни и грусти, потом о волке.

Мы смотрим на чёрный и начинаем думать – это ночь и мрак, потом война, а потом горе, потом смерть. Ночь и мрак – это понятно. Без луны ночь очень тёмная. А почему война чёрная? Мы считаем, что война – это смерть и горе. Монгольский чёрный цвет – это символ адского мира, это отец всего цвета, это символ дикий и жестокий, злая душа, это символ беды и обнищания. У Чингисхана была чёрная эмблема на флаге. Это вторая эмблема государственного флага. Её собрали из 1000 чёрных лошадиных хвостов. Чёрный цвет – пятый символ еды.

Чёрный цвет в монгольской культуре выступает не столько антиподом белого, сколько красного. Карой – черным у тюрков был не только цвет, им называли мрак, темноту, виновного, он означал траур, употреблялся для обозначения величия, мощи, силы. Также черным использовался у тюрков для обозначения скота, толпы, войска. Чёрный – это цвет народа. В частности, чёрный на знаменах и флагах всегда обозначал народ.

Интересно, что в в славянской, определенно земледельческой, а не кочевой культуре, с черным не было связано никакого негатива. Прежде всего потому, что чёрный – это цвет земли, цвет рождения, цвет весны, так как именно чёрной становится земля после ухода зимы в ожидании лета.

Цветовая символика, её смысловое значение ещё более усиливается в сочетании с конкретными предметами, например, в монгольском орнаменте, национальных вещах монголов; в государственных ритуалах – флагах, гербах; в религиозных обрядах и даже в монгольской еде. Вместе с тем, несмотря на многогранность цветовой символики, основными, более точно, фундаментальными цветами в монгольской культуре являются синий, белый и зелёный. Сочетание белого с синим – это небо; белого с зелёным – это вода; а зелёного с синим – солнце.

Природа цветов и их символизм удивительны, они во многом объясняют, определяют нашу природу, культуру, общественные институты.

Литература

1. Жуковская И. Д. «Категории и символика традиционной культуры монголов». Монография. – Москва: Наука, 1988. – 196 с.
2. Утешева Б. Цветовая символика тюркских народов // «Айт». – Алматы, 2001. – № 2. – С. 32-41.

Нечасва Аліна Сергіївна (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Мілєва І.В.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

ТАБУ Й ЕВФЕМІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Незважаючи на активний розвиток суспільства в багатьох напрямках, його „модернізацію”, не викликає сумніву існування давнього явища, що колись отримало назву табу. Табу (термін полінезійського походження: *ta* – „виділяти, відзначати”, *pu* – підсилювальний прислівник „зовсім, цілковито”, а значить *tapu (tabu)* – „зовсім виділений”) означало заборону вживати ті або інші слова, що зберігаються лише для виняткових випадків – як слова священнодійств, як страшні прокляття.

Питання табу цікавило етнографів, соціологів, філософів, культурологів, ставало предметом вивчення в релігієзнавстві. Неодноразово ця ж проблема розглядалася в роботах вітчизняних та зарубіжних учених-лінгвістів: Л.Булаховського, Б.Ларіна, О.Тараненка, Д.Зеленіна, Л.Крисіна, В.Москвіна та ін. Але в українському мовознавстві немає поки що жодного монографічного дослідження, яке б було присвячене вивченню власне українського табу та евфемізмів як номінативів-замінників. Звідси впливає й актуальність нашої роботи.

Мета запропонованої розвідки – визначити особливості існування табу в українському суспільстві, окреслити роль евфемізмів у завуалюванні певних явищ.

Табу відсталих народів в основі своїй має забобонний страх перед злими силами і є, на думку людей, які до нього вдаються, засобом захисту від цих сил. Щільно зближуючи в своїй свідомості осіб і предмети з їх назвами, люди вважали, що, усуваючи назви певних осіб чи предметів, вони тим самим утруднюють духам зла доступ до них.

Д.Зеленін у відомій праці „Табу слов у народів Восточной Европы и Северной Азии: ч. I. Запреты на охоте й иных промыслах” кладе в основу явищ табу, поширених у народів Євразії, чотири „ідеї”:

- 1) „ім’я служить засобом для передачі лихих впливів”;
- 2) „вимовляння забороненого слова ... „накликає” названу забороненим словом небезпечну істоту...”;
- 3) „найдавніший шар заборонених слів ... лякає, відстрашує названу істоту, іноді її ображає й сердить” (ця ідея дуже поширена в мисливців-промисловців);
- 4) „за „підставні” слова обираються такі замітники, які змістом або значенням повинні впливати на природу названої істоти чи навіть предмети в бажаному напрямі”.

Таке табу деякі мовознавці називають „давнім” (А.Кравчик-Тирпа), що дорівнює поясненню: давнє – пов’язане з „мовною (словесною) магією”.

Існує й „сучасне” табу. Воно має інший характер, адже пов’язане насамперед із своєрідною мовленнєвою цензурою.

Заборона на вживання певних слів пояснює виникнення слів-замінників – евфемізмів, що застосовують замість заборонених, „табуйованих”. Потреба в заміні призводить то того, що у вжиток входить принаймні синонім „неможливого” слова. Іноді заступником слова-табу виступає (а це є чи не найприродніша, на думку Л.Булаховського, заміна) просто займенник 3-ї особи чи вказівний займенник, що його заступає. Пор. український народний вислів, коли йдеться про людину, що досягла високого становища: „Той його не візьме” (тобто „чорт”), або „Та й пощо йому мучиться, коли він собі добробит і йому, мабуть, той із очерету грошей доносив?” (І. Франко).

Евфемізми – це „запобіжні” формули, як-от, нівроку, дієслова зурочити, наврочити (етимологічне всі ці слова зв’язані з коренем рек – рок). Пор. відомий вірш Т. Шевченка „Я не не-здужаю, нівроку, А щось такеє бачить око І серце жде чогось...”. У ролі евфемізмів постають і слова, що є за-мінними назвами хвороб, пор. укр. діалектне тітка „пропасниця”, а також східноукраїнські субститути погана хвороба „сифіліс”, чорна болєзнь „епілепсія” [1].

Мовці часто прагнуть так або інакше пом’якшити те, що стосується смерті. Тому, говорячи про неї, замість прямої назви померти іноді вживають переносні вирази, як-от: упокоїтися, скінчити життя, віддати богові душу, піти до прадідів; пор. російське отправиться к праотцам, приказать долго жить і под., застаріле чеське pasti kohoutku „бути на тому світі”, дослівно „пасти півників”. Мабуть, евфемістичного походження і укр. домовина. Тільки у Фразеологічному словнику української мови В.Ужченка й Д.Ужченка (1998) зафіксовані такі вирази зі значенням „померти”: віддати Богу (Богові) душу, піти до Бога, піти в землю, піти в могилу (з життя, від нас), переставитися на той світ, прийняти смерть, відкинути ноги, винести (виїхати) ногами вперед (наперед), знайти кінець, витягнути (простягнути) ноги, витягнутися вздовж лави, вкритися ногами тощо.

Різноманітність застосування евфемізмів унаслідок численних табу дало підстави О.Тараненку визначити такі основні функції замінників:

- 1) магічно-забобонна, зумовлена вірою в магію мовну, у те, що заміною слова можна впливати як на позначуване ним явище, так і на власну долю (тому за повір’ям замість журавель слід говорити веселик, щоб не журитися весь рік);
- 2) криптологічно-маскувальна, що характерна для евфемізмів, поширених у злодійському, табірному та інших подібних жаргонах: купити „украсти”, летальний „смертельний”;
- 3) політико-ідеологічна функція притаманна словам-замінникам, що „оцінюють” суспільний лад держави: міліція замість поширеного поліція;
- 4) пом’якшувально-меліоративна функція відзначена у виразах, що мотивовані міркуваннями ввічливості, етикету, прагненням подати що-небудь у прикрашеному вигляді: допустити неточність „збрехати”, нерозумний „дурний”;
- 5) жартівливо-іронічна функція відчутна у висловах комбінація з трьох пальців „дуля”, небагатий на розум „дурний” [2, 155].

Отже, переглянуті дослідження, дані останніх словників свідчать про закорінену в свідомість сучасної людини віру в мовну магію та прагнення уникнути неприємної прямої назви, замінивши її іншою, більш прийнятною. Процес заміни отримав назву евфемізація, а її причиною стало, безумовно, існування всіляких табу.

Література

1. Словник українських східнословобожанських говірок / Уклад.: К.Глуховцева,
2. В.Леснова, І.Ніколаєнко, Т.Терновська, В.Ужченко. – Луганськ, 2012. – 234 с.
3. Тараненко О.О. Евфемізм / Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.

Ниссерин Рахби (Марокко)

**Научный руководитель ст. преподаватель Черногорская Н.Г.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры**

АРХИТЕКТУРНЫЕ ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ АЛЖИРА

Алжир — удивительная страна, на которую оказали влияние французские колонисты и мусульманские традиции. Разнообразные архитектурные памятники только дополняют богатую природу — море и пески, леса и оазисы, озера и горы.

Прибрежный «белый город» Алжир с великолепными древними мечетями. Бесчисленное количество древних руин — следы пребывания карфагенян и византийцев, римлян и финикийцев. В старой части города находится Касба — крепость, оплот рода в исламской культуре Алжира. Алжирская Касба расположена на холме с видом на город. Старая крепость является живым музеем прекрасных образцов мусульманской архитектуры. Среди них дворцы, дома и мечети, большинство из которых датируется периодом Османской империи. Касба служила главным центром обороны Алжира во время боев с французскими завоевателями. Касба является объектом Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Ещё одна достопримечательность города — собор Африканской Богородицы, также известный как Базилика Алжира. Эта старая церковь является одним из многих примеров древней архитектуры Алжира. Церковь была построена в 1872 году на 124-метровой скале в северной части города с восхитительным видом на Средиземное море. Уже 150 лет церковь объединяет мусульман и христиан. Уникальной достопримечательностью собора являются 46 витражей работы европейских мастеров стекольного дела.

Древний город Типаза является уникальной достопримечательностью Алжира. Здесь сохранилось множество превосходных памятников тех времен. Город был важным христианским центром в течение последних столетий римского владычества. Главная историческая достопримечательность города — большой мавзолей царей Мавритании, место последнего упокоения Джубы II и Клеопатры Селены II. Усыпальница для представителей королевской династии была построена в III в. до н. э. самим Джубой II. Мавзолей Джубы и Клеопатры Селены известен и под другими названиями. Французы предпочитают называть его «Tombeau de la Chretienne» («Гробница христианки»), поскольку фальш-стены напоминают крест, а арабы — «Kubr-er-Rumia», что буквально означает «Гробница римлянки».

Здание мавзолея похоже на те, что сохранились в древнем городе Нумидия, так как строители наследовали египетскую традицию. Мавзолей имеет круглую форму, построен на квадратном фундаменте, увенчан пирамидой. Диаметр здания — 60 м, а вот высота ранее была около 40 м. Сейчас из-за разрушений высота составляет 30 м. Этот древний памятник архитектуры неоднократно подвергался разрушениям и грабежам. Ранее его украшали

ионические колонны, от которых нынче ничего не осталось. Внутри помещаются две гробницы, содержимое которых тоже было разграблено. Погребальные камеры отгорожены от основной галереи каменными дверями, которые можно перемещать вверх и вниз с помощью рычагов.

Многие правители пытались стереть памятник с лица земли. В 1555 году паша Алжира отдал приказ снести мавзолей, но рабочие столкнулись с трудностью: из гробниц вылетали черные осы и болезненно жалили людей. Позже французы, захватившие Алжир, использовали памятник в качестве мишени для кораблей своего флота. И только в 1866 году по приказу императора Наполеона III гробница была исследована, признана достопримечательностью, которую надлежало охранять.

В 1982 году мавзолей вместе с близлежащими археологическими памятниками византийской и финикийской эпох вошел в список объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Панченко А.А. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Дитюк С.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Розвиток соціально активної особистості є основною проблемою сучасного суспільства. Тільки розуміючи, що рухає людину, що стимулює її, які мотиви перебувають в основі її дій, можна націлитися на розроблення ефективної системи впливу на процес зростання професійної компетентності.

Метою дослідження є виявлення мотиваційних факторів що впливають на діяльність сучасного педагога та підвищення його компетентності.

Важливе значення у процесі зростання професійної компетентності являє собою здатність потреб з'являтися, розвиватися та змінюватися у процесі професійної діяльності. Вчений А.Маслоу говорить про піраміду мотивів у якій крім первинних потреб існують і соціальні потреби, які пов'язані із заробітком, відчуттям своєї значимості, самореалізацією.

Одною з базових, інтегровальних складових мотиваційної готовності викладача є мотивація професійного самовдосконалення, адже саме вона забезпечує постійний професійний розвиток особистості відповідно до вимог професійної діяльності в ситуації соціальної, економічної, наукової, інформаційної невизначеності.

Основними напрямками професійного самовдосконалення викладачів вищих навчальних закладів визначені такі:

- 1) розвиток світоглядної та позиційної визначеності, моральності;
- 2) удосконалення професійних та організаторських якостей;
- 3) формування педагогічної культури, естетичних та фізичних якостей;
- 4) постійне оновлення знань, удосконалення практичних навичок та вмінь;
- 5) формування навичок самостійної роботи над собою, здатності до постійного самовдосконалення;
- 6) опрацювання методів самоконтролю.

Важливою складовою професійної підготовки викладачів є створення умов для розвитку їх мотивації професійного самовдосконалення, що передбачає перехід від аморфної однорівневої системи прагнень до складної, ієрархічно побудованої, від вузької тимчасової сфери дії спонукань до стійкого автономного мотиву самовдосконалення, перетворення окремих спроб роботи над собою до постійно тривалого процесу.

Отже, основними умовами, які забезпечують ефективний розвиток мотивації професійного самовдосконалення викладачів вищих навчальних закладів є :

По-перше, це формування позитивних мотиваційних установок на професійне самовдосконалення, що відбувається завдяки конкретизації, об'єктивізації системи професійних вимог до викладачів. Ефективним методом розвитку мотивації професійного самовдосконалення є мотиваційний тренінг.

По-друге, це формування у викладачів системи знань, умінь та навичок роботи над собою. Основними заходами розвитку мотивації професійного самовдосконалення є розробка та впровадження цільових програм, спрямованих на професійну підготовку у формах спеціальних науково-методичних семінарів, тренінгів професійного зростання, тренінгів кар'єрного росту, викладацьких майстерень, розробки портфелю викладача та ін.

По-третє, це актуалізація потреб професійного самовдосконалення у викладачів у процесі їх діяльності. Механізмом розвитку мотивації цього напрямку є цілеспрямоване моделювання та розвиток ситуацій самовдосконалення, при яких викладачі постійно зіштовхуються з необхідністю активно розширювати та застосовувати професійні знання.

Література

1. Ільїн Є.П. Мотивація і мотиви. - СПб: Пітер, 2000.
2. Кузьміна Н.В. Акмеологічної теорія підвищення якості підготовки фахівців освіти. - М.: Дослідницький центр проблем якості підготовки фахівців, 2001.

Понеділок Богдан Андрійович (Україна)

Науковий керівник Пасічник А.І

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка***

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ І ПІЗНАННЯ СВІТУ

Сучасне суспільство перебуває на етапі соціокультурної трансформації і модернізації, зміни типу своєї організації, відповідно до чого формується нова культурна реальність, яка характеризується новими відносинами між людьми у сфері культури, новими умовами розвитку, особливою системою цінностей, норм і принципів, культурних потреб і засобів їх задоволення. Специфіка цієї трансформації є наслідком, з одного боку, недавньої (за історичними мірками) соціалістичної модернізації традиційного суспільства з усіма її успіхами і недоліками, а з іншого – вона є виявом модернізації в широкому сенсі, відбуваючись в умовах сучасної «доби високого модерну».

Період модернізації протікає суперечливо, тому що відродження етнічних традицій за нових умов набуває модернізаторських рис постіндустріального суспільства. Відродження давніх традицій відбувається водночас як створення новітніх структур комунікативного суспільства – як наслідок зіткнення «традиційного» і «модернізаторського», традиція стає одним із джерел культурної модернізації. Процеси культуротворення набувають нового значення в умовах формування нового типу суспільства, в якому комунікаційні процеси є базовими щодо соціоутворення.

Актуальності дослідженням у цій галузі надає те, що в сучасному суспільстві комунікація дедалі більшою мірою є системоутворювальним процесом. У суспільстві повсякчас змінюються соціальні, економічні, політичні відносини, й усе це супроводжується зміною ціннісних орієнтацій та культурних норм. Одним виміром актуальності є те, що в мультикультурному соціальному середовищі сьогодення існує реальна гуманітарна загроза проявів нетолерантності, принципового неприйняття та зневаги окремими людьми чи то національними спільнотами (зокрема регіональними) людей інших національностей, небажання бачити й поділяти загальнолюдські цінності, які є основою взаєморозуміння, реалізації людиною своїх здібностей та почуттів.

Упродовж значного часу поняття комунікація ототожнювалося з поняттям «спілкування», і лише у другій половині ХХ ст. вперше було використано поняття «міжкультурна комунікація», яке мало відображати специфіку відносин між людьми, що належать до різних культур (широке тлумачення). У 1959 році з'явилась праця Е. Холла «Німа мова» (The Silent Language), в якій автор розвивав свої ідеї і доводив тісний зв'язок культури з комунікацією. Він вважав, що комунікація – це культура, а культура – це комунікація.

Після публікацій Холла з'явилися нові напрями вже всередині самої міжкультурної комунікації як предметної галузі наукових досліджень. Один із них очолили американські вчені К. Клакхон та Ф. Стродбек, які запропонували свою методологію вивчення культур різних народів. Основні відмінності культур, на їхній погляд, можна встановити за ставленням індивідуальних культур до таких концептів, як оцінка людської природи, ставлення людини до природи, ставлення до концепту часу, оцінка активності/пасивності.

У 70-х роках з'явилися перші періодичні видання з міжкультурної проблематики: «The International and Intercultural Communication Annual» і «International Journal of Intercultural Relations», у яких обговорювалися проблеми, пов'язані з комунікацією, культурою, мовою, різноманітними формами інтеракції, зокрема переговорами. Саме тоді «міжкультурна комунікація» починає використовуватись як спеціальний термін.

Міжкультурна комунікація – поняття багатопланове, охоплює дві головні складові – «комунікацію» і «культуру». Воно стало популярним, коли почали застосовувати в науці порівняльні дослідження різних культур та їх складових. Адже поняття «культура» розвивалося історично. Спочатку воно означало процеси освоєння людиною природи, виховання і навчання, але вже з другої половини ХVIII ст. починає розглядатися як особливий аспект життя суспільства, пов'язаний зі способом існування людської діяльності і такий, що характеризує відмінність людського життя від інших живих істот. З кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. у дослідженні проблематики культури стали активно використовувати досягнення антропології, етнології, структурної лінгвістики, семіотики і теорії інформації. Унаслідок цього культуру почали розглядати як інформаційний аспект

життя суспільства, як соціально значущу інформацію, що регулює діяльність, поведінку і спілкування людей.

У вітчизняній літературі культуру досить часто визначають у глобальному розумінні як історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, який виражається в типах і формах організації життя і діяльності людей, в їх відносинах, а також у створюваних ними матеріальних і духовних цінностях. У такій інтерпретації культура є сумою всіх досягнень людства, світом артефактів, «другою природою», створеною самою людиною (широке тлумачення). У вузькому визначенні культуру розуміють як сферу духовного життя людей.

В англійській мові слово культура (culture) дуже часто трактується як спосіб життя, загальні звичаї і вірування певної групи людей у визначений час або як звичаї, цивілізація і досягнення певної епохи або народу. До того ж практично у всіх англійських визначеннях слово culture (культура) незмінно супроводжує слово customs (звичаї, традиції), неодноразово вживається слово beliefs (вірування), а також словосполучення the way of life (спосіб життя).

Найчастіше міжкультурну комунікацію використовують для дослідження соціальних відносин між представниками різних національностей (зокрема на рівні мовного спілкування), але це не зовсім так. Міжкультурна комунікація – це взаємодія «культур» двох суб'єктів (акторів) або індивіда з групою (групи з групою), в результаті якої відбувається пристосування одних ціннісних орієнтацій і норм поведінки до інших, їх взаємовплив, поглинання чи витіснення і заміна одних іншими.

Розглядаючи міжкультурну комунікацію на сучасному етапі, слід сказати, що сьогодні актуалізований новий концептуальний підхід до комунікації, її структури, предмету, функцій.

Тут можна виокремити декілька конкретно-наукових підходів: по-перше, це різні підходи технократичного й інтеракційного характеру; по-друге, в межах інтеракціонізму вчені розділились у вирішенні питання про те, як пояснити комунікацію – як прояв індивідуально усвідомленої діяльності або як похідну від соціальної структури. Дебати у таких термінах займають одне з центральних місць у сучасних соціології, психології, культурології. У рамках цих наук складались основні теоретико-методологічні підходи до комунікації і робились спроби примирити об'єктивну структуру і суб'єктивну волю.

Життєдіяльність і відносини людей визначаються тією чи іншою культурою, яка регулює широкі спектри людської ментальності та поведінки і впливає на характер сприйняття, оцінки і міжособистісних відносин. Освіта, виховання, історична пам'ять, традиції, звичаї, правила, продиктовані суспільством, мова спілкування – все це виробляє систему орієнтацій, яка допомагає кожному індивіду сприймати різні життєві ситуації і адекватно реагувати на них. Уже виходячи з цього можна стверджувати, що в жодному суспільстві не може існувати гомогенної культури, як не може існувати гомогенної структури суспільства. У цьому й полягає складність феномена міжкультурної комунікації. Тому можна стверджувати, що міжкультурна комунікація завжди віддзеркалює «сучасну» культуру суспільства.

Національний рівень міжкультурної комунікації можливий лише за наявності національної єдності, яка постає як на моноетнічній, так і на поліетнічній основі через спільну господарську діяльність та державно-політичне об'єднання. Це доповнюється і

формуванням відповідної культури. Національна культура є сукупністю традицій, норм, цінностей і правил поведінки, загальних для представників однієї нації, держави, вона охоплює субкультури різних соціальних груп, яких може не бути в окремій етнічній культурі.

Під час взаємодії різних культур виразно проявляються дві тенденції: акультурація та декультурація. Взаємне засвоєння елементів культури (акльтурація) сприяє інтеграційним процесам, взаємному культурному обміну та збагаченню культур. Але при цьому відбувається і процес посилення національної (етнічної) самосвідомості, намагання закріпити національну (етнічну) специфіку. Коли ж за умов тривалої комунікації з іншою культурою відбувається втрата основної, сутнісної частини рідної культури (декультурація), виникає явище невпевненості або нестабільності. Такі явища призводять до певних соціокультурних проблем міжкультурної комунікації. Їх можна посилювати або знову ж таки створювати відповідні умови для «примирення».

Суб'єктом міжкультурного спілкування завжди виступає сама людина, яка вже є носієм певної культури. Кожна людина входить до складу тієї чи іншої суспільної групи, яка теж, у свою чергу, має певну культуру, що впливає на її поведінку. Поведінку людини визначають система суспільних відносин і культура, до яких вона належить, але кожний учасник міжкультурної комунікації має свою власну систему правил, які впливають на його поведінку. Ці правила зумовлені його соціокультурною належністю, до якої потрібно віднести не тільки національну (етнічну) культуру, але й культуру всіх груп, до яких належить той або інший індивід, а також його освіту, виховання, професію, сімейний стан, самосвідомість, рівень суспільної свідомості тощо. Сюди ж потрібно віднести його матеріальну і духовну культуру, соціальну роль та соціальний статус. Не можна не враховувати також і «стимул» засвоєння певної культури, який обумовлений ціннісноорієнтованими процесами. Можна сказати, що міжкультурна комунікація – це стан сучасного суспільства, в якому складну структуру соціального і культурного простору втілено в символічних формах і образах, які здатна сприймати і розуміти суспільна й індивідуальна свідомість різних національних спільнот та етнічних груп. Саме це й створює такі образи соціального світу, які водночас є і змістом, і об'єктом взаємодії соціальних суб'єктів комунікації. Водночас міжкультурна комунікація є процесом особистісного вибору, що відбувається у просторі етичного напруження, виникає між індивідами під час взаємодії в умовах агресивного мультикультурного середовища.

У процесі комунікації відбувається не лише обмін повідомленнями, передача інформації від одного учасника до іншого, яка зумовлює певну реакцію і є синтезом сприйнятої та притаманної їм культури, а й задоволення (або незадоволення) отриманими результатами процесу такої взаємодії шляхом порівняння з тими результатами, які очікувалися на момент вступу до комунікації. На основі такого синтезу відбувається «порозуміння» або «непорозуміння» учасників комунікації. Але завжди під час діалогу виникають взаємовпливи і прагнення «порозумітися» чи «співіснувати», які за умов повторюваності створюють «третю культуру». Ця «третя культура» в сучасних умовах має віртуальний характер, вона є нестійкою та не має стосунку до процесів соціалізації та механізмів соціального контролю.

Отже, міжособистісні стосунки значно впливають на діалог культур під час комунікації завдяки таким своїм механізмам, як:

- імітація – адаптація особою до чужого іміджу, манери висловлюватися, лексики тощо без особисто усвідомлюваної мети;

- навіювання – недостатньо усвідомлюваний процес підкорення чужому слову й чужій волі, підкорення маніпуляціям гіпнотизера, чи, скажімо, сприйняття «єдиної вірної» думки сильної, у владному чи іншому розумінні, людини. Сюди ж можна віднести довіру до друкованого слова тощо;

- конформність – несвідома зміна установок, оцінок, цінностей і поведінки під тиском соціуму. Наприклад, людина переконана у правильності вибраної нею лінії поведінки, але помітила, що інші поведуться у подібному разі інакше, і це викликає в неї певні сумніви.

Діалог культур – це складний, символічний, особистісний, трансакційний і досить часто неусвідомлений процес, який у разі потреби є неточним, оскільки передбачає рівень масового віртуального конструювання на рівні міжособистісної взаємодії. Діалог культур дає змогу його учасникам висловити певну зовнішню стосовно до самих учасників інформацію, внутрішній емоційний стан, а також соціальні статуси і соціальні ролі, які вони виконують один відносно одного, що також підтверджує їх «культуру». Саме соціальний статус та соціальна роль є регулятором соціальної поведінки, який визначає права і обов'язки щодо суспільства, а отже до інших членів комунікативної (діалогової) дії. Вимоги, сподівання, зумовлені соціальним статусом і соціальною роллю, формуються в суспільній свідомості під впливом загальнокультурних норм, цінностей і традицій, певної суспільної системи, соціальної групи. Якщо ціннісні орієнтації і норми поведінки людини характеризують її культуру, то будь-яке спілкування (комунікацію) між людьми можна віднести до діалогу культур.

Крім цього, комунікацію можна класифікувати за характером відносин, що склалися між комунікантами: соціальний рівень (спілкування, в процесі якого суб'єкти ставляться один до одного згідно з наявними в суспільстві морально-етичними нормами), діловий рівень (визначається спільною діяльністю індивідів і характеризується, насамперед, установками на зиск), духовний рівень (співпереживання і взаємопроникнення комунікантів у внутрішній світ співбесідника).

Важливе значення під час комунікації має внутрішній стан комунікантів. Залежно від стану свого внутрішнього «Я» (культури, притаманної йому), комунікант починає сприймати або не сприймати свого «опонента». На стан сприйняття «чужої» культури (культури співрозмовника) впливає і намір кожного із комунікантів. За бажання порозумітися індивіди шукають можливості, спрямовані «назустріч один одному», а за відсутності бажання порозумітися, таких пошуків немає. Не можна відкидати й мету контактування. Якщо вона є цікавою, чи, скажімо, має якесь особливе значення для однієї (обох) сторін комунікативного акту, то такий пошук буде подовжено і він отримає певну активність і позитивне завершення, зрештою призведе до появи нового для комунікантів діалогу культур. Це теж регулює взаємовідносини людей під час комунікативної дії.

Література

1. Большая Советская энциклопедия / гл. ред. А. М. Прохоров. – Третье изд. – М. : Советская энциклопедия, 1973. – Т. 13

2. Основы теории коммуникации : [учебник] / под ред. М.А.Василика. – М. : Гардарика, 2003.

3. Пустовіт Л.О. Словник іншомовних слів / Л.О. Пустовіт, О.І. Скопенко, Г.М. Сjuta, Т.В. Цимбалюк. – К. : «Довіра» УНВЦ «Рідна мова», 2000.

4. Слющинський Б.В. Міжкультурна комунікація як метод соціального пізнання / Б.В. Слющинський // Нова парадигма. – 2005. – Вип. 45. – С. 167–176.

4. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000.

Попова Вікторія Миколаївна (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л. В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

МОВНИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНЦІВ: ЗВИЧАЇ І ТРАДИЦІЇ

Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку ХХІ століття, і якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу (Ліна Костенко).

Мовлення людини – це своєрідна візитна картка, це свідчення рівня освіченості людини, її культури, а разом з тим, через сукупну мовленнєву практику мовців – це і показник культури суспільства.

Культурою мови називають дотримання усталених мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкуванні.

Український мовленнєвий етикет – явище прогресивне й суто національне, бо належить рідній (материнській) мові та відображає національний характер українця, його ментальність – склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Український мовленнєвий етикет відзначається неординарністю, бо постав на власному національному ґрунті та прийнятий духом європеїзму. Він віддзеркалює лагідну вдачу українців, схильність до коректності й толерантності в людських стосунках, зневагу до брутальності.

Головним суттєвим показником людської культури є культура мовного спілкування. Зазвичай, лінгвістика тлумачить цей термін як дотримання сталих мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме, невимушене, цілеспрямоване, майстерне вживання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Основою будь-якого спілкування є розмовне мовлення.

Отож, розмовне мовлення – це процес добору й уживання засобів мови для порозуміння з іншими членами певного суспільства. Мовлення є формою існування живої мови, у мовленні мова функціонує, перебуваючи в постійному розвитку. Цей процес не можна вважати однопрофільним, адже він стосується не тільки лінгвістики, а й етики з естетикою також педагогіки і психології тощо. Людська мова може бути досконалою в лінгвістичному відношенні, але дуже бідною за змістом, неестетичною або навіть нудною. Саме за мовленням окремого мовця ми можемо зрозуміти його моральне обличчя та інтелектуальний розвиток. Тож буде цілком доречно включити в це поняття і поведінку мовця, його мовний такт та етикет.

Важлива особливість спілкування як процесу – взаємодія. Процес спілкування охоплює соціальну взаємодію членів суспільства – їх спільну діяльність, інструкцію і власне комунікацію. Упорядкованість досягається за допомогою правил і норм, які регулюють характер спілкування залежно від його мети і засобів.

Спілкуючись, індивіди повинні рахуватися із соціальними нормами, звичаями, традиціями, що існують у даному суспільстві. Життя будь-якого суспільства неможливе без дотримання соціальних норм і звичаїв, які регулюють суспільну діяльність і якнайтісніше пов'язані з процесом формування особистості, її соціалізацією.

Культура мовлення – це система вимог, регламентацій стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній чи писемній).

Головним завданням культури мови є:

- виховання навичок літературного спілкування;
- пропаганда й засвоєння літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови;
- у вимові та наголошуванні;
- неприйняття спотвореної мови, або суржику.

Людина з низькою культурою мовлення порушує правила слововживання, граматики, вимови та наголошення, написання. Якщо ж людина володіє культурою мовлення, то про неї кажуть, що це людина розвинутого інтелекту і високої загальної культури.

Варто запитати у чому виявляється культура мовлення?

Насамперед, у таких аспектах, як:

- нормативність;
- адекватність;
- естетичність;
- поліфункціональність мовлення.

Нормативність – це дотримання правил усного та писемного мовлення: правильне наголошування, інтонування, слововживання, будова речень, діалогу, тексту, це дотримання загальноприйнятих стандартів.

Адекватність – це точність вираження думок, почуттів, волевиявлень засобами мови, ясність, зрозумілість вислову для адресата. Отже, адекватність мовлення стосується як повноти самовираження, так і забезпечення повноти сприймання.

Естетичність мовлення – це реалізація естетичних уподобань мовця шляхом використання естетичних потенцій мови. Оптимально дібраний темп і звучність мовлення, уникнення нагромадження приголосних чи голосних, різноманітність синтаксичних конструкцій, доречність цитати чи фразеологізму, прислів'я чи приказки, тропів чи фігур, взагалі нестандартність мовлення – усі ці та інші резерви мови і засоби не структурної естетики роблять мовлення естетично привабливим. І навпаки.

Поліфункціональність мовлення – це забезпечення застосування мови в усіх перелічених аспектах у кожній сфері спілкування. Коли ж людина поставлена перед необхідністю вживати слова іншої мови, то є підстави говорити хіба що про культуру потворного суржику.

Український народ здавна відзначався культурою мовних стосунків. Так, турецький мандрівник Евлія Челебі після перебування в 1657 році в Україні писав, що українці – це

стародавній народ, а їхня мова всеосяжніша, ніж перська, китайська, монгольська. До речі, його цікавили лайливі слова в різних мовах. Так от, у цій «всеосяжній» українській мові йому вдалося знайти аж чотири лайливих вирази: «щезни, собако», «свиня», «чорт», «дідько». Але культура мовлення несумісна з багатослів'ям, словоблуддям, фальшивою патетикою, славослів'ям, одержаними в спадок від радянського суспільства.

Мовний етикет існував й існує в сучасній українській науці.

Мовний етикет має велике значення в комунікації науковців, їх поведінка і мова залежать від того, з ким вони спілкуються: учений і його колеги спілкуються у власне науковому підстилі, а вчений і його учні – у науково-навчальному підстилі.

Науковець, спілкуючись із колегами, використовує одні мовні формули (вітань, прощань, представлень, звертань), а під час спілкування з учнями – інші. Отже, засоби вираження мовного етикету залежать від того, з ким спілкується науковець, і мають вони певні диференційні ознаки.

На мою думку, на сучасному етапі розвитку України, питання мовного етикету особливо гостро постає перед молоддю. Рівень мовної культури сприяє вихованню всебічно розвиненої особистості, громадянина незалежної України.

Майже кожен з нас захоплюється історією своєї держави, її символами, способом життя українського народу, нашою культурою. Через твори художньої літератури ми вивчаємо менталітет українців, характерними рисами яких є честь, справедливість, патріотизм, совісність, шанобливість, повага до праці й людей праці, до матері, жінки – берегині, а також милосердя, доброта, співчуття до людського горя, бережливе ставлення до природи, землі – годувальниці, господарність, скромність, безкорисливість, мир і злагода між людьми. Високий рівень мовної культури українців здавна захоплював навіть прискіпливих іноземців. У прислів'ях, піснях, обрядовій поезії наші предки виявляли святе, шанобливе ставлення до всього, що складало життєвий устрій, до співвітчизників і добропорядних сусідів України.

Особисто мене не перестають захоплювати вироблені віками різноманітність звертань до співбесідника, старших за віком людей, членів родини. Це не звичайна людська забаганка, не пустослів'я. Це наш повсякденний етикет, наша культура, взаємини, зрештою, наше здоров'я не тільки в буквальному, а й переносному значенні. Це наш спосіб життя.

Ми часто говоримо один одному: бажаю тобі всього доброго, бажаю тобі добра і щастя. Це не тільки вияв ввічливості. У цих словах ми виявляємо свою людську сутність.

Ми говоримо один одному: здрастуйте, доброго здоров'я. Цим ми висловлюємо своє ставлення до найбільшої цінності - людини. Не сказати людині здрастуйте – значить виявити своє моральне невігластво. Слово «здрасуйте» має чудодійну властивість. Воно пробуджує почуття взаємного довір'я, зближує людей, відкриває їм душі.

Звертаючись один до одного з проханням, ми говоримо: будь ласка. У цьому простому й чудовому вислові, що здатний чудодійно впливати, захована наша повага до гідності людини, шанування в ній самостійності, незалежності, доброї волі.

Є в нашій мові коротке, але тепле слово «дякую». Чи часто користуємось ми ним, особливо в магазинах? Цілий день стоїть за прилавком продавець. Беручи покупку ми нерідко забуваємо сказати одне - єдине слово. А може, воно б зняло в людини втому, підняло настрій?

Також, велике значення має тон розмови, вміння вислухати іншого, вчасно й доречно підтримати бесіду. Ввічливість, уважність і чемність – основна вимога мовного етикету. Від чемного привітання, шляхетного потиску руки, невимушеної, ненав'язливої розмови вираш обопільний. Лихослів'я, лицемірність, невміння вислухати колегу, навпаки, лише нервує і псує настрій.

Традиційно в Україні діти називали своїх батьків на «Ви». Така форма диктувалася високою повагою до найближчих людей. На жаль, ця традиція не збереглась до сьогодні. Сучасна молодь майже забула що означає повага до батьків.

Грубо звучить, коли конкретну людину називають він (вона). Зовсім безтактно, коли чоловік називає свою дружину моя стара, а дружина чоловіка мій старий. Ці формули етикету передбачають правдивість, порядність мовця. Потрібно щоразу довести, що казане є щирим, відвертим, не фальшивим. А тому вставні слова, частки, вигуки як підтвердження, запевнення є обов'язковим елементом мовлення.

Отже, я прийшла до такого висновку, що мовна культура кожної людини і студентів зокрема має стати надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Обов'язковою ознакою високої мовної культури є володіння лексичним багатством рідної мови. Кожна культурна людина з вищою освітою має вчитися глибше пізнавати тонкощі рідної мови, сприймати гру відтінків рідного слова (учитися серцем сприймати красу слова). Адже українська мова може здивувати і захопити.

А також не забуваємо вислів М. Рильського : «Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за приступність мови, за багатство мови...».

Проскурня Єгор Сергійович (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Бабай Л. В.
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка

ЕТИКЕТ ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

У наші часи досить широкого значення набуло листування. Воно є одним із основних і найпоширеніших засобів зв'язку між людьми. У ділових відносинах вагома роль відводиться саме діловому листуванню. Ділові листи можуть бути офіційними і неофіційними, або формальними і неформальними. Неформальними листами користуються люди, які дуже добре знають одне одного. Такий лист може бути написаний від руки, в ньому допустима довільна форма звертання ("Любий друже!"). Офіційний лист також може бути надрукований. Офіційне ділове листування вимагає дотримання певних формальностей. Ділові листи — це писані тексти, які призначені для повідомлення діловим партнерам про певні плани, факти, результати тощо, які передаються поштовим зв'язком, а останнім часом і через електронну мережу. Діловий лист має бути бездоганний у всіх відношеннях, бо навіть незначне недотримання правил може призвести до зміни його змісту, смислових акцентів,

тону чи й до втрати ним юридичної сили. Мовний етикет набуває особливої ваги, якщо лист надсилають за кордон, де не узвичаєно ставити печатку на комерційних документах, досить одного підпису уповноваженої особи навіть на замовленнях, звітах і гарантійних листах. Юридично правильно оформлений, однозначний за змістом, бездоганний з погляду структури, написаний довершеною в стилістичному й орфографічному відношеннях мовою на бланку з позначенням усіх реквізитів. Лист – запорука успіху справи, бо сприятиме створенню доброго враження про вас і вашу діяльність на перших (безособистісних) етапах спілкування з вітчизняним чи зарубіжним партнером. Написання листа – це своєрідне мистецтво. Діловий лист повинен бути правильно оформлений, грамотно написаний, однозначний за змістом. Отже, якщо ви хочете зберегти добрі стосунки із зарубіжними партнерами, слід суворо дотримуватися етикету ділового спілкування. А як що до рекомендаційних листів? Що це таке? Рекомендаційний лист — це тип ділового листа, який має особливі правила складання і оформлення. Його слід мати при собі на співбесіді і пред'являти на вимогу працівника кадрової служби. В рекомендації вказуються кваліфікація, навички та особистісні якості претендента, які мають допомогти йому отримати вакантне місце з гідною зарплатнею. Рекомендаційний лист – це службовий документ. Він повинен бути написаний охайно, грамотно і чітко по ділу. За своєю суттю рекомендаційний лист є характеристикою на людину, яка знаходиться в пошуку роботи, і може складатися у вільному стилі. У діловому світі рекомендаційні листи практикуються дуже широко — вони давно вже стали невід'ємним елементом ділових стосунків і — відповідно — епістолярію. На перший погляд, рекомендаційні листи виконують ту саму функцію, що й характеристики. Але це не зовсім так — вони мають цілий ряд істотних відмінностей. Передусім, рекомендація не обов'язково подається з місця роботи. В разі необхідності за нею звертаються до того, хто добре знає особу, про яку йдеться (її професійні та людські якості, коло зацікавлень, наукові праці тощо), і має певний авторитет та визнання у своїй галузі. Зацікавленою у рекомендації стороною може бути або сама людина, або ж організація чи фірма, куди вона влаштовується на роботу чи подає клопотання про матеріальну підтримку. Для останніх особливо важить об'єктивність, оскільки вони зацікавлені в добросовісних, кваліфікованих працівниках чи стипендіатах, що гідно використовують виділені їм кошти. Отже, рекомендаційні листи повинні обов'язково містити мінімальні відомості про рекомендованого: скільки часу, звідки, з якого боку його знаєте, з якими його працями чи досягненнями знайомі та ін.

Зростаюча увага до питань соціолінгвістики, зокрема до питань мовної комунікації, принципів моделювання комунікативного акту, функціонування мови в усіх сферах суспільної діяльності є однією з важливих особливостей сучасного і зарубіжного мовознавства. У колі цієї загальної проблематики досить важливим є також вивчення мовленнєвого етикету — правил мовленнєвої поведінки. Ці правила закріплені в системі стійких висловів, прийнятих даним колективом носіїв цієї мови на певному етапі розвитку суспільства в особливих ситуаціях спілкування. Мовний етикет – це сукупність мовних засобів, які регулюють нашу поведінку в процесі мовлення. Він формується історично в культурних верствах народу й передається від покоління до покоління як еталон мовленнєвої поведінки мовця, виразник загальнонародської культури, гідності й честі. Мовленнєвий етикет вимагає від комунікантів дотримання норм етикету спілкування. Їх розмова має бути ввічливою, статечною, пристойною, а самі співрозмовники мають виявляти один до одного уважність і повагу. Структуру мовного етикету визначають такі основні елементи

комунікативних ситуацій, які властиві всім мовцям: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття, комплімент, присяга, похвала тощо. З-поміж них вирізняють ті, що вживаються при зав'язуванні контакту між мовцями – формули звертань і вітань; при підтриманні контакту – формули вибачення, прохання, подяки та ін.; при припиненні контакту – формули прощання, побажання тощо. Названі елементи мовного етикету покликані репрезентувати ввічливість співрозмовників. Вислови мовленнєвого етикету закріплені за певними ситуаціями. У результаті численних повторів вислови стають стійкими формулами спілкування, стереотипами, типовими, повторюваними конструкціями, що використовуються практично в усіх ситуаціях спілкування.

Головна особливість спілкування як процесу — взаємодія. Процес спілкування охоплює соціальну взаємодію членів суспільства — їх спільну діяльність, інструкцію і власне комунікацію. Упорядкованість досягається за допомогою правил і норм, які регулюють характер спілкування залежно від його мети і засобів. Спілкуючись, індивіди повинні рахуватися із соціальними нормами, звичаями, традиціями, що існують у даному суспільстві. Така необхідність нормативного регулювання спілкування, на думку Л. М. Архангельського, продиктована потребою "забезпечення цілісності суспільства як системи, стійкості взаємопов'язаних видів соціальної діяльності". Життя будь-якого суспільства неможливе без дотримання соціальних норм і звичаїв, які регулюють суспільну діяльність і якнайтісніше пов'язані з процесом формування особистості, її соціалізації.

Мовна культура кожної людини і студентів зокрема має стати надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Обов'язковою ознакою високої мовної культури є володіння лексичним багатством рідної мови. Кожна культурна людина з вищою освітою має вчитися глибше пізнавати тонкощі рідної мови, сприймати гру відтінків рідного слова (учитися серцем сприймати красу слова). Адже українська мова може здивувати і захопити. Також експериментально доведено, що грубе слово як негативний подразник діє кілька секунд, але реакція на нього триває декілька годин і навіть днів. Як наслідок — порушення нервової та серцево-судинної діяльності людини, її хвороба, а іноді й смерть. Звичайно, основною комунікативною якістю мовлення є правильність — об'ємна і складна ділянка культури мовлення. Щоб говорити правильно, потрібно досконало володіти нормами літературної мови. Правильне мовлення передбачає користування усіма мовними правилами, уміння будувати висловлювання, що відповідає обраному типу і стилю.

Відомо, що етикет підніс типові висловлювання у ранг нормативного, зовнішньо обов'язкового поведінкового імперативу. Тому кожен спеціаліст має дбати про дотримання правил мовного етикету. Мовленнєвий етикет висуває перед людьми, що спілкуються, певні вимоги. Їх розмова має бути ввічливою, статечною, пристойною, а самі комуніканти мають виявляти один до одного уважність і чемність. Головне призначення етикету, в тому числі й мовленнєвого, — встановлення сприятливого контакту між людьми, регулювання їх взаємин на основі принципу ввічливості. Адже мета спілкування — вплив однієї людини на іншу, регуляція поведінки об'єкта спілкування суб'єктом.

Отже, про це все можна розповідати безкінечно, адже у кожного з нас свої погляди на етикет та стиль спілкування, адже скільки людей – стільки і думок. Але ми повинні пам'ятати, що є певні норми етикету та зазначені правила, по яким будується майже все. Ми повинні дотримуватися того, що є насправді правильним та загальноприйнятими.

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Усі сторони соціальної взаємодії, процеси пізнавальної і творчої діяльності людини, кожний момент її свідомості супроводжуються мовою. Тобто мовна система, складна і багатогранна, обслуговує всі сфери нашого життя: від побутової до офіційно-дипломатичної, вона унормовує та структурує парадигму відносин нації загалом і кожного з її представників зокрема. Представляючи вищий рівень організації суспільства, мова є свідченням розвитку людства. Вона росте і розвивається з розвитком свого народу, ускладнюючи та структуруючи систему міжособистісних відносин, створюючи нові мовні виміри та розширюючи горизонти комунікативних можливостей. Разом із вдосконаленням науково-технічної бази, поглибленням соціально-психологічних взаємовпливів у соціумі, модифікується і сфера функціонування мовних компонентів. Вченими доведено, що чим розвиненішою є людська спільнота, чим більше в її середовищі точок дотику, тим досконалішою є її мова і тим багатшим і якіснішим показником складників вона характеризується.

Іншими словами, мова є своєрідним формантом кожного окремого народу зокрема і всього світового соціуму загалом. Являючись однією з основних ознак державності, мова забезпечує кореляцію взаємостосунків у міжсуспільному та міждержавному просторі, а мовна політика визначає курс держави на зовнішньополітичній арені, формує концепт самоусвідомлення народу себе як нації.

В суспільстві продовжується тривала дискусія щодо мовної проблеми, яка особливо загострюється в періоди виборів як складних політичних програм, обговорюється в ЗМІ, формуючи у громадян нервозне сприйняття гуманітарної політики і перспектив української державності.

За часів незалежності мовна політика в Україні регламентувалася декількома законами. Прийняття в 1989 р. Верховною Радою УРСР Закону “Про мови в Українській РСР”, який і визначав мовну політику України донедавна і у якому українську мову було затверджено у статусі державної, викликало сильну протидію з боку проросійськи орієнтованих груп населення. І не дивно, ось лише деякі з положень цього закону:

- Українська мова є одним з вирішальних чинників національної самобутності українського народу.

- Українська РСР забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності.

- Виховувати у громадян, незалежно від їхньої національної належності, розуміння соціального призначення української мови як державної в Українській РСР, а російської мови як мови міжнаціонального спілкування народів Союзу РСР – обов'язок державних, партійних, громадських органів та засобів масової інформації республіки.

- Відповідно до Конституції Української РСР державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова.

- Українська РСР забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя.

Не менш болючим є питання збереження чистоти української мови, оскільки довготривалий вплив чужих мов призвів до активних процесів калькування та виникнення суміші мов, так званого суржику. Сьогодні процеси спонтанної й офіційної суржикізації настільки замулили живомовні народні джерела, що звертатися у справі нормування літературної мови до уснорозмовної бази, як це робили мовознавці й літератори ще в 60-х роках, не кажучи вже про 20-ті, слід із великим застереженням. Як зазначає С. Караванський, «орієнтуватися на живе мовлення сьогодні можна лише вибірково, бо в живомовній стихії змішано кілька мовних течій. Отже, треба орієнтуватись на народну творчість у неспотворених записах, на мову класиків, на лексику Спадщина радянського періоду в сучасній мовній ситуації виявляється не тільки в розшаруванні української людності за мовною ознакою на дві групи – носіїв української літературної мови і носіїв російської літературної мови. Не меншого, а може, й більшого поширення набули здеградовані форми усного побутового мовлення, що утворилися на ґрунті обох мов. Для українського мовлення – це суржик, що виник внаслідок потужного інтерференційного впливу російської мови, для російського мовлення – це лексично обмежений звulьгаризований різновид, який набув поширення в 15 результаті винародовлення і соціальної деградації суспільства. Слід врахувати і периферійність України стосовно центрів нормування і кодифікації російського літературного мовлення».

Мова – це не тільки носій культури та її величне явище, а й найважливіший політичний інструмент. Мовна політика є чи не найважливішою складовою частиною державної політики, навіть тоді, коли вона не називається та не відчувається.

Незважаючи на те, що з дати проголошення незалежності України минуло майже 27 років, дискусії щодо мовної моделі, яка була б припустимою для нашої держави, не вщухають.

У літературі поняття «мовна політика» знаходить неоднозначне тлумачення. Найчастіше його синонімами є поняття такі як «мовне будівництво» та «мовне планування». У найбільш загальному вигляді «мовна політика» - це комплекс цілей та принципів, що визначають регулювання мовних практик у різних сферах життя держави й суспільства, а також сукупність правових, адміністративних та господарських механізмів, через які здійснюється згадане регулювання. Навряд чи в сучасному світі існує держава, усі громадяни якої розмовляють тільки однією мовою. Тому в кожній країні на різних рівнях адміністративних та політичних рішень необхідно визначити статус різних мов. Метою конкретних програм мовної політики багатьох країн є зміцнення або збереження функціонального розподілу мовних утворень. Ідеться, в основному про вибір мови для загальнодержавного та міжетнічного спілкування (незважаючи на те, що в Україні українська мова є державною, мовою міжетнічного спілкування в багатьох районах залишається російська, хоча на офіційному рівні вона почала поступатися державній). Сучасна Україна є, за світовими стандартами, достатньо мононаціональною державою, де українці складають майже три чверті всього населення. Проте наша держава залишається мовно, культурно й ідеологічно неоднорідною, у значній частині регіонів національна

самосвідомість більшості громадян залишається невисокою. Чималі проблеми існують також у справі збереження й розвитку мов і культур етнічних меншин, а саме кримськотатарської, гагаузької та багато інших.

Насамперед треба відмітити той факт, що в Україні мешкають представники багатьох національностей. На відміну від більшості європейських країн, історія формування етнічної структури населення яких вирізнялася тенденціями моноетнічного характеру, в Україні склалась традиція визначати її як поліетнічну або багатонаціональну державу. Як відомо, на певних історичних етапах українці мали тісні контакти з іншими етносами, що кожного разу залишало свій відбиток в традиційній культурі, мові, антропології, менталітеті тощо. Історія українського народу не раз перетиналася з історією інших етносів, зокрема польського, російського, європейського, кримськотатарського, але вчені досі не мають цілісного образу українського суспільства в його історичній ретроспективі.

Тому саме історичний розвиток суспільно-політичних та економічних процесів на території України в минулому може дати відповіді для вирішення багатьох проблем розвитку сучасної України, у тому числі й мовної.

Таким чином, складність сучасної мовної ситуації в Україні є логічним наслідком довготривалої боротьби, яка велась з українською ідентичністю, державністю, мовою спершу Російською імперією, згодом Радянським Союзом. Невпинний процес витіснення української мови з більшості сфер її існування, знищення української еліти, асиміляція населення так і не змогли завадити їй отримати державне визнання. Тому основним засобом впливу на мовну ситуацію в країні повинна стати раціональна мовна політика, суть якої полягала б не у примусовому нав'язуванні державної мови, а наданням їй нової привабливості. Так внаслідок «Помаранчевої революції» пріоритет української мови дещо виріс серед прихильників помаранчевих сил, змінилось ставлення до українських виконавців, навіть збільшився попит на українську атрибутику. Не можна не згадати Революцію Гідності, після якої зросла саме престижність української мови.

Таким чином, «надумана» мовна проблема є найбільшим каменем спотикання при спробах регулювання мовних ситуацій і вона полягає не в тому, що мешканці не розуміють один одного, а в тому, що Україну намагаються розділити, й інструментом розподілу є мова. Згадується відразу один із лозунгів Помаранчевої революції – «Схід і захід разом!», що свідчить про єдність, національну свідомість та мудрість українського народу.

Важливо вже сьогодні не дати занепасти мові, яка є генетично притаманною нашій нації. В залежності від того, яке мовне виховання дамо ми новому поколінню, яке ставлення виховаємо у нього до мови як однієї з ознак державності, наскільки багатую і розвиненою перейде вона до нащадків – такою і буде наша держава в майбутньому. Теперішні діти – це майбутні працівники освіти, інженери, дипломати, президенти, і від того, яку інформацію закладемо ми сьогодні в них, залежить, чи збереже мова свою інтегруючу та консолідуючу роль в державі в умовах глобалізаційних процесів.

Збереження й розвиток української мови є запорукою збереження української держави і на її захист повинні бути спрямовані охоронні дії держави, оскільки людина виступає конкретно-історичною і національно-культурною індивідуальністю, є носієм мови, а отже – і носієм духовної культури нації. Маємо безліч прикладів, коли у руках великої людини слово стає сильнішим за меч, а відтак лише у руках сильної влади воно буде здатне поєднати роз'єднані групи у сильну духовну націю.

Таким чином, спрямованість державної політики на зміцнення позицій української мови не лише в повсякденному житті, а й у сфері державного управління сприятиме розкриттю нових горизонтів для розвитку країни взагалі і суспільства зокрема, виведенню України на рівень світових зразків, долучення її до кращих моделей ефективного державотворення шляхом впровадження консолідуючої мовної політики.

Рибка О. С. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Підгородецька І.Ю.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

КОЛІРНА СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВАНКИ

Вишиванка – це українське національне вбрання і водночас витвір народного мистецтва. Краса вишиванки – у поєднанні кольорів, вишуканості орнаментів і візерунків. Кожний колір має символічний зміст, несе певну інформацію, має свою історію.

Колір є однією з основних категорій культури, що фіксує унікальну інформацію про колорит довкілля, своєрідність історичного шляху народу, взаємодію різних етнічних традицій, особливості художнього бачення світу. Навколо кольору як компонента культури формується система асоціацій, смислів, тлумачень; колір є втіленням різноманітних морально-естетичних цінностей. Семантика назв кольорів змінювалася протягом віків і була зумовлена етнокультурними особливостями. В українській мові значення кольорів різняться залежно від означуваних предметів, регіональних особливостей, традицій. У фольклорі і літературі назви кольорів часто набувають конотативного значення. Наприклад, червоний колір асоціюється з кров'ю і вогнем, жовтий символізує світло і радість, синій викликає відчуття холоду і суму, зелений символізує мир, спокій, сили, молодість, надію [3, с.206].

Розглянемо використання трьох кольорів – білого, чорного й червоного – в оздобленні українських вишиванок, розкриваючи символічний зміст кожного з них. Вишита білими нитками вишиванка, мабуть, була найбільш популярною. Білий колір в народному сприйманні набув символу чистоти (біла сорочка), краси (біле личко), моральної чистоти, святості (Білий тиждень), сонячного світла, земного життя (білий світ) [1, с.38]. Вишиванку білого кольору як символ невинності могли носити тільки незаміжні дівчата. Вона захищала їх від злого погляду, будь-яких нещасть. Крім того, білий колір є символом достатку, сили, самого життя, духовної і фізичної чистоти. Білий колір – це ще символ Бога - Отця. Однак у вишиванці цей колір частіше слугує тлом. Власник чи власниця білої вишиванки, вишитої білими нитками, повинні бути людьми з чистою душею і помислами. Такі зобов'язання накладає на людину білий колір вишиванки. І ними не варто нехтувати.

Що ж до чорного кольору, то його сприйняття не є однозначним. Як відомо, слов'яни переважно сприймають чорний як колір смутку, смерті, потойбічних сил. На тернистому життєвому шляху людину супроводжує не лише щастя, а й нещастя, що асоціюється з чорною ніччю, безнадією; звідси чорна туга, чорна доля, чорні думки, чорна година, чорний день, чорне горе, чорна безнадія та ін. [2, с.163].

Однак чому ж тоді досить поширеними серед українців є чорні вишиванки? Загадка чорного кольору – у наявності символічних значень як із позитивною, так і з негативною

конотацією. Так, окрім названих вище негативних значень, чорний колір символізує мудрість і досвід поколінь. Вишиванки чорного кольору раніше носили переважно літні люди в багатьох регіонах нашої країни. На окремих територіях України не цуралися чорного кольору молодята, котрі в день весілля одягали вишиванки з чорним візерунком заради майбутнього багатства й родючості новоствореної сім'ї. Для українця чорний колір асоціюється ще з родючістю землі-годувальниці. У наш час вишиванки з чорним тлом та яскравою вишивкою користуються неабиякою популярністю.

Але найбільш уживаним у національних орнаментах і візерунках вишиванок є червоний колір – колір Вогню і розпеченого сонця. Його привабливість – у яскравості й виразності. Червоний колір – це колір свята, весілля, інших урочистостей. Його любляють діти й молодь. У червоному кольорі прихована енергія вогню, він має сакральні й оберегові функції, оскільки є активним і сильним.

За народним повір'ям, червона барва означає кохання й милосердя. Мабуть, тому червоний колір у національному святочному молодіжному вбранні, зокрема й у весільному, так виразно постає ознакою святковості й очікуваного щастя [2, с.163]. Серед символічних значень червоного кольору такі: любов до людини, до життя, енергія сонця, радості. Саме через те дитячі та жіночі вишивки частіше за все прикрашають саме червоними нитками по білій або червоній тканині!

Червоний колір в орнаменті вишиванки може також символізувати кров, пролиту українцями в битвах за свій край, свою землю, свій народ. На Закарпатті нерідко вишивають орнаменти, у яких використовують тільки червоні нитки. В інших регіонах України (на Київщині, Полтавщині, у Поліссі, на Слобожанщині і Чернігівщині) червоний колір комбінують з іншими кольорами.

Отже, колірна гама української вишиванки пробуджує не тільки естетичні почуття, а й несе приховані символічні змісти. Колір постає одним із кодів національної культури й етнічної самобутності.

Література

1. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В. В. Жайворонок. – Київ: Довіра, 2006. – 703 с.
2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси / В.В. Жайворонок. – Київ: Довіра, 2007. – 262 с.
3. Підгородецька І. Ю. Колір як асоціат краси у творах української дитячої літератури другої пол. ХІХ – поч. ХХ ст. / І. Ю. Підгородецька // Скарына і наш час. Матэрыялы ІV Міжнароднай навуковай канферэнцыі. — Ч. 1. — Гомель : УА «ГДУ імя Ф. Скарыны», 2008. — С. 206–211.

ПРИРОДА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Існує багато видів професійної діяльності, що безпосередньо стосуються людини, але є серед них професії лікаря, юриста, педагога, які впливають на її долю. Ось чому кожна з цих професій повинна бути не лише діяльністю, а й покликанням.

Викладач великій кількості людей дає можливість не лише багато чого дізнатися, а й відчути ту особливу емоцію доторку до науки, до пізнання, до педагогічної творчості, що по суті має ту саму природу. Що й зіткнення з художньою творчістю на концертах і виставах за участю великих майстрів.

Важко переоцінити значення цієї емоції у розвитку особистості молодої людини, її смаків, пристрастей і всього того, що можна було б назвати інтелектуальним, естетичним і кінець-кінцем просто духовним багатством. Лекції у студентському житті становлять лише момент, але цього досить для того щоб залишити в їхній пам'яті глибокі сліди. Тому значення особистості педагога в педагогічному процесі накладає на нього велику відповідальність і вимагає великої постійної роботи над собою. Педагог обов'язково повинен багато працювати для вдосконалення себе як викладача.

Щоб досягти довершеності, йому потрібно повсякчас не лише вивчати свій предмет, його історію, філософію, а й вдосконалити техніку свого викладання. У цьому відношенні діяльність викладача дуже близька до діяльності актора.

Історія науки знає багато прикладів, коли видатні вчені були водночас і блискучими лекторами, М.В.Ломоносов, Д.І.Менделєєв, К.А.Тімірязєв, Н.Н.Лузін, О.Ю.Шмідт – цей список можна було б продовжити. На жаль, не всім педагогічний талант дається від народження, і якщо його немає, його обов'язково потрібно виховувати, розвивати в собі. О.С.Макаренко сподівався, що прийде час, коли майбутніх педагогів будуть навчати тому, як увійти в аудиторію, де і як стояти, як привітати, як посміхнутись і навіть як подивитись на своїх вихованців. В останнє десятиліття проблема педагогічної майстерності досліджувалась багатьма вченими. У їхніх роботах досліджується проблема підготовки викладача творчого що має яскраву індивідуальність, здатного до безперервного самовиховання і самоосвіти.

Педагогічна майстерність - це професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати їх на всебічний розвиток та удосконалення особистості, що забезпечує високу організацію педагогічного процесу. Вона характеризується високим рівнем розвитку спеціальних узагальнених вмінь, і, звичайно, суть його – в особистості викладача, його позиції, здатності керувати діяльністю на високому рівні. Велике значення у цьому контексті має володіння викладачем педагогічною технікою.

Володіння цією технікою відзначається вмінням перетворювати на апарат педагогічного впливу свої емоції, голос (тон, сила, інтонація, жести, міміку).

Вміння керувати своїм психічним станом, педагогічно активно і емоційно відкрито виявляти своє ставлення до предмета і студентів є однією з ознак технологічної культури, викладача.

У діяльності актора і педагога загальним є участь живої людини у процесі сприйняття іншою людиною (для актора – глядачі, слухачі, для педагога – студенти).

У роботі викладача сприйняття, як і в актора, визначається особистістю педагога. Викладач передає студентам не лише свої знання, а й своє ставлення.

При будь-якому підході до визначення змісту педагогічної техніки постійно зберігається ряд елементів, а саме:

- культура спілкування викладача зі студентами;
- саморегуляція технічної діяльності (самоконтроль, витримка), управління внутрішнім самопочуттям;
- оволодіння увагою аудиторії;
- виразний показ почуттів і відношень (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд педагога);
- володіння мовою (голос, дихання, дикція, грамотність, інтонаційна гнучкість, емоційна виразність, тощо).

Загальною ознакою цих елементів є їх найтісніший зв'язок з індивідуальною особливістю викладача.

Розглянемо спілкування як важливий професійний інструмент педагогічної діяльності. Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладачів і студентів під час занять або поза ними, спрямована на створення сприятливого психологічного клімату, яке має такі функції, пізнання особистості і обмін інформацією, організація діяльності, обмін ролями, співпереживання, самоствердження.

На етапі управління спілкування необхідно вміння підтримувати ініціативу студентів організувати діалогічне спілкування.

Природно, що викладач у навчальній діяльності і поза нею повинен бути ініціатором в управлінні спілкуванням. Для цього необхідно звернути увагу на демонстрацію власної прихильності до аудиторії, показ яскравих цілей діяльності, передачу студентам розуміння викладачем їхнього внутрішнього стану під час навчання, організацію контакту з усією аудиторією.

Усе це допомагає переборювати перешкоди, що заважають ефективному навчанню і виникає на початку викладацької діяльності. Передусім це деякий страх перед аудиторією. Він знімається психологічним настроюванням, переключенням уваги на інтерес до майбутньої роботи, пошуком емоційного "ядра" спілкування. Викладачеві необхідно розвивати в собі оптимістичні прогнозування своєї діяльності.

Педагог повинен володіти арсеналом засобів за допомогою яких він передає свій досвід, свої уявлення. Ці засоби завжди індивідуальні неповторні. Окрім слів, голосу, інтонації в арсеналі педагога є ще жести, рухи, ритм. Але, насамперед, очі!

Вчені вже давно встановили, що ефективне спілкування викладача із студентами перебуває на рівні його сугестивної дії, оскільки заняття або лекції - творчість педагога.

Слід згадати про творче самопочуття викладача. За Станіславським, це така душевна і тілесне почуття актора на сцені, яка благотворно сприяє творчому процесу.

Творче самопочуття викладача ніколи не залишається безслідним. Воно проникає, впливає на почуття і свідомість студентів, переборює психологічні бар'єри, народжує творче сприйняття матеріалу і залишається не лише надовго в пам'яті, а й стає якоюсь мірою їхньою життєвою позицією.

У науковій психолого-педагогічній літературі виділяються такі компоненти творчого самопочуття викладача:

– зібраність, поглиненість вчителя головними завданнями заняття його пізнавальним виховним задумом, усвідомлення задуму цілей і завдань, які впливають на волю, розум і почуття, стаючи збуджувачем його творчості:

- уявлення викладачем усіх студентів і кожного ніби "зсередини";
- здатність контролювати себе, здійснювати самоаналіз.

Лекція викладача схожа на дію, і лектор повинен користуватись всіма засобами, доки він не відчує, що в думки слухачів проникла та ідея, яку він хотів до них донести. Викладачеві необхідно вміти говорити логічно і послідовно, з правильними зупинками.

Велике значення під час спілкування викладача з аудиторією мають пантоміміка і міміка.

Пантоміміка - це рухи тіла, рук, ніг. Вона допомагає виділити головне, малює образ. Рівна хода, зібраність говорити про впевненість педагога в собі, в своїх знаннях. Водночас сутулість, в'ялість свідчить про внутрішню слабкість людини, невпевненість у собі. естетика тіла не терпить поганих звичок: покачування взад - вперед, переступання з ноги на ногу, звички триматися за спинку стільця, тримати в руках різні предмети, тощо. Жест викладача повинен бути органічним і стриманим, без різних змахів.

Міміка – мистецтво висловлювати свої думки, почуття, настрої, стани, діями м'язів обличчя. Жести, міміка, підсилюючи емоційну значущість інформації, активно впливають на слухачів. Широкий діапазон почуттів демонструє посмішка на обличчі викладача. Найвиразніші на обличчі людини очі, "Порожні очі – дзеркало порожньої душі".

Таким чином, у формуванні професійної майстерності необхідний тісний зв'язок теорії, методики і педагогічної техніки.

В справі оволодіння педагогічної майстерності важливі такі положення:

- не можна вдосконалити свою педагогічну майстерність, не займаючись постійно вивченням власної методики, і навпаки, не можна вивчати методику, не ставити шляхи її вдосконалення ;
- не можна вдосконалити свою майстерність, не використовуючи досвід своїх колег;
- вивчення своєї методики і методики колег можливо лише при практичній діяльності;
- по-справжньому можна вивчити методику свого колеги, лише допомагаючи йому;
- не можна вдосконалити педагогічну майстерність з орієнтацією на "чорний ящик";
- вдосконалення і самовдосконалення викладача не має меж.

Література

1. С.Вашкевич. Педагогічна майстерність вчителя // Освіта. - 2000. - №3.
2. Педагогіка. Підручник для ВУЗів / Під ред. Головчука М.І. - Львів, 2001.
3. Заграва Д.І. Уроки педагогічної майстерності. - К., 1989.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. – К., 1997.
5. Музика О.О. Мотивація творчої обдарованості. – 2003. – № 3.

Семенченко Катерина Сергіївна (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. П. Василенка*

УКРАЇНСЬКА МОВА І СУЧАСНА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Мова це явище суспільне. Вона виникає, розвивається, живе і функціонує в суспільстві. Між мовою і суспільством існує взаємний зв'язок: не тільки загибель суспільства призводить до загибелі мови, але й загибель мови веде до зникнення суспільства, що не вберегло свою мову.

Сучасна українська мова є багатомовним надбанням українського народу. Вона створена зусиллями багатьох поколінь. «В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова — житиме й народ, як національність...» (І. Огієнко).

Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Усі сторони суспільного життя, процеси пізнавальної і творчої діяльності людини, кожний момент її свідомості супроводжуються мовою. В цій статті ми розглянемо, чи справді наш народ тісно пов'язаний з нашою рідною мовою.

Так от, що стосується мовної ситуації в Україні, то назвати її такою, що відповідає прийнятним у демократичному світі нормам, не можна. Українська мова, мова титульної нації, в незалежній Україні відчуває себе упослідженою. Хоча в Конституції нашої країни вона визначається як державна мова, однак насправді не виконує передбачені законодавством державні функції і не охопила собою всю українську націю, всю територію держави.

У нинішній складній ситуації державна мовна політика має поєднувати цілеспрямованість, рішучість, розсудливість, тактовність і навіть обережність в засобах. Цей підхід полягає у поступовому створенні об'єктивних обставин, які робитимуть українську мову потрібною і престижною для всіх, а українську культуру — привабливою і конкурентоспроможною на всіх рівнях. Зробити це не просто, з огляду на глибину зрусифікованості українського суспільства та могутню дію стихії дальшої русифікації. Тут науковці — політологи, культурологи, соціологи, соціолінгвісти — повинні запропонувати систему дій, ґрунтовану на аналізі реальності й передбаченні перспектив. Усяке явище досягається в його генезі й динаміці. Нинішнє становище української мови й культури зумовлене тяжкою історичною спадщиною — століттями бездержавності, коли різні імперські режими послідовно проводили політику обмежень, переслідувань, заборон української мови, культури, а то й будь-яких форм українського національного життя. В історичних архівах зафіксовані десятки офіційних актів, що декретували таку політику, і тисячі фактів терору проти українських культурних організацій та носіїв української мови. Все це було складовою частиною системної асиміляції українського народу.

За цих умов абсолютно необхідною стає рішуча і широка державна підтримка української культури та українського слова, це можуть бути книжки, газети, радіо, телебачення, потім підтримка української освіти, за допомогою ринкових і законодавчих механізмів. Зрештою, таку систему заходів розроблено й запропоновано, але державі не

вистачає волі прийняти її і здійснювати. Роками не ухвалюються законопроекти, які покликані створити умови для відновлення і розвитку українського книгодрукування, зняти податковий зашморг з української книги, навести лад у ліцензуванні й оподаткуванні іноземної естрадної навали, яка сьогодні спустошує і фінансові джерела української культури, заблоковано системні заходи, які пропонує Рада з мовної політики при Президентіві України.

Однією з причин стагнації, а навіть регресу є те, що кожен, навіть найобережніший крок у бік розширення сфери функціонування української мови викликає протести з боку відомих внутрішніх і зовнішніх політичних сил, звинувачення у придушенні російської мови і культури, у порушенні прав людини, — причому до прав людини відноситься все, крім права українця на українську книжку, українську газету, освіту рідною мовою, зрештою — права на майбутнє своєї мови, своєї культури, своєї держави.

Мовно-культурна сфера сьогодні перенасичена політичними й ідеологічними спекуляціями, довільні журналістські версії, міфи та міфоподібні утворення витіснили наукову інтерпретацію явищ і коректність понять. На всі лади оперуємо поняттям «російськомовне населення», але де наукові дослідження, в яких було б розкрито зміст цього поняття під кутами зору статистичним, культурологічним, соціолінгвістичним, соціопсихологічним, мотиваційним — тобто показано його масштаби, регіональну локалізацію, якісне наповнення, діапазон виявів і градації, ситуаційну зумовленість, вплив на якість культурного життя суспільства і на перспективи української культури й українства взагалі. З метою політичного тиску на Україну активно використовуються застарілі, ще радянського походження, статистичні дані про національний склад населення України, тоді коли демографічні дослідження останніх років засвідчують сталу тенденцію до зростання кількості осіб, що ідентифікують себе як українці.

Висока національна самосвідомість і високий ступінь опірності політичній і культурно-мовній експансії сусідніх держав є запорукою збереження українськості.

З огляду на всі ці проблеми, ми можемо зробити висновки, що лише вживши комплекс добре продуманих дієвих адміністративних і виховних заходів, ми зможемо утвердити державність української мови і побудувати справді незалежну й демократичну Українську державу.

І все-таки в кінці треба підкреслити: ключем до цілковитої нормалізації мовної ситуації в Україні є емансипація української мови. Коли вона функціонуватиме як мова повноправного державного народу, задовольнятиме всі потреби суспільного життя, її «визнають» і ігноранти, як принципові, так і ситуаційні, її поважатимуть і свої, і чужі, а головне — зникнуть непорозуміння, зникне напруження, бо все стане на свої природні місця.

Майже сто років тому Михайло Грушевський сказав: «Якщо ми, українці, хочемо, щоб нас поважали інші народи, то треба нарешті почати з поваги до самих себе».

ВЗАЄМОДІЯ ТРАДИЦІЙ ТА НОВАЦІЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ

Культура – багатоаспектне неоднозначне, полісемантичне поняття, адже воно являє собою сукупність характеристик, що міститься у багатьох явищах, предметах, процесах. Вона може виступати певним ціннісним стрижнем, розглядатися як духовна сфера, що охоплює науку, релігію, ідеологію, естетичну, моральну, політичну культуру, досліджувати змістовні аспекти цих напрямків, ступінь їх внутрішньої збалансованості між собою, закономірності їх розвитку, впливу на інші аспекти життя. Взаємодія традицій і новацій в культурі – проблема, вирішення якої в певній мірі визначає темп розвитку людства.

Аналізувати процес перетворення культури неможливо без принципу історизму, що передбачає вивчення усіх явищ життя у послідовному часовому розвитку, виявлення зв'язку минулого, сьогодення й майбутнього. Він вимагає з'ясування генези й трансформації суспільно-політичних явищ у так званих горизонтальній та вертикальній площинах. У культурі, яка розвивається, співіснують стійкий (стабільний) і новаторський аспекти. Сучасний світ, що динамічно змінюється, суміщає різноманітність реалій, вибір яких визначає позицію культури стосовно зовнішнього світу, а також її внутрішній зміст, співвідношення традицій і новацій стає особливо важливим. Стійка сторона культури – це традиція, завдяки якій відбувається накопичення і передавання колективного досвіду в історії так, що кожне нове покоління людей може аналізувати його, спираючись на створене попередніми генераціями. Вона може розглядатися як фактор, що активізує самоідентифікацію культур, засновану на збереженні їх унікальності, а також стимулює процес освоєння новацій. Наприклад, наукові традиції являють собою певні теоретичні концепції, які є базою для накопичення подальшого досвіду, релігійні традиції – елементи духовної спадщини, що передаються і зберігаються протягом тривалого часу в діяльності церкви або її окремих інститутів. Вона проявляється у вигляді усталених стереотипізованих норм поведінки вірян, формах відзначення релігійних свят, обрядів, дотриманні звичаїв, слідуванні певним ідеям тощо. Моральні традиції – це усталена система поглядів і уявлень, норм і оцінок, принципів, правил і переконань, у межах яких поведінка людей регулювалася протягом тривалого часу. Фактично, це історично сформовані, юридично нерегламентовані, підтримувані силою громадської думки стереотипні форми поведінки людей, що передаються від старших до молодших, від покоління до покоління. Таким чином, можна визначити, що завдяки різним формам традицій розвивається суспільство, засвоюється досягнутий людством досвід, перевірений часом.

Якщо говорити про новації в розвитку культури, то слід зазначити, що вони, з'являючись в різні історичні періоди її трансформації, діалектично пов'язані з традиціями. Це та сторона розвитку культури, що визначає її постійний рух. Новації в культурі постають своєрідними самобутніми явищами, що відображають духовні зміни, які відбуваються в суспільстві. Поява нового завжди пов'язана із трансформацією, переосмисленням деяких елементів культури, наповненням їх новим змістом. Так, у міру розвитку самосвідомості

народу відбувалася трансформація багатьох форм народної творчості, в результаті чого, наприклад, найдавніші фольклорні епічні жанри (билини, легенди) поступалися місцем історичним пісням, заклички – обрядовим пісням тощо. Слід пам'ятати, що створення нового є актуальним тільки тоді, коли воно має загальноприйнятний зміст, набуває суспільної значущості, знаходить відгук у широкого кола людей. Наприклад, на початку ХХ століття широкого розповсюдження набули інноваційні напрямки мистецтва, зокрема модернізм (авангардизм, кубізм та інші). Зараз вони є повноцінними елементами художньої культури, тобто результатом новаторської діяльності людства. Новації – це показ можливостей адаптації культури до постійно змінюваних умов світу, здатності до оновлення та розвитку.

Залежно від специфіки взаємодії традиції та новації можна говорити про розвиток або як про процес, в ході якого відбуваються якісні зміни, або як про процес, що полягає у приведенні нового у відповідність традиціям. І в тому, і в іншому випадку можна говорити про інновації, але ступінь оновлення, трансформацій буде різною. Таким чином, процес розвитку багато в чому визначається діалектикою традиції й новації в кожному конкретному випадку. Надлишок новацій, що веде до ускладнення системи, зменшує її структурну стійкість, а отже, підвищує ймовірність розпаду. З іншого боку, домінування традицій, підвищуючи структурну стійкість системи, здатне посилювати тенденції деградації, примітивізації культури, нездатність її адаптуватися до нових реалій суспільного життя. Сучасні процеси модернізації, змінюючи традиційну культуру впливає на співвідношення традицій та новацій. Останні локалізуються у вузьких сферах соціокультурного простору: в певних шарах суспільства, субкультурах, які опосередковано постають як джерело новацій. Глобальна характеристика культури і полягає в гармонійній єдності традиції і новаторства. Якщо новації входять в культуру еволюційним шляхом разом із розвитком суспільства, то вони не несуть загрозу існуючому традиційному ладу, а лише видозмінюють її. Проте новації можуть бути і революційними, такими, що кидають виклик традиції. У такому випадку виникають такі процеси як аматорська творчість, художня самодіяльність, неофольклор, фольклор субкультур тощо.

В сучасному світі прослідковується тенденція до прискорення темпів розвитку культури, що обумовлює руйнування традиційних механізмів забезпечення соціального порядку, в той час як новації не встигають пройти фазу відбору та стереотипізації в якості традицій за короткий термін. Так в культурі постає проблема відсутності надійної опори, орієнтирів, гарантованих досвідом поколінь зразків вирішення проблем, що, з одного боку, породжує в суспільстві відчуття смуту, недовіри і розгубленості, з іншого – знецінює саму культуру, яка перестає служити надійним способом орієнтації людини в життєвому процесі, стає неефективною. Прагнення прискорити процес модернізації через ломку традиції без урахування внутрішніх тенденцій розвитку загальної системи являє собою чинник не «осучаснення» суспільства, а навпаки, зміцнення його традиційних (а часом і найбільш архаїчних) рис. З огляду на це, може відбутися самозбереження культури за рахунок ситуативної ізоляції системи від зовнішніх впливів. Таким чином, можна говорити про дві властивості художньої традиції – прагнення до збереження досвіду людства і необхідність його творчої інтерпретації. Переосмислення традиції забезпечує її розвиток і нерідко пов'язано з появою новаторських ідей. Новації в розвитку культури проявляються в зміні наукової та художньої моделей світу. В процесі трансформації культури спостерігаються як періоди верховенства традиції, так і часи негативного ставлення до неї та визнання

новаторства основною цінністю прогресу. Завдяки постійному протиборству між цими складовими культури здійснюється її розвиток.

Література

1. Балашов В. А. Традиции и новации в культуре этноса. // Инженерные технологии и системы. 1991, С. 25–29.
2. Зайцева Т. А. Проблема взаимодействия традиции и новации в контексте изучения многообразия культурного опыта (региональные и локальные измерения). // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. 2011, с. 11–18.
3. Солодовникова Н. В. Традиции и новации в народной художественной культуре : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 24.00.01 «теория и история культуры». Белгород, 2006, 23 с.
4. Сорокина Л. И. Соотношение традиции и новаторства в формировании целостности художественного сознания в европейской культуре. // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. 2014, №32.

Снігур Каріна Дмитрівна (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. П. Василенка***

МОВА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Мова – надбання людства. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя мислення, а й необхідна умова існування народу. Мова спрямована як на внутрішній світ людини, її психіку, так і в зовнішній світ природи і людських взаємин. У рідній мові будь-якого народу закодовано все його життя – його історія, культура, світобачення, помисли і надії, його менталітет.

Мова виникла в суспільстві, задовольняє комунікативні потреби суспільства, є однією з найважливіших ознак соціуму і поза ним існувати не може. Так, як мова це соціальне явище, то вона дуже тісно пов'язана з суспільством.

Державна мова - надбання всіх українців, незалежно від етнічного походження, це – один із базових інструментів функціонування держави. При цьому представники корінних народів та національних меншин мають право на збереження і розвиток своєї мови, чому і має всіляко сприяти українська держава. Таке розуміння статусів державної та мов національних меншин-ключ для справедливого вирішення мовної проблеми в Україні.

Метою статті є з'ясування проблеми розвитку української мови на регіональному рівні: рівень мовної компетентності особистості, дотримання норм літературної мови.

Питання популяризації української мови вже кілька століть лишається актуальним, що зумовлено минулим України й українців. Так історично склалося, що й сьогодні це

питання не втрачає своєї актуальності, незважаючи на незалежність та закріплення за українською мовою статусу національної в Конституції України.

Українська мова є державною мовою в Україні та офіційною мовою Придністров'я. Вона поширена також у Білорусі, Молдові, Польщі, Росії, Румунії, Словаччині, Казахстані, Аргентині, Бразилії, Англії, Канаді, США та інших країнах, де мешкають українці.

Таким чином бачимо, що українська мова поширена та популярна, але її становище складне. Мовлення української молоді збідніле, перенасичене жаргонізмами, сленгізмами, словами іншомовного походження. Широкого вжитку набули слова, які мають український відповідник («прайс», «окей», «гуд», «екс-прем'єр», «екс-чоловік», «екс-дружина», «кава-брейк» і т. ін.). Найчастіше молоді люди послуговуються збіднілою російською мовою або суржилом. Зараз катастрофічно не вистачає якісної україномовної літератури, якісної кінематографічної продукції, а сучасні естрадні виконавці мають у своєму репертуарі невеликий перелік українських і величезну кількість російськомовних та англійських пісень. Пересічним громадянам відома лише невелика кількість українських митців, серед яких найчастіше естрадні виконавці, натомість практично невідомими залишаються письменники, художники тощо. Причина такого явища очевидна – гроші, а точніше, це можливість заробити якомога більше грошей. Невигідно робити якісний продукт виключно для українського глядача.

Засоби масової інформації часто використовують далеко не літературну мову, вживаючи суржик, сленг, жаргонізми, неологізми, іноді нецензурну лексику. Мова сучасних політиків також не може слугувати взірцем використання нормативної літературної української мови. Провідну роль у процесах популяризації відіграє мода, яка створюється за допомогою засобів масової інформації.

Мода – це тимчасове переважання одного стилю в різних сферах життя і культури, вона позначає неміцну, швидкоплинну популярність.

Аналізуючи сучасне мовлення молоді, можемо дійти висновку, що потрібна правильна й мудра мовна політика, яка б повернула народ до рідної мови, а національним меншинам дала змогу зберегти свою мову й водночас оволодіти в повному обсязі державною мовою. Треба знайти можливість діяти разом, виробляти спільне розуміння сучасної України. Українська мова повинна стати модною у молодіжному середовищі, адже саме українська мова є високорозвиненою європейською, пов'язаною з глибокими і багатими традиціями прадавньої цивілізації. Ситуація потребує активних дій, спрямованих на розширення сфери функціонування української мови, піднесення її престижності, особливо в молодіжному середовищі.

Соловйова О.В. (Україна)

кандидат наук з держ. упр., доцент

Запорізький державний медичний університет

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У методиці навчання іноземних мов етнографічний підхід з'явився відносно недавно і асоціюється з ім'ям британського лінгвіста і педагога Майкла Байрама. У кінці 1980-х рр. їм були розроблені теоретичні основи етнографічного підходу в рамках дослідження з навчання

іноземних студентів деяким аспектам іншої культури в умовах іммерсії - занурення студентів в автентичну мовне і культурне середовище.

Сучасні іноземні студенти хочуть вивчити мову так, щоб можна було розмовляти з реальними людьми, а не персонажами з підручника. Найкращий спосіб зробити це - спілкування з носіями мови. Але не завжди легко знайти носіїв гарної літературної української мови для розмовної практики. Під час аудиторних занять або дома в комп'ютерних програмах іноземні студенти часто слухають діалоги в повільному темпі мовлення, що негативно впливає на формування мовленнєвих навичок, тому важливо запропонувати впроваджувати у навчальний процес початкового етапу вивчення мови автентичні відеоматеріали або аудіодіалоги з різними швидкостями мовлення.

Формування іншомовної комунікативної компетенції у всьому різноманітті її компонентів (лінгвістичного, мовного, соціокультурного та навчально-пізнавального) є однією з основних цілей навчання іноземної мови на різних етапах навчання. У зв'язку з цим в методиці навчання іноземних мов можна говорити про комунікативно-етнографічний підхід як про той, що спрямований на вивчення іноземної мови і культури в умовах занурення в мовне і соціокультурне середовище.

Ефективним методом формування та розвитку навичок участі у діалозі-розпиті та діалозі-бесіді є метод етнографічного інтерв'ю. Етнографічні інтерв'ю з представниками культури, мова якої вивчається, можуть бути гарним джерелом для формування комунікативних навичок іноземців. Такі інтерв'ю також корисні для розуміння думки та досвіду людей у реальних комунікативних ситуаціях. Іноземці мають можливість чути автентичну мову. За допомогою відео-інтерв'ю, можна поліпшити вимову та інтонацію, навчитися робити логічні паузи, тобто удосконалити власні інтонаційні мовленнєві конструкції.

Для наших іноземних студентів набагато цікавіше й ефективніше займатися аудіюванням на основі оригінальних відео-інтерв'ю. Мова людей у таких інтерв'ю спонтанна, мовленнєвий ритмічний малюнок з різкими переходами та паузами, що повністю відповідає реальній комунікації. Перегляд таких матеріалів розвиває і вдосконалює навички і вміння розуміти загальну тему спілкування та будувати монологічні висловлювання з причинно-наслідковими відносинами. На відміну від аудіо- або друкованого тексту, які можуть мати високу інформативну, освітню, виховну і розвиваючу цінність, відеотекст має ту перевагу, що поєднує різноаспектні акти мовленнєвої взаємодії. Відеотекст містить візуальну інформацію про місце події, зовнішній вигляд і невербальному поведінку учасників спілкування в конкретній ситуації, обумовленої специфікою віку, статі та психологічною структурою мовної особистості. Візуальний ряд дозволяє краще зрозуміти і закріпити як фактичну інформацію, так і особливості мови в конкретній ситуації. Відеоматеріали надають необмежені можливості для проведення аналізу, побудованого на порівнянні і зіставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей в різних ситуаціях міжкультурного спілкування.

Таким чином, етнографічний підхід в навчанні іноземної мови розглядає мову як відображення культури і передбачає можливість освоєння культурних цінностей через мову, яка, в підсумку, формує певну модель поведінки іноземного студента і здійснення його мовної діяльності.

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Сучасне суспільство не може існувати без мови – найважливішого засобу спілкування, засобу вираження думок та передачі досвіду сучасникам і нащадкам. Мова – наше національне багатство, тому на перший план виходить питання культури мови. Мова і культура перебувають в одній поняттєвій площині і як духовні вартості органічно пов'язані між собою. Слово культура (від лат. cultura - догляд, освіта, розвиток) означає сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії. Мова - це прояв культури. Мова утримує в одному духовному полі національної культури усіх представників певного народу і на його території, і за її межами. Вона цементує всі явища культури, є їх концентрованим виявом. Плекаючи мову, дбаючи про її розвиток, оберігаючи її самобутність, ми зберігаємо національну культуру.

Мова – знаково-символічний елемент культури, система комунікації, яка здійснюється за допомогою звуків і символів, значення яких умовні, але мають певну структуру. Говорити про спілкування за допомогою мови можна тільки в тому випадку, якщо кожному звуку надається спеціальне, тільки йому властиве значення.

У слові міститься те чи інше поняття. Завдяки поняттям людина структурує і сприймає навколишній світ. Вивчення слів мови забезпечує взаєморозуміння людей, тим самим мова служить найважливішим засобом комунікації (спілкування), а також зберігання і передачі (трансляції) інформації з покоління в покоління. Тим самим спільна мова підтримує згуртованість суспільства.

Мова – дзеркало культури. В ньому відбивається людина, а не тільки реальний світ, що оточує її, не тільки реальні умови його життя, а й суспільна самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу.

Мова – скарбниця культури. Вона зберігає культурні цінності в лексиці, граматиці, прислів'ях, приказках, фольклорі, художній та науково-технічній літературі, у формах письмового та усного мовлення

Мова – носій культури. Вона передає скарби національної культури з покоління в покоління. Опановуючи рідну мову, діти засвоюють разом з ним і узагальнений культурний досвід попередніх поколінь.

Мова – інструмент культури. Вона формує особистість людини – носія мови через нав'язані йому мовою і закладені в мові бачення світу, ставлення до людей.

Отже, мова не існує поза культурою. Як один з видів людської діяльності, мова є складовою частиною культури. В якості форми існування мислення і як засобу спілкування мова стоїть в одному ряду з культурою.

Якщо ж розглядати мову з точки зору її структури, функціонування і способів оволодіння нею (як рідною, так і іноземною), то компонент культури виявляється частиною мови або фоном її буття.

Співвідношення мови і культури - питання складне і багатоаспектне. В якості галузі науки про мову останнім часом все більшого поширення набуває лінгвокультурологія, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови.

До компонентів культури, що несе національно-специфічне забарвлення, можна віднести наступне:

- традиції, звичаї та обряди;
- побутова культура, яка тісно пов'язана з традиціями;
- повсякденна поведінка, а також пов'язані з нею мімічні і пантомімічні коди;
- національні картини світу, що відображають національні особливості мислення представників тієї чи іншої культури;
- художні культури.

Знати значення слів і правил граматики явно недостатньо для того, щоб активно користуватися мовою як засобом спілкування. Необхідно знати якомога глибше світ мови, що вивчається.

Іншими словами, крім значень слів потрібно знати :

- 1) коли сказати або написати слово , як, кому, при кому, де;
- 2) як дане значення або поняття живе в реальності світу мови, що вивчається;

Навколишній людині світ представлений в трьох формах:

- 1) Реальна картина світу - це світ, що оточує людину;
- 2) культурна картина - це відображення реальної картини через призму понять, отриманих за допомогою органів почуттів, які пройшли через свідомість;
- 3) мовна картина світу.

Культурна картина світу специфічна і відрізняється у різних народів. Це обумовлено цілим рядом факторів: географічним розташуванням, кліматом, природними умовами, історією, віруваннями, традиціями, способом життя.

Мовна картина світу відображає реальність через культурну картину світу. Шлях від позамовної реальності до поняття і далі до словесного вираження неоднаковий у різних народів, що обумовлено відмінностями історії та умов життя цих народів.

Звичайно, національна культурна картина світу первинна по відношенню до мовної картини світу. Вона повніше, багатше, глибше, ніж мовна. Але саме мова реалізує, вербалізує національну культурну картину світу, зберігає її і передає її з покоління в покоління.

Мова фіксує не все, що є в національному баченні світу, але здатна описати все, що бачить.

Найбільш наочною ілюстрацією може служити слово. Слово можна порівняти з шматочком мозаїки. У різних народів шматочки складаються в різні картини. Ці картини будуть відрізнятися, наприклад, своїми фарбами: там, де українська мова змушує своїх носіїв бачити два кольори – синій і блакитний, англієць бачить один – blue. При цьому і українськомовні , і англійські люди дивляться на один і той же об'єкт реальності – шматочок спектра. Звичайно, англієць бачить всі доступні людському оку відтінки кольору. Ще Чернишевський говорив, що якщо у англійців є тільки одне слово cook, це не означає, що вони не відрізняють кухаря від кухарки.

Вивчивши іноземне слово, людина немов витягує шматочок мозаїки з чужої, невідомої ще йому до кінця картини, і намагається поєднати його з наявною в його

свідомості картиною світу, заданої йому рідною мовою. Саме ця обставина є одним з каменів спотикання в навчанні іноземної мови і становить для багатьох головну складність.

Якби назва предмета або явища навколишнього світу було простим механічним фотографічним актом, в результаті якого складалася б не картина, а фотографія світу, однакова у різних народів, що не залежить від їх свідомості, то в цьому фантастичному випадку вивчення іноземної мови перетворилося б на простий, механічно-мнемонічний процес переходу з одного коду на інший. Але в дійсності шлях від реальності до слова складний, багатоплановий і зигзагоподібний.

Засвоюючи чужу нову мову, людина одночасно засвоює чужий новий світ. Таким чином, вивчення іноземної мови супроводжується своєрідним роздвоєнням особистості. Саме ця необхідність перебудови мислення являє собою одну з головних труднощів оволодіння іноземною мовою.

Культура мовлення – загальний показник загальної культури людини. Згадаймо крилату фразу Сократа «Скажи що-небудь, щоб я тебе побачив», якою давньогрецький філософ образно визначив роль мови в характеристиці людини. Правильна літературна мова в Україні має стати ознакою освіченої людини, її візитівкою, бо навіть «чудова думка втрачає свою цінність, якщо вона погано висловлена» (Вольтер)

Зрештою, з мови починається сама держава. У мові – важливий сенс існування держави, її сила і могутність. Без рідної мови немає народу як нації. Поетично і влучно сказав про це відомий письменник Панас Мирний, який назвав мову найдорожчим скарбом народу. Він писав: "Мова – така ж жива істота, як народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть задля його душі, смерть за для всього того, чим він відрізняється від других людей .

У поняття культури мовлення входить і поведінка мовця або мовний етикет. Те, що називають мовним етикетом, використовується щоденно в мовленні кожної людини. Це найбільш уживані слова і вирази, з якими люди звертаються одне до одного, виявляючи ввічливість, пошану, стриманість, такт. Нам по декілька разів на день доводиться вітатися, прощатися з людьми, бажати успіху, вибачатися, співчувати комусь, радити, просити, запрошувати.

Мовний етикет є тією сукупністю мовних засобів, які регулюють нашу поведінку в процесі мовлення.

Мовна поведінка людини повинна виявляти її глибоку, справжню повагу до інших людей. Мовний етикет робить спілкування людини з іншими приємним, бажаним.

Більшість людей спілкуються для обміну інформацією, новими знаннями. Однак спілкування має і побутовий характер, спілкування для спілкування. В усіх випадках спілкування діє мовний етикет, правила, норми якого повинна знати кожна людина. Суспільство виробило ці правила. Мова має цілу систему словесних формул, за допомогою яких люди налагоджують контакт між собою, підтримують доброзичливу тональність мовлення.

Систему мовленнєвого етикету нації складає сукупність усіх можливих етикетних формул. Структуру ж його визначають такі основні елементи комунікативних ситуацій: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття, комплімент, присяга, похвала тощо. З поміж них вирізняються ті, що вживаються при з'ясуванні контакту між мовцями – формули звертань і вітань; при підтриманні контакту – формули вибачення,

прохання, подяки та ін.; при припиненні контакту – формули прощання, побажання.

З точки зору національної специфіки мовленнєвого етикету варто сказати, що структура його склалася у кожної нації на її власній народній основі під впливом різного роду психологічних, соціально-політичних, культурологічних факторів.

Вважається, що мовленнєвий етикет є однією з важливих характеристик поведінки людини. Бо без знання прийнятих у суспільстві форм етикету, без вербальних форм вираження ввічливих стосунків між людьми, індивід не може ефективно, з користю для себе і оточуючих здійснювати процес спілкування. Стельмахов М. Г. з цього приводу зауважує: "Не треба забувати, що будь-який, навіть найменший відступ від мовленнєвого етикету псує настрій, вносить непорозуміння в людські стосунки, а інколи, навіть, калічить душу і раниць серце людини".

Сунь Ифан (Китай)

Научный руководитель канд. филол. наук Переяслов В.О.

*Харьковский национальный аэрокосмический университет им. М.Е. Жуковского
«ХАИ»*

ЯЗЫК – ДУША НАРОДА

Если у народа нет души, он просто туловище. Язык является одним из важных условий человеческого прогресса. Люди используют его для общения и содействия культурным обменам. Язык – средство записи истории, и поэтому используется для изучения прошлого. Язык всегда способствовал человеческому прогрессу.

В узком смысле язык – это то, благодаря чему идеи и мысли людей становятся понятными другим. В широком смысле язык является символом и средством коммуникации; в этом смысле у всего есть свой язык, и у этого языка есть различные формы. Пока нет языка, мир может быть тихим, одиноким, изолированным и темным, как преисподняя. В этом смысле язык – это свет и инструмент Бога. Появление языка, кажется, развило душу вселенной.

Менг Тянь в «Сборнике эссе» подчеркивал, что язык – это всего лишь инструмент, с помощью которого передается наша воля и мысли. Это интерпретатор нашей души. Но его «всего лишь», звучит как ирония, ведь что может быть глобальнее этого.

Лучшие языковые навыки являются ценным активом для народа. Американцы уже рассматривали «красноречие, деньги и атомные бомбы» как три магических оружия для выживания и развития в мире в 1940-х годах; после 1960-х годов эту тройку сменили «красноречие, деньги и компьютеры». Как магическое оружие «красноречие» всегда было во главе триады и этого достаточно, чтобы увидеть важную роль и ценность речи.

Неважно, насколько вы умны по своей природе, насколько вы продвинулись, какую красивую одежду вы носите, сколько у вас богатства, – если вы не можете правильно и надлежащим образом выражать свои мысли, это всё бесполезно. Если вы хотите, чтобы другие любили вас, вы должны развивать свою способность говорить. Только так вы можете открыть дверь общения между людьми, и они будут резонировать, соприкасаясь с вами. В любой среде межличностного общения очень приветствуются люди, которые умеют говорить грамотно и красиво, они могут легко находить общий язык и всюду чувствуют себя как рыба в воде. Грамотная, убедительная речь – это золотой ключ, который открывает дверь

к успеху. Она может принести неожиданные выгоды и богатство на всю жизнь!

Г. Флобер в «Госпожа Бовари (Madame Bovary)» говорил: «Язык – это машина расширения, которая всегда будет удлинять чувства». Любой язык, помимо функции выражения идей, также может играть роль в устранении недопонимания, в сближении и улучшении связей. В современном обществе все должно общаться между собой, находить что-то общее, не в этом ли его суть? Самый прямой, простой и эффективный способ передать чувства – это язык.

Сегодня, как и прежде, язык – окно в мир. Люди из разных стран и национальностей могут не только проникнуть в сердца друг друга, позволить одной душе разбудить другую, но могут перенять знания и взглянуть на мир чужими глазами. В этом контексте справедливой кажется мысль Киплинга, что язык – это истинный генетический код человечества и продолжение человеческой души. Из-за существования языка люди живут не только в «одной биологической среде», но и в «разных, независимых реальных мирах». Если разные языки означают разные миры, то языковое разнообразие означает более широкое поле зрения, больше свободы и больше места для людей. Еще один язык, еще один выбор, перспектива, возможность и путь, еще одна способность прорвать правила и самовосстановиться.

Продолжение человечества – это не продолжение тела, а продолжение всей человеческой духовной цивилизации, а язык является носителем всего этого. Сохранение значения языка в прошлом отнюдь не ностальгия. Отказ от языка равносителен убийству вида, это равносильно захоронению формы цивилизации, как будто потеря души.

Тарасенко Адриан Русланович (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ФАКТОР ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Український учений і громадський діяч Іван Огієнко зазначав: "Мова - це наша національна ознака, в мові - наша культура, ступінь нашої свідомості". Рідна мова - не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості. У державотворчому процесі мова, поряд із внутрішніми консолідуючими чинниками, виконує й зовнішню функцію, яка полягає у виокремленні держави з-поміж інших країн, в утвердженні нації і держави серед багатомовної спільноти. Отже, творення української політичної нації вимагає розв'язання фундаментальних питань мовної сфери, щоби така нація ґрунтувалася на засадах української національної державності.

Тобто можна зазначити, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України, особливо при здійсненні органами державної влади і органами місцевого самоврядування своїх повноважень, а також в інших сферах суспільного

життя. Мовою навчання в дошкільних, загальносередніх, професійно – технічних і вищих навчальних закладах України також є українська мова.

Однак, проаналізувавши сучасну мовну ситуацію в країні, можна дійти висновку, що українська мова, як державна мова України, не набула належного поширення в усіх сферах суспільного життя країни. Стало зрозуміло, що шлях, яким ішли до реального утвердження української мови в бутті суспільства, як державної мови, не був достатньо ефективним.

На сучасний стан ми можемо спостерігати за тим, як відбувається процес звуження сфери її застосування. Це спричиняє соціальну напругу в суспільстві. Сьогодні в Україні без знання державної мови можна посісти будь – яку посаду, в тому числі державну. Мовне питання часто перетворюється на дестабілізуючий чинник суспільного життя, що гальмує процес творення суверенної, демократичної, правової держави. Вже тривалий час мовна ситуація в країні є предметом гострих політичних дискусій. Хоча ми розуміємо, що не тільки мова, а реальна діяльність, спрямована на інтереси українського народу, на підвищення його добробуту та культури є свідченням справжнього патріотизму.

В наші часи стало нормою розігрувати мовну карту, звичайно проти української мови, задля підвищення рейтингової позиції партії та її лідерів. Це негативно впливає на внутрішньодержавний клімат і на імідж України на міжнародній арені. Таким чином, питання реальної конституційності української мови стало загальнодержавною проблемою, яка полягає в самопізнанні й самотворенні народу, мовній політиці, мовно – освітніх орієнтирах суспільства, мові сучасної науки та інше.

Ми бачимо – сучасна мовна ситуація в державі свідчить про те, що лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо. Для цього необхідні механізми реалізації правових документів щодо функціонування української мови, а також урегулювання питань, пов'язаних з удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Рідна мова є ключовим фактором національного державотворення, провідним чинником консолідації України. Саме тому, безумовно, необхідно відроджувати українську мову, робити все необхідне, для того щоб нею володіли всі, хто живуть на території України.

Але головне – не можна цього робити насильницьким шляхом, не можна силувати людину, щоб вона розмовляла державною мовою. Необхідно бути терплячими, необхідно заохочувати суспільство і в першу чергу тих, хто працює в органах державної влади і місцевого самоврядування вивчати та розмовляти українською мовою. Мовна політика в Україні повинна відповідати конституційним нормам, положенням відповідних міжнародно – правових зобов'язань України та стратегії державотворення. Необхідно виробити послідовні та виважені підходи у вирішенні мовних проблем. Дуже важливо при цьому не допустити політичних спекуляцій і міжетнічних конфліктів, а також зберегти стабільність в державі, тому що застосування мов у державі має стати чинником єднання, а не розбрату.

Суспільство потребує закону для врегулювання проблем, що виникають у мовній сфері, для вставлення загальних засад мовної політики в Україні, визначення основних організаційних і правових основ використання в Україні державної мови та мов національних меншин. Необхідно законодавчо закріпити всі пріоритети розвитку української мови, обов'язковість володіння державною мовою в певних сферах життєдіяльності, але разом з тим необхідно прийняти заходи щодо вільного розвитку мов меншин. Важливу роль у

встановленні української мови як державної повинна відігравати сім'я. Сім'я повинна розтлумачити дитині, що немає мов кращих чи гірших, є краще чи гірше володіння мовою, є толерантне чи шовіністичне ставлення до мов і народів.

Мова зберігає наші культурні цінності, нашу мораль, наші традиції, віру. Обираючи мову, батьки передають дитині відповідне духовне надбання. Сім'я зобов'язана плекати в дитині якості толерантності і терпимості до прав і свобод людини і громадянина, знання і розуміння своїх прав і свобод та необхідності їх узгодження у суспільстві.

Батьки не мають жодного морального права позбавляти дитину через якісь власні амбіції можливості вивчати мову свого народу.

Потужна інформаційна машина працює сьогодні не на впровадження національної ідеї, а на роз'єднання українців. Найчастіше протиставляють український схід і захід, мотивуючи цей поділ "суттєвими" відмінностями у мові, менталітеті, історії, конфесійній і політичній орієнтації їх мешканців. "Східняків" досі лякають "бандерівщиною", націоналізмом, а тепер іще й "нашизмом" — для більшого остраху. Водночас пропагується хибна думка, що схід України всуціль російськомовний. Дехто навіть відносить представників сходу і заходу до різних етносів.

Перспективи подальших розвідок. Виходячи із складності зазначеної проблематики подальшого дослідження потребують правові аспекти функціонування української мови, забезпечення українською мовою різних сфер спілкування у різних регіонах держави, стан науки про українську мову і мовну ситуацію в Україні.

Наша Україна – вільна і незалежна європейська держава, народ якої цінує і оберігає свої традиції й культуру. Саме тому необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб зберегти і примножити наші скарби, серед яких українська мова посідає особливе місце.

Тимченко Д. Д. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Лисенкова Т. М.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

THE ROLE OF LANGUAGE IN PERSONALITY FORMATION

Language and human are inseparable. Language doesn't exist without a humane, just as a human doesn't exist without language. Language reflects for a person the world around him, culture. It stores culture and transfers it from person to person. Language is an instrument of knowledge, with the help of which we know the world and culture. Finally, language is an instrument of culture: it shapes a person, defines his behavior, lifestyle, worldview, mentality, national character, ideology. Language is a strict and incorruptible teacher; it imposes ideas, representations, models of cultural perception and behavior embedded in it.

It can be said that, a human is a slave to his native language: from infancy, he falls under its influence and power, and along with it assimilates the culture stored in it of that speech collective, of which he/she happened to be a member. We must never forget the enormous role that a language being inextricably linked with culture plays in the upbringing, formation of personality. There is a

famous aphorism of the Soviet psychologist B. G. Ananiev, cited by E. M. Vereshchagin and V. G. Kostomarov: “personality is a product of culture”, it is necessary to clarify: personality is a product of language and culture.

Since his birthday, from the first minute a human hears the sounds of his future mother language. Language introduces him to the world around him, imposing on him that vision, that picture that was “painted” before him and without him. At the same time, through language, a person gets an idea of the world and society of which he/she became a member, of his culture, rules of social behaviour, system of values, morality, behavior and much more. Language forms its native speaker, and each national language not only reflects, but also forms a national character.

The first thing that comes to mind when it says about the national character of a nation is a set of stereotypes associated with that nation. The stereotype, in turn, is defined as “a schematic, standardized image or idea of a social phenomenon or object, usually emotionally colored and stable.” The stereotype expresses a person’s usual attitude to a phenomenon that has developed under the influence of social conditions and previous experience.

In each language, the main cultural burden is the vocabulary: words and phrases. They form the linguistic picture of the world, which determines the perception of the world by native speakers of this language. This aspect is especially clearly and vividly represented by stable expressions, phraseological units, idioms, proverbs, sayings - that is, that layer of language in which folk wisdom or, rather, the results of the cultural experience of the people are directly concentrated. In a special study, English and Ukrainian idiomatic expressions were studied, reflecting and shaping those properties, advantages and disadvantages of a person that are valued or condemned to exist in the corresponding society and culture.

The quantity and quality of idioms reflecting a positive or negative assessment of various human qualities can be considered an indicator of ethical standards, the rules of social life and behavior in society, the relationship of a nation through its culture and language to the world, other peoples and cultures.

For example, let us consider such a quality as irresponsibility. Neither English nor Ukrainian has idiomatic expressions that would evaluate this quality positively. As for the negative assessment, one English proverb – «Too many cooks spoil the broth» – accounts for 12 (!) Ukrainian expressions:

«Де багато няньок, там дитя каліка», «Ви кашу заварили, вам і їсти», «Моя хата з краю, нічого не знаю», «Наше діло маленьке», «Наше (моє) діло сторона», «Після нас хоч вовк траву їж», «Оженили (одружили) мене не спитавши», «Казав пан, кожух дам, та слово його тепле», «За що купив, за те й продаю», «Обіцяти медові ріки з ситовими берегами», «Зробити на Миколи та й ніколи», «Кидати слова на вітер».

However, such qualities as forethought, caution, are presented in the English idiom somewhat richer than in Ukrainian.

English:

«Prevention is better than cure», «One cannot be too careful», «Safety first».

Ukrainian:

«Готуй уліті (улітку) сани, а взимі (взимку) вози», «Береженого (й) Бог береже».

As a result of the study, we can say that at the grammar level the Ukrainian language indicates increased emotionality, sentimentality of a national character.

The diminutive suffixes of the Ukrainian language not only reflect the person's increased ability to express love and kindness, his/her emotionality and sensitivity, but also undoubtedly contribute to the formation of these qualities.

Having a choice between "thou" and "you" also provides more opportunities for conveying shades of feelings and, therefore, forms a higher emotionality than English-speaking people who do not have this choice.

The exclamation mark and the grammatical category of the gender also determine a more emotional attitude to people and to the world. Thus, all means of the language, including grammatical ones, participate in the formation of the identity of a native speaker.

Література

1. Бобкова В. Українські народні прислів'я та приказки/ Бобкова В., Багмут Й., Багмут А. – Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1963 .- 789 с.
2. Верещагин Е.М. Язык и культура/ Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М: Индрик, 2005 .- 1040 с.
3. Митина И. Е. Английские пословицы и поговорки и их русские аналоги/ И.Е. Митина. – М: Каро, 2009 .- 336 с.

Ткаченко Ю. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Підгородецька І.Ю.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ПРЕДСТАВНИКАМИ РІЗНИХ КУЛЬТУР

Процеси глобалізації, що визначають буття сучасного світу, змінюють характер відносин між країнами, культурами, окремими людьми. Розширення міжнародних контактів в усіх сферах суспільного життя зумовило інтерес людства до проблем міжкультурної комунікації.

Міжкультурна комунікація – це наука, що вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних і лінгвокультурних спільнот [1, с. 9]. Крім того, міжкультурна комунікація це сама взаємодія між представниками різних народів і культур.

Щоб зрозуміти поняття «міжкультурна комунікація» розглянемо його складники. Так, комунікація – це перш за все обмін інформацією між людьми. Слово «комунікація» активно функціонує в європейських мовах, походить від латинського communicatio – «зв'язок, повідомлення» і має такі дефініції: «1) спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої або кількох інших; 2) масова К. – процес поширення інформації за допомогою технічних засобів» [2, с. 57].

Спілкування і комунікація є синонімічними (тотожними) поняттями. Якщо комунікацію розглядати в широкому розумінні – як обмін інформацією будь-якими засобами спільної системи символів і кодів, то вербальне і невербальне спілкування буде одним зі

складників комунікації. Попри постійні зміни в суспільстві, природі незмінною залишається сутність людського спілкування: це обмін думками, інформацією і досягнення взаємного порозуміння, гармонії стосунків в усіх сферах і на всіх рівнях буття людини. Однак форми, засоби і методи людської комунікації постійно змінюються [1, с. 8].

Спілкування виступає як взаємодія суб'єктів, що породжується потребами зі спільного існування. У процесі спілкування відбувається взаємний обмін видами і результатами діяльності, ідеями, почуттями, установками і т. ін. Саме спілкування організовує соціум і дозволяє людині жити і розвиватися в ньому, координуючи свою поведінку з діями і поведінкою інших людей.

Міжкультурна комунікація являє собою особливу форму комунікації між представниками різних культур, у процесі якої відбувається обмін інформацією і культурними цінностями. Процес міжкультурної комунікації – це специфічна форма діяльності, яка охоплює не тільки знання іноземних мов, а потребує також знань матеріальної і духовної культури іншого народу, релігії, цінностей, моральних установок, світоглядних уявлень тощо, які в сукупності визначають модель поведінки партнерів з комунікації. Вивчення іноземних мов та їх використання як засобу міжнародного спілкування сьогодні неможливо без глибокого і різнобічного знання культури носіїв цих мов, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, бачення світу, звичаїв, традицій і т. д. Тільки поєднання цих двох видів знань – мови і культури – забезпечує ефективне та плідне спілкування»[3].

Кожен учасник міжкультурної комунікації перебуває під впливом норм, правил, моралі, що прийняті у його рідному соціокультурному середовищі. Через те під час безпосереднього спілкування представники різних культур стикаються з необхідністю подолання не тільки мовних бар'єрів, а й культурних.

Залежно від способів, прийомів і стилів спілкування науковці виділяють три основні види міжкультурної комунікації – вербальну, невербальну і паравербальну.

Вербальну комунікацією розуміють як мовне спілкування, що виражається в обміні думками, інформацією, емоційними переживаннями співрозмовників. Невербальна комунікація – це сукупність немовних засобів (жестів, міміки, усмішки тощо), що використовують для передачі інформації і повідомлень у процесі спілкування. Паравербальна комунікація являє собою сукупність звукових сигналів, що супроводжують усне мовлення, привносячи додаткові значення. Сенс висловлювання може змінюватися залежно від інтонації, ритму, тембру, фразових і логічних наголосів. Всі ці звукові елементи передачі інформації отримали назву паралінгвістичних засобів.

Отже, міжкультурна комунікація – це такий вид взаємодії між носіями різних культур, у процесі якого відбувається обмін інформацією, культурними цінностями, етичними правилами і нормами за допомогою вербальних, невербальних, паралінгвістичних засобів комунікації.

Література

1. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. / В.М. Манакін. – Київ: Академія, 2012. – 288с.

2. Підгородецька І. Ю. «Спілкування» і «комунікація» (до проблеми окреслення понять) / І. Ю. Підгородецька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: зб. наук. праць. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2016. – Вип. 60. – С. 56–58.

3. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации / А.П. Садохин. – Москва: Высш. шк., 2005. – 310 с.

Трофимова О.С. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Дитюк С.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СУЧАСНА ЗНАЧУЩІСТЬ ПРОФЕСІЇ ВИКЛАДАЧА, ЇЇ ФУНКЦІЇ

Педагогічна професія – одна із найдавніших. Виникла вона на ранніх етапах розвитку людства у зв'язку з потребою передавати підростаючому поколінню набутий досвід, виділившись згодом в окрему галузь. На перших порах повинні були передаватись знання і навички володіння знаряддями праці, зброєю тощо. Ці обов'язки у багатьох народів покладались на жерців, а в Давній Греції навчанням займались вільнонаймані особи – педагоги. Незабаром виповниться 2 тисячоліття від тоді, як римський імператор і сенат (у I ст. до н.е.) почали видавати платню першому “штатному” педагогові оратору Марку Фабію Квінтіліану, що засвідчило появу педагогічної професії. Сучасні вимоги до педагога висвітлені у законі “Про загальну середню освіту”: “Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти”

Метою роботи є визначення професійно значущих якостей особистості викладача вищого навчального закладу.

З моменту виникнення педагогічної професії за педагогом закріпилась передусім виховна функція. Учитель – це вихователь, наставник. У цьому його громадське, людське призначення. Тому виховна робота є педагогічною діяльністю, спрямованою на розв'язання завдань всебічного гармонійного розвитку особистості шляхом організації виховного середовища і управління різноманітними видами діяльності вихованців. Ускладнення процесів суспільного виробництва. Розвиток способів пізнання і бурхливе зростання наукових знань у суспільстві спричинили потребу у спеціальній передачі знань, умінь, навичок. У зв'язку з цим із галузі “чистого” виховання в педагогічній професії виділилась самостійна функція – навчальна. Викладанням став вид виховної діяльності, здебільшого спрямований на управління пізнавальною діяльністю учнів. “Навчання, що виховує” і “виховання, що навчає” (А.Дістервег) воєдино злиті у цілісному педагогічному процесі, який має місце у діяльності педагога будь-якої спеціальності.

Суттєва особливість педагогічної праці – вона з початку і до кінця є процесом взаємодії людей. Це посилює роль особистісних взаємин у педагогічній праці: підкреслює важливість моральних аспектів. Специфічним є і результат педагогічної діяльності – людина,

яка оволоділа певною частиною суспільної культури, здатна до соціального саморозвитку і виконання певних соціальних ролей у суспільстві.

Вища педагогічна освіта будується на засадах професіограми педагога середньої загальноосвітньої школи (назви її можуть змінюватись – кваліфікаційна карта, атлас). Професіограма є своєрідним паспортом, який містить сукупність особистісних якостей, педагогічних і спеціальних знань і умінь, необхідних для педагога. Саме на базі цього документа складають навчальні плани, за якими визначають кількість і диференціацію навчального часу попредметно, вимоги до знань, умінь і навичок майбутнього педагога, закладені у програмах і підручниках. Професіограми – система вимог, які ставить професія до людини. У професіограмі відбиті морально-психологічні риси, які є необхідними для майбутньої навчальної і виховної роботи з дітьми і які слід розвивати в процесі самовиховання і виховання у стінах вузу.

Перш за все давайте розглянемо функції педагога і ті вимоги до нього, які зумовлені їх змістом. Дослідження багатьох учених (Н.В.Кузьміна, В.О.Сластьонін, А.І.Щербаков та ін.) переконливо доводять, що в навчально-виховному процесі виявляють себе такі взаємопов'язані функції (види діяльності) педагога:

- а) діагностична;
- б) орієнтаційно-прогностична;
- в) конструктивно-проектувальна;
- г) організаторська;
- д) інформаційно-пояснювальна;
- є) комунікативно-стимуляційна;
- ж) аналітико-оцінна;
- з) дослідницько-творча.

Висновки

Викладач вищого навчального закладу – особа, яка за змістом своєї професійної діяльності повинна мати сукупність універсальних якостей. Він повинен мати здібності організатора, оратора, аналітика, психолога, володіти строгою логікою педагогічного процесу і виховання, бути висококомпетентним фахівцем у своїй галузі і ерудитом в інших галузях знань. Такої багатопланової, розгорнутої кваліфікаційної характеристики не має, мабуть, ніяка інша професія. Від викладача потрібно не лише природні здібності, а і талант, величезні розумові, фізичні і емоційні витрати.

Літератури

1. С.Вашкевич. Педагогічна майстерність вчителя // Освіта. - 2000. - №3.
2. Педагогіка. Підручник для ВУЗів / Під ред. Головчука М.І. - Львів, 2001.
3. Заграва Д.І. Уроки педагогічної майстерності. - К., 1989.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. – К., 1997.

Тур А. В. (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Культура є невід'ємною складовою людського життя, оскільки вона виокремлює людину серед усіх істот на планеті, ставить її на щабель вище інших створінь.

Слово «культура» ввійшло в слов'янські мови дуже давно й уживається як синонім до понять «освіченість» і «вихованість».

Звісно, що людина не народжується культурною, а стає такою в результаті процесу соціалізації, стаючи учасником різноманітної діяльності: виховання, навчання та праці. Таким чином, культура людини формується протягом усього життя шляхом накопичення мудрості, реалізації свободи та створення нового.

У формуванні загальної культури людини неабияку роль відіграє мова. Станіслав Лем зазначав, що «Мова для культури – те саме, що центральна нервова система для людини». Загалом, навіть свідомість людини починається з неї. Мова – це не просто засіб спілкування між людьми, а й глибоке джерело самобутності нації, у якому відбивається багатовікова історія народу та мудрість поколінь. «Мова народу – це його дух, і дух народу – це його мова» - вислів В. фон Гумбольдта, що має глибокий зміст. Із мови можна черпати досвід минулих віків, дізнаватись нову для себе інформацію, за допомогою неї ділитись власним досвідом чи враженнями. Іван Огієнко зазначав: «У мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... і поки живе мова – житиме й народ, як національність...»

Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Усі сторони суспільного життя, процеси пізнавальної і творчої діяльності людини, кожний момент її свідомості супроводжуються мовою. Народ живе, поки в нього є мова. На маю думку, саме це мала на увазі Ліна Костенко, коли висловилася: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову». Є ще фраза з таким же смисловим наповненням: «Мова – це кров, що оббігає тіло нації. Виточи кров – умре нація» - Юліян Дзерович.

Молодший шкільний вік – період активного розвитку дитини, її мислення, формування розумових дій, розширення кругозору та збагачення словникового запасу, а також соціалізації і культурного розвитку. Усе зазначене стає неможливим за умови відсутності мови, так як саме за допомогою неї відбувається навчання, розвиток і виховання дитини. Таким чином, через мову здійснюється пізнання навколишнього середовища.

Передача досвіду, життєвих навичок у рамках шкільного навчально-виховного процесу проходить виключно за допомогою мови, незважаючи на велику різноманітність використання методів і форм роботи. Усі предмети шкільної програми мають зв'язок із мовою. Є дисципліни, що спрямовані на вивчення самої мови і словесних здобутків українського народу (українська мова та літературне читання), під час вивчення яких відбувається формування грамотності, розвиток навичок письма і читання, долучення до літературного минулого й сучасного. Звичайно, є й дисципліни іншого спрямування, що не мають на меті вивчення мови, але від неї залежать не менше, оскільки в цьому випадку мова – основний засіб, яким послуговуються при опануванні матеріалу.

Я вважаю, що вчителі початкових класів, до когорта яких належу і я сама, мають формувати у здобувачів освіти зацікавленість і любов до української мови. Для цього і самим педагогам необхідно мати в собі глибокі, а не поверхові мовні знання та певною мірою захоплюватись мовою, інакше прищепити інтерес до вивчення предмету в учнів не вдасться. Чи можна вимагати від дітей того, чим не володіємо самі? Знання мови і любов до неї взаємопов'язані, ми просто не можемо любити те, чого не знаємо, а з іншого боку, як нам не знати того, що ми любимо. Є чудовий вислів Василя Сухомлинського: «Щоб любити – треба знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, треба її любити».

На уроках у початковій школі учителі дбають про формування грамотності учнів, і від цього залежить їх освіченість, а отже й загальна культура молодого покоління. Це дійсно важливий аспект, що не лише вказує на рівень професійних навичок учителя чи є показником ефективності його роботи. «Освіта – це вид гігієни. Письмо з помилками – то як невимиті руки чи зуби» - прекрасний вислів Василя Стуса, на який слід звернути увагу.

Можливо, ви стикалися з тим, що у школі учитель говорить: «Зошит – це ваше обличчя», закликаючи дітей до правильного, старанного й охайного письма та до відповідального ставлення до навчання. Мені принаймні так говорила перша вчителька. В умовах сьогодення ми теж маємо продовжувати формувати ці якості, а до того ж іще розвивати в учнів чистоту усного мовлення для вільного послуговування нею в різних ситуаціях спілкування. Важливим також є прищепити прагнення до правильності як в усному так і в писемному мовленні, що пробуджує в суб'єктів навчання інтерес пізнання рідної мови. Учитель спрямовує дітей у навчально-виховному процесі, і має працювати над тим, щоб у них не виникало страху помилок і одночасно щоб не було байдужості до них. Дієве гасло для всіх викладачів: «Не бійтесь заглядати у словник, це пишний яр, а не сумне провалля», варто впроваджувати його й у власне життя і прищеплювати учням. На мою думку, ця фраза Максима Рильського не втратила актуальності донині й залишатиметься такою ще довгий час.

Вивчати з дітьми мову – дуже відповідальне завдання, оскільки в такий спосіб ми формуємо й виховуємо молоде покоління. Воно не має втратити відчуття духовності свого народу, і мова є потужним знаряддям у цьому. Я цілком згодна з цитатою Олеса Гончара: «Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність народу».

Будь-яка спільнота з плином часу змінюється, і сучасність формує більш глобалізоване й інформатизоване суспільство, де важливим є пристосовуватися до нових умов. Головне, у процесі цього пристосування не знехтувати історичною пам'яттю. Те саме стосується й мови. Спостерігаючи за тенденціями сьогодення, стає очевидним, що знання англійської мови є важливим майже в усіх сферах діяльності, тому дуже актуальним є її вивчення, але при цьому нехтувати рідною мовою буде неправильним. Думаю, доцільно буде згадати Шевченківські рядки «І чужому научайтесь, і свого не цурайтесь» - як гасло того, що важливо переймати корисний досвід звідусюди, та не варто забувати про власні здобутки.

Хіба не помітно те, що молоде покоління майже завжди орієнтується на іноземну культуру в усіх сферах її прояву, це вважається модним, актуальним, а чомусь рідне слово, історія і надбання Батьківщини не є настільки популярними й навіть відомими українському

населенню. Тому вчителі мають звернути увагу на формування в учнів знань і уявлень про рідну країну, її багату культуру та віковічну історію. Прикро, що дітям стає цікавішим дізнатися про події у світі, аніж поцікавитися українським сьогоденням. Таким чином культура молоді формується на основі іноземного впливу, що часто витісняє національну свідомість.

Усе це не є закликом до культурної ізоляції. Хочу наголосити на тому, що формування культури здобувача освіти має формуватися на основі національних здобутків і рідної мови. При цьому вивчення іноземного досвіду є важливим, але не єдиним джерелом формування особистості. Головним є те, що запозичене має вбудовуватися в рідну міцну стіну, вплітатись у готовий український орнамент і гармонійно поєднуватися, отже, бути доцільним доповненням до вже створеного. Інтеграція і полікультурний діалог є необхідними для сучасного людства, але важливо не стирати власного досвіду, а формувати і створювати нове з опорою на нього, ураховуючи корисні досягнення світових діячів.

Українська мова є джерелом постійних відкриттів для молодших школярів, із правильної подачі вчителя вона має викликати захоплення й інтерес до вивчення, розкривати багатство та широту думки народу, долучати до національної культури і, як наслідок, культурно збагачувати й розвивати.

В умовах шкільного сьогодення важливо впроваджувати компетентнісний підхід, що, до речі, сприяє формуванню загальної культури. Ознайомившись із новим Державним стандартом початкової освіти стає зрозуміло, що формування більшої частини ключових компетентностей залежить від мови, її використання. На першому місці винесено вільне володіння державною мовою, що я вважаю основою для навчання і розвитку кожного, оскільки це – джерело пізнання усього навколо нас.

Варто послуговуватися сучасними методами викладання для підвищення рівня знань із предметів, створення пізнавального інтересу в учнів, формування пізнавальної активності й розвитку критичного мислення. Це дає змогу виховувати культурне молоде покоління з розвиненою національною свідомістю і сформованими навичками XXI століття.

Мовою ми послуговуємося на уроках, позакласних і загальношкільних заходах, тому саме через неї відбувається культурне формування дітей. Роль мови надзвичайно велика для кожної людини, тим паче для становлення особистості молодшого школяра. Культура людини, мені здається, є і залишатиметься актуальною протягом довгих років, тому важливо її формувати в кожного учня. Слід пробуджувати інтерес до підвищення культурного рівня, зацікавлювати духовним розвитком, залучаючи такий потужний засіб як мову.

Франсуа Вольтер сказав цікаву річ: «Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити все життя», виникає питання: навіщо так багато часу для рідної мови? Мова є живим організмом, що постійно розвивається, змінюється, доповнюється і тому людина, що протягом свого життя навчається мові, постійно вдосконалює свою культурність і не зупиняється на низьких щаблях розвитку. Вивчати мову завжди актуально, скільки б часу до того не було б на це затрачено, якого б рівня в оволодінні мовними та мовленнєвими навичками ви б не досягли, усе одно є місце, куди рухатись далі й напрямом, у якому слід розвиватися. Культурна людина володіє здатністю навчатися протягом життя, отже володіє однією з ключових компетентностей, відображених у Державному стандарті.

Формуючи загальну культуру здобувачів освіти протягом перших чотирьох років навчання у школі на основі української мови, здійснюється також розвиток ключових компетентностей і набуття навичок XXI століття шляхом використання інноваційних методів і передового педагогічного досвіду. Неважко помітити, що мова є центральною фігурою у процесі культурного становлення особистості.

Українська мова відіграє величезну роль у формуванні загальної культури учнів початкової школи, що в поєднанні з новітніми засобами й методами навчання і виховання дає змогу підготувати молоде покоління до змінюваних умов життя в сучасному світі, сформувати навички XXI століття, оволодіти ключовими компетентностями і прищепити загальну культуру здобувачам освіти.

Уддін Моін (Бангладеш)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Тихоненко О. В.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

САМОБУТНЯ КУЛЬТУРА БАНГЛАДЕШ

У процесі тривалого історичного розвитку Бангладеш, що було пов'язано з етнічними процесами, виникненням нових народів та їх асиміляцією з місцевим населенням, відбувався взаємовплив елементів різних етнічних культур, взаємозбагачення і виникнення нових культурних явищ. Ці процеси істотно збагачували місцеву культурну традицію й надавали їй специфічних рис, водночас не заперечували розвиток місцевої виразно помітної самобутності.

Зауважимо, що розвиток культурної самодіяльності як явища духовного життя країни цілком визначався історико-культурними чинниками, характером продуктивних сил і виробничих стосунків, а також етнографічними впливами.

Історія країни багата досягненнями у галузі мистецтва. Тому це й послужило основою розвитку його різних гілок (професійне, народне, самодіяльне) та окремих жанрів.

Високий рівень драматичного, танцювального і музичного мистецтва стародавньої Індії став джерелом розвитку цих жанрів донині. Література і поезія, музика і танець, театр і пантоміма, народно-прикладне мистецтво є традиційними видами, що збереглися упродовж усієї багатовікової історії Бангладеш і визначили сучасне функціонування мистецтва в країні.

Зазначимо, що населення Бангладеш відрізняється етнічною і національною єдністю. Почуття національної гордості є потужною спонукальною силою у збереженні, розвитку і поширенні свого мистецтва. На соціально-культурний розвиток країни впливає переважання сільського населення.

Особливості мовної ситуації Бангладеш дозволяють нарівні використовувати можливості невербальних і вербальних знакових систем. У результаті цього народного мистецтва культурі країни властива досить велика багатожанровість. Ці ж особливості були основою в розвитку жанру театрального мистецтва.

Як відомо, у Бангладеш професійне мистецтво отримало велике визнання і має багатовікові традиції. Однією з найгостріших проблем країни, що стримують розвиток її економіки і культури, є надзвичайно низький рівень грамотності населення. Повсякденне

культурне життя населення більшою мірою не пов'язане з читанням, навчанням. Унаслідок цього основу культурного життя населення складають народні свята, народне мистецтво, самодіяльна творчість.

В умовах важкого соціально-економічного становища країни, найгостріших проблем житла та охорони здоров'я держава знаходить можливість приділяти увагу сфері культури, народній творчості, свідченням чого є низка своєрідних культурно-освітніх закладів, де вивчають і поширюють народну творчість. Школи народного мистецтва ім. Бул-Була і «Чаянот», Бенгальська Академія та Академія мистецтв – найважливіші центри вивчення і поширення народної культури. Тут вивчають пісні, танці, театральне мистецтво, ремісничу творчість, пропагують цінності народного мистецтва, патріотичне виховання.

Специфіка прояву релігії у масових святах Бангладеш полягає в тому, що в єднанні людей у процесі свята національне переважає над релігійним. За релігійною формою багатьох індуїстських і мусульманських свят криються реальні життєві уявлення. Тому це дозволяє долучати до свята багато видів і жанрів мистецтва, які не могли мати місце в релігійних святах (пісні, танці, живопис тощо).

Культурній самодіяльності великою мірою властива синкретичність, що складається в нерозривності мистецтва з побутом, релігією, невіддільності на жанри, невіддільності художнього виробництва від художнього споживання.

Традиційні народні свята «Мела» є усталеною формою прояву культурної самодіяльності мас, де бере участь більшість населення країни. Це свято – справжнє свято народного мистецтва та ремесел. Свято «Мела» зумовлене життям і побутом бенгальців і тісно пов'язане з певними, специфічними формами побутування мистецтва різних жанрів: народні пісні у виконанні бродячих музикантів-співаків – баулів, пісні-розповіді, змагання поетів, театр «Джатра» тощо.

Традиційний народний театр «Джатри» – найважливіший засіб ідейного і естетичного впливу на глядача. Він містить оперу, пісню, саме театральне дійство, пантоміму, танець, сприяє поширенню цих жанрів художньої самодіяльності в країні. У репертуарі цього театру є з'єднання патріотичних, етичних і релігійних начал бенгальців.

Так, самодіяльні театральні колективи складають більшість у структурі самодіяльності Бангладеш. Їх виникнення і розвиток зумовлений соціально-історичними, етнографічними, національно-релігійними умовами розвитку країни. Піднесення театральної самодіяльності пов'язане з періодом незалежності країни.

Мета самодіяльних театральних колективів полягає у вихованні мас у дусі патріотизму й інтернаціоналізму, поваги до своєї національної культури. Як позитивне явище можна відзначити зростаючий інтерес театральних колективів до скарбів світової класики. Отже, розвиток культурної самодіяльності у Бангладеш у сучасних умовах визначається сучасними соціально-економічними і культурними особливостями країни.

Удінцева О. О. (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

КРАСА І СИЛА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ви ніколи не замислювалися над тим, чому українську мову називають «солов'їною»? Чи запитували себе: «Чому, живучи в Україні, я досі не знаю досконало цієї «солов'їної» мови?» І відповідь набагато ближче, ніж ви могли подумати. Зрештою, з роками мова змінилася до невпізнанності. Зараз, напевно, вже немає тих людей, які розмовляють українською на рівні письменників, які навчалися, писали та жили українською мовою. Наприклад, Т. Шевченко, просто подивіться, як він описує мову:

Що ж, схоже на слова
Слова і голос це не більше.
І серце б'ється живе,
Як вони почують!

Читаючи ці рядки, ти справді думаєш про те, яка ж все таки прекрасна українська мова, її вимова, звучання.

Її можна порівняти з даром Божим, багато хто не цінує цього.

Саме цей «дар» супроводжує нас протягом усього життя: від народження до смерті.

Багато хто скаже, що мова це лише якісь звуки, слова, але я не погоджуся з вашою думкою, адже мова – це голос народу. Подумайте лише, скільки днів, років, століть наш народ боровся за українську мову, скільки болю це протистояння принесло. І все для того, аби більшість населення нашої держави розмовляло якоюсь іншою мовою?

А тепер подумайте над наступними словами: «Використовуючи все більше іншу мову: російську, англійську (оскільки у нас зараз багато людей в Україні в інших країнах) та інші, до чого це може призвести?» Я відповім - це може призвести до зникнення цілої нації українців.

Якщо ми народилися в Україні, ми маємо передусім шанобливо ставитися не лише до держави, а й до мови, якою ми повинні говорити.

Весь світ шанує великих майстрів українського слова Т. Шевченка та І. Франка, Лесю Українку та М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького та Г. Сковороду, І. Котляревського та багатьох інших майстрів слова, які довели милозвучність та багатство мови, що передали майбутнім поколінням гідну спадщину, яку потрібно примножувати та зберігати.

В українській літературі існує багато легенд та оповідань про рідну мову. Але всі вони зводяться до одного: втрачаючи мову, ти втрачаєш себе, втрачаєш батьківщину. Недарма мудреці кажуть, що якщо ти хочеш знищити людей, то знищ їхню мову.

Її ще називають генетичним кодом людей. Адже вся спадщина людей прихована в мові. Часто мову порівнюють із корінням. Чим сильніше коріння дерев, тим сильніше воно прилипає до землі, і ніякі бурі йому не страшні. Якщо народ дорожить і плекає свою рідну мову, вона сильна і непереможна.

Не всі українці, які сьогодні живуть в Україні, говорять рідною мовою, а деякі навіть відкрито її ігнорують та зневажають.

Зараз гостро постає проблема зникнення рідної мови. Адже повернути духовні цінності можна тільки завдяки материнській, милозвучній, солов'їній нашій мові. Без неї ми не зможемо називати себе нацією у повному розумінні цього слова. Бо входимо в життя з рідною мовою, з нею стійко переживаємо всі суспільні негаразди й радість пізнання нового.

Сьогодні нашій державній мові потрібні не тільки відповідні законодавчі акти, але й наша духовна міць, любов до знань, справедливість, інтелігентність, наша національна самосвідомість.

Поет Володимир Сосюра із захопленням писав про державну мову України:

Це як фіолетова зірка,

Сяє з небесних висот.

І де звучить рідна мова,

Живе український народ.

Наша українська мова – це золота скарбниця душі народу, з якої ми виростаємо, завдяки якій живемо і завдяки якій маємо велике право і високу гордість називатися народом України.

Однак загрозу «вимирання» мови остаточно не усунуто, і це повинен розуміти кожен, кому не байдужа доля України. Сьогоднішня мовна ситуація в країні все ще залишається деформованою.

Здавалося б, Україні з багатомільйонним населенням можна поки що не турбуватися про те, що українська мова зникає. Але проблем вистачає і на наших теренах. Сотні років поневолення зробили свою чорну справу: нинішнім поколінням ще довго доведеться відроджувати велич і багатство рідної мови. Наскільки швидко це станеться залежить від того, як кожен із нас плекатиме рідне слово щодня і повсякчас, а не лише в день рідної мови. Адже рідна мова – це мова дитинства, мова найпершого досвіду пізнання світу, основа перших взаємовідносин у суспільстві.

Українська мова – не просто засіб спілкування. Це – наша історична пам'ять. Це – живий зв'язок між тисячолітнім минулим, сучасністю і майбутнім великого народу.

Для виживання мови необхідно, щоб нею говорило щонайменше 100 000 осіб. У всі часи мови зароджувалися, існували, потім вимирали, іноді навіть не залишивши сліду. Але ніколи раніше вони не зникали настільки швидко. Об'єднання «племен» у державу досягалося на шкоду мовам. Для єдності країни було необхідно примусити людей говорити однією мовою. З виникненням нових технологій національним меншинам стало ще важче домогтися визнання їхніх мов. Мова, не представлена в Інтернеті більше «не існує» для сучасного світу.

Визнання й пошана всіх мов є ключем до збереження миру. Кожна мова самобутня. Вона має власні вислови, які відображають менталітет і звичаї народу. Так само, як і наші імена, ми отримуємо рідну мову від нашої матері в дитинстві. Вона формує нашу свідомість, просочує закладеною в ній культурою. Навіть притому, що глибоко проникнути в культуру іншої мови дуже важко, знання мов розширює наш світогляд і відкриває перед нами багатообразний світ. Знайомство з носіями інших мов дає можливість дізнатися про наші відмінності, здатне розсіяти страхи перед світом і зробити мислення вільнішим.

Висока культура мовлення – це постійна інтенсивна робота думки. Людина повинна висловлюватися як найчіткіше, як найправильніше, як найстиліше.

Сьогодні немає і не може бути громадянина України, якого б не обходило мовне

питання. І ця болюча проблема повинна викликати не беззмістовне нарікання, а наполегливу працю над словом.

Отже, виходячи з усього вищенаписаного, можна зробити висновок, що знищуючи українську мову, нехтуючи нею, ми самі ведемо нашу націю у прірву. Тому що народ без мови – як птах без крил.

Ханджян О.В. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Дитюк С.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Адаптація — це один з важливих процесів пристосовування людини до умов навколишнього середовища. Процес адаптації студента до умов навчання у вищому навчальному закладі – це прийняття норм нового соціального середовища, внутрішнє та зовнішнє ставлення до цих норм та включення до системи міжособистісних стосунків у групі. Тому, процес адаптації студентів у вищому навчальному закладі можна розглядати як комплексну проблему, адже їм доводиться пристосовуватись до зміни відпочинку і праці, до нової системи навчання та входження в новий колектив.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей адаптації студентів до закладу вищої освіти

Успішність навчального процесу залежить від адаптації. Адаптація є одним із важливіших процесів який присутній в нас з самого народження. Слід зазначити що рівень пристосовування є особистим. Адаптація пов'язана зі зміною соціальної ситуації розвитку студента. Адаптація - це зміна самого себе (настанов, рис характеру, стереотипів поведінки тощо) відповідно до нових вимог діяльності, соціальних умов і нового оточення. Відбувається руйнування раніше сформованих стереотипів. В вищих навчальних закладах першокурсники опиняються у незвичному для них середовищі. Адаптаційний період у студентів відбувається по-різному, залежно від їхніх індивідуально-психологічних особливостей, рівня готовності до навчання у вищій школі.

Труднощі адаптаційного періоду пов'язані з розлученням зі шкільними друзями і позбавленням їхньої підтримки та розуміння. Пошуком оптимального режиму праці й відпочинку. Невмінням навчатися самостійно. Деякі студенти відчують труднощі входження в новий студентський колектив, труднощі становлення дружніх стосунків або спілкування. Іноді у студента виникають труднощі спілкування також і з викладачами. У вищому навчальному закладі значно збільшується обсяг самостійної навчальної роботи, з'являються нові форми організації навчання. Все це може породжувати своєрідний негативний ефект між викладачем та студентом, подолання цього ефекту є одним із важливіших завдань у процесі навчання. Саме нездатність подолати цей ефект ускладнює адаптацію студентів.

Адаптацію до умов навчання у вищому закладі освіти у тій чи іншій формі проходять усі першокурсники. Часові межі адаптації до навчально-виховного процесу вищого навчального закладу у студентів першого курсу коливаються в межах року. Минає немало

часу, поки студент виробить нові шаблони, опанує нові засоби, адекватні новим вузівським умовам навчання.

Можна виділити 3 фази адаптації :

1) Початкова фаза – адаптація розглядається як психічна реакція організму на нові умови та закінчується приблизно в кінці I семестру.

2) Фаза перебудови пристосувальних механізмів, динамічного стереотипу та психічних процесів триває до середини II семестру.

3) Фаза виникнення стійкої адаптації – завершується в кінці I курсу.

Лише після цього напруження зменшується, зайві емоційні реакції та труднощі поступово змінюються ритмічними, навіть автоматичними виконавчими діями, а самонавчання поступово потребуватиме від студента значно менших зусиль.

Дослідження засвідчують, що першокурсники не завжди успішно опановують знання не тому, що отримали слабку шкільну підготовку, а через несформованість якостей, які визначають готовність до навчання у вищій школі:

- здатність навчатися самостійно;
- уміння контролювати й оцінювати себе;
- уміння правильно розподіляти свій час для самостійної навчальної підготовки й відпочинку;
- самодисципліна тощо.

Особистісно-психологічна адаптація пов'язана з прийняттям студентом нової соціальної позиції й опануванням нової соціальної ролі “студента”

Період адаптації не всі однаково проходять. За результатами дослідження, 49% студентів важко перебудовуються до нових форм організації навчального процесу; 20% гостро переживають відірваність від сім'ї, важко пристосовуються до самообслуговування; 12% студентів відчують труднощі входження в новий колектив; 39% не можуть охопити весь обсяг самостійної роботи.

У період адаптації вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора і викладачів. Завдання викладача в адаптації першокурсників : допомагати і вчити студента самовизначатися. Успішність адаптації залежить також від стану здоров'я. У процесі набуття освіти, студент вчиться адаптуватися до нових соціальних умов, отримує певні знання та уміння, які допоможуть їй у подальшому житті.

Література

1. Особливості адаптації студентів першокурсників [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/>

2. Вплив навчання в вузі на успішність навчання [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://moluch.ru/>

3. Адаптація до вищого навчального закладу як фактор успішної соціалізації студентської молоді [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/>

Ху Жен (Китай)

Научный руководитель канд. филол. наук Переяслов В.О.

Харьковский национальный аэрокосмический университет им. М.Е.Жуковского «ХАИ»

ЭТНОГЕНЕЗ ЯЗЫКА В МИРОВОМ СООБЩЕСТВЕ

Язык – это душа народа. У каждого народа свой язык. Например, мой родной язык – китайский. Родной язык украинского народа – украинский. Родной язык английского народа – английский. Родной язык русского народа – русский. В мире насчитывается свыше 6000 языков. Родной язык – это язык, идущий от сердца.

Международный день родного языка, провозглашенный ЮНЕСКО в 1999 году, ежегодно отмечается 21 февраля в целях поощрения языкового и культурного разнообразия и многоязычия.

Родной язык – душа и основа культуры любого народа, это самое ценное богатство нации. Родные языки уникальны тем, что они оставляют отпечаток на каждом человеке с момента рождения, давая ему особое видение вещей, которые никогда не исчезнут, несмотря на то, что впоследствии человек овладевает многими языками.

Каждый язык – это целый мир. Язык – это живая душа народа, его радость, боль, память, сокровище. Нет такого языка, который бы не заслуживал бы уважения.

Каждый человек с раннего детства, впервые сказав на родном языке слова «мама», «хлеб», «папа», «молоко», «брат», «сестра», «снег», «дождь», «звезды», начинает любить свою родную речь, язык своей матери.

Каждый язык является частью духовного наследия всего человечества, и каждая культура – неоценимый вклад в мировую цивилизацию.

Язык может помочь людям понять друг друга, работать вместе, делиться своим опытом и знаниями. С помощью языка мы понимаем и чувствуем такие слова, как любовь, доброта, счастье. Язык содержит мысли, чувства, эмоции, любовь, ненависть, добро и зло.

Язык – это инструмент общения. Он позволяет нам обмениваться мыслями, понимать других людей. Другими словами, язык является нашим ключом к общению.

Как писал И. Срезневский: «Народ выражает себя всего полнее в языке своём. Народ и язык, один без другого, представлен быть не может».

Язык – это дар человека. Мы можем рассказать интересные моменты из нашей жизни, пользуясь языком. Пословица гласит: «Язык – это зеркало души». Язык является культурным наследием каждой страны.

Язык не деньги, а драгоценные камни он бесценен. Язык может быть мелодичными словами, песенными фразами. Словами любви, дружбы, гнева, науки и культуры.

Язык и нация взаимосвязаны. Язык создан нацией. Язык также является органом национальной мысли. Как писал основоположник языкознания В. Гумбольдт «язык есть дыхание, сама душа нации». Если языка больше не существует, нация исчезнет.

Английский – это мировой язык. Это язык прогрессивной науки и техники, торговых и культурных связей, коммерции и бизнеса. На английском говорят более 350 миллионов человек. Географически это самый распространенный язык на земле.

Китайский язык, родной язык китайского народа, один из международных языков.

Китайський язык має давню історію і має найбільше кількість носіїв, більше 1,5 мільярда людей говорять по-китайськи.

Китайський язык є офіційним мовою Китаю, одним з чотирьох офіційних мов Сингапуру і одним з шести робочих мов Організації Об'єднаних Націй. Він в основному поширений в Китаї, Сингапурі, Малайзії, М'янме, Таїланді і інших країнах Південно-Східної Азії.

Руський язык – це східнослов'янський язык, який є офіційним мовою в Росії, Білорусії, Казахстані і Киргизстані, а також широко використовується в Східній Європі, країнах Балтії, на Кавказі і в Центральній Азії.

Руський язык – це найбільш поширений язык в Європі і найпоширеніший в Євроазії. На ньому говорять 144 мільйонів людей в Росії, Україні і Білорусії. Руський є сьомим за поширеністю мовою в світі за кількістю носіїв мови. Він є одним з шести офіційних мов Організації Об'єднаних Націй. Руський також є другим за поширеністю мовою в Інтернеті після англійської.

Язык має стійкий характер, передаваний поколіннями з покоління, являючись основою культури і непреходячою людською цінністю. І якщо зникнуть деякі мови, це справжня трагедія, тому що разом з ними пропаде духовний світ цілих народів.

Черкашина Катерина Михайлівна (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О.Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ І ПІЗНАННЯ СВІТУ

Актуальність теми полягає в тому, що тут проводиться дослідження діалогу культур у пізнанні світу.

Мета роботи спрямована на дослідження визначення поняття «діалог культур, умови та цілі». Наше культурне середовище швидко змінюється і стає все більш диверсифікованим. Культурне розмаїття є важливою умовою людського суспільства, зумовленою транскордонною міграцією, претензіями національних та інших меншин на чітку культурну ідентичність, культурні наслідки глобалізації, зростає взаємозалежність між усіма світовими регіонами та досягненням інформації та засобами масової комунікації. Усе більше та більше людей живуть у «мультикультурній» нормі та мають керувати своїми численними культурними приналежностями. Культурне різноманіття постає також економічним, соціальним та політичним плюсом, який потрібно розвивати та адекватно керувати. З іншого боку, збільшення культурного різноманіття спричиняє нові соціальні та політичні виклики. Культурне різноманіття часто спричинює страх і відхилення. Стереотипність, расизм, ксенофобія, нетерпимість, дискримінація та насильство можуть загрожувати миру та самій суті місцевих та національних спільнот. Діалог між культурами — найдавніший і найважливіший спосіб демократичної розмови, протидія до відмови та насильства. Його мета — надати нам змогу мирно та конструктивно жити разом у полікультурному світі та

розвивати почуття спільності та приналежності. Політично кажучи, термін «міжкультурний діалог» все ще визначається не зовсім чітко.

Загалом, мета міжкультурного діалогу — навчитися мирно та конструктивно жити разом у полікультурному світі та розвивати почуття спільності та приналежності. Міжкультурний діалог також може бути інструментом запобігання та вирішення конфліктів шляхом посилення поваги до прав людини, демократії та верховенства права. Більш конкретно, окреслено наступні цілі:

- Ділитися баченням світу; розуміти та вчитися у тих, хто не бачить світ з такою ж перспективою, що і ми;
- Виявити подібності та відмінності між різними культурними традиціями та уявленнями;
- Досягти консенсусу, оскільки суперечки не повинні вирішуватися насильством;
- Допомогти демократичному управлінню культурним різноманіттям, відкорегувавши усі типи, бо існують соціальні та політичні домовленості;
- Усунути розрив між тими, хто сприймає різноманітність як загрозу, і тими, хто розглядає це як збагачення;
- Обмінюватися найкращими практиками, зокрема, у галузі міжкультурного діалогу, демократичного управління соціальним різноманіттям та сприяння соціальній згуртованості;
- Розробляти спільно нові проекти.

Простіше, можна надати таке визначення: це опис умов, «сприятливих факторів», які характеризують справжній, змістовний міжкультурний діалог. Виходячи з наявного досвіду, можна запропонувати принаймні шість вирішальних умов, які повинні бути виконані з самого початку або досягнуті в ході процесу:

- Рівна гідність усіх учасників;
- Добровільне залучення до діалогу;
- Мислення (з обох сторін), що характеризується відкритістю, цікавістю та відданістю, відсутністю бажання «виграти» діалог;
- Готовність переглянути як культурні подібності, так і відмінності;
- Мінімальний ступінь знань про відмінні риси власної та «іншої» культури;
- Здатність знаходити спільну мову для розуміння та поваги до культурних відмінностей.

У минулому Рада Європи рідко пропонувала пропозиції щодо визначення поняття «міжкультурного діалогу» (найвизначнішим винятком є «Декларація Опатії» 2003 р.).

Для цілей процесу консультацій щодо «Білої книги про міжкультурний діалог» наступним попереднім формулюванням може слугувати такий орієнтир:

«Міжкультурний діалог — це відкритий і шанобливий обмін думками між людьми та групами, що належать до різних культур, що призводить до глибшого розуміння глобального сприйняття інших». У цьому визначенні «відкритий і шанобливий» означає «заснований на рівному поціновуванню партнерів»; «обмін думками» означає кожен тип взаємодії, що розкриває культурні особливості; «групи» означає кожен тип колективу, який може діяти через своїх представників (сім'ю, громаду, об'єднання, народи); «культура» торкається усього, що стосується способів життя, звичаїв, вірувань та інших тенденцій, які передаються нам поколіннями, а також різних форм художньої творчості; «світосприйняття» означає сутність та способи мислення.

Найяскравіший приклад у сучасному суспільстві — це заняття, де намагаються виховати мультикультурну особистість завдяки залученим матеріалам, практичним заняттям та іграм. Так долають проблеми міжкультурного розриву.

Отже, у сучасному глобалізованому суспільстві дуже важливе місце посідає у взаєморозумінні діалог культур, тому потрібно досліджувати це питання.

Література

1. The concept of intercultural dialogue [Електронний ресурс] Режим доступу:https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp (дата звернення 27.03.2020)

2. Dialogue of Cultures in the System of Teaching Foreign Languages: Modern Imperative [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814043067> (дата звернення 27.03.2020)

Чурилова Ганна Валеріївна (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л. В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

МОВА ЯК ОДИН ІЗ НАЙГОЛОВНІШИХ ЗАСОБІВ САМОВИРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

*Мова – не тільки засіб спілкування, а й інструмент
мислення та пізнання світу.*

І.Ющук

Мова – основний комунікаційний засіб людини. Словом можна як обласкати, так і болюче вдарити. Це золотий запас душі народу, з якого ми виростаємо, яким живемо. Мова – найкращий цвіт, що ніколи не в'яне, а вічно живе, розвивається і процвітає.

Початок формування мови збігається зі становленням людського суспільства, коли в людей виникла потреба щось сказати одне одному. Слово матері, слово народної пісні, історія, закодована в думках, піснях, переказах, – все це формує мовно-національну свідомість. Поступово в суспільстві утверджується усвідомлення того, що не лише людина володіє мовою, а й мова володіє людиною. Саме через мову ми здатні усвідомлювати себе і довколишній світ. Через мову ми пізнаємо рідний народ, його ментальність, культуру, історичний досвід. Чим краще ми опануємо мову, тим досконалішим стає наше мислення, бо мова і мислення нероздільні. Нею постійно користуються люди в своїй трудовій діяльності, спрямованій на досягнення певної мети; без мови не може існувати будь-яке виробництво, не можуть розвиватися техніки, культура, наука, мистецтво; за допомогою мови, люди висловлюють свої думки і передають їх іншим людям; за допомогою мови людство зберігає й передає новим поколінням нагромаджений досвід.

Мова тісно пов'язана з мисленням. Без мислення не може бути мови, а мислення неможливе поза мовою. Мова і думка виникли одночасно і невіддільні одна від одної протягом усієї історії людства. Однак мову і мислення не можна ототожнювати. Кожна окрема мова належить певному колективу, групі людей (нації, народності), а мислення - явище загальнолюдське. При цьому мова відображає не тільки матеріальний (видимий) світ, а й внутрішній (невидимий). Наші моральні переконання формуються на основі моральних понять та ідей, що пізнаються завдяки мові. Чим краще ми опановуємо мову, тим досконалішим стає наше мислення, бо мова і мислення нероздільні. Вбираючи в себе знання, відображені в мовленні, людина вибудовує власний внутрішній світ, формує себе як особистість.

Як живий організм, вона з часом зазнає змін під впливом історичних, економічних та політичних умов. Відмирають одні слова, а замість них виникають нові, старіють іноді морфологічні та синтаксичні конструкції, поступаючись перед новими, що більше відповідають вимогам часу.

Мова виступає головним засобом самовираження особистості, оскільки і її зміст, і її стильові особливості створюють у слухача людини психологічний портрет суб'єкта висловлювання. Ми розуміємо широке коло вербальних і невербальних поведінкових актів під самовираженням особистості в спілкуванні, які людина використовує для передачі інформації про себе іншим особам і створення певного образу себе. Мова містить багато інформації про особу мовця і його стан в даний момент. Важливу інформацію про особу мовця несе ритміко-мелодійна сторона мови, яку називають інтонацією. Вона складається з таких характеристик, як мелодія мови, ритм, інтенсивність, темп, тембр, а також фразовий і логічний наголос. Швидкість мови відображає темперамент мовця (його індивідуальний темп), гучність мови служить показником життєвої енергії людини і впевненості в собі, висота голосу пов'язана зі статтю людини (жіночі голоси більш високі)

Без звукового каналу комунікації мова людини втрачає великий відсоток інформації. Телефонна розмова є більш переважною для підтримки інтимного спілкування, ніж за допомогою електронної пошти, тому що в цьому випадку спілкується людям важливо не тільки (і, можливо, не стільки), що було сказано, але і з якою інтонацією. При спілкуванні в чатах застосовують, так звані, смайлики (схематичні зображення емоцій), якими супроводжують письмовий текст. Однак, вони не можуть замінити той потік інформації, який слухач отримує через голос. Голос, як і очі, прийнято вважати дзеркалом душі. Гарний виразний голос дає його власнику великі переваги в плані надання впливу на інших людей.

Вербальну складову мови людини визначають в першу чергу особливості його мови і, перш за все, лексики. Жодна людина не опановує всім багатством своєї рідної мови, оскільки його склад величезний.

Можна сказати, що мова є повним відображенням особистості мовця, і значна зміна мови людини за законом зворотного зв'язку веде до істотної перебудови і самої особистості. Мова несе в собі великі можливості для розвитку особистості. Вона виконує всі функції самовираження: екзистенціальну, комунікативну, ідентифікаційну, саморегуляційну, перетворювальну та функцію регуляції міжособистісних відносин.

Эшаиб Асмаа (Марокко)
Научный руководитель ст. преподаватель Игнатова В.В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

АНДАЛУССКИЙ СТИЛЬ МАРОККО

Своеобразие и неповторимость Марокко — в органичном сплетении древних многовековых традиций множества народов и в формировании культуры арабской Африки с европейским укладом жизни. Королевство находится на стыке Европы и Африки, оно впитало в себя всё лучшее от берберских, арабских, европейских, иудейских и африканских традиций. Здесь поочередно властвовали короли вандалов, византийские императоры, арабские халифы, османские султаны. Страна помнит протекторат Франции, итальянскую и германскую оккупацию. Однако культурная палитра этой земли настолько целостна, что уже невозможно четко дифференцировать ее фрагменты по эпохам, странам и народам.

Значительную часть культурного богатства Марокко составляет неповторимый андалусский стиль его архитектуры, имевший своим источником блестящую цивилизацию арабо-мавританской Андалусии VIII—XV веков. Установив господство на землях Магриба, арабы-мусульмане и африканские берберы двинулись на Пиренейский полуостров. И под ударами завоевателей пало Вестготское королевство Испании, страна почти полностью вошла в состав Арабского халифата. Свои владения на полуострове арабы называли страной аль-Андалус, то есть Андалусией. (Это название, по мнению многих ученых, происходит от искаженного «вандалус», латинского названия вандалов, вторгавшихся в Магриб именно с Пиренейского полуострова.)

Культура Андалусии не была замкнутой. Мусульмано-христианская смесь арабов, берберов, вестготов и иберов фактически образовала новую народность. Андалусцы легко наследовали достижения соседних цивилизаций и принимали их исторические традиции, насыщая и создавая собственную культуру, вобравшую в себя колорит жизни населения, обитавшего на территории от Пиренеев до Малой Азии.

На территории Испании в то время складывался местный архитектурный романский стиль. Он породил могущественные сооружения, в основном постройки религиозного и государственного назначения. Главным строительным материалом в архитектуре романского стиля был камень, он и придавал всему основательность и монументальность. Детали декора часто асимметричны: каждая из капителей, пилястр и колонн имела свои особенности.

Романскому стилю присуще комплексное воздействие на человеческое восприятие: широкая цветовая гамма, тончайшие инкрустации, многоплановость освещения, неповторимость изгибов, сложность деления пространства, в то время как арабский архитектурный стиль отличался прямыми линиями и многогранными формами. В нем можно было распознать скупой геометрический узор берберского мастера и затейливый растительный орнамент арабски иранского художника.

Именно это соединение приемов, мотивов, сюжетов родило уникальный андалусский стиль в зодчестве, лепке и росписи. Он отличается пышным орнаментальным убранством, утонченными линиями, прихотливым выбором рисунка и насыщенностью тонов. Запрет ислама изображать живые существа заставил художников, резчиков, ремесленников направить всю свою фантазию и изобретательность на развитие арабесок и узоров.

Виртуозно наполненный богатым растительным переплетом орнамент абсолютно скрывал гладь стен под своим рельефным ковром. Своды, арки и карнизы отделяли разноцветным мрамором (или раскрашенным алебастром), мозаикой, люстровой керамической облицовкой.

Попавший в Марокко андалусский стиль архитектуры приобрел характерные детали: плетеные узоры, лепные украшения, арки, капители в форме акантовых листьев. Мечети и дворцы украшены затейливой резьбой по дереву и стуку (алебастровой штукатурке), причудливо переплетающейся с арабской вязью каллиграфически выписанных изречений из Корана. Аркады и колоннады создают впечатление грандиозности. А применение разномасштабных арок и опор, то массивных и тяжелых, то легких и хрупких, преломляет пространство. Игра светотеней ложных каменных ниш и михрабов подчеркивает священную роль сооружения и таинство мусульманского обряда.

Отдельно стоит сказать о традиционной цветовой гамме — о сочетании белого и голубого цветов. Голубым — цветом неба и моря — выделяют фрагменты и рельефные детали внешних частей здания. Голубые решетки, двери, балконы и лоджии, контрастируя, прекрасно смотрятся на фоне белых стен. В Марокко можно увидеть целые кварталы подобных домов. Входные двери домов, даже небольших, составляют особенный шик андалусского своеобразия. Массивные, часто арочного типа, они больше походят на тяжелые ворота. Плоскость двери украшена геометрическим узором, созданным с помощью черных шляпок гвоздей. Неизменный атрибут — железное кольцо-молоток для стука.

Андалусский стиль часто называют «мавританским». Многие исследователи считают такое название неточным. История термина «мавр», происходящего от греческого слова «темный», восходит к античной эпохе, когда маврами называли коренное берберское население древнего, расположенного в северо-западной части Африки государства, Мавритании. После вторжения арабо-берберских войск на Пиренейский полуостров название «мавр» распространилось на всех мусульманских завоевателей, пришедших из Северной Африки, — и берберов, и арабов. Таким образом, этот термин стал условным. Помимо того, в создании арабо-мавританской государственности на территории Испании, так же как и в создании хозяйства и культуры Андалусии, участвовали и европейцы, главным образом испанцы, культура которых также не лишена заимствований из наследия других народностей. Но андалусский стиль, без сомнения, является мировым наследием и достоин только самых восторженных эпитетов.

Ягмиров Мухамед (Туркменистан)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Тихоненко О. В.
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

КУЛЬТУРА В ЖИТТІ ТУРКМЕНСЬКОГО НАРОДУ

Сьогодні Туркменистан утверджується на світовій арені як потужна держава з високим економічним рівнем і як держава з багатим духовним та культурним надбанням.

Стратегія у сфері міжнародного гуманітарного співробітництва орієнтована на взаємозбагачення культур та інтеграцію держави у світовий культурний простір. Крім того, цей процес має велике значення для просування миролюбної політики Туркменської держави і підвищення її авторитету як демократичної держави, відкритої для інших культур. У зв'язку

з цим показовим є проведення днів культури дружніх країн у Туркменістані, міжнародних творчих акцій і форумів, які сприяють взаємодії в гуманітарній сфері, широкої популяризації у світі досягнень держави.

Ще більше усвідомлюється роль сфери культури в реалізації рекреаційного аспекту цієї країни. Так, вагомим внеском у розвиток культури є проведення Міжнародних конференцій, виставок, фестивалів мистецтв у Національній туристичній зоні «Аваза». Зазначимо, що на туркменському Примор'ї щорічно проводять Міжнародні фестивалі дитячої творчості, які об'єднують обдароване юнацтво з усіх куточків планети. «Аваза» також стала місцем проведення заходів на честь переможців творчого конкурсу Президента Туркменістану під назвою «Золотий вік туркмен», де щорічно оголошують серед діячів літератури, культури і мистецтва самодіяльних молодих співаків і обдарованих дітей.

Яскравою визначною подією в культурному житті країни є традиційні Міжнародні фестивалі з театрального мистецтва, які проводять в Ашхабаді. Ці театральні свята об'єднують творчі колективи з багатьох країн світу, драматургів, театральних критиків та інших фахівців у цій галузі.

Одним із найпопулярніших заходів у країні є естрадний конкурс «Зірка року», який організує Міністерство культури, Держкомітет з телебачення, радіомовлення і кінематографії, а також Центральна рада Молодіжної організації Туркменістану. Конкурс засновано Президентом Туркменістану для підтримки молодих вокалістів і сприяння розвитку музичного мистецтва країни.

Пріоритетом політики туркменської держави у сфері міжнародного гуманітарного співробітництва є розвиток ефективної взаємодії з ЮНЕСКО. Свідченням зростання міжнародного авторитету Туркменістану як країни-миротворця й зацікавленості до її історії та духовної спадщини народу став той факт, що німецьке культурне товариство «Kunstwelt e. V. Berlin» під егідою ЮНЕСКО обрало для проекту «Стежка провидців» (захід представляє видатних діячів різних держав і народів) туркменського класика – Довлетмаммета Азadı. Вислови поета трьома мовами – туркменською, німецькою та англійською розміщено на спеціальних панно на експозиції під відкритим небом, експонатами якої стали цитати славних представників національних літератур країн-членів ЮНЕСКО.

Одним з головних сполучних елементів у системі «культурна спадщина – суспільство» є музеї країни, що зберігають накопичені за століття художні цінності й культурні багатства, унікальні історичні свідчення, раритети.

Важливе місце в історії міждержавних зв'язків Туркменістану у сфері культури посідає всебічне співробітництво з Міжнародною організацією культури і мистецтва тюркських народів (ТЮРКСОЙ). У 2015 р. ця організація оголосила місто Мари культурною столицею тюркського світу.

Черговим фактом визнання гуманної місії Туркменістану у світовому співтоваристві стало делегування туркменському місту Дашогуза статусу культурної столиці СНД у 2016 р. За Програмою заходів «Дашргуз – культурна столиця Співдружності 2016» успішно організовано театральні вистави, кінопокази і концерти, виставки археологічних експонатів і друкованої продукції, зустрічі діячів культури тощо.

Важливим є факт про те, що в січні 2020 р. представники Берлінського музею давньої та ранньої історії Німеччини перебували в Державному музеї Державного культурного центру Туркменістану з робочим візитом щодо обміну досвідом у сфері реставраційних

робіт. Під час зустрічі в музеї було організовано конференцію, де фахівці з Німеччини та співробітники туркменських музеїв змогли обговорити низку професійних питань. На заході німецькі фахівці розповіли про успіх виставки «Маргіана – царство бронзового століття на території Туркменістану», що пройшла в Німеччині.

Важливою подією культурного життя Туркменістану стало відродження національного Державного цирку. Завдяки цьому в країні і за кордоном успішно виступають артисти різних жанрів, зокрема наїзники з групи національних кінних ігор «Галкиниш» – кращі представники традицій відродженого вітчизняного циркового мистецтва.

Слід також зазначити, що в Туркменістані виходить у світ журнал «Культура», заснований з метою подальшого вдосконалення діяльності сфери культури і засобів масової інформації країни, пропаганди успіхів, досягнутих туркменським народом у сферах культури і мистецтва, духовному відродженні нації, розширенні культурного світогляду молоді.

Щорічно у велаятів країни проводять тижні культури. Ця нова традиція сприяє подальшому розвитку вітчизняної культури. Також щорічно проводять міжнародні конкурси краси ахалтекінських коней і творчі конкурси з художнього втілення ахалтекінських коней.

Вагому роль у розвитку міжнародного співробітництва в гуманітарній сфері грає Міжнародне свято Новруз, що завжди об'єднувало в країні багатьох глав держав і керівників делегацій дружніх країн, представників міжнародних організацій. Серед зарубіжних гостей цього свята – вчені, діячі культури, представники ЗМІ і творчі колективи.

Туркменістан – це країна, яка активно реалізує політику широкого культурного обміну, де популяризується туркменська історико-культурна спадщина. Культурі відводиться важливе місце в житті туркменського суспільства. Адже не випадково споконвіку туркмени пов'язували розквіт рідної землі і благополуччя народу з такими поняттями, як стабільність, єдність і духовна цілісність. Підтвердженням цьому є події нинішньої історичної епохи цієї держави.

Olha V. Yakovenko, Yana Yu. Ilchuk (Ukraine)
Language Advisor Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Mokromenko O.V.,
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

THE IMPORTANCE OF ENGLISH: THE LANGUAGE CAN CHANGE YOUR LIFE

We all know that there are millions of English speakers across the globe.

But what makes English an important language, not just a common one? Is it really worth putting all that time, effort and energy into learning English? Well, let's consider how English fluency might impact your own life. Do you want more academic or career opportunities? Do you want to explore more culture and entertainment? Or do you just want to be able to communicate with people from all over the world [3]?

English is an important language for all kinds of professional and personal goals. Whether

you're just starting out in English, or you need some motivation to keep going, understanding the importance of the language will help you reach fluency and change your life.

Why Did English Become Important? English is one of the most used languages in the world. Even outside of countries like the U.S. and the U.K., many people can speak and understand English. And if you include people who speak it as a second language, an estimated 1 billion people worldwide speak English! On top of this, 67 countries have English as their official language and there are 27 countries that have English as their secondary official language.

Why is this? It all has to do with history and the key is the British Empire.

Throughout the centuries, the British Empire expanded and ruled over many different countries, including most of the ones just mentioned and many more. In many cases, the British forced the people they ruled over to speak English and some of these countries still speak English, even if it isn't their main language.

For example, why do people in Ireland know English but barely speak the land's original language, Gaelic? Because Britain ruled over Ireland for hundreds of years.

English may have a complicated past, but it has a bright future. Because so many people can speak the language, it helps connect us in a global world. It can also help you in your personal and professional life.

There are the ways that knowing the language can help you as an English language learner.

1. English Opens New Career Opportunities

First and foremost, learning English can help you pursue and obtain more career opportunities. These days, the job market is global — many companies need employees who can communicate with partners and clients all over the world. Very often, that means finding employees who speak English.

Are you job hunting? Are you looking for a promotion within your company? Do you just want to keep your professional options open? Learning English is an important step forward to all of those goals.

The global job market has even created new positions for bilingual people. By learning English, you could become a translator, a language teacher or an English marketing professional for a global company.

No matter what career path you decide to pursue, learning English is a valuable skill. It'll help you become a better, more sought-after employee as well as a more well-rounded person.

2. English Tests Can Get You Into School

If you learn English well enough to pass tests like the TOEFL (Test of English as a Foreign Language) you can study in English-language universities across the globe.

That's great news if you want to move to an English-speaking region or work in one — a student visa can get you there. Or you may simply want to take a few classes abroad. A successful English test will show colleges and universities that you're ready.

The TOEFL, noted above, is one of the most common English proficiency tests. Others include the IELTS (International English Language Testing System) and the Cambridge exams. Some colleges or language centers even offer classes to help you practice for these tests.

Even if you don't need to take a test for a specific reason, or have already graduated from college, studying for an English test can still really help you improve your language skills. It'll teach you the essential skills needed to communicate in English and if you end up passing the test, it means your English has become very strong!

3. English Is the Top Language of the Internet

English is the most-used language online, with nearly 1 billion users typing and chatting in the language. If you can understand and read English, you'll be able to access and enjoy many more resources online.

You can read online news articles. You can leave comments on an English video. You can understand Tweets from English-speaking celebrities. You can participate in a discussion on a forum. The possibilities are endless!

Obviously this is helpful if you're just using the internet to browse and have fun. But many people and businesses also need to conduct research, market themselves or communicate and develop connections online — English will be crucial for success.

Email is also now a very common way to talk with people all over the world. Email is the primary way for many companies to communicate with customers or other businesses. Being able to write emails or other correspondences in English is another important asset for employers.

Whether it's for fun or for work, if you can understand English, you'll be able to communicate with more people online or use many more materials[1;2].

4. English Makes Your Life More Entertaining

Do you want to put more books on your bookshelf? Do you want more options for a Friday movie night? Learning English will open a whole world of entertainment for you. You won't need to rely on translations — you can enjoy the authentic originals.

Understanding English means you'll get to enjoy modern Hollywood blockbusters (very popular/successful movies) as well as classic films from different generations. If you aren't sure where to watch movies in English, check out streaming services like Netflix or Amazon Prime Video—as well as free services like Crackle and Tubi TV.

Did you know you can start enjoying tons of entertaining English videos even while you're still learning the language?

FluentU is an innovative English learning app that makes real English videos — like movie trailers, music videos, inspiring talks and more — accessible to English learners. In fact, FluentU transforms these videos into personalized English lessons.

Of course, learning English will make other types of entertainment available to you, too. You'll also be able to read popular books that were written in English, like “Harry Potter”, “Twilight”, “The Hunger Games” and more. Plus, many famous pop culture icons come from famous English classics. If you can read these books, you'll better understand the culture of the English world. (The ever-popular character Sherlock Holmes was originally from a series of books written in English in the 1800s!)

If you want to read books in English for free, here are some options. Check out a local library. Even if you don't live in an English-speaking region, your library likely has an English- or foreign-language section. E-book services like Kindle or Nook have many free downloads. Browse their huge selections to see if any free English books interest you.

5. Learning English Can Make You Smarter

On top of all of these benefits, learning a new language such as English helps your brain function in new ways. Literally!

Research shows that learning a new language changes your brain structure. It impacts the parts of your brain that are responsible for memory, conscious thought and more. Put simply, learning a new language can make your brain stronger and more versatile, improving the way you think.

Research also shows that bilingualism can keep the brain strong and healthy into old age, and helps with memory, concentration and other skills. It can also help you on standardized tests (which will be great for the TOEFL!) and make you more creative.

If you learn English, you could read a book in English, take a class in English or do all kinds of other things. This will open up the pathways to many other experiences, help you learn new things and make you feel smarter.

References

1. Learning English: [https:// www.studymode.com](https://www.studymode.com)
2. English as international language: <https://www.researchgate.net/>
3. English as global language: <https://englishlive.ef.com/.../english.../english-became-global>.
4. The importance of English: the language can change your life: [https:// the-importance-of-English](https://the-importance-of-English).

Эль Хашеми Исмаил (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Мартынова И.Е.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ИНТЕРЕСНЫЕ ФАКТЫ О МАРОККО

Сегодня мы представляем наш проект и будем говорить о Марокко.

Как вы знаете, Марокко - североафриканская страна на побережье Атлантического и Средиземного морей. Наша страна отличается своей живописной природой, древними руинами и очаровательными городами, которые нам очень дороги, потому что это один из главных мотивов для туристов, приезжающих в нашу уважаемую страну.

Мне очень приятно сегодня поговорить с вами о моей стране и дать вам представление о ней, давайте познакомимся с ней поближе.

Промышленное производство . Доля обрабатывающей промышленности составляет 19% ВВП. В Касабланке производится сборка автомобилей. Действуют предприятия пищевой промышленности по консервированию рыбы и мяса, мукомольные заводы. Текстильная промышленность ориентирована главным образом на экспорт (в основном в страны ЕС). В Мохаммедии и Сиди-Касеме работают нефтеперерабатывающие заводы.

Порты Почти все товары в Марокко транспортируются морским путем. Крупные морские порты: Мохаммедия, Касабланка, Сафи (рыба и фосфориты), Кенитра (импорт зерновых), Танжер (имеет свободную от таможенных сборов зону), Надор, Агадир.

Железнодорожный транспорт Марокко располагает эффективной железнодорожной сетью протяженностью 1,9 тыс. км, почти полностью построенной в середине 1930-х годов. Главные железнодорожные магистрали связывают Танжер с Фесом, Касабланкой и Марракешом; от Феса железнодорожное полотно проходит в восточном направлении к Уджде и дальше к Алжиру. Двухэтажный вагон поезда на одной из станций в Марокко

Автомобильный транспорт Марокко обладает развитой сетью автодорог, одной из лучших в Африке. Общая протяжённость автодорог еще в девяностые годы составляла свыше 51 тыс. км, из них 21 тыс. автодороги с твёрдым покрытием.

Воздушное сообщение. В Марокко 27 аэропортов, имеющих взлётно-посадочные полосы с твёрдым покрытием. Кроме того существуют 33 аэропорта с грунтовыми ВПП. Четыре аэропорта имеют статус международных. Boeing компании Голубой Атлас

Внешняя торговля. Основные товары экспорта фосфаты и удобрения, продукты и напитки, минералы; импорт:

полуфабрикаты, промышленные товары и оборудование, продукты и напитки, потребительские товары, горючее. Основные торговые партнёры –по экспорту (2006г) : Франция (21,2 %), Испания (20,3 %), Великобритания (4,8 %), Италия (4,7 %), Индия (4 %); – по импорту : Франция (17,5 %), Испания (13,4 %), Саудовская Аравия (6,9 %), Китай (6,8 %), Италия (6,3 %), Германия (5,9 %).

Национальная валюта Денежная единица Марокко, дирхам, выпускается центральным банком страны, Банк аль-Магриб.

Образование. Программа современного образования в Марокко рассчитана на пять лет обучения в начальной школе, четыре года – в средней и три – в высшей школе. Кульминация учебного процесса – сдача государственных экзаменов, аналогичных экзаменам на степень бакалавра во французских учебных заведениях.

Марокко является носителем уникальной мавританской (магрибийской) культуры. Здесь переплелись традиции Арабского Востока и местных берберских племён, традиции кочевников Сахары и мавров Испании. Это заметно не только по шедеврам мавританского зодчества, но и по повседневной жизни народа.

Культура Марокко. Ремесла являются неотъемлемой частью культуры Марокко. Его изделия из кожи были одним из самых дорогих товаров в 16 веке. Кроме того, здесь производят великолепные ковры, керамику, ювелирные украшения и изделия из дерева и меди.

Добро пожаловать в нашу страну!

ЗМІСТ

Адлі Уссама (Марокко) Язyki народoв Марокко	3
Аїт Уасагу Іліас (Марокко) Найпоширеніша мова у світі – арабська	5
Аїхар Мохамед (Бангладеш) Культурні відмінності і шляхи до порозуміння (на матеріалі української та коморської культури)	7
Арутюнян Алина (Туркменистан) Роль молодежного сленга в житні студентoв ХНУСА	8
Ахмед Ахмед Махди (Египет) Моя родина – Арабская Республика Египет	10
Бабай Л. В. (Україна) Языковая картина мира глазами иностранных студентов	13
Басанець Дар'я (Україна) Інтернет-спілкування в аспекті проблем сучасної мовної культури	16
Білокінь Ілона (Україна) Language is the soul of the people	18
Близнюк А.О., Жидкова В.С. (Україна) Милозвучність української мови	19
Бойко Лідія Павлівна (Україна) Вивчення та вживання присвійного займенника «свій» в українській мові іноземними студентами, зокрема в аудиторії іспаномовних студентів	21
Бойченко А.В., Любецкая В.В. О некоторых особенностях современной языковой картины мира	24
Бурлака В. О. (Україна) Роль мови у формуванні загальної культури	26
Ван Суецін (Китай) Особливості формування інформаційної культури в іноземних студентів	30
Варлашкіна Анастасія, Абдулаєв Расім (Україна) Походження назв грошей в українській мові	31
Волошина В.С. (Україна) Історія культури як історія людства	33
Гаврилова М. О. (Україна) Роль мови у формуванні загальної культури людини	36
Галкіна Т.В. (Казахстан) Претексты с казахизмами в современном русскоязычном медиатексте Казахстана	39
Гоголь О. В. (Україна) Спадкоємність. Традиції і новаторство в культурі	43
Дащенко О. И., Шахина Ю. Г. Предъявление русского слова на начальном этапе обучения РКИ	45
Деревянко Л. О. (Україна) Мова – душа народу. Як топоніми відображують вплив історичних подій на державу	49
Дімітров Д. Д. Психологічне налаштування студентів на діалог на початку лекції: досвід авторитарної і гуманістичної педагогіки	53
Дуплякіна А.В. Коннотативный потенциал фитонимов в русском языке	54
Ель Адам Салма (Марокко) Марокканські національні традиції у формуванні культурних цінностей	56
Єна А. С. (Україна) Особливості мовної особистості у лінгводидактичному аспекті	58
Іліа V. Zolotaiko, Anastasiia V. Cholomytko (Ukraine) 10 reasons why learning english is the best decision you have ever made	60
Ібрагімова У. А. (Україна) Новаторство у формуванні культурних цінностей через призму світогляду поколінь	64
Ігнатенко Е. М. (Россия) Стилистическая маркированность сленговых выражений	67

Ищенко О. (Україна) Невербальна комунікація в міжкультурному діалозі	69
Калюжна А. О. (Україна) Статус української мови як державної у світі закону про мови в Україні	71
Кагаровскава Ж.В. (Ukraine) Language – the soul of the people	74
Кір'ян Я. О. (Україна) Психологічні особливості ораторського мистецтва	77
Коко Рубен (Бенін) Унікальність культури Беніну	79
Кравцова А.В. (Україна) Роль мови у формуванні загальної культури людини	80
Кресало А. О. (Україна) Діалог двох культур: Великобританія та Україна. Шекспір та українські письменники	82
Кривоніс С. В. (Україна) Діловий стиль – це стиль офіційного спілкування	85
Ланова І. В. (Україна) Формування культури спілкування студентів у процесі навчання мови	86
Лемзякова Т.С. (Україна) Професійна ідентичність педагогів	88
Ликов В. І. (Україна) Мова як результат взаємодії різних правових систем	90
Лютова А. В. (Україна) Українська мова як національний державотворчий чинник	92
Макарова А. Г. (Россия) Функционирование профессиональной и жаргонной лексики в текстах печатных СМИ (на материале Белгородской области)	94
Момот Г. С. (Україна) Traditions and innovation in the formation of cultural values	97
Монхбаатар Мохбилег (Монголия) Символика цвета в монгольской культуре	101
Нечасва А. С. (Україна) Табу й евфемізми в українській мові	104
Ниссерин Рахби (Марокко) Архитектурные достопримечательности Алжира	106
Панченко А.А. (Україна) Мотивація професійної діяльності сучасного педагога	107
Понеділок Б. А. (Україна) Діалог культур як засіб взаєморозуміння і пізнання світу ..	108
Попова В. М. (Україна) Мовний етикет українців: звичаї і традиції	113
Проскурня Є. С. (Україна) Етикет ділового листування як важливий фактор професійного спілкування	116
Птушко О. І. (Україна) Мовна політика України на загальнодержавному рівні	119
Рибка О. С. (Україна) Колірна символіка української вишиванки	122
Руденко Р.В. (Україна) Природа педагогічної майстерності	124
Семенченко К. С. (Україна) Українська мова і сучасна мовна ситуація в Україні	127
Сербіна А. О. (Україна) Взаємодія традицій та новацій в розвитку культури	129
Снігур К. Д. (Україна) Мова як складова національної культури	131
Соловійова О.В. (Україна) Етнографічний підхід до навчання іноземної мови	132
Стренадко В. Р. (Україна) Роль мови у формуванні загальної культури людини	134
Сунь Ифан (Китай) Язык – душа народа	137
Тарасенко А. Р. (Україна) Українська мова як фактор державотворення в Україні	138
Тимченко Д. Д. (Україна) The role of language in personality formation	140
Ткаченко Ю. (Україна) Міжкультурна комунікація як особлива форма взаємодії між представниками різних культур	142
Трофимова О.С. (Україна) Сучасна значущість професії викладача, її функції	144
Тур А. В. (Україна) Роль української мови у формуванні загальної культури молодших школярів	146
Уддін Моін (Бангладеш) Самобутня культура Бангладеш	149
Удінцева О. О. (Україна) Краса і сила української мови	151

Ханджян О.В. (Україна) Адаптація студентів до вищого навчального закладу	153
Ху Жен (Китай) Етногенез языка в мировом сообществе	155
Черкашина К. М. (Україна) Діалог культур як засіб взаєморозуміння і пізнання світу	156
Чурилова Г. В. (Україна) Мова як один із найголовніших засобів самовираження особистості	158
Эшайб Асмаа (Марокко) Андалусский стиль Марокко	160
Ягмиров Мухамед (Туркменістан) Культура в житті туркменського народу	161
Olha V.Yakovenko, Yana Yu. Ilchuk (Ukraine) The importance of english: the language can change your life	163
Эль Хашеми Исмаил (Марокко) Интересные факты о Марокко	166

**ХІІІ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ
„ Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння”**

27 квітня

Відповідальний за випуск: Ігнатова В.В.

Підписано до друку 04.05.20
Формат 60x84 1/16. Тираж 100 прим. Зам. № 5746
Ум. друк. арк. 7,5 Папір друк. № 2

Підготовлено та надруковано РВВ Харківського національного
університету будівництва та архітектури
ХНУБА, Україна, 61002, Харків, вул. Сумська, 40
тел. +38 (057) 766 -32 -72
e-mail: khnuba.ukrmova@gmail.com